

BÁRÓ ORCZY EMMA

ADJÁTOK MEG...

**REGÉNY
CALIGULA CSÁSZÁR IDEJÉBŐL**

**ANGOLBÓL FORDITOTTA
POGÁNY KÁZMÉR**

**BUDAPEST
A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA
1925.**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2018
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-290-1 (online)
MEK-17814

«Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré
és Istennek, ami az Istené.»

Szent Lukács, 20, 25.

*Azoknak,
akik hisznek.*

I. FEJEZET.

«Az egész föld örömére van alapítva Sion hegye.»

Zsoltárok, 47. 3.

Történt pedig mindez Rómában september kalendája után, mikoron Caius Julius Caesar Caligula uralkodott a római birodalomban. Arminius Quirinus censor halott volt. Önkezétől halt meg. Csalárdsággal s zsarolással teli élete a közvélemény hatása alatt s a caesar határozata következtében csúfos véget ért, - pedig a caesar maga is nagy hasznát látta kegyence gazságainak.

Arminius Quirinus elkövetett minden bűnt, lesülyedt a fényűzés rendetlen szeretetének s a bágyadt érzékek kielégíthetetlen vágyának minden elfajulásáig, mignem cinkostársainak árulása rávetette a nyilvánosság éles fényét gyalázatos pályafutására, amely még az akkori romlott időkben is ritka volt.

Szó ami szó, Arminius Quirinust utolérte a sors. A rostrumon elhangzott egy leleplezés, egyik elkeseredett cinkosa kiöntötte boszúvágyát, a felbőszült tömeg mohón nyelt minden szót s egy órába se telt, a félve-félt hatalmas censor kénytelen volt Rómából menekülni. Csak így kerülhetett ki a lakosság dühét, amely darabokra tépte volna, sőt lemészárolta volna családját, cselédjeit, ügyfeleit és rabszolgáit is.

Ostiai villájába menekült. De Caligula caesar, aki kedvence fosztogatásaiból ugyancsak kivette a részét, követ vetett a censorra s haragja egész súlyát érezte az elvetemült emberrel, aki ostobaságában nemcsak elárulta gazságát, hanem a caesar népszerűségét is kockáztatta a nép és a hadsereg szemében. Huszonnégy órával utóbb császári parancsot küldtek ki, mely szerint a kegyvesztett censornak tetszés szerinti módon, de be kell fejeznie napjait - patriciust s a szenatus tagját nem lehetett a rendes bíróság kezére juttatni - vagyonát pedig az állam s az igazságtalanul megzsarolt polgárok javára nyilvános árverésen kell eladni.

A parancsnak ez utóbbi, némileg határozatlan része tetszett a népnek s csillapította a közizgalmat, sőt pillanatra helyreállította a félőrült császár mulékony népszerűségét is. Alig egy hónappal utóbb azonban a caesar kimondta, hogy Arminius legfőképen magát a caesart károsította meg, ennél fogva a holt censor javainak elérvezetéséből befolyó haszon javarésze a császári kincstárba fizetendő.

A római Arminius-ház és az ostiai villa bútorzatának három napig tartó árverése igen nagy összeget hozott. Eladtak mindent, kezdve az aranyozottlábú ágyon, melyen a halott censor teteme feküdt, egészen a falakat díszítő utolsó vázáig s a kristálypoharakig, melyekből Arminius vendégei inni szoktak. Eladták kedvenc majmait, szelid szarkáit, melegházban nevelt cserépvirágait, üveg alatt érlelt dinnyéit és téli szőlőit.

Azután a rabszolgákra került a sor. Több mint hétezer rabszolgája volt Arminiusnak: íródiákok, ácsok, gyaloghintósok, képfaragók, szakácsok és zenészek; volt köztük egy csomó fiatal gyermek, nemkülönben pár féleszű korcs és szerencsétlen törpe, akik ebéd alatt, két fogás közt mulattatni szokták a censor vendégeit.

A rabszolgák zömét a delosi és a phaselisi vásárra küldték, de az élő portéka legbecsesebb részét a császár tartotta meg; a válogatott rabszolgák másik része a nyilvános vásárral megbízott aedilisek házába került. Az állam is szerzett pár száz hasznavehető írnokot, képfaragót és kézművest. De még így is maradt vagy ezer rabszolga, akiket a császári parancs eredeti

szövege értelmében a holt censor kifosztott áldozatainak javára, Rómában, nyilvános árverésen akartak eladni.

Így történt, hogy szeptember kilencedikén egy jobbról-balról taszigált, lökdösött, a nyárutói nap hevétől lihegő, zsufolt emberszállítmány állt közszemlére téve a Forumon, Augustinus rostruma körül. Akinek vásárolni kedve és pénze volt, válogathatott.

A rabszolgasereg nem volt szánalmas. Arminius Quirinus birtokán és házában ugyanis jól ment a dolguk. Kissé valamennyi zavarban volt, de egyik-másiknak fölöttébb tetszett, hogy ő, aki teljes életében mások útjából alázatosan kitért, most az érdeklődés középpontjában, a Forumon áll.

Volt köztük szőke és barna, elefántcsontszínű és ébenfekete, férfi és nő, sőt a feslettség rútságában majdnem nemtelenné formált ember is. Minden izlés megtalálhatta a magáét. Nyakában mindegyik zöld zsinóron függő táblát viselt, amelyre fel voltak jegyezve jótulajdonságai és hibái s így a vevő tudhatta, mit vásárol.

Voltak köztük göndörhajú, szőke phrygiaiak, akiknek ügyes keze járatos volt az arcképfestésben; ébenfekete numidiaiak, akiknek merész, fekete szeme úgy csillogott, mint a sötét rubin; mint fürge vadászok értettek ahhoz, hogyan kell elfogni az oroszlánt és törbe ejteni a gladiatori játékokra szükséges fenevadat. Voltak sápadtarcú, kedvesmódorú görögök, akik művészettel pengették a lantot s énekkel kísérték a zenét; voltak barna spanyolok, akik acélból véstek s finomszövésű láncokból páncélt készítettek, mely felfogta a gyilkos törzsúrast; voltak hajlékonytestű gallok, akik fejük bubján csomóra kötve hordták barna hajukat; oroszlán sörényéhez hasonló, sűrű, nehéz, kenderhajú, rajnai allemannok; volt egy memphisi muzsikusz, akinek *sistruma* életrehívta a haldokló lelket, volt egy judeai szakács, aki úgy el tudta készíteni a pávanyelvet, hogy mint a nektár olvadt szét a szájban; volt egy fehérbőrű britanniai icén, aki a gyógyításhoz értett s volt egy numidiai néger nő, aki hatalmas öklének egyetlen csapásával leütött egyszer egy dühödt oroszlánt.

Aztán ott voltak azok, akik nemrég, a tengerentúlról kerültek Rómába, akiknek erényeit és hibáit még nem ismerte senki. Ezek nem viseltek a nyakukon táblát, ahelyett egész lábuk krétával volt fehérre kenve; aztán voltak, akik rút nemezkalapot viseltek, jeléül annak, hogy az államkincstár nem vállal értük felelősséget. Ezek még csak oly rövid ideje éltek szolgaságban, hogy senkisé nem tudott egészségükről, ügyességükről, értékükről semmit.

A rabszolgák fölött, lépcsőzetesen egymásra tornyosuló hatalmas márványtömbök tetején állt az óriás rostrum. Fenn, a középen örködött a bronzfarkas, a rengeteg város nevelő anyja. Ércből való állkapcsai kidagadtak s csiszolt fogai úgy ragyogtak, mint smaragd a napon.

Körös-körül pedig méltóságos nyugalomban álltak a forum fölséges templomai. Finom, tejfehér oszlopaik, falaik s pazar faragványaik majdnem úgy fénylettek, mint a felhők, melyeket enyhe reggeli szellő hajtott nyugatra, a tenger felé. A templom-árkádok alatt hűvös, sűrű, kék árnyak szunnyadtak s úgy elütöttek a fehér márványtól, mintha lapis lazuli szeszélyes mozaikjai lettek volna. A karcsú oszlopok közt alakok suhantak tova, óvatos járású fehért ruhás papok s a pontificatus fedetlen lábú, hallgatag rabszolgái. Mintha semmi közülük se lett volna a forum zsivajos életéhez, olyanok voltak, mint a sírok körül járó szellemek.

Mindezt elöntötte a színeknek az a nagyszerű pompája, melyet a nyári reggel szór a császári Rómára. Fenn a tiszta kék égbolt ezer színben szikrázott: smaragd és karmazsínpiros, rózsaszín és mályvaszínű kékűk merültek fel s táncoltak, váltak szét s olvadtak össze a szem retinája előtt, mignem a tekintet elvesztette a színek iránti érzékét s csak egyet látott: valami átható, mindent elárasztó aranyat.

A messzeségben a templomkoronázta Capitolium emelte isteni fejét az ég kupolája felé. Hármasszárnyú egy sereg ércisten pihent: középen Jupiter Victor, kezében mennykövek kékéje, amely ezer sugárban verte vissza a vakító fényt. Mintha új napot szült volna a nap. Délnek az Aventinus burkolódzott sötét, barna köpenyébe. Leperzselt, kopár, sima lejtőin apró sárgunyókák szóródtak szét, mint álmos szemek, melyek lecsukódtak a fény káprázatában.

Messze, az Aventinuson, a templomokon és paloták túl a Tiberis kék szalagja folydogált lomhán a tenger felé. Valami rózsaszínű párázat fűtötte a levegőt s átlátszó vékony fátyollal takarta be a túlra elterülő rengeteg Campania lázverte vidékét s nádlepte mocsaras réteit.

Az egész kék nagyszerű keveréke volt a tejfehér, arany és azurkék színeknek, az áthatolhatatlan, mély árnyaknak, melyek úgy elűtöttek a tárgyaktól, mint villámterhes felhő az arany láthatártól. Az elefántcsont, bronz és fekete színekben kavargó tömegben itt-ott felvillant egy-egy hófehér tóga vagy egy-egy égő sötét szempár fölött feszülő vörös homlokszalag.

A rostrumon és körötte már kora reggeltől kezdve majdnem süketítő volt a lármák. Az egyik kőlapon, szalmagyékényre telepedve tíz-tizenkét írnok tereferált, pergamentekercsre jegyezgetve az árverés eredményeit. Kikiáltóképen, a római praefectus közvetlen ellenőrzése mellett, egy sötétbőrű kincstári rabszolga működött. A rabszolga fölött, a magasban, ép az ásító bronzfarkas árnyékában foglalt helyet; fedetlen fővel állt a forró napsütésben, vállára vászon-tunica borult s fekete haját élénk vörös szalag szorította le.

Folyékony latin nyelven, de az afrikai fajok kiejtésével majdnem szünet nélkül kiabált.

A tarka tömeg mellé rendelt praefectus egy napbarnított óriás volt, akinek hatalmas alakja és a napon szinte vörösnek látszó szőke haja idegen ösök véréről beszélt.

Kora reggel érkezett az árverés helyére; gyaloghintója a rostrum közelében várakozott; a gyaloghintó vörös selyem függönyei, mint vérfoltok egy fehér-arany falon, szüntelenül lebegtek a szélben. A gyaloghintó körül rabszolgái és titkárai tanyáztak, míg ő maga a márványnak támaszkodva s kezeit széles mellén karbatéve egyedül állt a rostrum legmagasabb lépcsőjén; mélyen ülő két szemét sűrű szemöldök árnyékolta, szögletes homlokát egy állandó ránc barázdája szelte át, amely a zabolátlan akarat és szilaj büszkeség különös kifejezését kölcsönözte egész arcának. Ezt a kifejezést cseppet sem enyhítette szorosan zárt ajkának határozott vonala s erős állkapcsainak hajlása.

Kissé odébb álltak a lictorok, akik személyét őrizték. Az egész vásárnak egy-egy szóval vagy bólintással a praefectus parancsolt. Hébe-hóba intett a lictoroknak, akik nehéz korbácsukat forgatva csak ügyel-bajjal tudták kordában tartani az emberi csürhét. Hangja ellenmondást nem tűrő, kemény hang volt, de latin kiejtésén megérezett valami egészen halvány idegen vonás.

Olykor, egy-egy valószínű vásárló szavára, jelt adott valamelyik lictornak, hogy válassza ki a kívánt emberi árut, vezesse félre a tömegből, állítsa a *catástára*. Ilyenkor a kiállított rabszolga körül kisebb csoportosulás támadt, a nyakán függő táblát gondosan szemügyre vették, az egész embert jobbra-balra megforgatták, előre és hátra járatják, fogait s izmait megvizsgálták, miközben fenn a rostrumon az afrikai hangos szóval s pazar kézmozdulatokkal dicsérte a hajlékony test minden szépségét s izmainak könnyű játékát.

Az ilyen kiszemelt rabszolga rendszerint nem látszott szomorúnak vagy makacsnak. Mindegyik készségesen mutatta be képességeit. Gondja csak arra volt, hogy jó gazdára tegyen szert s hátán meg ne csattanjon a lictor korbácsa. A praefectus parancsára szívesen hajlította meg térdeit, kivicsorította fogait, úgy kifeszítette izmait, hogy azok reszkettek, mint a hús, bukfcet vetett, ugrott, táncolt, sőt ha megparancsolták volna, akár a feje tetejére is állt volna.

A nők félénkek voltak s kivált az öregebbje rettegett a veréstől; a fiatalabbját nem szokták bántani, mert a verés ártott volna szépségüknek. Tudatos szépségű corinthusi és carthagói lányok gyermeki jólelkőséggel mutogatták bájaikat, gondolván, hogy az engedelmisséggel járnak legjobban.

A praefectus a maga dolgát minden embertelenség és szándékos kegyetlenség nélkül végezte. Mint a patriciusok egyik dúsgazdag, vagyonra nézve mindjárt a császár után következő tagja, aki a szenatusban is helyet foglalt s háza rabszolgákkal volt tele, a rabszolgaság intézménye iránt nem érzett sem iszonyatot, sem megvetést. A rabszolgaság a világ leghatalmasabb birodalmának kormányzásában elismert, szükséges tényező volt.

Sokan tudták, hogy Róma praefectura maga szabados vérből származott. Valamelyik őst, mint hadifoglyot, Caesar hozta le északról. Ez az ember aztán rendkívül nagy vagyont gyűjtött s utóbb megváltotta szabadságát. A praefectusnak már neve is elárulta idegen származását, ugyanis Taurus Antinor Pannonicusnak hívták, de fekete szeméről s kicserzett, barna arcbőréről «néger»-nek is nevezték. Bizonyos, hogy mikor a császári parancs elrendelte Arminius vagyonának az állam javára való elárverezését, senki sem rosszalta, hogy a praefectus maga vette át a vásár vezetését.

Taurus Antinor ilyenforma feladatot máskor is végzett és soha senkinek sem volt oka panasza. A leplezetlen feslettség és a könyörtelen düh e napjaiban a praefectus - legalább is a hasonló alkalmakon - mindig higgadtan, sőt közömbösen végezte dolgát.

A lictorokkal csak szükség esetén, olyankor vétette elő az ostort, ha az emberárú tömege annyira összezavarodott, hogy látványnak nem volt tetszetős s elriasztotta a vevőket. Ilyenkor kiadta a parancsot, mire a nehéz korbács megcsattant az ethiopiaiak bronzszínű vállán s az északi barbárok fehér bőrén. Parancsát azonban minden kegyetlenség s indulat nélkül adta ki, mint ahogy a megkorbácsolt emberek fájdalmas ordításait is a szájalom minden külső jele nélkül hallgatta.

II. FEJEZET.

«Mérlegre vettetvén pedig meg-
csalják magukat a hiúságban.»

Zsoltárok, 61. 10.

A nap haladtával a vásár élénkebb lett s a lictorok dolga megnehezült, a tömeg ugyanis nagy volt s a vásárkeresők mindenáron az első sorba tolakodtak. Most egy finom, vékonyújjú, karcsútestű kézműves vonta magára az érdeklődést. Türelmes közömbösséggel állt a catastán, láthatóan nem törődve sem a csupasz testét perzselő hőséggel, sem a köréje sereglett vásárlók morájával, még kevésbé az árúit dicsérő, bőbeszédű afrikai rekedt kiabálásával.

- Egy szíjgyártó Hispaniából - kiáltotta rábeszélő ékesszólással a kikiáltó. - Huszonnégy éves. Ügyességben nem akad párja a Tiberis két partján... Olyan tunikákat csinál, hogy lágyabbak a pelyhes gyapjúnál s olyan törhüvelyt, hogy az acél sem keményebb... Jó erőben, egészségben van. Tízezer sestercius potom ár érte... Tízezer sestercius... Arminius Quirinus censor húszezret fizetett érte...

Egy pillanatra szünetet tartott. Két hosszú, sötétruhás, feketesapkás, borzas zsidó bíráló szemmel lépett a hispaniai csodaemberhez, felemelte annak kezét s mintha nyomát akarná lelteni a sokat emlegetett szíjgyártói ügyességnek, egyenkint szemügyre vette újjai hegyét.

- Tízezer sestercius, uraim. Tízezer sesterciusért bárki szolgálatába veheti a szíjgyártás nemes mesterségének egyik legkiválóbb tehetségét. Ért mindenhez. Készít erszényt és széktérítőt, ékszerszövet és kardhüvelyt... Tessék, tessék, uraim! Csak tízezer sestercius!

A két zsidó tétovázott. Mélyen ülő karvalyszemük tanácskozó pillantással hirtelen összevillant s hosszú, csontos újjuk tűnődve tapogatta a derekukon csüngő tarsolyt.

- Tízezer sestercius! - ismételte a kikiáltó s szemét szigorú figyelemmel az ingadozó vásárlókra szegezte.

A kikiáltó az árverés hasznából százalékot kapott. Csak pár sesterciust, amellyel a szabadságának megváltására szánt kis aranyhalmazt gyarapította. Az írnokok *stílusa* csöndes türelemmel várakozott. A praefectus nem törődött az egész vásárral s mint akinek gondolatai messze járnak, maga elé meredt.

- Ötezret adunk - szólt félénken az egyik zsidó.

- Annyiért nem adom. Többet ígérjete, kedves uraim - mondta a kikiáltó fölényesen. - Ez a szíjgyártó olyan páratlan, hogy vagyont hoz gazdájának.

- Ötezer - ismételte az egyik zsidó. - Egyetlen sesterciussal sem adhatunk többet.

Az afrikai próbálta felverni az árat rábeszéléssel, megvetéssel, sőt finom gúnnal is; fenyegetődött, hogy a jeles szíjgyártót egészen visszaveszi a vásárról, mert ismer a tengeren túl, Corinthusban egy bőrműkereskedőt, aki szívesen levágatná két újját, csak hogy övé legyen a kincsetérő hispaniai ember.

De a két zsidó makacsul megkötötte magát. Faja félénk nyakasságával ragaszkodott az ötezeres ajánlathoz s a világért sem ment volna bele fölösleges költekezésbe.

Végül is a csodálatos bőrmunkás ötezer sesterciusért a két zsidóé lett. A szíjgyártó barna arcán a vevők és a kikiáltó közti egész alkudozás alatt csak bárgyú közömbösség látszott.

A következő árucikk iránt nagyobb volt a kereslet. Hatalmas mellű, erős germán került sorra. Bozontos kecskebőrruhát viselt, melyet derekán szíj szorított össze. Szőrös karja csupasz volt a válláig s óriás keze ökölbe szorult, mintha akármikor le tudna ütni egy ökröt.

- Nagyon alkalmas ember ez ekeszarva mellé, vagy borona mögé, magyarázta a kikiáltó, de ért a kovácsmunkához is. - Miután a vevők gondosan megvizsgálták a germán izmait, fogait, lábikráját, élénk versengés támadt egy szicíliai földbirtokos és egy campaniai szabados között; végül azonban közbeszólt a praefectus, aki a rabszolgát saját magának, Ostia közelében lévő birtokára szerezte meg.

Szép pénzt hozott pár judeai cselédleány, akiket egy etrusiai korcsmáros vett meg. Jóképű fehércselédek voltak, akik tudták a módját, hogyan kell boroskancsót úgy vinni, hogy a drága nedű ki ne dőljön. A néger rabszolgákat *lanisták* vették meg, hogy a gladiatorai küzdelmekre tanítsák meg őket.

Nagyon keresték az ügyesen másoló írnokokat is. A napihírek terjesztői nagy árat fizettek egy gyorsírású rabszolgáért, aki Arminius censor házában tanulta ki mesterségét.

Közben a Fórumon a tolongás egyre nőtt. A Sacra Via felől s a templomok környékéről feltűnt egy-egy pompásan díszített gyaloghintó, amint lassan kanyargott az úton a Fórum felé. Lebbenő selyemfüggönyeik színe élénk foltként vált el a phrygiai márványfalak csillogó fehérségétől.

A lictorok ostorának most dolga akadt. Helyet kellett szorítaniok Róma gazdag és henye urainak, akik legkisebb szeszélyük teljesítéséért úgy szórták a sesterciust, ahogy közönséges ember a lábbelijéről rázza a port.

Hortensius Martius, a gazdag ifjú patricius, ötezer rabszolga ura, kilépett gyaloghintájából s miután emberei megtisztították előtte az utat, felhaladt a rostrumra. Amint az első lépcsőre feltette lábát, betanult kellemmel támaszkodott a fehér márványtömbnek, élvezetes látványul tárván ifjú, gazdag, csinos és kitűnő személyét a hitvány tömeg elé. Reggeli fürdőben felfrissült, szép teste be volt illatosítva s fel volt díszítve, szőke, göndör haja formásan ki volt sütvén s testét gyapjúból szőtt lágy tunica borította, melynek remek bíbor szegélye jelezte viselőjének magas patriciusi méltóságát.

Bágyadt pillantást vetett a lába alatt nyüzsgő, vásárra vitt rabszolgák seregére, majd udvariasan üdvözölte a praefectust.

- Korán kinn vagy, Hortensius Martius, - felelt az üdvözlésre Taurus Antinor. - Ritkán szoktad ilyen korán megtisztelni jelenléteddel a Fórumot.

- Azt mesélték, hogy az árverés érdekes lesz - felelt az ifjú hanyagul. - De úgy látom, hazudtak.

Ásított s vékony kis arany fogpiszkálóval piszkálni kezdte fogait.

- Mit meséltek? - érdeklődött a másik. És ki mesélte?

- A fürdőben Caius Nepos meg a fiatal Escanes, de mások is. Mindnyájan csak az árverésről beszéltek.

- Eljönnek ők is?

- Itt lesznek nemsokára. Egyesek azt mondják, hogy majdnem csupa szemétárú kerül vásárra, mert a rabszolgák javát kiválogatták. Escanesnek egy szakács kellene, aki galliai módra tudja sütni a kappant: három dinnye levében, kerti sármánnyal kitömve. Escanes azt mondja, hogy így páratlanul ízletes.

- Galliai szakács nincs a rabszolgák közt - jegyezte meg a praefectus kurtán.

- Caius Neposnak pár csinosarcú leány kellene, aki a holnapi lakomán felszolgál. Amint tudod, vacsorát ad. Ott leszel, Taurus Antinor?

Ezt a kérdést igen különös hangsúllyal tette fel, mintha Caius Nepos másnapi lakomájának nem pusztán a vidám együttlét, hanem valami más volna a célja. Most közelebb húzódott a praefectushoz s gyorsan körülnézett, hogy az árverés leköti-e mindenkinek a figyelmét.

- Caius Nepos azt üzeni, - mondta külsőleg közömbösen - hogy ha eljősz a holnapi lakomára, nem vallozod kárát. Bizonyos dolgokban sokan egyformán gondolkodunk s a lakomán zavartalanul beszélgethetnénk. Csatlakozol hozzánk, Taurus Antinor? - kérdezte mohón.

- Hogy csatlakozom-e hozzátok? - válaszolt csúfondáros mosollyal a praefectus. - Miben? Ebben a nyilvános helyen való értelmetlen és ostoba suttogásban? A Fórum ma tele van kémmeleggel, Hortensius Martius barátom. Azt akarod, hogy a nép örömeire holnap tigrisek elé vessenek bennünket déli pecsenyének?

Fejével a rostrum felé intett, amelyen a barnabőrű kikiáltó egy pillanatra abbahagyta az árverezést s látszólag az alatt álló egyik írnokkal való szóváltás kedvéért a gyékényre hasalt, de valójában a Hortensius Martiussal beszélgető praefectust figyelte.

- Ezek a rabszolgák - mondta sietve Taurus Antinor - mind a kincstár emberei. Ami pénzük van, azt tisztára részben igaz, részben hazug beszúgással szerzik. Jó lesz vigyázni, Hortensius Martius.

Az ifjú patricius szokott közömbösségével vállat vont. Szokása volt ennek a kornak, hogy a római nyilvános és magánélet minden eseményét, a napi élet közönséges fordulatait épűgy, mint a tébolyult zsarnok őrült szeszélyeinek mindenkit fenyegető veszedelmeit egyforma unalommal fogadták.

Sőt divat volt a caesari jogart viselő dühödt zsarnok szilaj szertelenségeit s őrjöngő tobzódását is látszólag az érdeklődés minden jele nélkül tudomásul venni. Az ifjú, divatos patriciusok nyilvánvaló közömbösséggel nézték zabolátlanságát s a féktelen hatalomhoz rendkívül ragaszkodó lelkének embertelen kitöréseit, sőt könnyű fitymálással vettek tudomást azokról a borzalmasan igazságtalan és kegyetlen cselekedetekről is, melyekhez a félőrült caesar Róma polgárait már-már egészen hozzá szoktatta.

A rendes napiélet eseményei közül semmi sem szórakoztatta a divatnak e hóbortosait, semmi sem zökkentette ki őket álmokóros nyugalomukból, legföljebb egy-egy különösen véres arenai mérkőzés, a vérvágy tomboló orgiái, melyek örökre beszennyezték a római történelem fényes lapjait. Ezeket az öldökléseket szerették.

Az iszonyat egy-egy kurta pillanatra felrázta őket az apathiából. Mert bár kegyetlenek nem voltak, de kedvük telt minden látványosságban, minden izgalomban, minden fényűzésben, melyet az élvezet város és a császár tébolyult szeszélye nyújtott. Ahogy az egészséges ember szomjúhozza a szépséget, úgy szomjúhozták ők az iszonyatot, amely mégis kissé megszakította életük egyenes vonalát s borzongással töltötte el álmatag agyukat.

Most is, pedig az életével játszott, Hortensius Martius viselkedése látszólag azt a dölyfös nemtörődömséget árulta el, melyet a divat követelt. Ezek az emberek mind színészek voltak, mindig hallgatóság előtt játszottak s még egymás társaságában sem tudtak teljesen megszabadulni vérükké vált szerepüktől.

De hogy ez a közönyösség csak külszín volt, nyomban meglátszott az ifjú divathős testtartásának alig észrevehető változásán. Kissé elhúzódt a praefectustól és fennhangon, hogy mindenki hallhatta, így szólt:

- Hát azt mondd, Taurus Antinor, hogy akad itt kedvemre való törpe vagy valami bolond? Jó. Az enyimek már egészen megöregedtek és elhülyültek. Néha untatnak szörnyűkép.

Suttogva hozzátette:

- Caius Nepos különösen szeretné, ha holnapi lakomájára eljönnél. Attól tart, hogy egyhamar nem tud beszélni veled, azért velem üzeni, hogy okvetlenül gyere el. Remélem, nem hagysz bennünket cserben. Negyvennél többen vagyunk s mindnyájan bármikor életünket adjuk a birodalom javáért.

A praefectus nem felelt. Figyelmét egy értékes rabszolga körüli versengés vonta magára, de amint most Hortensius elfordult, állandóan összeráncolt homlokának árnya alól sötét szemmel mérte végig az ifjú divathóst, kisütött, illatos hajától kezdve csinos lábbelije sarkáig s megvető, de nem egészen barátságatlan mosoly jelent meg zárt ajka szélén.

«A birodalom javáért?» - mormolta magában s vállat vonva újra dolga után látott.

Eközben Hortensius észrevette pár barátját. Gyönyörűen hímzett tunicában törtek utat a közönséges tömegen keresztül s a rostrumok körül csakhamar gazdag patriciusok sűrű csoportja sereglett össze.

Felfrissülve és beillatosítva, javarészt a fürdőből érkeztek, hogy divatos közönnyel nézzék végig a nyilvános árverés látványosságát. A praefectussal s Hortensius Martiusszal mindegyik üdvözlést váltott. Ismerték egymást, mindnyájan egy osztálynak, a római uralkodó osztálynak voltak tagjai. Itt volt most az ifjú Escanes, aki szakácsot keresett s Caius Nepos, a praetorianusok praefectura is, aki szemrevaló cselédlányokat vásárolt volna szívesen.

- Beszéltél Pannonicusszal? - kérdezte az utóbbi Hortensiustól suttogva.

- Igen. Pár szót - hangzott a válasz. - Taurus Antinor figyelmeztetett, hogy óvakodjak a kémektől.

- Mit gondolsz, csatlakozik hozzánk?

- Azt hiszem, a lakomásra eljön, de hogy csatlakozik-e hozzánk...

- Vigyázzunk! - mondta a praetorianus praefectus. - Taurus Antinornak igaza van. Mindenütt kémek leselkednek körülöttünk. No, ha lakomára eljön, ne félj, majd levesszük a lábáról.

Sokat jelentő bólintással a két férfi elvált s a tömegbe vegyült.

Több előkelő születésű hölgy most a rostrum közelébe vitette gyaloghintáját, ahonnan jól láthatta a vásárt s ha kedve úgy hozta, parancsot is adhatott a vételre. A nagy magánvagyonnal és önálló háztartással bíró független, hatalmas római matronák komoly tisztelet és alázatos udvariasság tárgyai voltak, bár a hódolat kifejezéseibe a körjük sereglő ifjak részéről némi gúny is vegyült.

A nők nem keveredtek a tömegbe, hanem gyaloghintójukban maradva, vánkosaikra dőltek hátra; sötét tunicájuk s gazdagon díszített hosszú köntösük komor színekben vált el a derültebb színekbe öltözött aranyifjúság ruházatától s komoly, néha szigorú modoruk, mérsékelt, higgadt beszédjük szinte keresett ellentétben állt a külsőleg erősebb nem léha csevegésével, ürességével s tettetett unalmával.

A patriciusok közt ott állt Taurus Antinor, Róma praefectura, a vöröshajú, cserzettbőrű férfi. Hatalmas termetére nagyszerűen kivarrt tunica borult, egész nagy, nehéz, szinte durva megjelenése különösképen elütött úgy az ifjú piperkőcöktől, mint a patricius matronák szemforgató merevségétől. Még nyugodt, kemény hangja is úgy szólván uralkodni látszott a divathősök tunya és lágyhangú beszédjén.

*

Közben a kikiáltó gyorsan végignézett árúinak tömegén s egyik csoport felé intett egyet, a másik felé parancsot röpített.

- Te sárgahajú asszony... hagyd lógni a hajad! Ne nyúlj hozzá... nem érted...? Vedd szét, te ember, melleden azt a kecskebőrt!... Jupiterre, ép azt takarod el, ami benned legtöbbet ér... Emeld föl a fejed, leány! Nem akarunk szomorú arcot látni.

A puszta figyelmeztetésén kívül néha erélyesebb cselekvésre is sor került. Ilyenkor a kikiáltó a praefectushoz fordult s panaszt tett a makacskodó rabszolga ellen. A praefectus a maga, kissé idegenszerű latin nyelvén, szenvedélytelen, szigorú hangon rövid parancsot adott, a levegőben a lictor ostora megsuhant és sivító, rövid, éles csattanással vágott le a makacsul lehajló vállra vagy a vonakodó kézre. A kikiáltó folytatta a kikiáltást:

- Mit akarnak vásárolni uraim? Dáciai ügyes kocsist?... Van az is... Kincset ér... Zablyába tör minden töretlen lovat s elhajt háromfogatú kocsit Róma legszűkebb utcáján... Érti a dolgát... Mi? Hogy nem mai ember?... Talán egy pannoniai pupos van kedvükre? Cserzettbőrű, akár a marhabőr s a karja olyan hosszú, hogy futás közben a földet éri. Bukfencet vet, kötélhányót jár és... No gyere ide, pupos Pipus, mutasd csúf pofádat urunknak, talán elhajtod a ráncot urunk homlokáról, sőt mókáddal talán mosolyt is varázsolsz arcára... Fordulj meg, mutasd a hátad... Mégér ez az ember tízezer sesterciust... Fordulj meg még egyszer... nézd uram... hát nem szakasztott majom?...

A római úr mosolygott. A kikiáltó vidáman kiabált, a catastán álló idomtalan szörny pedig mindenféle nyakatekert helyzetbe forgatta testét, akkorákat vigyorgott, hogy szája a fülét érte, mutogatta elferdült hátgerincét s ocsmány, hosszú szőrös karjait. Közben, mintha az erdei vadállatokat utánozná, nagyokat, furcsát ordított.

Mókáin a közelében álló római úr jóízűen mosolygott. Szívesen megadott érte ötezer sesterciust, hogy ilyen korcs ember is legyen a házában s mulattassa vendégeit a bőséges lakoma fogásai közt. A vásár hamar megvolt s a pupos egy-kettőre lekerült az emelvényről a római úr rabszolgái, onnan pedig háza cselédei közé.

III. FEJEZET.

Ékes alakú vagy az emberek fiai között.

44. zsolt. 3.

- Hun Rhavas, emlékszel-e, mit ígértél Menecretának? - súgta az afrikainak fülébe egy félénk hang. - Hogyne, hogyne - felelt az afrikai kurtán. - Nem felejtettem el.

Az írnokok az árverés eredményét jegyezték táblájukra. Közben némi szünet állt be.

A kikiáltó leszállt a rostrumról. Lihegett a fáradtságtól s a déli nap forróságában egész teste izzadott. Most letörölte verejtékes homlokát s egy bőrkulacsból bő kortyokkal enyhítette torka szárazságát.

Verejtékben fénylő bőre a déli napfényben úgy csillogott, mint fenn a bronzból való anyafarkas szobra.

Egy durva vászonruhába öltözött s haját köntöse alá rejtő idősebb nő vont a magára a kikiáltó pillantását.

- Jobb lett volna, ha egy órával előbb állítottad volna ki gyermekemet vásárra, amikor ezek a gazdagok fürdőben voltak - mondta a nő, kissé szemrehányó, törékeny hangon.

- Nem az én hibám - felelt az afrikai kurtán. - Lányod neve majdnem a végén áll a listának. A listát a praefectus állította össze. Beszéltél volna vele.

- Hogy mertem volna vele beszélni én! - válaszolt az asszony s ekkora merészségnek már a pusztá feltevésére megremegett a hangja. - De ha sikerül gyermekemet megvennem, öt aranyat kapsz tőlem.

- Tudom, tudom - mondta beleegyező bólintással az afrikai.

- Saját véremről van szó, Hun Rhavas - folytatta könnyörgő hangon az asszony. - Gondold meg jól. Neked is vannak gyermekeid.

- Fiam szabadságát csak a múlt évben váltottam meg - mondta némi büszkeséggel a kikiáltó. - Ha az istenek is úgy akarják, jövőre megváltom a lányomét, aztán meg a magamét. Mához három évre szabadok leszünk mindnyájan.

- Te férfi vagy. Férfiember könnyebben keresi a pénzt. De én hat évig görnyedtem, amíg gyermekem megvásárlására huszonöt aranyat össze tudtam kuporgatni. Huszat a lányom árára szánok, ötöt pedig jutalmul neked. Mert csak te segíthetsz rajtam, ha akarsz.

- Ami tőlem telt, megtettem - válaszolt kissé türelmetlenül Hun Rhavas. - A nyakáról levettem a *titulust* s föveget nyomtam a fejébe; a dolog nem volt könnyű, mert a praefectus szeme nagyon jó. Olyan lányért, akinek ügyességéről, egészségéről és testi állapotáról senki sem kezeskedik, legfeljebb tíz aranyat kínálnak. Mivel pedig lányod nem is szemrevaló...

Ezt azonban az anya nem akarta elismerni. Unalmas és kicsinyes modorban kezdte magasztalni lánya jó tulajdonságait, szőke haját, gyönyörű nyakát, míg végre a fáradt és türelmetlen afrikai nyersen odamondta:

- Hallod, ha lányodnak annyi jó tulajdonsága van, akkor húsz aranyért nem igen tudod megvenni. Ötvenet-hatvanat is megígérnek érte. Akkor aztán hogy' segítsék rajtad?

- Hun Rhavas - szólt Menecreta engesztelő hangon - anyától ne vedd rossz néven túlzását. Az én szememben az én lányom a legszebb a világon. Nem szebbnek látod-e te is a gyermekeidet a viruló nyári napnál? - tette hozzá, egy kis hizelgéssel, miközben Hun Rhavas büszkeségére a csúf kis afrikaira gondolt.

Anyai szíve minden áldozatra, minden megalázásra kész volt, csak hogy elérje vágyát s bírhatta gyermekét. Arminius Quirinus az anya szabadságát hat év előtt visszaadta, de ez a nagylelkűnek látszó cselekedet valójában kegyetlenség volt, mert elszakította az anyát gyermekétől. A néhai censor Menecretát öregnek, gyengének s ennél fogva hasznavehetetlennek találta. Annyit se ért meg, amennyit megevett. A lányt azonban házában tartotta, nem mintha szép vagy nagyon hasznavehető lett volna, hanem mert tudta, hogy Menecreta a leány szabadságának megváltására szükséges pénz kedvéért még a tíz körmét is ledolgozza.

A pénzsóvár s minden erőszakra, minden gyalázatosságra kész Arminius Quirinus tisztán látta, hogy sokkal nagyobb összeget csikarhat ki az anyától, mint amekkorát a lány nyílt vásáron bármikor is hozna. Ötven aranyban szabta meg a lány árát s Menecreta ennek az összegnek csak a felét takarította meg, mikor a sors és a népbosszú halálba üzte az uzsorás censort. Valamennyi rabszolgája - kivéve a legértékesebbeket - vásárra került s a keservesen dolgozó, türelmes anya, félig-meddig teljesülve látta reményét.

Most csak Hun Rhavas jóindulatát kellett megnyerni s mohóságát kísértésbe vinni. Nyilvános vásáron, kedvezőtlen körülmények közt, ha a lányt nem dicsérik kiabáló hangon, talán húsz aranyat, vagy annyit se kínálnak érte.

Miközben a vásár menetét figyelte, Menecreta szívét egyre marcangolta a félelem. Megeshetik, hogy valamelyik közömbös nézőnek megtetszik a leány s egyszeriben ellenségévé válik. Ezek a fiatal patriciusok és gazdag matronák, ha egy-egy szeszélyükről van szó, nem ismernek könyörületet és szánalmat.

A félénk, szőke lány Menecreta szemében százszorta szebb volt, mint a pillanatnyi szeszély kedvéért vásárra vitt nők egész tömege.

Menecreta féltékeny szemmel figyelte az ifjú patriciusi semmittevőket és az előkelő hölgyeket, akik netalán elszakíthatják gyermekétől. Sőt ott volt még a legnagyobb hatalom, a praefectus is.

Ha a praefectus keresztüllát Hun Rhavas mesterkedésein, akkor a lányt mi sem mentheti meg attól, hogy a többi rabszolgához hasonlóan, a törvény értelmében, vásárra ne kerüljön s tábla ne lógjon a nyakában, amely leírja bájait. Taurus Antinor nem volt kegyetlen, de könyörtelen volt. Házi rabszolgái ezt épúgy tudták, mint az ítélőszéke elé vitt gonosztevők. Ok nélkül sose szabott ki büntetést, de ha ok volt rá, nem ismert irgalmat.

Micsoda reménye lehetett egy szegény anyának e tekintély erejével szemben?

Szerencsére a dél rohamosan közeledett. A déli pihenő órája küszöbön állt. Menecreta szíve dagadó örömeivel állapította meg, hogy a nagyszerűen díszített gyaloghintókban a számbavehető vásárlók sorra távoznak az anyai szív kegyetlen aggodalmának színteréről. A hölgyek is elszállingóztak. A rostrum körül már csak egy kis férficsoport lézengett; Hortensius Martius céltalanul ácsorgott, az ifjú Escanes még mindig nem találta meg a páratlan szakácsot, páran pedig az unalom divatos arckifejezésével várták az árverés végét.

- Különös, hogy ma nem láttuk Dea Flaviát - jegyezte meg a praefectusnak Escanes. - Mit gondolsz, Taurus Antinor, eljön még?

- Bizony, nem tudom - hangzott a válasz. - Dea Flaviának rabszolga nem igen kell. Annyi a rabszolgája, hogy azt se tudja, mit csináljon velük.

- Igaz! - válaszolt a másik. - Rabszolgája van elég. De most új hóbortja van. Szobrászkodik s annyi modell kell neki, hogy se szeri, se száma.

- No, no, ez nem új hóbort - jegyezte meg Hortensius Martius s üde arca hirtelen haraggal elpirult. - Dea Flavia, amint jól tudod, Escanes, már akkor nagyon jó márvány- és agyag-szobrokat csinált, amikor te még részeg dáridókban tivornyáztad el napjaidat. Dea Flavia...

- Ugyan ne légy olyan mogorva - vágott közbe vidám kacajjal Escanes. - Eszembe sem volt kétségbe vonni Dea Flavia lángelméjét. Ezt az istenek is tiltják! - tette hozzá gúnyos előzenységgel.

- Mégis megérdemelnéd, hogy térdre kényszerítselek - válaszolt még mindig engesztelenül Hortensius. - Térdenállva kellene elismerned Dea Flavia szépségét, tehetségét, erényességét s nyilvánosan kellene elismerned, hogy borázott száddal méltatlan vagy ajkadra venni Dea Flavia szent nevét...

Escanes ajkát a düh kitörése hagyta el. A két összeszokott cimbora egy pillanat alatt egymás esküdt ellenségévé vált. Hortensius Martius, az illatos divatfi, olyan volt, mint egy mérges kakas, míg a magasabb és erősebb Escanes összeszorította ökleit s minden erővel igyekezett megőrizni a patriciusi előkelőségnek azt a látszatát, melyet osztálya előkelősége a nép jelenlétében megkívánt.

Ki tudja meddig sikerült volna megőriznie ezt a látszatot? Hortensius Martius, mint Dea Flavia szépségének rabszolgája, készséggel harcra kelt volna bálványáért, viszont Escanes az esetlen sértés miatti dühében alig tudta fékezni haragját.

- Ha szétépítetek egymást - vágott közbe röviden a praefectus - maga Dea Flavia is tanuja lesz.

Még mialatt beszélt, egy nagyszerűen faragott, rózsaszínnel és arannyal díszített pompás gyaloghintó ringott lassan a Basilica mögül, a Vicus Tuscus mentén a Fórum felé. Egyszerre minden szem arra fordult. A két fiatal ember is vagy megfélemedezett vizzályáról, vagy restelte folytatni.

A gyaloghintó most nyílt területre ért. Nyolc óriás néger vitte, akiknek csupasz vállát szabadon sütötte a nap. Mellettük és mögöttük rabszolgák serege, védencek és talpnyalók hosszú sora sereglett, nők kiabáltak s gyermekek virágos galyakat, tollbokrétaikat és pálma-leveleket lengettek. A levegő tele volt megszámlálhatatlan ember ujjongásával:

- Augusta! Augusta! Helyet Dea Flavia Augustának!

A császári házból származó Dea Flavia kísérete a legnépesebb volt egész Rómában.

Ellenkezést nem ismerő parancsszóra a nyolc néger közvetlen a rostrum előtt letette a gyaloghintót, ugyanakkor négy fiatal lány lépett elő s félrevonta a gyaloghintó selyemfüggönyeit.

Dea Flavia vánkosain pihent; aranyozott bőrcipellőbe bujtatott kis lába arany- és ezüsfonállal dúsan átszőtt bíborszőnyegen pihent. Könyöke a vánkosok puha mélyébe sülyedt s fejét tenyerébe hajtotta.

Dea Flavia, Róma császári leánya! Költő nyelve le tudná-e írni szépségedet? Művész keze le tudná-e festeni bájos arcod játékát?

Nem mondták-e el már a kor írói minden magasztaló szavukat? Nyelvük nem merült-e már ki dicsérő énekekben? Dea Flavia szőke haja olyan, mint a hullámozó arany, szeme most kék, majd meg zöld, de mindig titokzatos, keze finom, nyakának hajlása csupa gyönyörűség s apró kis füle örökké tele van hízelgéssel.

Ha azonban Dea Flavia tündöklő arcát elcsúfítja, szemének megvető villanása és szájának mindig rideg vonala, ekkor az ócsárló bíráló is helyén való. Viszont voltak, akik azt állították, hogy Dea Flavia hófehér nyaka sokkal szebb, ha meg tud hajolni s szeme ragyogása ezerszer különb, ha sír.

Ez azonban csak pár ember véleménye volt, akik Dea Flavia részéről soha a legkisebb kegyben sem részesültek; akikre Dea Flavia a maga büszke, hideg módján rámosolygott, azok menthetetlenül áldozatul estek bájainak. Rámosolygott már Hortensius Martiusra is s a szegény fiú egy-kettőre elvesztette fejét.

Most, hogy Dea Flavia a Forumon megjelent, az ifjú hamarosan elfeledkezett előbbi cívódásáról. Dea Flavia közelében eltűnt előle Escanes, sőt az egész világ. Utat tört az udvaroncok seregén keresztül s ép akkor ért elsőnek a gyaloghintóhoz, amikor Dea Flavia formás lába a földet érintette.

Escanes, Caius Nepos, Philippus Decius és a többi ifjú ugyancsak elfeledkezett az idétlen összetűzés izgalmáról és sietett előre, hogy hódolatát a császári hölgynek bemutassa.

Dea Flavia udvarának külső képe egyszerre megváltozott. A lictorok félrelökdösték a tolakodó tömeget s helyet szorítottak Róma urainak, akik beszélni óhajtottak a császár hugával. Az elnyűtt, sötétruhás rabszolgák serege most a háttérbe szorult s a gyaloghintó körül karma-zsinnal, arannyal s bíborcsíkokkal hímzett pompás, pelyhes tunicák és köpenyek kavaro-gtak élénk színekben.

A rostrum közvetlen szomszédsága egyszerre néptelenné vált, az emberárról mindenki megfeledkezett s csak az a vágy hevített mindenkit, hogy láthassa a magasrangú hölgyet, akinek maga a császár adta az Augusta címet s evvel minden más római nő fölé helyezte. Roppant vagyona, tékozló életmódja, szépsége és elismert erénye az egész városban szóbeszéd tárgya volt, mióta csak atyja, Octavius Claudius, a nagy Augustus Caesar családjának tagja meghalt s leányát a császár közvetlen gyámsága alá helyezte. Az apai végrendelet a gyönyörű, fiatal nőt a birodalom egyik legnagyobb vagyonába ültette. Nem csoda, hogy valahányszor rózsafüzéres gyaloghintója Róma utcáin feltűnt, hízelgő ficsurak serege vette körül, akiknek egyetlen gondja az volt, hogy láthassák a társasélet királynőjét és magukra vonják figyelmét.

A futó izgalom percei új reményt keltettek az aggódó anyai szívekben. Égő vágyának mohóságában Menecreta elérkezettnek látta a kellő pillanatot. Véletlenül Hun Rhavas ép Menecreta felé pillantott. Nyilvánvaló volt, hogy a hirtelen támadt általános érdeklődés idejét a kikiáltó is alkalmasnak tartja a cselekvésre. A Menecreta-ígérte őt arany megélesítette Hun Rhavas találékony elméjét. Intett az alantálló egyik lictornak, aki a titkos üzletben való-szinűleg társa volt s miközben a Dea Flavia gyaloghintója köré sereglő chorus hódoló üdvözlete, mint méhek zümmögése hullámozott a déli légtérben, egy finomarcú, sáppadt lányt löktek gyorsan az emelvényre.

Hun Rhavas igen felületesen kikiáltotta a lány életkorát és tulajdonságait.

- Nyilvánvaló ügyessége nincs - mormolta sebesen. - Urunk, az elhunyt censor, nem használta semmire. Mondjuk, ára tíz arany. Talán meg lehet tanítani egyre-másra.

Amint a kikiáltó folytatta az árverést, azok, akik nem a tétlen ásitás, hanem üzlet kedvéért voltak a piacon, ismét a catasta felé fordultak. De az ott álló, lehajtott fejű, földre meredő kislány, akinek haját a csúf főveg teljesen elrejtette, nem látszott nagyon vonzónak. A főveg, amely azt jelentette, hogy ügyességét s értékét illetőleg senki sem vállal felelősséget, valamint a nyakra való tábla hiánya elriasztotta a vevőket.

Mintha ezt a lány is tudta volna, mély pirosság öntötte el arcát. Nem helyzetét szégyelte, nem az bántotta, hogy a nyilvánosság szeme elé van kiállítva, ezt a sorsot egész nevelése során megszokta. Rabszolgaságban született, a vásárra való kiállítás lehetőségével mindig számolt s így helyzete nem okozott neki fájdalmat, sem megalázást.

Tudta, hogy az anyja mindenre készen a tömegben van, tudta, hogy kínos helyzetét s elmúlt élete nyomorúságát most föltétlenül derültebb jövő váltja fel: ismét együtt élhet anyjával, élete szabad lesz, talán boldogság is jut neki részül, talán házasságra léphet s gyermekei már szabadnak születnek.

Nem, nem az ásítozó tömeg bántotta, nem is az, hogy nyilvános vásárra állították ki, nem is az ezernyi reá szegeződő közönyös és barátságtalan szempár. Hanem a fején ülő főveg, a nyakáról hiányzó hirdetőtábla és Hun Rhavasnak személyére vonatkozó lekicsinylő szavai borították olyan szegyenbe, hogy forró vér szállt a fejébe.

Mások, akik Arminius házában társai voltak, korábban kerültek sorra. Ezekre a kikiáltó a dícsérő szavak valóságos áradatát pazarolta s személyüket már az első kikiáltásnál negyvenötven aranyra becsülte. A vásárló közönség szívesen fizetett még nagyobb összegeket is.

Miközben szégyenkezve állt a tömeg előtt s pirulva hallgatta, hogy nincs bizonyosság tehetségéről s ügyességéről, arra gondolt, hogy bizony tud ő egyet-mást. Érti a módját, hogyan kell kenőcsöt dörzsölni a bőrbe s gyógyítani, hogyan kell bánni a tüvel s hogyan kell szép úrnő haját fésülni. Minderről Hun Rhavas nem szólt semmit. Nem esett szó szépségéről sem, bár szeme kék volt s nyaka finom, fehér. A haját pedig, amely valósággal arany sátozként koronázta fejét, a förtelmes, idomtalan kalap alatt még csak nem is lehetett sejteni.

- Tíz arany! - kiáltotta Hun Rhavas a buzgóság szembetűnő hiányával. - Nem kínál senki tizenötöt, nyájas uraim? Talán meg lehet tanítani ezt a leányt varrásra vagy körömápolásra. Talán ügyetlen, de lehet, hogy tanulékony. Ha ugyan az egészsége jó - tette hozzá mesterként könnyel.

Ebben az utolsó megjegyzésben sok volt a ravaszság. Az a kevés ember is, aki a lány fiatalos külsejének vonzó hatása alatt hajlandó lett volna az árverésre, mert remélte, hogy ha a lányban ügyességet nem is, de legalább készséget talál, most hirtelen visszahúzódott.

Senki sem kezeskedik jó egészségéről, gondolták. A beteg rabszolga pedig csak haszontalan teher.

- Tehát tíz arany - mondta Hun Rhavas s felemelte a kalapácsot. A reszkető anya éhes szemmel kísért minden mozdulatát.

Menecreta feszült várakozása még jó pár percre tartott. Ó Istenek, hogyan gyötörte ez a várakozás! Két kezét oldalára szorította, mert oly rettenetes fájdalmat érzett, hogy majd elájult.

A kalapács egy-két percre a levegőbe meredt. Hun Rhavas lopva a praefectus felé kémlelt, hogy nem vett-e észre Taurus Antinor valamit. Menecreta szíve egész alázatosságával könyörgött a dombtetőn trónoló büszke istenekhez. Imádkozott, hogy aggodalmának viharzása már ne tartson tovább, mert nem bírja soká. Fohászkodott, hogy üssön már le az a kegyetlen kalapács és adják végül karjai közé szíve gyermekét.

IV. FEJEZET.

«Amely reménység elhalad, gyötri a lelket.»

Példabeszédek, 13, 12.

De, haj, az istenek a patriciusok istenei! Édes keveset törődnek ők a szegény szabadosok és rabszolgák gondjaival.

- Ki parancsolta, hogy azt a főveget a leány fejére tegyétek? - vágott közbe a praefectus kemény hangja.

Míg a hízelgő piperkőcök és szerelemtől gyötört ifjak serege Dea Flavia körött nyüzsgött, Taurus Antinor el se mozdult a rostrumról. Most csak úgy félvállról szólt Hun Rhavas felé, aki nem is sejtette, hogy mialatt ő nyugodtan szövögette kis játékát, a praefectus figyelt.

- Mint kegyes uram maga is tudja, nincs bizonyosság ügyességéről - válaszolt riadt alázatossággal az afrikai.

- Nem igaz! Hazudsz! - mondta Taurus Antinor. - Hol az a lista, amit még a censor állított össze?

Három pár fürge kéz sietett a kívánt pergamenttekercset a praefectus kezébe adni. Az egyik kéz szerencsés volt.

- Mi a neve ennek a lánynak? - kérdezte Taurus Antinor s összeráncolt homlokkal, mélyen beesett szemmel végigfutott a pergamentre írt pontos névjegyzéken.

- Nola, Menecreta leánya, uram - válaszolt egyik íródeák.

- Nolának, Menecreta leányának nevét nem látom azok közt, akiknek ügyességéért, egészségéért és testi épségéért az állam nem vállal felelősséget - jegyezte meg nyugodtan a praefectus. Kemény hangja, melyet alig valamivel emelt, szinte halálos szeget vert szegény Menecreta szívébe.

- Nolát, Menecreta leányát, ez a jegyzék úgy írja le - a praefectus a kezében levő tekercsre ütött - mint tizenhatéves, egészséges leányt, aki sovány ugyan, de erős. A listáíró censor azt állítja, hogy ért a kenőcskészítéshez, csodafű-főzéshez, a varráshoz és női fésüléshez. Tudtad ezt te is Hun Rhavas, mert a lista másolata még most is előtted áll.

- Kegyes, jó uram - dadogott Hun Rhavas reszkető hangon s minden tagjában remegett - nem tudtam... azt hittem...

- Te meg akartad csalni az államot a saját hasznodra - vágott közbe nyugodtan a praefectus. - Hé, gyere ide! - intett az egyik lictornak. - Vidd ezt az embert a Regiára s add át a főbörtönőrnek.

- Kegyes, jó uram... - jajongott Hun Rhavas.

- Csönd! Holnap a basilicában elélem állítanak. Ha van tanúd, aki a védelmedre tud valamit, hozd el. Holnap mindent elmondhatsz, ami bűnödöt enyhíti. Elejét veheted, hogy arra a szigorú büntetésre ítéljelek, amit az állam elleni vétség megérdemel. Addig maradj békén. Szót se többet!

De a néger nem az az ember volt, aki élénk tiltakozás és hatalmas tüdejének erőteljes használata nélkül alávetette volna magát a rögtöni megfenyítésnek és a későbbi büntetésnek. A praefectus ítéleteit nem az enyhesség jellemezte; gályarabság, kőbányamunka, sőt keresztrefeszítés is a lehetőség határain belül volt, a korbács pedig egész bizonyosan kijárt.

Hun Rhavas tovább üvöltött s üvöltése visszhangzott egyik templomtól a másikig.

A praefectus még jobban összeráncolta homlokát. Láta, hogy az ifjú semmittevők serege, amely egy pillanattal előbb még Dea Flavia gyaloghintója körül bókolt, most egyszerre a rostrum felé fordult. Hun Rhavas kiabálásából s nyögéseiből az ifjú patriciusok azt gondolták, hogy a féktelen és felesleges kegyetlenségnek valami olyan látványában lesz részük, melyben elferdült érzékeik mindig gyönyörűséget találtak.

De Taurus Antinor nem akarta megadni nekik ezt a látványt. Békességet és rendet akart minél hamarabb. A csaló kikiáltóban a praefectus csak a törvény megszegőjét látta, aki megérdemli a törvényben előírt büntetést, de nem többet. Hun Rhavas ordítója azonban már-már felébresztette a tömegben a legaljasabb szenvedélyt, melynek a rómaiak - a civilizáció mesterei - tobzódva hódoltak: az élő ember vagy állat szenvedésének mohó élvezetét. Ez a szenvedély a római polgárt valósággal vadállati színvonalra alacsonyította le. Taurus Antinor ennél fogva mindenekelőtt azt kívánta, hogy Hun Rhavas csituljon el.

- Ha még egy szót szólsz, megkorbácsoltatlak s még tárgyalás előtt bélyeget üttetek rád - mondta.

A fenyegetés hatott. A néger érezte, hogy csak akkor van reménye könyörületre, ha megfogadja a szót. Engedelmesen tűrte tehát, hogy elvezessék. Az ifjú patriciusok gyönyörteljes várakozásukban csalódva hangosan méltatlankodtak.

- Te pedig, Cheiron, - folytatta a praefectus egy világosbőrű rabszolgához fordulva, aki eddig a rostrumon a kikiáltó segédje volt - állj Hun Rhavas helyére.

Aztán pár szopora szóval parancsot adott a lictoroknak.

- Vegyétek le a kalapot annak a leánynak a fejéről - mondta. - És akasszatok írott táblát a nyakába. Akkor aztán ki lehet állítani vásárra az állam rendelkezése szerint.

Az egyik lictor mintha csak gépre járna, a leányhoz lépett, levette fejétől a csúf kalapot. Folyó arany élő özöne hullámozott szét a leány vállain. A tömeg ámuló kiáltásban tört ki.

Menecreta nyomban megértette, hogy utolsó reménye is szétfoszlott. Mialatt a praefectus kiöntötte Hun Rhavasra haragjának zuhatagját, alig mert lélegzetet venni. Félelmének rohamában szinte nem is érezte, hogy él. Leánya undok fejviseletben, épenséggel nem vonzó külsőben állt az emelvényen a tömeg előtt; nem is gondolt arra, hogy tervei, melyekkel leányát megszerezni igyekszik, talán nem is vezetnek semmire. Elképzelni is kész borzalom lett volna, hogy gyermeke most, itt, örökre, a megváltás reménye nélkül kiszakad anyai életéből. Képtelenségnek látszott, hogy Nola valami idegen kezébe kerüljön, aki talán sohase engedi szabadon, valami távoli etrusiai vagy macedoniai gazda házába s hogy ő az édesanyja, ne láthassa többé soha, soha. Ez a gondolat oly iszonyatos volt, hogy már ezért lehetetlenségnek találta.

De most a praefectus a maga könyörtelen, kemény hangján elrendelte, hogy a szokásos módon adják el a leányt s jótulajdonságait hirdessék ki az árverezők előtt; mutogassák meg arany haját, azt az arany csodát, hogy kísértésbe ejtse a művész szemét s kiáltsák ki ügyességét a varrásban s gyógyító füvek keverésében.

Menecreta egyszerre úgy érezte, hogy a kegyetlen, bémész tömegben mindenki csak az ő kincsére vágyik. Róma egész polgárságának vagyona sem volna kevés - gondolta - ezért a

drága lányért. Lehet, hogy maga a praefectus is árverezni fog rá, sőt talán a császár emberei is; szorongó, nevetséges, porbasujtott, gyermekes érzései közt szegény anya mindent lehetségesnek tartott. Mikor aztán Nola aranyfürtjeinek tömege a déli nap tűzében megcsillant, Menecreta egyszerre elfeledkezett félelméről, rettegéséről, gyöngeségéről s kétségbeesetten utat törve magának a tömegben, a könyörgés tébolyult kiáltásával vetette magát Róma praefectusának lábai elé.

- Kegyes, nagy uram, könyörülj meg rajtam! Légy irgalmas! Esedezem hozzád! Az istenek nevében, anyád nevében, ha van: gyermeked nevében, könyörülj meg rajtam, könyörülj, könyörülj!

A lictorok egy pillanat alatt előre ugrottak s megragadták az asszonyt, aki a praefectus gondosan őrzött személyének közvetlen közelébe merészkedett s most előtte vonaglott, karjaival átölelte bokáit s térdeihez szorította arcát. Az egyik lictor felemelte ostorát s könyörtelen erővel lesujtott Menecreta alig takart vállaira, de az asszony nem is ügyelt az ütésre, talán nem is érezte.

- Ki parancsolta, hogy megüsd? - fordult Taurus Antinor komoly képpel a lictorhoz, aki másodszor is ütésre emelte ostorát.

- Ez az asszony zaklatta uramat - jegyezte meg a lictor.

- Adtam én parancsot?

- Nem, uram, de azt hittem, kötelességem...

- Jupiterre mondom, ezért tíz olyan kemény vesszőt kapsz, amilyen keményen te bántál ezzel az asszonnyal - mondta kurtán s mélyen ülő, szenvedélytelen szemében először villant meg a haragos vadállat szilajsága. - Ha ez a zene-bona még sokáig tart, minden rabszolgát véresre veretek. Helyénvaló, hogy ez a nyomorult csöcselék itt üvöltözéssel hátráltassa az állam dolgát? Nézd, hogy elmenj innen, asszony - kiáltotta végül a lesujtott Menecretára vetve tekintetét. - Eridj, amíg a lictorok meg nem vernek még egyszer.

De Menecreta a nagy fájdalmak makacsságával csüngött a praefectus térdén s nem mozdult.

- Nagy jó uram, könyörülj rajtam, hisz' az én gyermekem; ha elveszed tőlem, elszakítod azokat, akiket az istenek adtak egymásnak. Az én gyermekem, uram! Hát neked nincs gyermeked?

- Mit beszélsz itt össze-vissza? - kérdezte a praefectus haraggal. Dühös volt az asszonyra; bosszantotta, hogy az üresfejű, fiatal szájtátók köréje gyűlnek s a konokul könyörgő Menecretát nem tudja lerázni. - A gyereked? Ki a te gyereked? Mi közöm nekem a te gyerekedhez?

- Egész kis lány még, uram - mondta Menecreta gyöngéd, félénk hangon; - még nincs tizenhatéves. Arminius Quirinusnál cseléd volt. A questor nekem, szegény nyomorultnak megadta a szabadságomat, de lányomat magánál tartotta, hogy megdolgozzam érte. Azt akarta, hogy minél nagyobb pénzen váltsam meg. Hidd el, jó uram, hat keserves évig kuporgattam a pénzt, csak hogy kiszabadítsam. Arminius Quirinus ötven aranyat követelt érte s én szinte véresre dolgoztam a kezemet, hogy összehozzam a pénzt. Most aztán Arminius Quirinus meghalt s nekem nincs több pénzem, csak húsz arany. Ha a szégyenkalap lányom fején maradt volna, akkor talán senki sem árverezett volna rá s rajtam maradt volna. De most! Most! Nézd meg, uram, milyen gyönyörű! Nekem meg nincs többem csak húsz aranyam.

Taurus Antinor türelmesen végighallgatta Menecreta történetét. Napégette arcán tisztán látszott, mennyire igyekszik összefogni a kuszált mese szálait. A lictorok most közelébe sem mertek lépni az asszonynak. Látszott, hogy a praefectus ma nincs a legjobb kedvében, már pedig ha rossz kedvében volt, akkor a pálcának és korbácnak könnyen akadt dolga.

- Mért nem fordultál előbb kéréssel hozzám? - kérdezte, amint Menecreta egy pillanatra szünetet tartott, hogy lélegzethez jusson.

A praefectus arca oly komor, hangja oly szigorú volt, hogy a szegény asszony egész testében remegett; könnyek közt felelte:

- Nem merem, uram, nem merem.

- De nyíltan törvényt szegni mertél, úgy-e?

- Gyermekemet akartam.

- Hány aranyat ígértél Hun Rhavasnak, hogy segítsen az államot becsapni?

- Csak ötöt uram - suttogta Menecreta.

- Akkor - mondta Taurus Antinor komolyan - nemcsak, hogy összeesküdtél az állam megkárosítására, amelynek javára a császár rendelete szerint az elhunyt censor javait el kell adnunk, hanem meg is vesztegetted a kincstár egyik rabszolgáját, hogy bűnödben segítségére legyen.

Menecreta továbbra is átölelte a praefectus térdét s Taurus Antinor nem igyekezett karjait le-
rázni. Az asszony feje most válla felé billent, miközben ajka végtelen kétségbeeséssel suttogta:

- Gyermekemet akartam!

- Bűneid miatt - mondta a praefectus, mitsem törődve az asszony szenvedélyes könyörgésével - holnap cinkostársaddal, Hun Rhavasszal együtt ítélőszékem elé kerülsz s elveszed büntetésedet érdemed szerint. Itt most ítéletmondásnak helye nincs, itt tovább kell folynia az árverésnek, ez a törvény parancsa; lányodnak most a catastára kell lépnie s te megismételheted húszaranyas ajánlatodat. Mivel pedig magasabb ajánlat nincs - tette hozzá félre nem érthető jelentőséggel s fejét hátravetve királyi tekintetét végigjáratta az összegyűlt tömegen - a törvény értelmében lányod a tied lesz.

Az utolsó mondat valódi értelme félreérthetetlen volt. A rostrum körül álldogáló, szájatató tömeg a praefectusra meredt és mindent megértett. Nalára, Menecreta leányára senkinek sem szabad árvereznie. Taurus Antinor, akit Pannonicusnak is neveztek, kimondta a szót s egy rabszolgálya miatt, akármilyen szép is, nem volt ajánlatos ellentétbe kerülni parancsoló kijelentésével. Róma praefectusának haragját felébresztetni nem volt tréfadolog s ellenséges érzületet kelteni benne nem volt veszélytelen.

A tömeg tehát hallgatólag belenyugodott a dologba, nemcsak azért, mert félt a praefectustól, hanem mert Menecreta bánata, a kétségbeesett anya jajongása, az érdektelen házi esemény szomorú tragédiája megillette a római polgárok szívét. Érzés dolgában ez a tömeg nem volt kegyetlen, a családi köteléket őszinte tiszteletben tartotta. Ez a két tényező volt az oka, hogy akik még árvereztek volna is, Taurus Antinor parancsának engedelmeskedve, nyomban elálltak a vásártól.

Menecreta örömtől ragyogó szeme előtt mintha maga az ég nyílt volna meg. A kétségbeesés mélységéből egyszerre a reménység vakító napvilágán termett. Szinte alig tudta elhinni, hogy jól hallotta a praefectus szavait.

Mindegyre ölelte a praefectus lábait, de most Antinor felé emelte arcát. Könnybeborult, különös, kétkedő szemmel nézett a praefectusra, míg ajka halkan mormolta:

- Isten vagy, hogy így cselekszel?

A praefectus türelmének nyilvánvalóan csekély készlete most már kimerült, mert Taurus Antinor durván ellökte magától az asszonyt.

- Ne örvöngj már tovább, asszony! Nyakunkon a dél. Nincs több időm a te dolgaidra. Tegyétek fel azt a lányt a catastára! - jegyezte meg a maga szokásos kurta, mogorva modorában. - Ezt az asszonyt meg vigyétek odébb!

Jellemző volt Taurus Antinorra, hogy amint most a lictorok a maguk rendes, nyers módján Menecretát odébb hurcolták, - nem szólt rájuk.

V. FEJEZET.

«Tedd kenyeredet a folyóvizekre,
mert sok idő után megtalálod azt.»

Prédikátorok könyve 11, 1.

A rostrumon most a fehérbőrű Cheiron vette át a kegyvesztett Hun Rhavas szerepét. Bár közel volt a dél, a pihenésre szánt, majdnem szent idő, az események iránt érdeklődő tömeg továbbra is helyén maradt. Most, hogy a nyugalom ismét helyreállt s az árverés a maga szokott módján, a praefectus kívánsága szerint folytatódott, az érdeklődés kezdett lanyhulni.

A tömeg, úgy látszott, csak arra várt, hogy Nola a catastára kerüljön s az anyja megajánlja érte a húsz aranyat. A praefectus kívánsága értelmében ez az ajánlat végleges és megtámadhatatlan lett volna. Megérte a fáradságot bevárni, amíg a kalapácsütés befejezi a lüktető drámát. Úgy volt, hogy azután a megmaradt többi rabszolga elárverezését más, alkalmas időre halasztják.

A praefectus menni készült.

A catastáról Nola, Menecreta lánya, remegő könnyeken keresztül mosolygott a világra. Most, hogy arany haját szétteríttette vállain s miután a praefectus elrendelte, hogy a húsz arany árat el kell érte fogadni, nagyon boldognak érezte magát.

- Nola, Menecreta leánya! - kiáltotta Cheiron, az új kikiáltó. - Tizenhatéves, a gyógyításban és a füvek, kenőcsök főzésében járatos. Egészsége jó, fogai hibátlanok, szeme a finom fonál kötésében éles. Ára, mondjuk, tizenöt arany.

Mint valami betanult leckét, melyet a praefectustól tanult, Cheiron szapora szóval és hanyagul ismételte mondókáját.

- Adok érte huszat! - tört ki Menecreta tisztán, hangosan. Ő is tudta, mi a tennivalója, tudta nagyon jól s a praefectus iránt érzett hálája, nemkülönben örömének végtelensége legyőzte természetes féltékenységét.

- Húsz arany, húsz arany! Senki többet Menecreta lányáért, Noláért? - kiáltotta Cheiron s felemelte a kalapácsot, hogy leüsse; tudta, hogy erre az emberi jószágra úgy sem szabad árvereznie senkinek. - Húsz arany! senki többet - először, - másodszor, - har...

- Adok harmincat!

Tiszta, fiatal hang szólt közbe, üde leányhang, lágy és olvadó, mint a turbékoló galamb hangja; de ez a hang mégis szilárd volt, nyugodt és határozott, mint aki megszokta a parancsot s még inkább az engedelmisséget.

A hang a fórumon templomról-templomra szállt és csend követte, az a halotti csend, amely olyankor szállja meg a sokaságot, amikor minden szívnek eláll a verése s mindenki visszafojtja lélegzetét.

Cheiron szünetet tartott, kezében a kalapács megállt, ajkán a félig kimondott szó megkövült s nyílt, kerek szeme tétován vándorolt a praefectus arcáról a dallamos hang tulajdonosára és vissza.

A forró déli levegőbe most beleremegett egy fájdalmas sóhajtás, mintha egy szív szakadt volna meg.

Aztán újra megszólalt az előbbi lány, puha hang:

- Tetszik ez a leány nekem! Mit szólsz, Escanes, nem érdemli meg ez a haj, hogy festő ecsetje örökítse meg?

Lictorai kíséretében, akik utat törtek a tömegben, Dea Flavia közeledett a catasta lábához. A közelében állók tiszteletteljesen kitértek s félkört alakítottak körötte. Dea Flavia magában haladt a catasta felé; míg magas ethiopiai rabszolgái széles pálmalevelet tartottak feje fölé, hogy védjék a nap tűzétől. Arany hajára árnyék hullt, finom arcbőre fehérnek s hidegnek látszott, csak fehér selyemtunicájának ráncain s újjainak gemmáin csillant meg a napsugár játékosan.

Magas, parancsoló, királyi testtartásban, észre se véve a tisztelő tömeget s az áhítatosan csodálkozó rabszolgákat, Cheironra, a kikiáltóra tekintett s csengő, fiatal hangján kissé türelmetlenül ismételte:

- Mondtam, harminc aranyat adok.

Alig egyetlen perc mult azóta, hogy Dea Flavia a catasta előtt váratlanul megjelent. Taurus Antinor még egyetlen mozdulattal sem jelezte Cheironnak, mit tegyen. De, akik a praefectust mohó érdeklődéssel figyelték, látták, hogy barna szemöldökének sötét ránca még jobban elsötétül, mígnem egész arcát úgyszólván eltorzítja a mélységes harag.

Menecreta, akit reményének hirtelen és végleges rombadőlte valósággal megbénított, halkan, fájdalmasan jajgatott s amint siralmas jajgatása megütötte a praefectus fülét, Taurus Antinor összeszorított fogai között káromkodást mormolt. Mint valami déli álmából ébredő hatalmas vadállat, kihúzta erős testét s egyszerűen lerázta magáról a tiszteletnek azt a varázsát, mellyel Dea Flavia váratlan megjelenése eltöltötte. Ő is a catasta lábához lépett és szeme közé nézett a királyi szépségnek, akinek az utolsó két év óta az egész város szinte hallgatólagos megegyezéssel mindenben engedelmeskedett.

- Az állam - mondta legalább is olyan göggel, mint Dea Flavia - ezért a rabszolgalányért már elfogadott húsz aranyat. Új ajánlatot tenni késő.

Egy kék szempár, titokzatos, megejtő és hideg, akár a Tiberis vize, fordult most tágra nyíltan a praefectus felé.

- Azt mondd, Taurus Antinor, hogy késő? - kérdezte Dea Flavia s a harag árnyalatával kissé összeráncolta festett szemöldökét. - Tévedés! A kalapácsot még nem ütötték le. Amíg a kalapácsot le nem ütik, a lány eladva nincs s aki legtöbbet ígér érte, azé. Vagy talán rosszul magyarázom Róma törvényeit, praefectus?

- Ez kivételes eset, Augusta - válaszolt Taurus Antinor kurtán.

- Akkor mondd meg, az ilyen kivételes esetekre melyik törvény áll? - mondta alig leplezett, szelid gúnnyal Dea Flavia. - Ilyen törvényről sohasem hallottam; világosíts fel, légy szíves. Neked azt a törvényt ismerned kell, te az istenek oltára előtt esküdtél meg, hogy minden törvényt szigorúan megtartatsz.

- Ez nem a törvény, hanem a könyörület kérdése, Augusta.

A praefectus látta, hogy a caesárok lányát érvekkal nem győzheti meg, ennél fogva a gondjaira bízott törvények vérré vált tiszteletében azt gondolta, jobb lesz, ha letesz a büszke fölényről s miután Dea Flaviának nem parancsol, inkább nemes érzéseire appellál. Dea Flavia nyomban észrevette a praefectus gondolkodásának megváltozását s finom ajka megvető mosolyra nyílt.

- A könyörületre ép úgy vigyázol, mint a törvényre? - kérdezte fagyosan.

Aztán mintha a praefectus érvelése cseppet sem érdekelné, újra a kikiáltóhoz fordult s látható türelmetlenséggel mondta:

- Ezért a lányért harminc aranyat ígértem; azért állítottak-e téged ide, rabszolga, hogy a praefectust bámuld vagy hogy teljesítsd az állam iránti kötelességedet? Van talán magasabb ajánlat? A lány kedvemre való. Adok érte hatvan vagy akár száz aranyat. Ez az árverés a törvény parancsa szerint nyilvános. Felhívlak, Taurus Antinor, adj parancsot a rabszolgáknak, mert különben megkérem caesari nagybátyámat, hogy gondoskodjék a törvény illő megtartásáról.

Akik a praefectust ismerték s változó hangulataitól okuk volt félni, most fenyegető, sötét tekintetének láttára legszívesebben odébb álltak volna. Taurus Antinor olyan volt, mint valami láncravert, ingerült, sárgás vadállat, amelyet biztos helyről egy gyermek ingerel.

Ami a törvényt illette, a jog annyira Dea Flavia, a jogsértés viszont annyira a praefectus oldalán volt, hogy Taurus Antinor azonnal belátta: engednie kell. Ha Dea Flaviának egy rabszolgány megtetszik, szeszélyét könnyen kielégítheti, mert vagyonával senkié sem vetekszik. A praefectus ezt jól tudta. Taurus Antinor maga is gazdag volt s most szívesen rászánt volna nagyobb összeget is, csak hogy ebben az egyenlőtlen küzdelemben ő legyen a győztes: de Dea Flavia mellett állt rengeteg vagyonán kívül a törvény. Taurus Antinor csak személyes tekintélyével uralkodott a tömegen, most azonban evvel a tündöklő nővel szemben, aki a nép és a rabszolgák szeme láttára nyíltan szembeszállt vele, előnye nem volt.

- Ne félj, Dea Flavia - mondta látszólag nyugodtan, bár reszkető hangján megérzett, hogy minden erővel uralkodni igyekszik magán - az igazság az én kezemen sohasem vallott kárt. Mondtam, hogy itt nem törvényről, hanem könyörületről van szó. Ennek a lánynak az anyja évek hosszú során át kuporgatta keresetét, csak hogy megválthassa leányát. Húsz aranya van s a lány nem is ér többet. Az állam nem károsodik, mert a hiányt a magam pénzéből pótolom. Magam vettem volna meg s adtam volna vissza anyjának, de szegény, nyomorult asszony olyan boldog, olyan büszke volt, hogy maga válthatja meg gyermeke szabadságát; nem bántam, árverezzen rá ő. Ez ennek a lánynak a története, Augusta! Láthatod, hogy a törvényen nem esik bántódás s az államot sem éri veszteség. Amit te a lányért adsz, én az állam javára fordítom. Remélem, meg vagy elégedve. Nő létedre talán jobban megérted a helyzetet, mint megértettem én, mikor Menecreta a lábam elé borult.

Nyers hangja beszéd közben kissé ellágyult. Akik most arcát figyelték, azt látták, hogy homlokáról a csúf, sötét ránc lassan eltűnik. Nem is volt csoda. Mint férfi állt szemtől-szemben egy kivételes szépségű nővel, akinek könyörületességét kérte. Más körülmények közt ez könnyű és kellemes feladat lett volna, de most nem volt az, mert a könyörület tárgya büntetést érdemelt. Taurus Antinor egyenesen a nő szép arcába nézett s várta, mikor jelenik meg Dea Flavia csodálatos kék szemében a szánakozás első pillantása. De a kék szempár nyugodt és titokzatos maradt; Dea Flavia nem került a férfi tekintetét, de nem is válaszolt kérésére. Finoman metszett ajkán a lenézés könnyű vonása ült.

Taurus Antinor intett Menecretának. A szerencsétlen asszony tántorogva közeledett, mintha ittas volna, vagy valaki ököllel fejbevágta volna. Megállt Dea Flavia előtt, feje remegett, mint a nyárfalevél s beesett nagy szeme értelmetlen ürességgel meredt a magasrangú patricius hölgyre.

- Ez itt Menecreta, ó Dea Flavia - folytatta a praefectus. - Megengeded, hogy ő maga védekezze?

Dea Flavia nem felelt egyenesen a praefectusnak, hanem az emelvényen álló leány felé fordult.

- Ez az anyád? - kérdezte.

- Igen - mormolta a lány.

- Szeretted volna, ha megváltott volna?

- Igen.

- El akarsz menni vele nyomorúságos viskójába? Az lenne otthonod egész életedre. Rabszolga akarsz lenni ennek az öreg asszonynak, akinek elméje már az árnyak közt bolyong s akinek teste is rövidesen követi elméjét? Avval akarod tölteni napjaidat, hogy lisztet őrölsz s vasmozsárban foghagymát törsz? Nem akarsz inkább Dea Flavia palotájának márványcsarnokaiban lakni, ahol a levegőben rózsa és ibolya illata úszik s az oleander-bokrok sűrűjében szelid énekesmadarak fészkelnek? Nem akarsz inkább arany hajad sátrát válladra terítve, pelyhes vánkosok közt heverészni, míg én vésővel és kalapáccsal halhatatlan márványba vésem arcodat? A praefectus azt mondja, hogy könyörületre szorulsz. Hát én megkönyörülök rajtad s rád bízom, válassz olyan életet, amilyent akarsz. Nyomor és szenvedés lesz a részed anyád mellett, öröm, muzsika és virág nálam.

Mindig dallamos, halk hangjába most gyöngéd puhaság vegyült. A részvét könnyei, melyeket a praefectus eddig hiába várt, most szemébe gyűltek, mintha egész belső világa felolvadt volna saját ékesszólása tüzeiben.

Nola lehorgasztotta fejét. Egész lelkét elborította a szégyen. Nagyon fiatal lány volt s a nagyuri dáma igen kedvesen, barátságosan szólt hozzá. Önző vágyakkal telt, rendkívül ifjú, egyszerű szíve vágyva vágyott a kényelmes és fényűző életre, melyet a gyönyörű hölgy oly kísértő színekkel festett le előtte, viszont ösztönszerűen irtózott a szegénységtől, a kemény földpadlótól s a főzőkatlantól, mely az Aventinuson, anyja düledező viskójában várta.

Lehorgasztotta fejét s nem felelt. Az ifjú, henye patriciusok serege, mely ép oly áhítattal csüngött Dea Flavia mézédesszavain, mint aminő áhítattal sereglett imént gyaloghintója köré, most a túlzó hízelgés válogatott dícsérő szavaival, halk morajban magasztalta a ragyogó nő felséges beszédjét, csodálatos jó szívét, megnyilatkozó tehetségét és erényeit.

Maga a tömeg is tátott szájjal, ámulva figyelte azt a ritka látványt, hogy a magasrangú hölgy szóba állt egy rabszolgánnyal.

Csak a praefectus maradt mozdulatlan. Fojtott harag szökött ismét szemébe s lobogó, sötét tekintetében a dühödt tehetetlenség kínja égett. Szemét egyre a tündöklő nőre szegezte, aki magas származásának, patriciusi tartásának, vonzó bájának dicsőségében állt előtte s csábító volt gögös tartózkodásában, buja volt lenéző nyugalmában is.

Menecreta nem esett áldozatul Dea Flavia dallamos hangjának. Tiszteletteljes távolságból s a rabszolgaság hosszú évei alatt megszokott alázatossággal hallgatta a mézes szavakat, melyekkel a magasrangú hölgy a rabszolgálynak kedveskedett; de amint Dea Flavia befejezte szavait s a csodálkozás moraja elhalt, a szabados asszony megfeszített egyenes testtartásban a catasta lábához lépett s megállt a magasrangú hölgy és saját gyermeke között.

Egyik reszkető s munkában eltorzult kezét Nola vállára tette s gyengéd hangon így szólt:

- Nola, hallottad mit mondott nagykegyességű úrnőnk? Anyád otthonában, az Aventinuson, szerény, de szabad élet vár rád. Egyes úrnők fényűző rabszolgaéletet ígér. Rajtad áll, melyik életet választod. Rabszolgának születél, Nola, engedelmeskedni tudsz. Engedelmeskedj hát úrnőnknek. Válaszd magad a jövődet. Választhatod az egyszerű, szabad életet, amit anyád ad, vagy azt az aranyos kalitkát, amelyben ennek a büszke hölgynek szeszélyeit, mint rabszolga szolgálád.

Hangja, mely eleinte majdnem szilárd volt, végül megható remegésbe fúlt. Reményei végső halálküzdelmüket vívták, gyermekétől most szakadt el valójában. Zokogás fojtogatta torkát, viszont Nola lehajtotta fejét s nagy, nehéz könnyek hullottak összekulcsolt kezére. A lány sírt s könnyeinek okát Menecreta tudta jól.

Menecreta siránkozásában most már fájdalom nem volt. Fájdalma eltűnt s valami sötét kétségbeesés foglalta el helyét. Szíve arra a vídám örömkialtásra szomjúhozott, hogy: «Hozzá megyek, anyám!» S majdnem megdermedt, bár látta lánya könnyeit.

A szokatlan jelenet tanuinak azonban sejtelve sem volt arról, mit érez Dea Flavia. Szemeit ugyanis elfátyolozták hosszú szempillái, ajka pedig nem fejezett ki sem sajnálkozást, sem diadalt. Menecreta most ismét uralkodni próbált reszkető hangján. Kiegyenesítette fáradt hátát s egész nyugodtan így kezdte:

- Kegyes úrnőnk Nolára, a szegény rabszolgányra bízta, hogy válasszon két élet között. De most rajtam, a szegény szabados asszonyon van a sor s én most hozzád szólok, ó Dea Flavia, halhatatlan caesárok házána leánya. Szemedbe nézek s kimondom: a te könnyőretességed hazugság s a te ékesszólásod kegyetlenség. Szavaiddal úgy elvetted tőlem a lányomat, mintha már megvásároltad s meg is fizetted volna. Nézd meg ezt a gyereket! Lehorgaszta a fejét s nem mer rám, az anyjára nézni. Ó, hatalmas caesar leánya, jól megválogattad szavaidat, olyanok voltak, mint a nektár. De evvel a nektárral mérget csöpögtettél leányom szívébe. Jól mondtad, az az élet, amit én tudnék neki adni, csak vesződség s talán nyomor, de lányom mégis elégedett lett volna, mert más életről soha nem is álmodott. De te most márvány-csarnokokról, muzsikáról és virágról, a kényelem és hiúság életéről beszéltél neki. Ez a gyermek az édesanya karjai közt már nem lesz boldog. Légy nyugodt, Augusta! Ez a gyermek már a tied, szeszélyed úgy akarta. Ha most anyját is választaná, a lelke nem lenne az enyém, mert tudom, abban a magányos aventinusi kunyhóban boldogtalannak érezné magát. Sok bánatnak voltam tanuja, sok nyomoruságot átszenvedtem, de nincs nagyobb győtrelem, mint ha vérünkből való gyermekünk bánatát látjuk. Vidd magaddal, Dea Flavia! Ékesszólásod győzedelmeskedett egy anya megtört szíve fölött.

A jelenlevők meglepetésére és csodálkozására Dea Flavia szótlán türelemmel hallgatta végig az asszonyt s most egész szeliden így szólt:

- Menecreta, igazságtalan vagy saját gyermeked iránt! Nézd, milyen szeretettel fordult feléd!

- Győnge kis szívét most tépi a szomorúság - felelt búsan az asszony. - Ma még tudna sírni anyja karjai közt, de a fényűzés ölében, amit te ajánlottál neki, elfelejti anyját hamar.

- Elég! - vágott közbe hirtelen, kurtán a praefectus. - Menecreta, vidd el a lányodat. Vidd el mondom. Dea Flavia odaengedi neked. Ne bolondulj, hanem menj vele!

A szabados asszony a barbár büszkeség mozdulatával lépett lánya mellől hátra.

- Nem! - mondta szilárd hangon. - Nem viszem el. Ez a nagyúri nő ellopta lányom lelkét. Ha lelke elvágyik tőlem, akkor fáradt, szomorú teste nekem nem kell. Nem viszem el. A caesar lánya adjon majd az isteneknek számat kísértő szavaiért, mézes beszédjéért és hazugságaiért.

- Csend legyen, asszony! - parancsolta Dea Flavia komoran.

- Igen, kimondom, hazugságaidért - folytatta Menecreta, teljesen elfeledkezve szörnyű kínjai közt a félelemről. - Meddig tart az a fényűző élet, amit gyermekemnek ígérsz? Most tetszik a lányom, de majd ráúnsz! Csendben legyenek? Nem! Nem hallgatok - kiáltotta dühödtén, nyíltan dacolva a tömeg haragos mormogásával. - Zsarnokok családjából születél, zsarnok vagy magad is. Alávaló hóbortjaid rabszolgája mindenki. A szegények szíve és az elnyomottak kiáltása elhal a te szandálos lábad alatt! Szégyeld magad! Szégyeld magad!

- De hát az istenekre! - mondta Dea Flavia hidegen - senki sem szabadít meg ettől az ordító némbertől?

Még mielőtt szavait kimondta, a tömeg haragos moraja hangos tiltakozásba tornyosult. A praefectus lictorjainak már nem volt idejük a cselekvésre, a tömeg előbbre nyomult s az előretörő férfiak körülvették az istentelen teremtet, aki szavát merete emelni Róma egyik istenségére, Augusta istennőre.

Dea Flavia egyik óriás négerje megragadta Menecreta vállát, a másik a hajánál fogva hátrarántotta fejét s szájon vágta durván. Menecreta térdre esett, de azért tomboló erővel s a kétségbeesés örületével kiabált tovább.

- Átok reád, Dea Flavia! Egy megcsúfolt anya haldokló ajka átkoz meg örökre!

Hogy mikép tudta magát kitépni a lictorok és rabszolgák haragos tömegéből, lehetetlen megmondani; talán volt őrzöngésének valami olyan eleme, amely megfélemlítette a szolgák lelkét és megbénította kezüket. Csak annyi bizonyos, hogy a szabados asszony hirtelen lábra állt s előre rontva, görcsösen megragadta Dea Flavia hímzett tunicájának szélét.

- Átok reád - mormolta rekedt suttogással, amely egyre hangosabbra vált s végül olyan rikácsolásban végződött, hogy a Fórum legszélén is hallhatta akárki. - Dea Flavia, Octavius Claudius leánya, átok reád. Minden irgalmas cselekedeted forduljon bánatra és megalázásra, minden könyörületességed hozzon átkot arra, akit ér, amíg magad is térden állva nem könyörögsz irgalomért attól, aki az irgalmat nem ismeri és süket lesz jajgatásodra. Hallgassatok meg, istenek... hallgassatok meg!... Csillagok anyja, hallgass meg!...

A rómaiak szívében mélyen gyökerező babonás érzés annyira lenyűgözte a tömeget, hogy még akkor is némán állt mindenki a helyén, amikor Menecreta reszkető szava már csak visszhangzott a tanukul hívott istenek templomainak márvány falai közt. Senki sem merete félbeszakítani a szerencsétlen asszonyt. Dea Flavia rabszolgái egyetlen újjukat sem merték ráemelni. Mintha a csillagok anyja láthatatlan köpenyét borította volna az erőtlen szabados asszonyra s oltalmazta volna isteni hatalommal.

- Menecreta, állj fel és menj odébb! - hangzott kemény, parancsoló hangon. A praefectus végre lictorjainak erélyes segítségével utat tört a tömegben s felszólította Menecretát, hogy álljon lábra. Majd kurtán megparancsolta embereinek, hogy hallgattassák el az asszonyt s vigyék odébb.

Dea Flavia némán hallgatott. Egyetlen szóval sem próbálta félbeszakítani a tomboló asszonyt, aki pedig átkot mondott reá. Csak amikor Menecreta az isteneket hívta, futott át gyönyörű testén a borzalom s borult kék szemére nehéz szempillája, mintha az átkozódó, dühöngő asszony valami riasztó, szörnyű víziót idézett volna szeme elé.

Aztán hangulata egyszerre megváltozott, nyugalma visszatért s amint a praefectus közbelépett, Dea Flavia kinyújtott kézzel intett a lictoroknak, hogy ne jöjjenek közelebb.

A császári leány Menecretához hajolt, nevén szólította az asszonyt s lágy hangja oly gyöngéd dallamban vibrált, mint a hárfa, melyet mester keze érint. Könnyektől fátyolozott kék szeme pedig végtelen szelidséggel tekintett le a lábainál vergődő összetört anyára.

- Menecreta - mondta szeliden - a bánat keserített el, látom. Hidd el, az istenek még sok boldogságot tartogatnak neked is, lányodnak is. Átkozódásokra az istenek nem adnak semmit. Viselkedésed istentelenség lett volna, ha nem bolond fővel cselekedtél volna. Nézd, Menecreta, milyen rosszul ítélsz. Amit én tettem, csak azért tettem, hogy próbára tegyem gyermeked iránti szeretetedet. Látni akartam, igazán önzetlen vagy-e. Most, hogy tudok

mindent, nem kell már Nolának választania, mert része lesz abban a fényűzésben, amire fiatal szíve vágyódik, de azért sohasem kell elszakadnia édesanyja szívéből.

Még mialatt Dea Flavia beszélt, Menecreta térdre esett. Tágra nyitott szeme, melyre mintha lassan-lassan valami titokzatos fátyol borult volna, az előtte álló ragyogó tüneményre feszült. De agyában még nem világosodott ki az értelem. Lelke még nem tudott felemelkedni a kétségbeesés poklából a boldog jövő mennyországába.

- Menecreta - folytatta a szelid hang - eljössz házamba. Szabad asszony vagy, barátnőm leszel s lányod lesz boldog rabszolgád. Adok egy kis házat, ahol vele lakhatsz s karjai közt lehelheted ki lelkedet; lesz kertetek, amelyet Nola rózsával ültet tele. Véget nem érő öröm lesz minden napotok. Gyere már most Menecreta! Fogd meg lányod kezét, aztán gyertek és lakjatok abban a kis házban, amit majd rabszolgáim kettőtöknek rendbehoznak.

Arca egész közel volt Menecreta arcához. A szabados asszony üveges, felemelt szemében a csoda elragadtatása ült.

- Ki vagy te? - mormolta. - Fátyol van a szememen... nem látok... istennő vagy?

- Dehogy - felelt szeliden Dea Flavia. - Csak magányos lány vagyok, akinek a gazdagok seregében egyetlen barátja sincs. Magányos lány, akit ép az imént megátkoztál. Nézd, szívemre öllek s visszaadom lányodat, otthonodat, boldogságodat.

- Lányomat? - mormolta Menecreta.

- Veled lesz egy házban és az a ház a tied lesz.

- Egy házban? - Menecreta gyöngé hangja még halkabbra vált s beesett szeme még jobban elsötétült.

- Igen! Kertben éltek, amely tele lesz rózsával, ibolyával.

- Boldogságban? - sóhajtotta Menecreta.

Feje Dea Flavia karjai közé esett hátra. Szeme, melyre most a halál fátyla borult, világtalanul meredt a kék égboltozatra.

- Menecreta! - sikoltotta Dea Flavia riadtan, amint megérezte, hogy a karjai közt levő gyöngé test a halál gyors fagyától merevedni kezd.

- Anyám! - sikoltotta Nola s térdre vetve magát, igyekezett elfojtani rémületét.

- Menecreta meghalt! - mondta a praefectus nyugodtan.

VI. FEJEZET.

Én vagyok az Alfa és Omega,
az első és az utolsó, a kezdet és a vég.

Jelenések könyve, 22, 13.

Csend lett és békeesség. Csend, csak Nola siránkozott s a bánat szenvedélyes kitörésével vetette magát anyja testére. Dea Flavia némán, nyugodtan állt a helyén. Arca majdnem oly fehér volt, mint tunicájának leomló ráncai. Kifürkészhetetlen szemeit a lábainál heverő két nőre szegezte: a jajongó lányra s a halott anyára.

Úgy látszott, mintha el volna kábulva. Mintha nem értené az egészet. Valami furcsa, zavart ránc jelent meg fehér homlokán.

Egyszerre a praefectusra emelte szemét s tekintete találkozott Taurus Antinornak reászegezett, különös, megvető, haragos szemével. Nola siralmas jajgatása egyre visszhangzott a márványfalak közt. Dea Flavia megborzongott.

A semmittevők serege kezdett oszladozni. Kettes, hármas csoportokban távoztak. Szandálos lábuk halk nessel csusszant végig a Forum kövein s vékony gyapjúsövetből való köntösük lebbenve omlott utánuk.

Az ifjú patriciusok távoztak elsőnek. Miután Dea Flavia nem igen volt hajlandó mosolyt vesztegetni rájuk, az árverésben sem volt számukra semmi érdekes. Legjobb lesz, gondolták, ha fényűző otthonukba térnek. A halál méltóságának látása valami határozatlan kedvetlenséggel töltötte el őket. Azt gondolták, hogy a délutáni alvással s az utána következő asztalmenti gyönyörök közt elfelejtik azokat a szomorú eseményeket, melyek sekélyes szívüket oly kellemetlenül megzavarták.

Dea Flavia, akinek búcsúszavakat suttogtak fülébe, ügyet se vetett rájuk. Nem is látta őket s ugyancsak nem törődött avval, mennek-e vagy maradnak.

A praefectus parancsára az árverés hirtelen abbamaradt. A lictorok összeterelték az emberi csordát, hogy az Aventinus lejtőin meghuzódó szállásokra hajtsák, ahol a rabszolganépnek másnapig maradnia kellett. Az őrök és kikiáltók sietve elhagyták a rostrumot, mert a magas kötömbökön a nap melege már-már elviselhetetlenné vált. Csak Dea Flavia kísérete lebzselt még a Forumon. A rabszolgák tiszteletteljes távolban vették körül a nagyszerűen díszített gyaloghintót, szótlánul és félénken várva úrnőjük parancsát. Közvetlenül Dea Flavia mögött állt két néger rabszolgája, együgyű arccal tartva a pálmalevelet úrnője feje fölé, hogy megóvjá a nap tüze ellen, amely a saját pusztá vállukat könyörtelenül sütötte.

- Engedd meg, Augusztá, hogy gyaloghintódhoz kísérjelek! - mormolta félénk hangon valaki.

Az ifjú Hortensius Martius volt. Egészen közel lépett a catastához s most göndör fejét födetlenül kitéve a perzselő napnak, alázatos rabszolgai testtartásban, bátortalanul és esdeklő arccal állt Dea Flavia mögött. A fiatal lány mintha nem is hallotta volna. Hortensius Martius már másodszor ismételte kérését, mire Dea Flavia közömbös arccal feléje fordult.

- Nem megyek el, Dea, addig - mondta az ifjú - amíg nem látom, hogy rabszolgáid és pártfogoltjaid közt jó helyen vagy.

Most végre Dea Flavia is megszólalt. De hangja tompa volt és fénytelen. Mintha álmában beszélt volna.

- Köszönöm, jó Hortensius. Rabszolgáim itt vannak közel. Jobb szeretném ha magamra hagynál.

Tovább makacskodni neveletlenség lett volna. Hortensius Martius járatos volt az illendőség szabályaiban, ennél fogva engedelmesen fejet hajtott s a maga gyaloghintójához tért vissza. De rabszolgáinak megparancsolta, hogy gyaloghintáját ne vigyék el a Forumról, hanem az árkádok alatt tegyék le, aztán álljanak a gyaloghintó köré úgy, hogy ne lássa őket senki, de a hintó gazdája jól láthassa Dea Flavia minden mozdulatát.

Dea Flavia eközben tétlen közönnyel állt Menecreta holtteste mellett. Arcán inkább meglepetés, mint iszonyat látszott. Mintha lelke mélyén összeegyeztetni igyekezett volna a legutolsó pillanatok eseményeit az életről régebben alkotott fogalmával.

Menecreta átka hirtelen és borzalmasan valóra vált. Dea Flavia révedezve tűnődött azon, talán aludtak az istenek a forró nyári napon, hogy elfeledték oltalmazni kegyelt lányukat a sors csapásai ellen. Egy szabados asszony babonás félelemmel töltötte el a caesarok lányának szívét! Valami hiba van a világ kormányzásában. Sőt mi több, a szabados asszony, aki talán nem is tudta, milyen szentségsértést követ el, a végén diadalt aratott; váratlanságában is oly fenséges és szép halála szinte megpecsételte átkait. Dea Flavia csodálkozott, hogy a halott arca milyen nyugodt, szeme milyen szelíd, pedig - ha rettenetes vétke csakugyan felkeltette Jupiter haragját - akkor most iszonyú büntetés vár rája.

Taurus Antinor szótlanul nézte a királyi nőt, aki észre se vette. Csak állt a helyén, mint a leggyönyörűbb nőiesség tökéletes képe, márványos oszlopok és templomok keretében. Feje fölött szétterült a türkizkék mennyboltozat kupolája; a föléje hajló pálmalevelek sűrű kék árnyat szórtak aranyló hajára s a vállain leboruló fehér tunicára.

Mióta Taurus Antinor Syriából egy év előtt visszatért, sokat hallott Dea Flaviáról, Claudius Octavius leányáról, most Caligula császár gyámleányáról. A Sacra Vián és a Via Appián gyakran látta rózsafüzérrel ékes, aranyozott gyaloghintóját, amint nagy kísérettel lassan ringott tova s megszámlálhatatlan szolgasereg követte; de sohasem állt hozzá oly közel, mint ma s nem is beszélt még vele soha.

Dea Flavia még gyermek volt és zsarnoki atyjának hatalma alatt állt, amikor Taurus Antinor, beleunva a romlott római erkölcsökbe, engedélyt kapott Tiberius császártól arra, hogy mint kormányzó Syriába hajózzék. A császár örömmel engedte útnak. Taurus Antinor, melléknevén Pannonicus, a hadseregben és a nép körében népszerűbb volt, mint amennyire az akármelyik korlátlan uralkodónak kedvére lett volna.

Elment Syriába s ott maradt hat évig. Az uralkodó féltékenysége küldte oda s egy másik uralkodó féltékenysége hozta Rómába vissza. Syria nagyon szerette kormányzóját. Caius Julius Caesar Caligula, aki megkívánta alattvalóinak hűséges ragaszkodását, még azokét is, akik a birodalom legtávolabbi részében laktak, ezt a ragaszkodást nem is szívesen osztotta meg mással. Alig, hogy Taurus Antinor Rómába visszatért, hatalmas egyénisége csakhamar ránehezedett a tébolyult, szilaj császárra is. Caligula - akinek valójában jobban kellett volna gyűlölnie Taurus Antinort, mint bárki mást - morogva álmélkodott a Pannonicus szellemének függetlenségén és félelmet nem ismerő nyelvén. A mézesszavú hizelgők és áruló kegyencek seregében a caesart Taurus Antinor jelenléte a biztonság és megnyugvás érzésével töltötte el. Caligula szinte úgy tekintett a praefectusra, mint valami személyes fétisre, aki elűzi császári fejről az istenek haragját. A tyrannus mindent megtett, hogy Taurus Antinort a maga közelében tartsa, elárasztotta minden címmel és ranggal, amelyet természetesen ép oly könnyen vissza is vett volna tőle, ha a Pannonicus bármikor ellenkezni mert volna akaratával. Mikor pedig a caesar az uralkodói méltóság teljességéhez szükségesnek látta, hogy egy

katonai vállalkozást személyesen vezessen, kényszerítette Antinort a városi praefectura vezetésére s így legmegbízhatóbb emberét állandóan a városhoz kötötte.

Pannonicus elfogadta a hatalmat, amely a caesar távollétében majdnem a legfőbb hatalom volt. Sőt a caesar kívánságára esküt tett arra is, hogy amíg a tervezett katonai vállalkozás véget nem ér, helyén marad.

Syriából való visszatérése óta Taurus Antinor még szótlanabb, még zárkózottabb volt, mint azelőtt. Sokan mogorvának mondták s áruló szándékokkal vagy titkos nagyravágyással gyanúsították. Ismét mások úgy vélték, hogy a praefectus vagy túlságosan fenhéjazó vagy korlátolt. Bizonyos csak az volt, hogy ismerte értékét a saját társadalmi osztályának és sohasem keveredett az előkelő fiatalok közé, sem társaságban, sem fürdőben, sem nyilvános mulatságon.

Igy esett, hogy a praefectus csak ma került szemtől-szembe Dea Flaviával, annak a társaságnak elismert királynőjével, amelybe járni ő maga vonakodott. A praefectus kelletlenül ismerte be, hogy Dea Flavia még sokkal szebb, mint ahogy az ember a szálló hírek után képzelte. Taurus Antinornak eszébe jutott az a sok mende-monda, amelyet Dea Flavia konok büszkeségéről, hideg méltóságáról s arról a kegyetlen lenézéséről hallott, ahogyan minden hódolatot visszautasított s ahogy sorra törte azok szívét, akiket szépsége lábai elé hajt.

De ebben a pillanatban a lány inkább gyöngének, mint félelmet nem ismerő nőnek látszott. Olyan volt, mint a magányosan viruló gyönyörű liliom egy elhagyott kertben. A praefectus haragudott Dea Flaviára azért, amit Menecretával tett, haragudott gyermekes szeszélyéért és makacsságáért, de ugyanakkor ő, aki a jogos büntetés áldozataival szemben ritkán érzett könyörületet, most ezt a fiatal lányt megsajnálta. Dea Flavia bűnhődése szigorú volt, holott bűnt alig követett el.

Taurus Antinor majdnem alázatosan közeledett a lányhoz, durva hangja gyöngédebb árnyalatot öltött s így szólt:

- Dea Flavia, az idő későre jár. Nekem most el kell hagynom a Forumot. Szeretném, ha asszonyaid közt volnál.

A lány a férfira emelte kék szemét. A hang felriasztotta merengéséből s felébresztette benne a büszke méltóságnak azt az érzését, mellyel, mint valami láthatatlan fallal szerette körülvenni magát. Észrevette a férfi szemében a sajnálkozást, de ezen csak bosszankodott, mert úgy találta, hogy a praefectus az oka minden bajának.

- Praefectus, a palotámba akkor térek vissza, amikor jónak látom és amikorra Nola összeszedi magát annyira, hogy velem jöhet - hangzott a fagyos válasz.

- Tévedsz! - felelt a praefectus a maga szokott kemény hangján. - Nola nem a tied. Nolával az történik, amit az állam parancsol.

- A lány az enyém - vetette ellen röviden a lány. - Velem fog jönni.

Beszéd közben büszkén kihúzta magát s most még jobban hasonlított valami tündöklő liliomhoz. Arany koronája megcsillant a déli nap tűzében s fehér tunicájának ráncai egyenesen és mereven hullottak válláról lábaihoz.

Taurus Antinornak eszébe sem volt, hogy Dea Flaviának engedelmeskedjék. Ez ismét az a szeszély - gondolta - amellyel az imént oly makacsul kitartott akarata mellett, míg végre is megtörte az öreg Menecreta szívét. Dea Flavia ragaszkodott a törvényhez, csak hogy szeszélye győzzön. A praefectus most elhatározta, hogy ő is a törvényhez köti magát és szembe száll Dea Flavia zsarnoki akaratával, még a saját kedve ellenére is.

Nem akarta, hogy Nola a császári nő kezére jusson. Az árvaságra jutott lánnyal más terve volt. Szinte megalázást érzett arra a gondolatra, hogy Dea Flavia diadalmaskodik az ő akarata fölött.

Ismerte a lány hatalmát. Tudta, hogy Dea Flavia közeli rokona és fogadott gyermeke a caesarnak. Korlátlan hatalommal uralkodott úgy a caesar, mint minden más ember fölött, egyrészt egyénisége varázsával, másrészt roppant vagyonával.

Mégsem gondolt arra, hogy engedjen, vagy csak egy pillanatra is megijedjen. A hőség-fűtötte atmoszférában, mintha két tüzes acélhoz hasonló két hatalmas akarat ütközött volna össze. A férfiasság és erő hatalma egy gyönyörű nő szavának hatalmával. De a küzdelem mégis egyenlőtlen volt. Taurus Antinor ugyan össze tudta volna törni a nőt egyetlen kezével, de Dea Flavia semmivé tudta volna tenni a férfit a caesar fülébe súgott egyetlen szavával. Dea Flavia mellett állt a császári ház egész ereje, míg ellene csak ez az idegen, távoli földről származó szabados asszony ivadéka volt.

Egy idő óta ugyan Taurus Antinor befolyása nagyobb volt, mint a birodalom trónján ülő féleszű caesáré, de akármelyik pillanatban csak egy női szóba került volna s hatalmának vége.

A lány mindezt jól tudta s ép ezért lelte örömét a férfi haragjával való játékban. Most Nolához fordult és szelid, de szilárd hangon mondta:

- Kelj fel, lány és gyere velem.

Ezekre a szavakra a praefectus viselkedéséből a hódolat utolsó jele is eltűnt. Hatalmas alakjával Dea Flavia és a rabszolgálynak közé állt s hangosan így szólt:

- Nola, Menecreta leánya, az állam tulajdona. Én döntöm el, hogy Nola hova megy.

- Csak holnapig, Taurus Antinor - válaszolt Dea Flavia hidegen - mert holnap ismét vásárra kell kerülnie. Akkor embereim újra árvereznek rá s mivel akarom, meg is veszik.

- Nem veszik meg. Nola holnap nem kerül vásárra.

- Kinek a parancsára?

- Az enyémre. Az állam felhatalmazásából én is megvehetem a néhai censor háztartásának pár rabszolgáját. Nolát megveszem.

- Erre nincs jogod - szólt Dea Flavia külsőleg nyugodtan. Belsőleg egész lelke tiltakozott ennek az embernek önteltsége ellen. Hallatlan vakmerőség volt, hogy Taurus Antinor szembe mert helyezkedni vele, ellen mert mondani s akaratát szembe szegezte az ő akaratával. - Nincs jogod a törvényt kezébe venni.

- Minden cselekedetemért felelek - válaszolt ugyanolyan nyugalommal a férfi. - Nola nem lesz a tied. Elég szerencsétlenséget okoztál máris, Augusta. Légy nyugodt és térj utadra. Hagyd ezt a lányt békességben.

A fékezetlen szenvedély s a korlátlan zsarnokság e napjaiban életével játszott az, aki a caesárok lányával így beszélt. Dea Flavia azonban belátta, hogy bár sok mindent tehet a jövőben, most úgyszólván tehetetlen. A praefectus, a caesar helyettese, hivatalos működése közben, azon a helyen, ahol állt, teljes hatalommal bírt.

Taurus Antinor még mindig praefectusa volt Rómának, tagja a szenátusnak és kedvence Caligulának. Fölényben volt Dea Flaviával szemben, mint ahogy a lány volt felül az imént, amikor ragaszkodott Nola nyilvános elárverezéséhez. Ép azért most Dea Flavia, - bár, ha ökölbe szorított finom kezének meg lett volna hozzá az ereje, le tudta volna ütni az arcátlan embert, - a dacos harag kifejezése helyett ismét a szokásos nyugalom vonását öltötte magára.

- Elmondtad mondókádat, Taurus Antinor - jegyezte meg hidegen - s mivel én tisztetem a törvényt, melyet képviselsz, meghajlok parancsaid előtt. Meg vagy elégedve? - tette hozzá látván, hogy a férfi nem siet a válasszal.

- Megelégedve? - kérdezte a praefectus meglepődve.

- Igen - felelt a lány. - Azt kérdezem, meg vagy-e elégedve. Megaláztad a császár leányát s ezt a megalázást nem hiszem, hogy elfelejtsem.

- Bocsánatot kérek, ha túlléptem kötelességem határát.

- Kötelesség? Tévedsz, Taurus Antinor. A férfi kötelességei ép úgy változók, mint a nő hangulatai. Az okos férfi tudja, hogyan kell alkalmazni egyiket a másikhoz. Jegyezd meg, hogy Dea Flavia akaratával nem jó szembekerülni. Sok mindenről elfeledkezted, praefectus, amikor úgynevezett kötelességedet akaratom fölé helyezted.

- Nincs igazad, kegyes urnóm - hangzott az egyszerű válasz - én nem feledkeztem el semmiről. Nem feledkeztem el Archelaus Menasról, a szobrászról sem, aki meghalt, mert haragodat felkeltette; nem feledkeztem el Julius Campaniusról sem, aki számkivetésben pusztult el s Decretasról sem, aki bilincsből gyötrődött halálra, mert ellensége voltál. Félig-meddig idegen vagyok Rómában, de azért, mint látod, ismerem Róma titkait s bár idáig nem láttam szépségedet, hatalmadról sokat hallottam.

- Mégis első találkozásunknál szembe szállsz velem.

- Nekem nincs anyám, mint az ifju Decretasnak, aki megsirasson - felelt a praefectus kurtán - sem feleségem, aki mint Menas szobrász felesége özvegyi sorsra jutna.

Ha Taurus Antinor szándéka az volt, hogy áttörje a lány ékes személye körül lebegő dölyfös nyugalom korlátját, akkor célját elérte, mert Dea Flavia, mintha villamos ütés érte volna, hátrarezzent s haragtól sötétlő szeme összeszűkülte úgy, hogy csak két, arany szempillától övezett keskeny résnek látszott.

- De életed van Taurus Antinor - mondta a lány - és az élet érték.

A férfi egyet rántott széles vállain s különös mosoly játszott ajka körül.

- Móddobban áll megparancsolni, hogy ezt az értéket vegyék el tőlem - felelte könnyedén Taurus Antinor. - Ezt akarod mondani?

- Ezt is, egyebet is. Más értékes javaid is vannak, értékesebbek talán az életnél is. Jól vigyázz rájuk, Taurus Antinor.

- Tévedsz, kegyes urnóm - hangzott a mosolygó válasz - csak egy lelkem, egy életem van, és az Isten kezében van.

- Melyik isten kezében? - kérdezte a lány érdeklődve.

Taurus Antinor nem válaszolt, hanem feltekintett az ég ragyogó kék boltozatjára, melynek előterében fehérén tündököltek a napsütötte phrygiai oszlopok.

- Azéban, akinek birodalma hatalmasabb, mint Rómáé.

A lány csodálkozva nézett a férfira. Nyilvánvaló volt, hogy nem értette meg. Taurus Antinor azonban nem mondott többet. De egész megjelenése egyszerre mintha megváltozott volna.

- A római birodalomnál nincs hatalmasabb - volt a büszke válasz. - Úgy látom, áruló vagy, Taurus Antinor. Máskülönben nem beszélnél más uralkodóról, csak rokonomról, a caesarról.

- Nem uralkodóról beszéltem, kegyes urnóm - hangzott az egyszerű válasz.

- De valakiről említést tettél, akinek birodalma a római birodalomnál is hatalmasabb.

- Egy emberre gondoltam, akit pár év előtt judaeai utazásom alatt láttam. Szegény ember volt s a galileai halászokkal lakott. A halászok köréje sereglettek s hallgatták szavait. Ha pedig úton járt, követték, mert dicsfény övezte fejét s aki szavait csak egyszer hallotta, többé el nem felejtette.

- Hallottad ezeket a csodálatos szavakat te is?

- Csak kétszer - válaszolt a férfi. - Egyszer a tömegbe keveredtem s amint a szeme rám esett, úgy éreztem magam, mintha az élet és halál minden titka feltárult volna előttem. Szeme rám esett... Csak egy porszeme voltam a tömegnek... de ettől a perctől kezdve tudom, hogy a földi élet nem érték, mert sokkal nagyobb kincse a léleknek a halhatatlanság.

- Különös dolgokról beszélsz, praefectus - válaszolt a lány. - Úgy látom, valami árulás van szavaidban. Ki az az ember, aki pusztá tekintetével rabszolgaságba hajtott?

- Jól mondd, rabszolgája vagyok, ó caesarok leánya. Hívó szavára követném életre-halálra. Néha-néha most is úgy érzem, mintha hallanám szavát és látnám, hogy a szeme - olyan szemet még nem láttál, Augusta, - lelkemre szegeződik. Az imént is, amikor az a szerencsétlen szabados asszony jajgatva ölelgette lábamat, láttam arcát a Forumon túl. Az a szempár rám tekintett és könnyöire intett. Nem parancsolt, csak kért... Kérte a lelkemben szunnyadó részvétet. Tudom, ha ez a szempár megint rám tekint és kéri minden csepp véretem, kéri, hogy szenvedjek el halált, kínszenvedést vagy akár szégyent, lennék az, aminek mondtál, - rabszolgája.

Dea Flavia egyszer-kétszer félbe akarta szakítani a praefectust, de a szó ajkára fagyott. Oly különös volt ez a férfi, Róma praefectura, akinek ítélő szavától mindenki félt s akinek szigorú kötelességérzetét a divatos fiatalemberek annyira szerették gúnyolni. Különös volt külsejében és különös volt beszédje.

Dea Flavia a caesart istennek látta. Mint a caesar közeli rokonát, úgy nevelték fel, hogy a caesarban imádja nem az embert - aki hitvány is lehet - hanem a birodalom legfőbb hatalmát. Tisztelete akkor sem szűnt volna meg, ha a caesar aljas, zsarnoki, féleszü despota, esztelen, színtelen, érzéstelen lény lett volna. Tudta, hogy Caliguláról mi mindent beszélnek, látott is néha olyasmit, ami kimondhatatlan borzalommal töltötte el, de lelke, büszke és tiszta női lelke, el tudta választani a caesarság elvont, szent és hatalmas gondolatát a caesari hatalom tényleges, silány megtestesülésétől. A szent hódolatnak ugyanezt az érzését elvárta mindenkitől, akit méltónak talált arra, hogy a caesar szent személyének közelében éljen, első sorban rokonaitól, aztán a szenatustól s a patriciusoktól, de mindenkinek fölött ettől az embertől, aki, bár majdnem idegen volt, mégis a caesar bizalmát élvezte.

De ez az idegen teljes nyugalommal beszél egy emberről, akinek mint rabszolga engedelmeskednék mindenben, akit követni akar a halálig s akinek hatalmát nagyobbak mondja a caesarénál is.

- De hát ki ez az ember? - tört ki végre akaratlanul.

- Egy szegény galileai - volt a válasz.

- Hogy hívják?

- Arrafelé názárethi Jézusnak.

- És hol van most?

- Meghalt Jeruzsálemben, a keresztfán, hét évvel ezelőtt.

- A keresztfán? - kiáltott fel a lány. - Hát mit követett el?

- Elment a szegények közé és békét, megelégedést hirdetett. Élt az emberek között s jóságra, szeretetre tanította őket. A római proconsul ennél fogva megparancsolta, hogy feszítsék keresztre s azok, akiket Ő boldogoknak mondott, örültek halálán.

- Úgy emlékszem, hallottam róla. Még gyerekkoromat éltem, de már érdekeltek az állam ügyei s atyám nyíltan beszélt előttem mindenről. Emlékszem, szó volt egyszer egy judaeai népámítóról, aki a zsidók királyának mondta magát s árulásért, lázításért halállal bűnhődött. Azt is hallottam, hogy nagyobb galibát nem okozott, mert csak tudatlan halászok kis serege követte és hallgatta beszédjét.

- Jól mondd, ó Dea Flavia, csak tudatlan halászok követték, de hidd el, hogy ennek a galileainak hatalmas trónusa előtt nemsokára minden patricius és minden császár térdet hajt.

- Úgy látom, te is beletanultál az árulásba, praefectus, - válaszolt a lány. - Judaeai nép-bolondítók és árulók bevetették szívedet a hitszegés magvával. Két kézzel fogadod császári nagybátyám ajándékait, de titkon mást helyezel fölébe s szívedben annak hódolsz.

- Igazad van, kegyes urnóm, csak szívemben. Mert én még tudatlanabb vagyok, mint azok a galileai halászok, akik názárethi Jézus minden szavának tanúi voltak. Én csak kétszer hallottam, szeme egyszer pihent rajtam, de szívemet így is magához láncolta, bár még most is alig tudom, mit parancsolt volna tennem.

- Bizonyosan azt kívánta volna, hogy áruld el uralkodódat s őt, a népámítót valld caesarnak a senatus és a hadsereg előtt. Az az ember...

- Mondtam, hogy már meghalt - szólt a praefectus egyszerűen.

- Szavai mégis fellázítottak a caesar ellen és sértésre ragadtattak ellenem.

- Alázatos szolgád vagyok, Augusta - mondta a praefectus, komoly gondolatai ellenére is mosolyogva, mert a lány most szakasztott olyan volt, mint egy haragos gyerek. - Parancsolj bármit, engedelmeskedem.

- Mi lesz Nolával? - kérdezte Dea Flavia gőgösen.

- Ebben az egyben nem engedhetek.

- Akkor kösd meg sarum szíjját. Kibomlott.

Dea Flavia ezt olyan kihívó, éles hangon mondta, hogy a mögötte álló rabszolgánők riadtan szegezték szemüket a praefectusra, akinek büszkeségét mindenki ismerte s akire ez a kurta parancs úgy hatott, mintha hirtelen ostonnal csapták volna arcul.

Mintha leghitványabb cselédjéhez szólott volna a lány. Mintha gyönyörűségét találta volna abban, hogy megsérti a férfit. Dea Flavia nem tudatosan mondotta szavait. Valami ellenállhatatlan, ösztönös vágyból kívánta a férfit lábai előtt, rabszolgai helyzetben látni.

Mihelyt szavai elhangzottak, már meg is bánta. A fürge, enyhe szó már a nyelvén volt, a kibékítő pillantás már küzködött szemében, amikor nagy meglepetésére a praefectus egyetlen szó nélkül lábai elé térdelt.

- Ó nem! - mondta a lány. - Csak tréfáltam.

- Olyan nagy megtiszteltetés ez, ó caesarok lánya, - szólt Taurus Antinor nyugodtan, - hogy nem mondok le róla.

Izmos vállaival majdnem a földig hajolt. Dea Flavia letekintett rá s még nagyobb zavarba jött. Ennek az idegennek minden tette más, mint a többi emberé. A lány kissé előrenyújtotta lábát s miközben a praefectus megkötötte a zsineget, látta, hogy Taurus Antinor erős keze milyen karcsú, minden ujja milyen finom. Patriciuskéz volt, bár gazdája a barbár északról származott.

A lány most hirtelen elmosolyodott. A férfi nem vette észre, mert még mindig a saruval bajlódott. A caesarok lánya érezte, hogy az a finom férfi-kéz rendkívül ügyetlen. Mosolygott, mert arra gondolt, hogy Taurus Antinor egyénisége mennyire patriciusi, milyen hamar elfelejtette haragját s mily szívesen félretette büszkeségét csak azért a gyönyörűségért, hogy lábai elé térdelhessen.

A hódolathoz Dea Flavia hozzá volt szokva. Igen sok ifjú volt Rómában, aki ebben a pillanatban szívesen cserélt volna a praefectussal. Nem egy nagy patricius megkötötte volna saruját s valószínű, hogy mindegyiknek a keze reszketett volna.

De mosolygott Dea Flavia azért is, mert sejtette, mi következik a saru megkötése után: egy alázatos lábcsók, a szépség és hatalom iránti természetes hódolat.

Mosolygott a caesarok lánya, mert gyermeki szeszélyek lakták lelkét. Tetszett neki a rabszolgai tisztelet és az a gondolat, hogy ezt a férfit, akit harag és fenyegetés nem indított meg, szépsége mégis térdre kényszerítette. Mosolyogva és türelmesen várt, nem bánta, hogy a praefectus keze ügyetlen s örült, amint a tabernák árkádjai alatt megpillantotta Hortensius Martiust, aki villogó szemmel figyelte a praefectus minden mozdulatát. Szerette volna tudni, hogy az ifjú piperkőc hallotta-e azt a szócsatát, amely közte és a lábai előtt térdelő, büszke ember közt lefolyt. Bizonyosra vette, hogy amit Hortensius látott és hallott, azt estére, Caius Nepos lakomáján, barátainak részletesen elmondja.

Egy pillanatra szinte megsajnálta a térdeire kényszerített óriást. A lábcsók - gondolta - betetőzi megalázását. Dea Flavia ugyanis elhatározta, hogy elrántja lábát a csók elől s a praefectussal a poros földet csókoltatja meg. Majd kacag egyet s nem bánja, ha rabszolgái is vele nevetnek a porban heverő praefectuson, mikor az széttárva erős karjait úgy fekszik előtte, mintha keresztre volna feszítve.

Élvezte Dea Flavia a csínytevés örömét s kedvét lelte abban, hogy évdőjék a tehetetlen óriással. Haragja szinte eltűnt. Tiszta, kék szemeinek mélységeiben diadal és vidámság táncolt.

De most Taurus Antinor végzett a saruval. Már nem hajolt a földre s nem is csókolta meg a port. Széles vállaival felegyenesedett, majd a várt hódolat megadása nélkül felállt.

- Egyebet is parancsolsz szolgádnak, ó caesarok lánya? - kérdezte nyugodtan.

- Semmit - felelt röviden a lány.

Aztán rabszolgáit szólítva gyaloghintójába szállt s hogy Taurus Antinor tekintete tovább ne sérthesse, behúzta az ablak függönyét.

VII. FEJEZET.

«Mondá az esztelen szívében: Nincs Isten.»

Zsoltárok könyve, 13. 1.

Késő este, amikor Dea Flavia elhatározta, hogy pihenőre tér, elbocsátotta öltöztető asszonyait, csak fiatal rabszolgályaikat tartotta maga mellett, majd megparancsolta, hogy éjszakára Licinia őrködjék fölötte.

Dea Flavia házában Licinia nagy hatalmasság volt. Ő szoptatta valamikor a büszke Claudius Octavius leányát; az összetöppörödött öregasszony és a friss, fiatal lány között tökéletes barátság és az évek sorával egyre mélyedő bizalom fejlődött ki. Licinia őrizte Dea első fogát s a fejéről levágott első hajfürtöt, Licinia volt osztályosa Dea első gyermeki bánatának s ő értesült elsőnek a fiatal lány társaságában aratott diadalairól.

Dea haját Licinián kívül nem érinthette más. Licinia sodorta az élő arany zuhatagot minden este megszámlálhatatlan apró karikába, úgy hogy másnap a haj minden hulláma újra friss volt. Licinia dörzsölte meg Dea hajlékony tagjait fürdő után illatos olajjal s rózsaszínű körmeit ő ráspolyozta tökéletes hegyesre.

Ma este Dea Flavia karmazsinpiros selyemmel borított kerevetén feküdt. Két könyökét pelyhes vánkosba fúrta, állát két tenyerébe támasztotta s szeme egy csiszolt bronzkeretű tükörbe merült, melyet egyik fiatal rabszolgája tartott eléje.

Licinia úrnője teste fölé hajolva, gyöngéden dörzsölgette fehér vállait és hátgerincét.

- És láttál mindent, Licinia? - kérdezte Dea Flavia, miközben kecses karjainak lusta mozdulataival hátára fordult és ép szemébe nézett a lágyan föléje hajló ráncosképű öregasszonynak.

- Igen, drágaságom, - felelt Licinia mohón - mindent láttam. Olyan gyorsan összehúztad gyaloghintód függönyét, hogy nem ülhettem melléd. Gondoltam, mindjárt megyek utánad, csak egy-két percet várok, míg a kíséretedet követő tömeg eloszlik az utcákon. Ekkor vettem észre Hortensius urat. Arc kifejezése annyira meglepett, hogy megálltam s figyeltem, nincs-e Hortensius urnak valami baja.

- No és mi baj volt Hortensiussal? - kérdezte Dea Flavia látszólagos közönnyel.

- Dühös volt, mint az arénák tigrise, amikor jön az ör és elragadja előle a prédát. Sötétebb ránc volt az arcán, mint aminő Taurus Antinor homlokán szokott ülni.

- Dühös volt?

- De mennyire. És pedig a praefectusra - folytatta Licinia. - Mikor aztán rabszolgáid tömege eltűnt s az elhagyott Fórumon nem állt más, csak Taurus Antinor, úgy állt, mintha márványba és bronzba vésve gyökeret vert volna a lába, Hortensius kilépett az arcadok alól. Egyenesen a praefectushoz sietett és kurtán üdvözölte. Mozdulni se mertem, mert féltem, hogy észrevesznek, azért hát a rostrum mögé, a sötét árnyékba húzódtam s hallottam, hogy Taurus Antinor válaszolt Hortensius üdvözlésére.

- Jó, jó! - vágott közbe türelmetlenül Dea Flavia. - Természetes, hogy mielőtt összekaptak volna, üdvözölték egymást. De arra vagyok kíváncsi, hogyan történt a verekedés s mit mondott Hortensius a praefectusnak.

- Rólad beszélt, gyermekem és szemére hányta, hogy meg mert haragítani téged - mondta Licinia. - A praefectus olyan büszke és türelmetlen ember, hogy azt hittem, nyomban a

képébe vág Hortensius urnak. Nagy volt a praefectus, szinte óriásnak láttam, az arca úgy elsötétült, mintha maga a bronzfejű Jupiter lett volna, a homlokát elöntötte valami mély pirosság s a két keze ökölbe szorult, mintha ütni akarna.

- De miért akart ütni?

- Hortensius úr idegennek nevezte, de azért a praefectus még nem haragudott. - Rómán kívül más ország is van - mondta - ilyen országból valók őseim. Büszke vagyok távol hazámra, de büszke vagyok római patriciusi rangomra is. - Hortensius úr erre hangosan elnevette magát, de nevetését kíméletlennek és erőltetettnek találtam. Aztán megrázta fejét, egyik újjával a praefectusra mutatott s egyre nevetve, hangosan mondta: - Te vagy római patricius? Egy zsarnok tányérnyalója vagy. Rabszolga fia és magad is rabszolga vagy. Ha a római patriciusok azt tehetnék veled, amit akarnak, nyilvánosan megkorbácsoltatnának s mint szemtelen cselédre, bélyeget ütnének rád. - Ezt mondta Hortensius úr, de mondott még egyebet is - folytatta Licinia suttogó, félénk hangon. - Alig mertem lélegzetet venni. Láttam a praefectus arcát, olyan volt, mint az istenek haragos atyja, mikor fülledt nyári estén viharfelhők gomolyognak a lenyugvó nap nyomában.

- Ami ezután történt, azt nem is tudom rendesen elmondani. Mintha forgószelet táncolt volna el a szemem előtt. A következő pillanatban egy díszes tunicát viselő roppant nagy embert pillantottam meg, aki magasan fölöttem, a rostrum tetején, az isten bronz alakja mellett állt. A praefectus volt. Helyemről, ahol majdnem kövé meredve álltam, jól láttam az arcát. Lobogó haja úgy csillogott, mint réz a napon. De a vérem attól hűlt el, hogy a praefectus két erős karjában Hortensius urat tartotta feje fölött. Olyan volt, mint valami istenhez hasonló óriás, aki ép ellenségét akarja ledobni az Olympus hegyéről. A rostrum nagyon nagy magasságban van a Fórum fölött. A márványrácsozatok, a kiugró lejtők, a kétoldalt pompázó faragványok mind-mind közbül voltak, a rengeteg karokkal átfont elernyedtest és a Fórum kövezete közt, ahol a förtelmes halál ásítva várta prédáját. A praefectus azonban nem mozdult. Láttam, hogy izmai úgy megdagadtak, mint a kötél s kezének inai szinte szétpattantak Hortensius úr testének súlya alatt.

Licinia szünetet tartott s egyik ráncos kezével végigsimította verejtéklepte homlokát. A visszaemlékezés hatása alatt még most is reszketett. A kereveten heverő gyönyörű női alaknak azonban egyetlen vonása sem rezdült.

- Láttad Hortensius arcát? - hangzott a kérdés az előbbi közönyös hangon.

- Nem láttam - felelt Licinia. - Hálát adok az isteneknek, hogy nem láttam. Amint Hortensius úr a levegőben érezte magát s lenézett a rá várakozó halál borzalmas arcába, könnyöretét esengett, majd a rémület kiáltása hagyta el ajkát. Azután lehet, hogy elvesztette eszméletét, mert nem hallottam egy hangot sem. Az egész város a déli álom mély csendjében pihent. Alig egy perc telt el azóta, hogy az ég kék függönyére íródó bosszúálló ember alakját pillantottam. Egy kurta percre megállt a szívem verése is. Ekkor az iszonyattól elkiáltottam magam s a praefectus lenézett rám. Még most sem mozdult, de úgy láttam, mintha a tüzes izzás arcáról és homlokáról eltűnt volna, hatalmas két karjának feszültsége megenyhült, aztán lassan leeresztette Hortensius úr testét. Most már nem rám nézett, hanem a messzeségbe meredt, mintha valami olyat látna, ami ellenállhatatlan erővel vonzza lelkét. Aztán, mint anya a gyermekét, karjaiba ölelte az élettelennek látszó Hortensius urat s lassú, szilárd léptekkel lement a rostrum lépcsőin. A rostrum tövében megint észrevett s felém szólt: - Barátom elájult. Dörzsöld meg a kezét és simogasd a homlokát, én addig rabszolgáimért küldök. - Letette értékes terhét a hús árnyékba, majd levetette köntösét s vánkost gyűrt belőle Hortensius úr feje alá. Aztán ott hagyott s miközben távozott, hallottam, amint azt mondta: Érted, názárethi!

Még Licinia ajkán reszketett a szó, amikor éles, haragos kiáltás hangzott el s ezt egy másik rémült kiáltás követte. Gyors, majdnem szilaj mozdulattal Dea Flavia felkapta a nehéz bronztükröt s végigdobta a szobán. A tükör hangos csörrenéssel a csodaszép mozaikpadlóra zuhant, de amint végigrepült a levegőben, éles széle megsértette egyik fiatal rabszolgalány vállát; pár vércsepp szivárgott le a lány mellén s a fiatal lány ijedségében pityeregni kezdett.

Az egész oly váratlanul történt, hogy senkise tudta, legkevésbé pedig Licinia, mi keltette fel úrnője haragját. Dea Flavia felült, kipirult, mérges arca két oldaláról hátravetette haját s ugyanakkor két éles ránc jelent meg szemöldökei között.

A nők tiszteletteljes félelembe némultak; a lány, akinek sebe most erősebben kezdett vérezni, tovább pityergett.

- Eridj innen, te lány - mondta Licinia gorombán - s ne úrnőnk előtt állítsd el azt a kis vérzést. Elhallgass, azt mondom. Az ember még azt hihetné, hogy komolyan megsérültél. Hordd el magad, mert különben igazán ellátom a bajodat.

Ebben a pillanatban Dea Flavia talpra ugrott. A részvét halk kiáltásával a rabszolgalányhoz szaladt, melléje térdelt s egy darab finom fehér vászonnal csitítgatni kezdte a sebet.

- Megsebeztelek, gyermekem? - mondta gyengéden. - Nem akartam. Ne sírj. Neked adom azt a borostyánkő-násfát, amelyik olyan jól áll a nyakadra. Ne sírj, mondom. Akarod a fehér nyulacskámat? Legyen a tied. Vagy... vagy talán hímezett, szalagos tunicámat akarod? Vagy... No, ne sírj, kislány, - vigasztalta türelmetlenül, látván, hogy a lány, akit inkább a félelem bánt, mint a seb, még hangosabban kezd zokogni. - Licinia, állítsd el a könnyeit. Boszant ez a nyávogás. Megállj csak. Hol az ostor? Jupiterre, megostoroztatom ezt a gyalázatot, ha nyomban el nem hallgat.

Licinia ismervén úrnője gyorsan változó hangulatait, most Dea Flavia helyére a lány mellé térdelt s ügyes kézzel elállította a vérzést, aztán bekötözte a sebet s hirtelen, de nem barátságatlanul, felrántotta a lányt a földről.

- Eridj és feküdj le - mondta. - Szégyeld magad. Úrnőnk nem akart megsérteni, de a te oktalan sírásoddal mégis kihozod a sodrából. Menj, menj, mert különben ostort kapsz a nyakad közé. Megérdemelnéd.

Kitolta a lányt a szobából s két másik lányra ráparancsolt, hogy legyen gondjuk a betegre. Majd visszatért úrnője mellé s gyengéd ürügyeket igyekezett kitalálni egyetlen, szeretett lányának előbbi felindulására.

Dea Flavia ismét hanyatt vetette magát a kereveten s két karját a feje alatt fonta össze. Szőke haja nehéz tömegben omlott szét a hímezett takarón. Merev tekintettel, tágranyílt kék szemmel bámulta a mennyezetet s titokzatos, zavaró ránc játszott a homlokán.

- Drágaságom! - suttogta Licinia.

Dea Flavia mintha nem is hallotta volna. Mintha valami gyötrő rejtélyen törte volna a fejét, amelynek megoldása a tető négyszögletű nyílásán becsillogó tündöklő kék ég darabja mögött rejtett volna.

- Drágaságom - ismételte könnyörögve az öregasszony - mondd meg, Dea, mi bántott?

Dea Flavia csodálkozó, nagy szemmel fordult öreg dajkája felé.

- Licinia - mondta halkan.

- Hallom, istennőm.

- Ha valaki azt állítja, hogy van a caesárnál hatalmasabb, nagyobb úr is... áruló-e az vagy sem?

- Alávaló, gonosz áruló, Augusta - felelt Licinia s hangja a pusztá feltevésre elrekedt a félelemtől.

- Mivel büntetik Rómában az ilyen árulókat, Licinia? - kérdezte a lány egyre halkán és mérséklettel.

- Halállal, gyermekem - volt a válasz.

- Csak halállal? - érdeklődött Dea. A szemében sötétlő rejtély még feltünőbb s homlokának ráncja még mélyebb lett.

- Nem értelek, kincsem - válaszolt Licinia, nem tudván mire vélni a kérdést. - Lehet-e az árulónak nagyobb büntetése, mint a halál?

- A rabszolgákat kisebb bűnért is megkínozzák.

- Igaz. És a lázadás büntetése mindig a kereszt.

- A kereszt! - mormolta a lány.

- Igen! Nem emlékszel, mi történt hét évvel ezelőtt Judaeában? Egy ember lázadást szított a zsidók közt, a zsidók királyának mondta magát és föléje helyezte személyét a császárnak, sőt a császár hatalmának... Keresztre feszítették. Nem emlékszel?

- Hallottam róla - felelt röviden Dea Flavia. - Mi is volt a neve?

- Nem tudom. Elfelejtettem. Azt hiszem Galileából való volt.

- Keresztre feszítették?

- Akárcsak egy közönséges tolvajt. Helyesen is tették, mert fellázadt a császár ellen.

- Pedig hidd el, Licinia, még ma is vannak Rómában, akik ezt a megfeszített embert tisztelik.

- Az istenek őrizzenek! - kiáltott fel elszörnyedve Licinia. - Hogy tehet valaki ilyet? - tette hozzá s csodálkozva vont vállat. - Amikor tudja, milyen szégyenletes halál vár rá!

- Magam is ámulok - mondta a fiatal lány s tágra nyílt kék szemében különös, zavart kifejezés ült.

- Nem is hiszem - jegyezte meg az öregasszony hévvel. - Tisztelni ilyen embert! Egy közönséges árulót, aki kereszten halt meg. Ugyan, én istennőm, ki beszélte tele füledet ilyen mesékkel.

- Nem mese ez, Licinia. Bizonyosan tudom, hogy vannak Rómában, akik a Galileait a caesar fölé helyezik s az ő nevében küzdenek a caesar hatalma ellen.

- Örültek! - jegyezte meg az öreg rabszolgaasszony röviden. - Ne félj, előbb-utóbb eléri őket a büntetés. Küzdeni a caesar hatalma ellen!... Nagy istenek! Ilyen rettenetes gonosztevők! Igazad van hercegnőm. A halál ezeknek kevés... Előbb szeges ostort nekik... aztán a keresztre velük... Akkor majd megtanulják, mi az a caesari hatalom... Nem könyörölnék meg rajtuk egy cseppet sem... Szórasd őket a vadállatok elé, azt mondom... Ütess bélyeget rájuk... Korbácsot nekik... Facsartasd ki szívükből a vért, amíg ordítva nem könyörögnek a halál megváltásért...

A vén, pogány asszony, mint valami tébolyult örvongött a császári házhoz való ragaszkodásában. Szeme úgy villogott, mint a prédára leső macskáé. Ráncos keze olyan volt, mint a vadállat karma, bármely pillanatban kész arra, hogy letépje a húst és az inakat az áruló testéről. Remegő, rekedt hangja szilaj rikácsolásba torzult, majd lassan elhalt. Licinia szeretetének

szenvedélyes kitörésében földre vetette magát a kerevet mellett s két kezébe véve Dea apró lábait, elborította csókkal és könnyel.

Dea Flavia újra hátradőlt a karmazsinpiros kereveten s kék szemét ismét az égre szegezte. Feje fölött a kék ragyogásba már rózsaszín foltok vegyültek, melyek csakhamar sötét mályvaszínűre váltak. Valahol nyugat felé a nap lassan nyugovóra hajlott. Apró aranyfelhők szárnyaltak sebesen végig az égnek azon a darabján, amelyen Dea Flavia tekintete függött.

- Gyere, csókolj meg, Licinia - mondta halkan utóbb. - Most lefekszem. Holnap egy évi távollét után ismét látni fogom a caesart. Nagyon szép akarok lenni holnap, Licinia, mert lehet, hogy a caesarral együtt megyek a cirkuszba. Bíborral és arannyal hímzett új tunicámat veszem fel, meg új antilop-sarumat. Hajamba majd türkizes, gyöngyös fejkemet teszem... Jól fog állni, Licinia?

- Olyan gyönyörű leszel, drágaságom, hogy elvakul, aki rád néz - mondta Licinia s arca ragyogott az örömtől.

- Megnyugtattad szívemet-lelkemet, Licinia. Úgy érzem, ma éjjel jól alszom.

Dea Flavia megengedte öreg rabszolganőjének, hogy a hálósobába vezesse. A keskeny pihenőfülkében pelyhes selyem vánkosai közt a császári lány egész éjjel hánykolódott. Álom nem jött szemére. Órák hosszat csak feküdt s szemét a csillagos sötétségbe fúrva gondolkodott.

VIII. FEJEZET.

A sorsok ölbe vettetnek, de az Úrtól igazgattatnak.

Példabeszédek, 16, 33.

A caesar, miután a világ arénáján eljátszotta szédelő szerepét, Germániából és Galliából hazatért. Esztelen és cinikus hiúságában Caius Julius Caligula Caesar arra vágyott, hogy ne csak princeps és imperator, pontifex maximus és a birodalom legfőbb diktátora, hanem hadseregének is caesarja legyen. De mivel háborúra ok nem volt, felkelésnek híre sem járt, kitalált egy háborút s megkínzott pár barbárt, aki soha egyébre se gondolt, csak a békére.

Összeesküvéseket, éjjeli támadásokat rendezett, saját katonáival játszatta el az elégedetlenek, a szökevény foglyok s vérszomjas barbárok szerepét, aztán - mint főszereplő - leigázta a színpadi ellenséget s előre kiosztott hadizsákmányt szedett tőlük.

Közben egyre korholta Rómát tunyaságáért, míg ő, a caesar, veszedelmekkel száll szembe s rengeteg fáradságot elvisel a városért. Leveleit, melyek tele voltak a saját, állítólagos hősiességének, az ellenség vadságának s a megszámlálhatatlan áldozat árán kivívott győzelem gyümölcsének emlegetésével, ünnepélyesen felolvasták a Mars templomában összegyűlt szenátorok előtt s a Forumon kihirdették a népsokaságnak.

Álmélkodó hódolattal vették tudomásul ezeket a leveleket s büszkeséggel teltek el, hogy olyan caesarjuk van, aki gyarapítja a világ leghatalmasabb birodalmának állandó dicsőségét. Ez a birodalom az övék, ezt ők, a föld és a tengerek urai teremtették meg olyan uralkodók vezetésével, akiknek egyike most is babérkoszorúsan és győzelmesen tér vissza Germániából.

A győzelmi ünnepségek sorozata megkezdődött. Elsőnek tért haza az a gálya, amelyen Caligula, hír szerint, átszelte a tengert, hogy leigázza a pártütő brit hercegeket. A valóságban a caesar a gályán pár kellemes napot halászott át az öbölben. Ünnepélyes menetben, szárazföldön, az allemannok földjén át hozták a gályát Rómába. Az egész úton hatvan erős barbár vitte, akit maga a caesar ejtett foglyul.

A gályát császári tisztelettel fogadták, mintha emberi személy, sőt maga a caesar lett volna. Nagy és lelkes tömeg kíséretében vitték Mars templomába, ahol az ünnepi köntösbe öltözött főpapok fényes szertartások közt a háború istenének ajánlották fel s cédrusfából külön készített, finom faragványokkal és aranyozással ékes hajólábon helyezték el; gálya és hajóláb pedig afrikai márványból való faragványon nyugodott.

Másnap bevonultak a városba a fogoly gallok. Tengeri kagylóval telt sisakot vittek a kezükben, hosszú hajuk borzasan lobogott, csupasz testükön kenderkötél fonta át a kecskebőrt, lábszárukat pedig bőrszj szorította körül. A sisakok valamikor azoké a császári katonáké voltak, akik a germánok elleni hadjáratban veszítették életüket s a tengeri kagylók külön hódolatot jelentettek a tengeren túlról a capitolumi isteneknek. A caesar rendeletére a sisakok az elesett hősök emlékeztére félisteneket megillető tiszteletben részesültek.

Igy folytatódott a tragikomédia napról-napra. A nép örült az ünnepségeknek, mert nem tudta, hogy orránál fogva vezetik, a patriciusok pedig végignézték ugyan mindent, de nem törődtek semmivel.

*

Most maga a caesari szédelgő is hazatérőben volt s diadalmenetét épúgy megrendelte, mint ahogy haditetteit is előre kitervezte. Diadalíveket állíttatott, feldíszíttette az utcákat, virágokat, körmeneteket, mindent, mindent elrendelt. A Capitolium és a Forum templomaiban leültette az istenek bronzszobrának fejét és a saját fejének hasonmását forrasztatta helyükre. Azt akarta, hogy isteni hódolatban legyen része s a nép - amelynek az ünnepélyek, futtatások, játékok és gladiátori küzdelmek sorozatát ígérték - két kézzel megadott neki mindent.

A caesar távollétében megépítették azt a vestibulumot, amely a caesari palotát Castor templomával kötötte össze. A tébolyult uralkodó babonásan ragaszkodott ahhoz, hogy a saját lakosztályaiból juthasson el abba a bálványfülkébe, ahonnan az egész Forumot áttekintheti. Innen akarta megmutatni magát a népnek, mialatt áldozatot ajánlanak fel neki, mint istennek.

A mértéktelen hiúság ostoba tombolásához a meghunyászkodó szenátorok és a könnyelmű, ledér nép készséggel odaadta magát; senki sem háborodott fel a távollevő hősnek azon a parancsán sem, hogy ezentúl őt így szólítsák: «A hadseregek atyja! A legnagyobb és legjobb caesar!»

A birodalmat megteremtő nagy nép késői leszármazóiból a méltóság minden gondolata kihalt; a bátorsághoz s becsülethez való elsőszülöttségi jogukat rég eladták a fényűzés itáláért és egy eszeveszett zsarnok kegyeiért. Mit törődtek ők azzal, ha azután, hogy kimulatták és az istenített vérszopó dícséretében rekedtre ordították magukat, recsegve dől romokba Róma? Mit törődtek azzal, hogy távoli barbár országokban a hunok és góthok már köszörülték fegyverüket?

Csak egy-két méltóságteljesebb szenátor s pár józanabb praetorianus tribun háborodott fel szívében az önzés esztelen tombolásán, a józan ész és méltóság örökös megcsúfolásán; de kevesen voltak, befolyásuk nem volt nagy s valójában túlságosan is fásultak, fényűző otthonukban túlságosan is kényelemszeretőek voltak. Nem szívesen tettek egyebet, csak amit okvetlenül kellett.

Igazán csak a nagyratörők és az önzők zúdultak fel. De ezek sem Rómával, a birodalom dicsőségével s a lakosság jólétével törődtek, hanem a zsarnoki uralkodó szertelenségeiben alkalmat láttak arra, hogy maguk kerüljenek uralomra.

Első volt ezek közt Caius Nepos, a praetorianus praefectus, a caesar távolléte esetén teljes-hatalmú úr, akit a szálló hírek szerint a hadsereg is szeretett. Köréje sereglett pár befolyásos jó barátja s pár olyan elégedetlen patricius, aki mindig készen állt, ha felfordulásról volt szó és szívesen segített megdönteni minden olyan kormányzatot, amely nem kedvezett nagyratörő vágyainak.

Ezeknek legtöbbje ma este Caius Nepos házának aranyozott födele alatt gyűlt össze. Caius Nepos meghívta minden barátját, jól tartotta őket finom ételekkel, drága borokkal, sült galliai pávával és egyenesen a tengerről hozatott tüskehallal; mulattatta őket keleti táncosokkal, egiptomi birkózókkal s miután kedvükre ettek és ittak, jó éjszakát kívánt nekik, majd dús ajándékokkal hazaküldte őket. Bizalmasai azonban maradtak; azzal az ürüggyel, hogy a többiekkel ők is elmennek, az atriumban húzták az időt, közömbös dolgokról beszélgettek, mígnem mindenki távozott, akinek a készülő titkos megbeszélésen való jelenléte nem volt kívánatos.

Körülbelül negyvenen voltak, valamennyien gazdag patriciusok, a legkülönbözőbb életkorban. Az ifjú Escanes nemrég töltötte be huszadik évét, Marcus Ancyus, az öregebb, most lépett a hatvanadikba. Összehalmozott vagyonukkal talán meg lehetett volna vásárolni az egész művelt világ minden lakóházát vagy minden rabszolgát, aki valaha is vásárra került. Marcus Ancyusról azt mesélték, hogy a saját költségére leromboltathatná és felépíttethetné a

Forum minden templomát. Philippus Decius, aki szintén jelen volt, csak nemrég ötvenmillió sesterciust költött herculaneumi új villája felépítésére és berendezésére.

Ott volt az ifjú Hortensius Martius is, akinek állítólag több rabszolgája volt, mint Rómában akárki másnak és Augustus Philario, a császári udvartartás tagja, aki egyszer kijelentette, hogy százezer aranyat adna olyan méregért, amelyiknek nyomát nem lehet felfedezni.

- Miért nincs itt Taurus Antinor? - kérdezte Marcus Ancyus, amikor a kiváltságos vendégek kis csoportja a tricliniumba visszatért.

- Azt hiszem, rövidesen itt lesz - felelt a ház ura. - Megüzentem neki, hogy szeretnék vele államügyekről beszélni s kértem, tiszteljen meg társaságával.

Most mindnyájan az elhagyott asztalok legnagyobbika mellé telepedtek. Az a néhány rabszolga, aki ura parancsára helyén maradt, rendbehozta a kereveteket s borral telt kristályserlegeket, friss gyümölccsel megrakott arany tálakat helyezett az asztalra. A hosszú, keskeny csarnok most, hogy a zajosabb vendégek távoztak s a lámpákban égő édes olaj fogyni kezdett, sajátságosan szomorúnak látszott.

Az asztal, melyen még üres korsók, tört billikomok, gyümölcs- és süteménymaradványok heverték, nem volt étvágygerjesztő. Az elmúlt vidámság nyomott hangulata uralkodott fölötte. A dúsan festett, gyűrött selyemdrapériák piszkosnak, gondozatlannak látszottak, a finom, fehér asztalterítón pedig a borfoltok úgy festettek, mint megannyi apró, széles vértócsa. A falak márványának finom faragványai alatt, miközben az olajlámpák füstje lassan kanyargott az aranyozott tetőzet felé, libegő árnyak táncoltak. A roppant értékű, nagy murra-vázákban a rózsák, liliomok és fehér tubarózsák, költséges melegházak termékei, a nehéz levegőtől lassan hervadoztak. Bár az egész terem tele volt drága kárpitokkal és aranyozott pillérekkel, a levegőt különös elhagyatottság és borongás ülte meg. Lehet, hogy ezt maga Caius Nepos is észrevette, mert miközben az átriumból vendégei mögött haladt, háromszor hangosan tapsolt, mire egy csapat fiatal lány friss virágcsokrokat és újratöltött lámpákat rakott az asztalra.

- Kérlek benneteket, foglaljatok helyet - mondta a ház ura - és folytassátok a vacsorát.

Intett egy barnabőrű rabszolgának, aki fehér ruhába öltözve állt egy erős cedrusfából faragott nyílt pohárszék mögött. Bár kétszáz vendéget láttak már el vacsorával, a pohárszék valósággal roskadozott a nagysúlyú, széles tálak alatt, melyek egytől-egyig, színig voltak a konyhaművészet legmesteribb fogásaival.

Ura intésére a rabszolga megütött egy ezüst gongot, mire hat, fehér vászontunikába öltözött szolga gőzölgő friss ételekkel jött be a konyháról. A szeletelő munkához látott s egy hosszú, éles késsel sorra vagdosta az eléje rakott hatalmas kappanokat. Gyorsan, ügyesen dolgozott s pompás falatokat rakott a nehéz aranytányérokra, melyeket fiatal felszolgáló-lányok vittek eléje.

- Mielőtt beszédbe fognánk, jó lesz elbocsátani rabszolgáidat - jegyezte meg Marcus Ancyus, a kis társaság veteránja. Az öreg patricius ugyancsak kivette részét Caius Nepos vendégszeretetének második megnyilvánulásából s már vagy jó tíz perce hallgatott.

A felszolgáló-lányok most aranyozott medencékkel és finom fehér vászonruhákkal járták körül az asztalt, hogy a vendégek az egyes fogások közt megmoshassák s megtörülhessék kezüket. Mások közben vörös vagy fehér borral megtöltötték a kristályserlegeket, már amilyenllyen a vendég kívánta.

- Most beszélhetünk - mondta a gazda. - A rabszolgák nem figyelnek ránk. Süketnémák valamennyien. Nem kell félnünk tőlük - s intett a szeletelő és a hat szolga felé.

- Micsoda kincs - vélte az ifjú Escanes és csodálkozó szemmel meredt szerencsés barátjára. - Hol szerezted őket, Caius Nepos? Az istenekre mondom, ilyen rabszolgát akár egy hadseregére valót is megvásárolnék.

- Nem könnyen jutottam hozzájuk - magyarázta Caius Nepos. - Fölötte nagy szerencsém volt. A numidiai Citrában jártam, amikor az ottani fekete főnök - Hazim Rhannak hívták - börtönre vetette hat pártütő főemberét. A hat lázadónak vezére is volt, akinek sikerült sivatagi erődjébe menekülni, de Hazim Rhan ép ezt az embert szerette volna elcsípni. Ráparancsolt tehát a hat fogolyra, hogy árulják el vezérüket. A foglyok megtagadták kívánságát, mire Hazim Rhan levágatta többször a fülüket s megfenyegette őket, hogyha másnapra meg nem ered a nyelvük, nyelvüket is kitépeti. Ha még akkor is makacskodnak, a fejük is lerepül.

A vendégek az iszonyat felkiáltásaival fogadták a borzalmas történetet, melynek időszerűsége nem tűnt fel senkinek. Caius Nepos egy korty sicíliai bort hörpintett vendégei egészségére, majd így folytatta:

- Engem, aki Rómából pusztá szórakozásból utaztam Numidiába, a fekete uralkodó különös tisztelettel fogadott. Élénken érdeklődtem a hat hűséges ember sorsa iránt. Vártam három napig s miután a fülük és nyelvük után már fejük volt kockán, olyan összeget ajánlottam értük, amely kísértésbe vitte Hazim Rhan kapzsiságát. Így most hat olyan emberem van, akinek hűsége a legfényesebb próbát kiállta s akinek titoktartása szükségképpen feltétlen.

A magasztalás kórusa hangzott fel a történet végén. Az a cinikus nyugalom s kegyetlen önzés, melyet Caius Nepos önkénytelenül elárult, cseppet sem botránkoztatta meg a ház vendégeit. Pár közönyös szempár mérte végig a foglyokat, ez volt az egész. Most Philippus Decius szólalt meg hideg hangon.

- A szeletelő és a hat szolga történetét most már tudjuk. De mi van a felszolgáló-lányokkal? Azok is siketnémák?

- Nem - felelt a ház ura. - Azok idegen földről valók. Nyelvünket nem beszélik.

- Tehát azt tartjátok, hogy a legközelebbi napok alkalmasak lesznek tervünk kivitelére? - vágott közbe az ifjú Escanes, aki valamennyi közül a legmohóbbnak látszott.

- Igen - szólt Caius Nepos. - Sőt egy kis szerencsével talán holnap lesz a legjobb nap. A caesar félig örült s valósággal mámoros hazug diadalától, amelynek fonákságát ésszel, úgy látszik, nem éri fel. Valósággal tomboló bolond. Testben-lélekben még sokkal betegebb, mint germániai hadjárata előtt volt.

- Azt hiszem, mindnyájan tudjuk, mi igaz azokból a mesékből, amiket a hadjáratról mesélnek - szólt Marcus Ancyrus, aki már hajlott koránál fogva is a többiekénél óvatosabb volt.

Most a házigazda vette át a szót.

- A mesék javarésze messze jár a valóságtól. Mialatt az örült oda volt, egyetlen igazi csatát nem vívott. Helyről-helyre utazott, nyolc ember vitte gyaloghintóját s vödrökkel, öntözőkkel előre küldte katonáit, hogy öntözzék meg az utat, amerre jár. Trevirorumban, a Rajna mentén, barbároknak öltöztette fel kétszáz válogatott vitézét és meghagyta nekik, hogy éjjelkor támadják meg a tábort. A katonák a helyzethez mért ordítózással és fegyvercsattogással meg is tették. A legnagyobb és legjobb caesar erre leghűbb emberei kíséretében, teljes hadi öltözetben szembeszállt a támadókkal, a vak sötétséget még nagyobb ordítás és fegyvercsattogás töltötte be, míg végre napkeltekor Caligula diadalmasan visszatért a táborba. Kenderkötelelet vettetett az álbarbárok nyakába s ettől fogva mintha valóban hadifoglyok volnának, mindig gyaloghintója mögött hurcoltatta őket. Jó pénzt fizethetett nekik, az bizonyos.

- De hát a hadsereg nem vette észre ezt a komédiát?

- A caesar a táborban csak ötszáz válogatott embert tartott maga mellett. Ezeket megvesztegette, hogy minden szélhámos ötletét valósítsák meg. A légiók az egész idő alatt jóval hátrább voltak s mindent elhittek, amit nekik mondtak. Talán maguk is úgy gondolkodtak, hogy legjobb, ha mindent elhisznek.

- Tudom, hogy Belgicaban, az óceán partján... - kezdte most Augustus Philario.

De nem mondhatta tovább. Gúnyos nevetés, majd dühös kiabálás követte Caius Nepos elbeszélését.

- Mi értelme van annak, hogy a további részleteket ismertessük? - mondta végül Caius Nepos.

- Mindnyájan tudjuk, hogy egy hiúságban tomboló örült, egy eszeveszett bolond tartja kezében Julius Caesar és a nagy Augustus jogarát. Gonosztetteinek száma, mint a tengerpartján a homokszem, orgiái szégyent hoznak nemzedékünkre, tivornyái bemocskolják Róma hírnevét. Patriciusok ébredjetelek fel! A nap eljött, az óra itt van! Holnap, talán a cirkuszi játékok alatt... ha riadalom támadna a nép közt... riadalmat könnyű volna kelteni... egy éles tör... és a birodalom örökre megszabadult a legförtelmesebb, leggyűlöletesebb zsarnoktól, aki valaha gyötörte a népet és csúfot hozott a birodalomra.

Bár a rabszolgák siketnémák, a lányok pedig idegennyelvűek voltak, Caius Nepos mérsékelte hangját, míg végre beszédje pusztá suttogás volt. A vendégek, akik eddig félkönyökkel selyemvánkosaikra dőlve, kerevetükön heverészttek, most előrehajoltak, mígnem a negyven fej egyetlen kört alkotott, fül fül mellett volt, az asztal közepén pedig egy bágyadtan égő olajlámpa pislogott s világította meg egy-egy lobbanásával a józan, hideg arcokat, a kemény szájakat és az acélos, kegyetlen szemeket.

A rabszolgák a terem legtávolabbi sarkába, a phrygiai márványoszlopok és a tyrusi függőszőnyegek mellé húzódtak. Értelem nélkül való, nagy szemüket mereven a nagy asztalra szegezték, ahol rózsás és lilomos vázák, bortól gyöngyöző serlegek körül Róma jövőjét beszéltek meg a hatalmasok.

- Zúrzavart kelteni könnyű lesz - mondta most az egyik vendég, egy ifjú, akinek fekete haja és sötét szeme elárulta keleti származását. - Bizonyos, hogy valami örült szeszélyével maga a caesar fog felzúdulást kelteni. Mindnyájan emlékszünk még arra, amikor két év előtt, a megalesiai játékok alatt, megparancsolta az udvari kíséret nőtagjainak, hogy szálljanak le az arénába s adják kezüket a győztes gladiatoroknak. A felháborodás oly nagy volt, hogy a nép kis híjja, nyílt zendülésben nem tört ki. Caius Nepos, te csillapítottad le akkor a felháborodott tömeget.

- Az idő még nem volt érett - válaszolt az utóbbi. - Nem is voltunk még szövetkezve. Holnap másképp lesz.

- Hogyan lesz holnap?

- Amikor a zúrzavar tetőpontjára hág, legbiztosabb kezű barátunk leszúrja a caesart. Én közben...

- Nem vagy meggyőződve arról Caius Nepos, hogy a te kezed a legbiztosabb? - kérdezte Hortensius Martius, aki eddig nem vett részt a vitában.

Az ifjú a ház urától egy kissé távolabb, kerevetén hevert s bármivel kínálták a kiszolgálólányok, visszautasította. De annál szaporábban ivott. Dús hajfürtjei keretében szép fiatal arca kivörösödött és eltorzult. Szokása ellenére ma este rosszkedvű, sőt mogorva volt s amint időről-időre lopva az ajtó felé pillantott, valami sötét izzás villant meg szemében.

- Ne félj, jó Hortensius - felelt a házigazda gögösen - a legfontosabb tennivaló nekem jut. A praetorianus gárda ismer és bízik bennem. Az én kötelességem lesz gondoskodni arról, hogy

ha a caesart megtámadtuk, a praetorianusok ne siessenek segítségére. A hadsereg könnyen elfelejti a zsarnok bűneit s csak vezérét látja benne, akinek engedelmességgel tartozik. De ha a gárda szavamat hallja, mellém szegődik.

- Én leszúrom! - szólt közbe fiatalos hévvel az ifjú Escanes. Arcán a vezéri szerep vágyának tüze lángolt. Látszott rajta, hogy képes volna az egész gyülekezetet kihívni, ha kétségbe vonnák azt a jogát, hogy a másnapi nagy eseményben vezető szerepet játsszék.

De senki sem szállt vele szembe. Senki sem vitatta kívánságának jogát. Escanes kissé józanabban és nyugodtabb hangon folytatta:

- Engem a caesar szeret nagyon. Tavaly sokszor ültem mellette a cirkuszban és a játékok alatt. Az augusták is örülnek, ha melljük telepszem és pletykákat sugdosok fülükbe. Könnyű mesterség volna adott jelre törrel átvágni a caesar torkát.

- Ha akarod, legyen a dicsőség a tied, Escanes - mondta nem minden gúny nélkül Caius Nepos. - Mihelyt a tett végre van hajtva, a praetorianusok elkiáltják magukat: A caesar halott!

- És ezt nyomban egy másik kiáltás követi - mondta Marcus Ancyus, az öregebb - még pedig az, hogy: Üdv neked, hatalmas caesar!

- Ezt is neked kell kiáltanod, Caius Nepos - jegyezte meg ajkának gúnyos görbülésével Hortensius.

- No, ami ezt illeti... - kezdte a ház ura némi habozással.

- Igen - vágott közbe hévvel Escanes -, ha én holnap magam szúrom le a caesart, tudnom kell, kiért teszem.

Csönd támadt. Mindenki gondolataiba merült. Álmodó szemek szórakozottan merültek a kristályserlegekbe, mintha azoknak karmazsinpiros mélyében keresnék a caesari jogar kirajzolódó vonalait. Végül megszólalt Caius Nepos:

- Először szabaduljunk meg a zsarnoktól. A hadsereg majd azután megválasztja új vezérét.

- A hadseregére építed reményeidet, praefectus? - kérdezte egyre növekvő rossz kedvvel Hortensius.

- Nem tudtam - válaszolt Caius Nepos -, hogy ha arra építeném, tönkre tenném reményeidet.

- Csönd! - szólt Marcus Ancyus, az öregebb. - Gyerekek vagyunk-e vagy rabszolgák, hogy civakodunk? Azért gyűltünk-e össze, hogy megszabadítsuk a birodalmat utálatos, vérszopó zsarnokától vagy saját céljaink kedvéért szövünk itt közönséges összeesküvést? Vendéglátó jó barátunk nem is gondolt arra, hogy kezébe kerítse a legfőbb hatalmat. Te sem, Hortensius, arra esküdni merek. Ami engem illet, én nem vágyom hatalomra, de úgy látom - tette hozzá ártatlan képpel -, hogy nehéz mindenkinek a kedvére tenni, azért azt ajánlanám, hogy a választandó császár mellett egy állandó consul kormányozzon. Hozasd ide a szavazó-táblákat, Caius Nepos, szavazzunk. Nem sok olyan férfitagja van a caesarok házának, aki a mostani örültet követhetné, választásunk tehát szűk korlátok közt fog mozogni.

- Csak Claudiusról, Germanicus öccséről lehet szó - jegyezte meg a ház ura kurtán.

- Germanicus öccse kövesse Germanicus fiát? - kérdezte valaki s megvető arckifejezéssel vont vállat.

- Claudius ép olyan bolond, mint az unokaöccse - vélte Caius Nepos.

Az okos praefectus nem azért hívta össze barátait, nem azért látta őket lakomára s nem azért ajándékozta meg őket, hogy a caesari hatalom az uralkodóház egyik tagjáról egyszerűen a másikra szálljon. Majdnem bizonyosra vette a praetorianusok támogatását, akiknek praefectusa ő volt s tudta, hogy jövődő kegyek reményében ezek szívesen emelnék őt a trónra.

Bosszantotta, hogy a caesari családról való beszéddel elterelik leghívebb barátainak figyelmét a saját céljáról.

- Az egész uralkodóház - mondta - gyökeréig romlott. Egyetlen tagja sincs, aki uralkodásra termett volna.

- De valljuk be az igazat - szólt a bölcs Ancyus - elsősorban az uralkodóház tagjainak van igénye a trónra.

- Ha így áll a dolog - vágott közbe hirtelen az ifjú Hortensius -, akkor vegyük számba a caesari háznak azt az egyetlen tagját, aki mindenekfölött tiszta, nemes és fenkölt.

- Ilyen nincs - mondta Caius Nepos hévvel.

- De igen, van egy - ellenkezett az ifjú.

- Neve? - érdeklődtek hangosan minden oldalról.

- Nőről beszélek.

- Nőről?

Gúnyos nevetés tört fel minden ajakról. Csak Marcus Ancyus maradt komoly és gondolkodó. Ő kérdezte:

- Csak nem Dea Flavia Augusztára gondolsz?

- De épen ő rá - válaszolt Hortensius.

A császári lány nevének említésére az öreg patricius hangja önkénytelenül tiszteletteljes árnyalatot öltött. A többiek ajkán is egyszerre, mintha bűvös varázslattal valami tiszta szentség érintette volna lelküket, elhalt a durva gúny és a keserű lenézés.

Caius Nepos is jónak látta elfojtani az ajkára toluló megvető szavakat s röviden csak ennyit mondott:

- Istennőnek is beillik, de nő mégsem vezethet hadsereget s nem uralkodhat a birodalom fölött.

- Igaz - vélte Hortensius Martius -, de egy okos és erényes nő okosan és erényesen uralkodhat afölött, akit hitvesének választ.

Egy-két percre némaság támadt. Az ifjú Hortensius égő szeme kérdőleg futott végig a gyülekezet tagjain. Mindenki ismerte Hortensiusnak az isteni lány iránti szenvedélyes szerelmét. Ugyanezt az érzést megosztotta sok más ifjú is, aki Dea Flaviát közelebbről ismerte. Különös, hogy bár a gondolat igen vakmerő volt, alig ellenezte valaki.

- Azt akarod mondani, Hortensius Martius - kérdezte Marcus Ancyus, az öregebb, rövid szünet után -, hogy az Augusta férje legyen Róma caesarja?

- Miért ne lenne? - válaszolt amaz kurtán.

- Nem rossz ötlet - vélte az ifjú Escanes, aki maga is abban a hitben élt, hogy kegyében áll Dea Flaviának.

- Figyelemreméltó javaslat - helyeselt Ancyus. - Jussan eszünkbe, hogy Dea Flavia Augusta igazán caesari vérből, a nagy Augustus véréből való, amelynél nincs külön. Mint nő, csakugyan nem uralkodhat s nem vezethet hadsereget, ép ezért a legjobb megoldás, ha bárki lesz is férje, az vegye át kezéből az uralkodást.

- Lehet, hogy az illető alábbvaló lesz Caligulánál is - jegyezte meg Philario, akinek nem igen volt reménye arra, hogy a büszke, császári szépség kezét elnyeri.

- Az lehetetlen! - tüzeskedett Hortensius. - Aki Dea Flavia kegyeit elnyeri, az ember lesz a talpán, máskülönben meg sem meri a kezét kérni; becsületes, nemesgondolkodású férfinak kell lennie, másképp meg nem hódíthatja.

- Azt tartom, igazad van, Hortensius - tette hozzá Ancyus, aki a bölcs, öreg bíró szerepét igyekezett játszani. - Augusta hozományából a választott dúsgazdag ember is lesz s vagyona az állami javak jövedelmével együtt nagy hasznára lehet a köznek.

- Haláluk után pedig kettejük fia, a nagy Augustus közvetlen leszármazottja lenne a trón méltó örököse - jegyezte meg valaki.

- Úgy látom, legjobb lesz - mondta ki mintegy döntően Marcus Ancyus -, ha Hortensius Martius javaslatának elfogadásával oldjuk meg a nehéz kérdést. Így az uralom továbbra is a nagy Augustus családjában marad, ahogy jogos is. Derék, nemeslelkű, gazdag caesarunk lesz, akire erényes, gyönyörű neje csak áldásosan hathat. Mi, akik most itt vagyunk, valamennyien önzetlen célokért küzdünk. Egyikünk sem tudja, hogy az Augusta választása kire esik. Mihelyt a zsarnokot eltávolítottuk, megkérjük Augustát, hogy válasszon. Most pedig, barátaim, igérjünk hűséget annak, akit ma néven nevezni még egyikünk sem tud, sőt akit talán nem is ismerünk: Dea Flavia Augusta jövődöbeli urának.

A beszéd fölöttébb tetszett az összegyűlt társaságnak. Az a gondolat, hogy valamennyiüket tiszta és önzetlen célok vezetik, hízelgett szertelen hiúságuknak. Mindegyikben az a réveteg remény élt, hogy a többi őt önzetlenné tartja. Hortensius Martius javaslata fényes kilátásokat ígért: a trónus, amely annyiuk számára teljesen elérhetetlen volt, most mindnyájuk előtt elérhetőnek látszott.

Marcus Ancyus serleggel a kezében felállt s a társaság helyeslését várva, körültekintett.

A helyeslés moraja majdnem általános volt. Ez is, amaz is odanyujtotta serlegét a kiszolgálólányoknak, hogy színig töltesse s az utolsó cseppig kiürítse. De akadt pár elégedetlen hang is, főleg a csúnyább férfiak közt, akik - mint Philario - nem igen mertek a leánykérés gondolatával közeledni a gyönyörű Dea Flaviához.

Caius Nepos nem vett részt a felköszöntőben, sőt mióta az ifjú Hortensius Dea Flavia nevét először az ajkára vette, a vitában nem is hallatta szavát. Minél jobbkedvű lett Hortensius, minél jobban kipirult és barátainak helyeslése minél nagyobb izgalommal töltötte el, annál mogorvább és szótlanabb lett Caius Nepos.

Az a gondolat, hogy a caesar kiválasztásának kérdését egy nő kezébe tegyék, nagyon nem volt kedvére. Bár Nepos maga is a fiatal, jóképű patriciusok közé tartozott, a nők körül sohasem volt sikere. Dea Flavia gyakran nyíltan is kimutatta megvetését személye és az iránt az önző nagyratörés iránt, amely minden cselekedetét leplezetlenül irányította.

Borus tekintetéről könnyű volt leolvasni, hogy a titkos megbeszélés más eredményt hozott, mint aminőt várt.

- Csak szavazással dönthetünk - mondta az egyik vendég, miután úgy a helyeslés, mint a nemtetszés moraja elnémult.

- Igazad van, barátom - hagyta rá Ancyus. - Kérlek, Caius Nepos, parancsold meg rabszolgáidnak, hogy hozzanak szavazó-táblákat, hadd szavazzon mindenki kedve szerint.

Caius Nepos ez ellen nem szólhatott semmit, bár a kérdésnek szavazással való eldöntése nagyon nem tetszett neki. Félig-meddig azonban remélte, hogy ha valahogy időt nyer, elszórhatja a viszály magvát azok közt, akik az imént oly készségesen hozzájárultak az új tervhez. Vacsora előtt még biztosra vette az összeesküvők támogatását. A lakoma egyetlen célja az volt, hogy megpecsételje barátai hűségét és egy akaratba forrassza barátságukat. Felháborítónak találta, hogy egy fiatal bolond gondolata eltérítette őket ígéretüktől.

Egyelőre azonban nem tehetett mást, mint hogy külsőleg hozzájárult a többség akaratához. Az ingadozás észre nem vehető pillanata után intett egyik siketnémának s jelekkel megmagyarázta neki, hogy hozzon negyven viasztáblát s hozzá negyven stylust. Aztán vidáman felkérte vendégeit, hogy egyenek, igyanak, vígadjanak.

A dekadens kor különös fiai a komoly vita közepette, melyben életük és jövőjük forgott kockán, készséggel engedelmeskedtek a házigazda felszólításának és az epicureusi élvezetek gyönyörében csakhamar megfeledkeztek nagyratörő terveikről.

A lányok ismét bort és gyümölcsöt hordtak körül. Mind a kettő kitűnő volt. Rövid idő alatt tekintélyes mennyiségek fogytak el s a beszélgetés mind hangosabb, mind szabadabb lett. A Caligula szerencsés germániai visszatérésének és istenné avatásának öröme tervezett harmincnapos játékokról és gladiator küzdelmekről kezdett beszélgetni mindenki. Híre járt, hogy néhány napja a Tiberisen egész sereg afrikai oroszlán érkezett, melyek a tigrisek elleni küzdelemben példátlan látványosságot nyújtanak. Újdonságszámba ment, hogy a játékok műsorán krokodilok is szerepeltek. Nagyarányúnak ígérkeztek a kocsiversenyek és a gladiator küzdelmek is. Ezekre a versenyekre és páros harcokra úgy a gazdag patriciusok, mint a vagyontalan nép már napok óta az egész városban tömérdek fogadást kötött. A kékek, zöldek, vörösek és sárgák képességeiről izgalmas viták folytak. Caius Nepos örömmel vette észre, hogy a fogadások tárgya körül néhány vendége közt máris nézeteltérés támadt.

Ő maga csak futólagosan vett részt a vitákban. Egy-egy szót szólt közbe itt is, ott is, ahol úgy látta, hogy a helyeslés vagy tagadás még jobban hevíti az átfűtött hangulatot.

Szolgáinak megparancsolta, hogy csak szabadjára töltsék a bort. Ő maga szívesen koccintott akármelyik vendégével s felköszöntötte akár többször is, csak hogy mennél jobban fogyjon az ital.

A teremben majdnem felgyúlt a hőség. Az éjszakai levegő csak a keskeny ablakokon fért a vendégekhez, a könnyű szellő legfeljebb az olajlámpák lángját érintette meg s a haldokló rózsák szirmait libbentette a földre. A heves borok gőzei lassankint elhomályosították az agyvelőket. A zsvaj egyre nőtt. A tivornyázók hangosan szólígtatták a rabszolgákat s dobták félre minden felesleges ruhájukat.

Minden arcon izzott a veríték. Escanes serleggel a kezében, valami duhaj nótát énekelt s a körülötte álló fiatalok kórusban fújták utána. Az öregebbek eszeveszett fogadásokat kötöttek s lovat, rabszolgát vásároltak egymástól képtelen árakon. Olykor-olykor rekedt, nyers kacagás rázta meg a fülledt levegő hullámain. Egy-egy vendég szétvetett karra, tehetetlenül gurult le kerevetéről a földre. A siketnémák szaporán felemelték őket, jegeszacsót tettek gyöngyöző homlokukra, rendbe hozták meggyűrött ruhájukat, Caius Nepos pedig vídám mosollyal frissen töltött serleget nyomott a kezükbe.

Mire a rabszolgák a szavazótáblákkal visszatértek, a praefectus meg volt elégedve vendégei hangulatával. Több volt már a durva tréfa s részeg káromkodás, mint a suttogó, komoly beszéd s a népszerű gladiatorok neve inkább forgott a szájakon, mint a jövő caesaré. Az

érvelés hangossá és erőszakossá fajult. Minden száj nyáladzott, minden ajak remegett, minden szem természetellenes fénnel csillogott. A hajfürtök összekuszálódtak, a fejet koronázó babérkoszorúk félrecsúsztak. A kerevetek selyemterítői ronggyá gyűrődtek, a vánkások a földön heverték szerteszét. Kristály vázák cserepei éktelenkedtek az asztalon s fonnyadt virágcsokrokat szórtak szét ingatag kezek.

Még egy kis idő, még pár korty szicíliai bor kell ide csak; a jövődö caesarról való szavazás meghaladja ezeknek az elfajult korhelyeknek szellemi képességét s az ittas cívódások viharos ellenségeskedéssé forrnak itt mindjárt. Ez járt Caius Nepos fejében, mikor átvette a rabszolgáktól a táblákat s mesterkélt nemtörődömséggel maga elé szórt az asztalra.

- Nem szavazhatunk - mondta hangosan. - Taurus Antinor még nincs itt.

Szavainak nagyobb hatása volt, mint várta. Ő csak haladékot akart s a legtöbb vendég ittas ünnepélyességgel helyeslően bólintott, aztán még borért kiáltott. De Hortensius Martius, aki bár ép oly halálosan ittas volt, mint a többiek, sem a trágár nótázásban, sem az ordítózás és röhögés esztelen orgiájában nem vett részt, most rettenetes szitkozódás közt felugrott.

- Mi köze ehhez Taurus Antinornak? - kiáltotta torka teljes erejéből. - Van nekünk valami dolgunk Taurus Antinorral? Remélem, nem akarod a caesarok jogarát rabszolga-ivadék kezébe adni?

Az egész ember oly féktelen dühtől reszketett, szeme olyan mélységes gyűlölet szenvedélyében tüzelt, hogy a trágár ének és a tomboló nevetés önkénytelenül elhallgatott s a mámortól fátyolos szemek csodálkozva fordultak Hortensius felé.

Caius Nepos nyájasan mosolygott. Örült Hortensius dühének, bár okát nem értette.

- Ugyan! - mondta - hát nem mindnyájan rabszolgák ivadéakai vagyunk? Taurus Antinor súlyos ember. A nép hallgat rá. Azt hiszed talán, Hortensius, hogy hallgatni talál rá Dea Flavia Augusta is?

Az ifjú most minden erejével fékezni igyekezett indulatait s mélyen az ajkába harapott. Érezte arcán a ház urának gúnyos szemeit s egyszerre átlátott Caius Nepos mesterkedéseire. A világért sem akart most nevetségesnek látszani azok előtt, akikre a jövőben mint erős támaszaik számított. Javaslatuk fölött még nem szavaztak s őrzöngő haragjának elárulásával nem szerette volna elidegeníteni híveit.

- Attól nem igen félek - felelt Caius Nepos évödö kérdésére s hangja az önfékezés izalmában reszketett. - Dea Flavia sokkal büszkébb, semhogy egy idegenre jó szemmel nézne. Ami engem illet, inkább megkérném Escanest, hogy törét az én torkomba mártsa, semhogy Taurus Antinor caesarsága alatt szolgáljam a birodalmat.

- Arra adod le szavazatodat, akire akarod - jegyezte meg nyugodt udvariassággal Caius Nepos. Az aránylag józanok ünnepélyes komolysággal bólintottak.

- Várjunk - szólt közbe a komoly intelem hangján Marcus Ancyrus. - Szavazás előtt ígérjünk meg egyet. Tegyük esküt az istenekre, hogy őszintén és becsülettel elfogadjuk a többség döntését és ha valóra válik az a sejtésem, hogy Dea Flavia jövődöbeli férjére esik választásunk, akkor kiáltunk ki őt császárnak egyhangulag, máskülönben egész mostani szavazásunk csak móka. Barátaim, készek vagytok szavazás előtt letenni ezt az esküt?

- Igen! Igen! - hangzott majdnem minden szájról.

- Taurus Antinornak nem esküszöm hűséget - makacskodott Hortensius.

- Lehetségesnek tartod, hogy őt választja az Augusta? - kérdezte Caius Nepos maró éllel.

- Azt nem... de...

- Akkor mit félsz?

- Ami engem illet - szólt nagy csuklások közben az ifjú Escanes - én szavazok, ahogy Marcus Ancyus akarja. Ha nem leszünk megelégedve az új caesarral, akárki is lesz, töröm nem rozsdásodik be. Könnyű a tört ki is élesíteni.

Alighogy ezek a sivár szavak elröppentek, kívülről kiabálás és fedetlen lábak csoszogása hallatszott, majd felcsattant egy kemény, erős hang, amely követelte, hogy bocsássák be a házba, mert praetorianusok praefectusával óhajt beszélni. Caius Nepos felfigyelt. Bár a hangot mindenki ismerte, az a túlradt szenvedelmekre mégis kijózanítóan hatott. Marcus Ancyus, aki valamennyi vendég közt a legnyugodtabb volt, gyors, kérdő pillantást vetett a ház urára, több szempár lopva összevillant, valami szégyenhez hasonló kifejezés jelent meg némely arcon s suttogó kiáltás szólította a rabszolgákat, hogy hozzák a jegeszacsót.

- Simítsátok el azt a terítőt, egy-kettőre! - parancsolta Caius Nepos a lányoknak. - Azokat a váncosokat szedjétek fel a földről! Azt a törött vázát félre!... Takarjátok le amott azt a foltot.

Közben pedig izgatott, lüktető kérdések szálltak szájról-szájra.

- Mindent elmondasz neki, mindjárt, Caius Nepos?

- Vagy adsz neki előbb egy kicsit inni?

- Jobb volna.

- Nem, nem! - szólt Escanes, aki közben hideg vízzel lehűtötte csuklóit és bokáit - soká tartana. Taurus Antinor erősfejű ember; én nem tudok még egy félóraig józan maradni.

- Mit gondolsz, velünk tart ő is? - hangzott a kérdés mindenfelől.

Csak Hortensius Martius maradt szótlan. Ő nem kiabált sem jégért, sem vízért. Gyűlölete józanította ki. Arcvonásai kitisztultak, megkeményedtek, arcáról a vörösség eltűnt s helyét hamuszürke sápadtság foglalta el.

- Nem tudod, velünk tart Taurus Antinor? - ismételte türelmetlenül Augustus Philario, akinek egy rabszolga jégdarabot tartott homlokán, míg a mellette fekvő Philippus Decius illatszerrel dörzsöltette tarkóját.

- Komolynak és elszántnak kell látszanunk - mondta Ancyus. - Nem tudod, Caius Nepos, velünk van Antinor?

- Be kell soroznunk őt is magunk közé - felelt Caius Nepos sietve. - Antinor kezében tartja a népet. Az ő segítsége nélkül helyzetünk nehéz. Ha ő csak egy szót szól a néphez, az új caesar biztos lehet arról, hogy a városban rendben van a dolga.

- Akkor hát mondd el neki, amit határoztunk - szólt valaki.

- Nem, nem! - suttogta az óvatosság hangján Marcus Ancyus. - Vigyázz, Caius Nepos. Mielőtt beszélsz vele, tedd próbára.

- Escanes töréről ne beszélj neki - jegyezte meg izgatottan valaki.

Nem mondhatta tovább, mert ebben a pillanatban Taurus Antinor belépett a terembe.

IX. FEJEZET.

Oroszlán van az úton, oroszlán van az utcákon.

Példabeszédek, 26, 13.

Amint arannyal hímzett karmazsinpiros tunikájában, erős, egyenes testtartással ott állt Caius Nepos ebédlőjének aranyozott oszlopai között s a lábai mellett térdelő rabszolgák sietve oldozgatták saruja szíjjait, minden ízében annak az uralkodónak látszott, akit ezek az emberek vakon és ostobán kerestek.

Mélyen ülő szeme gyorsan végigfutott a társaságon; bár a rend többé-kevésbé már helyreállt s a nyugalom látszata uralkodott az asztalon, Taurus Antinor észrevette a kivörösödött arcokat, a lángoló szemeket, a tört serlegeket, a megtépett, foltos terítőket s az iménti hangos tivornya egyéb jeleit.

De, bár negyven szempár feszült Taurus Antinor arcára, senki sem állíthatta, hogy a házigazda felé haladó praefectus szenvedélytelen, szigorú vonásain bármi változást vett volna észre.

- Üdvözlég, Caius Nepos! - szólt Taurus Antinor. - Bocsáss meg, hogy ily későn jövök, de egyéb kötelességeim voltak.

- Kötelességeid? - ismételte könnyed hangon Caius Nepos. - Taurus Antinor barátom, ép most oly fontos és szent kötelességről van itt szó, hogy minden más kötelességet félre kell tenni. De majd erről később. Pihend ki magad és igyál bort.

- Köszönöm, jó Caius - válaszolt a praefectus - de estebédemet már elköltöttem s csak azért jöttem, mert azt üzented, hogy államügyekről tanácskozzunk.

A praefectus a jelenlevőket udvariasan, de nem túlságos melegen üdvözölte. Ekkor tekintete találkozott Hortensius Martius szemével. Az ifjú volt az egyetlen, aki üdvözlő szóra nem nyitotta ajkát s mozdulattal sem üdvözölte Antinort.

Ép Hortensius mellett egy üres hely volt. Taurus Antinor letelepedett, de nem dőlt a vánkókra, mint a többiek, hanem félig ülve, félig fekvé foglalt a kereveten helyet. Most az ifjúhoz fordult:

- Üdvözöltelek, Hortensius! Nem gondoltam, hogy itt találalak.

- Már tegnap mondtam, hogy itt leszek - felelt amaz fukar szóval.

- Igen, most emlékszem. Örülök, hogy melléd kerültem. Egészségedre ürítem poharamat.

Kemény hangjának igyekezett gyöngéd kifejezést adni. Hortensius Martius érdeklődéssel szegezte villogó szemét a praefectusra.

Egy nap és egy éjszaka mult el azóta, hogy élete ennek a nyugodt óriásnak a könyörületétől függött. Kis híjja, hogy Taurus Antinor halállal nem torolta meg a sértést. Amikor utóbb Hortensius az iszonyat és halálfélelem kábulatából feleszmélt, egy öreg asszony becéző kezei közt találta magát, majd a saját lábán megkereste rabszolgáit, gyaloghintójába ült s hazavittette magát. A praefectusnak azóta színét se látta.

Kérdőre vont rabszolgái égre-földre esküdöztek, hogy az árkádok alól, ahol várakoztak, semmit sem láttak a rostrumon történt eseményekből. Hortensius tudta, hogy hazudnak, valamit látniuk kellett. Okvetlenül tanui voltak megalázásának, de féltek bevallani. Hortensius

Martius először érezte, hogy a kegyetlenség hulláma ellepi lelkét s bolond kedve volna kínzással bírni szóra cselédeit.

Taurus Antinort rettenetes gyűlölettel gyűlölte, de annyi ember előtt nem akarta gyűlöletét elárulni. A legfőbb méltóság gondolata forgott fejében. Tudta, hogy senki sem áll annyira Dea Flavia kegyében, mint ő s miután a lány a maga büszke, hideg módján megengedte, hogy versengjen kezéért, senkinek sincs annyi reménye, mint neki.

Fékezvén tehát féltékenységét és zabolátlan nyelvét, serleget fogott s kocintott azzal, akit legjobban gyűlölt. Antinor kiürítette poharát fenékig, de Hortensius alig nedvesítette meg ajkát. Úgy tett azonban, mintha innék s közben szemeit Róma praefectusára szegezte.

Mintha azelőtt sohasem látta volna Taurus Antinort igazán. A gyűlölet szeme oly éles, hogy sok olyat meglát, ami a közömbös szemlélő előtt rejtve van. Hortensius a serleg pereme fölött jól szemügyre vette ellenségének egész alakját, erős szervezetét, izmos tagjait, karcsú, kemény kezeit és lábait. Egyenesen belenézett abba a két mélyenülő szembe, amely fölött állandóan ott ült egy ránc árnya s azt látta, hogy abban a szemben valami mély kétség, valami jószág és béke van, amely meghazudtolja az arc zord erejét s széles állkapcsainak hajthatatlan makacsságát.

De most Caius Nepos beszédbe kezdett. Megfogadva Marcus Ancyus tanácsát, csak általánosságban szólott s egyelőre az Antinor összeráncolt homloka mögött rejtődő gondolatokat kémlelte. Úgy hírlík - mondta -, hogy a caesar belefáradt az uralkodásba s Capraea szigetén, Tiberius palotájában, szeretne tölteni pár csendes napot. Ügyesen beleszótta ebbe a mondatba a reménynek azt az óhaját, hogy mennyivel boldogabb jövő elé nézne a birodalom, ha meg tudna szabadulni - természetesen békés úton - az örvényező caesari zsarnoktól.

Taurus Antinor minderre nem tett megjegyzést, mire Caius Nepos szenvedélyes hangon felidézte mindannak a feslettségnek, botránynak, érzéki, tébolyult tivornyának és vadállati kegyetlenségnek emlékét, melynek az elmúlt három év alatt Róma tanuja volt. Mindezt az az ember követte el, akit a vak sors a legfőbb hatalomra emelt.

- És akinek, mégis, mindnyájan hűséget és engedelmisséget esküdtünk - jegyezte meg az izzó beszédre nyugodtan Taurus Antinor.

Csend szállt a teremre. Ámbár a bor gőze megülte az agyvelőket, mindenki érezte, hogy Róma praefectusa ezzel a pár szóval már megadta válaszát. Bármit is mondjanak még, a praefectus véleménye már nem változik. Marcus Ancyus azonban, bízva a maga diplomáciai képességeiben, mégis felvette Caius Nepos gondolatmenetének fonalát.

- Igaz - mondta természetes hangon. - De, ha a caesar lemondását elfogadjuk, azzal csak engedelmeskedünk neki.

- Ha a császárnak ez az elhatározása - szólt Escanes - akkor nincs hűtlenség abban, ha elhatározásának örülünk.

- Nincs - hagyta rá a praefectus. - De nehéz lesz utódját megtalálnunk.

- Ami ezt illeti - mondta a ház ura - a dolgot komolyan megfontoltuk.

- Csakugyan!

- És olyan elhatározásra jutottunk, amely mindnyájunk véleménye szerint legjobban megfelel az állam érdekeinek.

- Mi ez az elhatározás?

- Miután a caesari jogarnak, ha csak lehetséges, a caesari családban kell maradnia, de most a caesari családban nincs férfi, aki erre a jogarra méltó volna, felkérjük Dea Flavia Augustát, hogy válasszon magának férjet s ez a férfi uralkodjék házassága révén addig, amíg él, halála után pedig szálljon át a birodalom magára a nagy Augustus közvetlen leszármazottjára.

Mialatt Caius Nepos ilykép röviden megismertette a vakmerő terv főbb körvonalait, Taurus Antinornak egyetlen arcizma sem mozdult. Hortensius Martius, aki egész közélről figyelte a praefectust, Dea Flavia nevének említésekor nem vette észre komoly arcán a legcsekélyebb változást sem. Most, hogy Nepos, mintha válaszra várna, elhallgatott, Antinor komoly hangon így szólt:

- Bocsássatok meg, de a római előkelő társas életében meglehetősen idegen vagyok. Ki az az ember, aki Augustának kezében áll?

- Ezt egyikünk sem tudja - felelt Caius Nepos. - Dea Flavia sok szíves mosolyt szétszórt, de eddig még nem választott senkit.

- Tehát egy egészen ismeretlen embernek ígértetek hűséget?

- Ismeretlen, de nagyjából mégis ismerjük, praefectus barátom - szólt közbe a maga lármás vidámságával Escanes. - Mindnyájan tudjuk, hogy Dea Flavia választása csak becsületes emberre eshet.

- Helyes beszéd - vélte komoly képpel Taurus Antinor. - De attól tartok, hogy terveitek még nagyon határozatlanok. Augusta még nem választott férjet, a caesar viszont még választott urakat.

- Az az örült vadállat, aki...

- Ti választottátok...

- Azóta eszeveszett zsarnokká aljasult...

- Mégis uralkodótok... Neki köszönhetek méltóságot, rangot, hatalmat...

- Melegen védelmezed, Róma praefectura - vágott közbe Hortensius Martius, aki a vita minden mozzanatát ragyogó szemmel és összeráncolt homlokkal követte. - Te, úgy látszik, szívesen éled a megalázás életét ennek a féleszü zsarnoknak, ennek a veszett szédelgőnek...

- Olyan életet élek, amilyen nekem tetszik - válaszolt Taurus Antinor büszkén. - Ti pedig olyat, amilyen nektek tetszik.

Jelentős pillantásban fogta össze a rendetlen terem minden részletét: a megrakott asztalt, a fényűző kereveteket, a számtalan üres tálat és tört serleget ép úgy, mint a dúlt arcokat és reszkető kezeket. Talán nem is akarta, de a hideg megvetés vonása ömlött el arcán.

Hortensius észrevette a praefectus pillantását és felindult; Taurus Antinor szavai úgy érintették, mint valami ostorcsapás. Haragjának fekete tüze magasra lobbant. Ördögi vigyorgással jegyezte meg:

- Te persze, leghitványabb orgiáiban is hódolsz a caesarnak és ha beléd rúg, lenyalod sarujáról a port.

Taurus Antinor lassan a beszélő felé fordult. Hortensius Martius annyira a rakoncátlan gyermek benyomását tette rá, hogy szemében a hideg megvetés vonása kihunyott s a derűtség, de legalább is az elnézés mosolya váltotta fel arcának szokott komolyságát.

- Hortensius, minden római patricius tudja, hogy a caesar iránti hűség nem jelent meghunyászkodást.

- Igen, de úgy látom - mondta az ifjú, aki annál élesebb, szilajabb hangon kezdett kiabálni, minél nyugodtabban, csendesebben beszélt a praefectus - te férfiasságod árán is szívesen hódolsz a Caesarnak...

Alig röppentek ki a szavak Hortensius ajkán, a praefectus egy határozott mozdulattal karcsú, erős kezét Hortensius csuklójára tette.

Taurus Antinor a kereveten felegyenesedett, termete megnyúlt s erős alakja élesen elvált a mögötte magasló márványfalak árnyas fehérségétől. Fejét, melynek sűrű, vörös hajtömegére lobogó lámpák vetettek csillámló arany fényt, hátravetette és ismeretlen tűzben égő, átható, mély szeme maga elé, az árnyékba meredt.

- Add meg a császárnak - mondta lassan - ami a császáré és Istennek, ami Istené.

Csöndes, dallamtalan hangja olyan emberé volt, mint aki már hallott mondást ismét, de hirtelen felvillanó szemében egy kivételes látomás átfutó emlékének fénye lángolt.

A szavak egy pillanat alatt elhangzottak, mégis Hortensiusnak torkán akadt a haragos szó, mint ahogy köröskörül kihült a vigyorgó mosoly s megmerevült az ittas, mogorva tekintet. Taurus Antinor, miközben az egész társaság feje fölé magaslott s különös méltósággal telt el, elnézett valahová messze, messze a hatalmas ebédlőcsarnok falain túl egy tájra, amely rejtve volt az összeesküvők sejtelve előtt, de amelyet egy megszentelt múlt édes emlékei népesítettek be szemében. Csak nézett, nézett s a gyönyörhajhászó férfiakra egyszerre valami sajátos varázslat hullt, amelynek ellenállni nem tudtak. Minden léha szó elnémult, minden ittas káromkodás némaságba fűlt. Maga a levegő is hallgatott.

Aztán Hortensius csuklóján a vaskéz meglazult, a sötét fő lehajlott s Taurus Antinor szemének titokzatos ragyogását elrejtette lehunyódó szempillája. A varázslat megtört. A praefectus nyugodtan ismételte:

- A caesar még nem mondott le, még mindig választott uralkodótok mindnyájatoknak. Utódjáról beszélni árulás és...

- De amit te mondasz, az még gyalázatosabb árulás - kiáltott közbe kettőzött dühvel Hortensius, lerázva magáról annak a babonás félelemnek ígézetét, mellyel Taurus Antinor kézszorítása és szavai egy pillanatra eltöltötték. - Te csak kémkedni jöttél közibénk, hogy kifürkéssz mindent s a saját hitvány céljaidra használj fel bennünket.

- Csönd, Hortensius! - szólt Ancyus, az öregebb.

- Nem, nem hallgatók! - kiáltott az ifjú. Féltékenysége hevében az önuralom minden parányát lerázta magáról. Szeme, melyben feneketlen gyűlölet viharzott, ellenfele és barátai arcáról ide-oda szaladgált, hangja elrekedt s nyelve annyira felmondta a szolgálatot, hogy szavait alig lehetett érteni.

- Nem látjátok - ordította a többiekhez fordulva -, hogy bolonddá tart mindnyájunkat? A caesar szereti ezt az embert, ez a bizalmasa neki...

- Hallgass! - vágott közbe parancsoló hangon Caius Nepos, a házigazda.

- Hallgass! - kiáltotta még pár fiatalabb ember.

- Nem, nem hallgatók! - ismételte Hortensius az olyan ember eszeveszett makacsságával, akinek agyvelejét elborította a mámor és a szenvedély. - Sőt addig ordítok, amíg kinyílik a szemetek! Örültek! Örültek vagytok egytől-egyig! Ennek az embernek beszéltek terveitekről? Meghallgat ő benneteket sima képpel!... Ti hülyék! Nem látjátok be, hogy a caesar iránti úgynevezett hűsége nem egyéb, mint undok árulás irántunk?

Hortensius most féllábával kerevetén térdelt s toporzékoló gyermek módjára verdeste vánkosait. A zűrzavar általánossá fajult. Mindenki ordított. Akik az örvongó ifjúhoz legközelebb álltak, igyekeztek lecsillapítani, de Hortensius szétvágta két karját, mint valami éjszakai madár a szárnyait, aztán felkapott egy nehéz ércbillikomot s úgy csapkodott vele jobbra-balra, hogy senki sem fért a közelébe.

Csak a praefectus állt vele szemben nyugodtan, kezeit hatalmas mellén összefonva s fekete szemeit a tomboló alakra szegezve. Egyszerre Hortensius megforgatta a nehéz billikomot, feje fölé kapta, aztán kétségbeesett, részeg mozdulattal a praefectus felé hajította. De keze reszketett, karja bizonytalan volt. A billikom nem Taurus Antinor fejét találta, hanem végigrepült a márványasztalon s lesepert egy csomó kristályos edényt.

Pár csöpp bor Taurus Antinor tunikájára csöppent. Hortensius égő torkából zabolátlan, rekedt kacagás, majd durva káromlás tört ki. De még mielőtt a káromlás utolsó szava elhagyta volna ajkát, azt látta, hogy a praefectus sötét arca közvetlenül az ő arca mellett van s azt érezte, hogy vállaira, mint két acélkapocs, két kéz nehezől.

Ismerte ezt a kezet régebből jól. Vadállat karma nem lehetett erősebb, könyörtelenebb. Hortensius azt érezte, hogy teste erejét veszti s minden csontja szinte ropog. Borgóztól kavargó feje a kerevet vánkosaira esett hátra s elgyengült testéből mintha a végső lehellet is el akart volna szállni.

- Megörültél, Hortensius? - mormolta Caius Nepos az ifjú fülébe. - Minek kötsz olyan emberbe, aki darabokra tép, ha akar.

Taurus Antinor a házigazda felé fordította arcát.

- Ne félj - mondta nyugodtan. - Nem lesz bántódása. Kétszer sértett meg s kétszer volt élete a kezemben.

Hortensius szájából tajtékosan tört ki a düh és fájdalom önkénytelen ordítása. Taurus Antinor most így szólt:

- Életed a kezemben van, mégsem öllek meg. Pedig csak meg kellene szorítanom két kezemmel a nyakadat. De azt mondom, harmadszor ne merj megsérteni, mert van egy vastag, szíjjas korbácsol, azzal verlek félholtra, mint valami hitvány tolvajt. Értsd meg, velem többé ne akassz tengelyt. Ember vagyok s az én türelmemnek is van vége.

Miközben ezt mondta, még mindig vánkosai közé szorította az ifjút. Senki sem mert beavatkozni a dologba, mert a leghomályosabb eszű vendég is érezte, hogy ennek az összetűzésnek nem politikai oka van, hanem valami mélyebb. Hortensius, bár leteperve hevert, olyan volt, mint egy örült. Féltékenységtől és gyűlölettől sorvadó szívéből az oktan sértés őszintén fakadt. Most, hogy a praefectus levette róla kezét, egy ideig szótlanul feküdt, majd Caius Nepos intett a rabszolgáknak, akik a meggyötört ifjút sietve körülvették, homlokát vízzel locsolgatták s jégdarabokkal hűtötték tenyerét.

Taurus Antinor magas alakja felegyenesedett. Egy pillanatra keserű gúnnyal nézett legyőzött, siralmas ellenfelére. A tiszteletnek az a némasága, melyet iménti szavai keltettek, még a levegőben csüngött. A társaság tagjai apró csoportokban halkán sugdolództak, míg a rabszolgák a terem legtávolabbi szögleteiben dugták össze fejüket. Valami titok élt a pompázatos triclinium hangulatában, az ünnepi asztal, az elhagyott kerevetek, a kristály- és murra-vázák és a hervadó rózsák fölött. Mintha valami nagy, fönséges, isteni személy haladt volna végig a márványos csarnokon és szent lábak nesze visszhangzott volna a falak közt.

X. FEJEZET.

Hanem hogy üdvözüljön a világ általa.

Szent János, 3, 17.

Taurus Antinor búcsút véve a ház urától és a vendégektől, távozott. A caesarról és esetleges utódjáról nem esett több szó. A kissé már kijózanodott összeesküvők nem tettek több kísérletet arra nézve, hogy a praefectust megnyerjék ügyüknek, hanem engedték útjára. Feleletét mindnyájan hallották. Bár értelmét nem fogták fel egészen, belenyugodtak abba, hogy ez a válasz végleges. Nyugodtan s ellenségeskedés nélkül váltak el tőle; gyilkos tervükről egy pillanatra teljesen elfeledkeztek s a Hortensius Martius és a praefectus közti viszály volt a nap legfontosabb eseménye.

Taurus Antinor egyedül lépett ki Caius Nepos házának oszlopcsarnokába. A vestibulum körül a vendégek rabszolgáinak egész hadserege tanyázott, csevegve, nevetgélve s a patriciusok asztalának belülről kiküldött morzsáin falatozva. Körülbelül negyven gyaloghintó várakozott a ház előtt. Antinor ügyet sem vetve rájuk, keresztülhaladt a tere-ferelő férfiak és nők tömegén s a lépcsőkön felment az utcára.

A napnak már vége volt. A csillagos égboltozat szétterült az alvó város fölött. Messze kelet felé Augustus palotájának aranyozott tetején túl, a nyugodtan ragyogó hold keskeny aranyszalaggal vette körül a templomok körvonalait és fénylő zafir- és smaragd-foltokkal szórta tele a Capitoliumot koronázó bronzalakokat.

Taurus Antinor egy pillanatra megállt és élvezte az éjszaka nyugalját. Széles melle kitágult tüdővel szívta be a levegő édes tisztaságát. Mily messze volt most a pazarul berendezett, hosszú terem, a foltos köntösök, a gyűrött vánkосok, a lakoma maradékától roskadozó nagy asztal s az érzéki pihenésre szánt kerevetek hosszú sora. Egy pillanatra még Caius Nepos vendégeinek civakodása, önző céljai és hazug beszédje is teljesen közömbös volt előtte. Itt, a csillagok palástja alatt csend és béke honolt.

A távoli dombokról könnyű szellő fújdogált, megsimogatta a praefectus homlokát és enyhítette halántéka heves lüktetését. Valahonnan a közelből, a szellő szárnyán lebbenő apró heliotrop-levelekkel, édesszagú virágpor jött a levegőben.

Taurus Antinor körültekintett s szinte csodálkozva nézte a hét halmon alvó hatalmas várost, Tiberius és Caligula fényes palotáit, a távoli Aventinus siralmas gunyhóit, az aranyozott tetejű hatalmas templomokat s az alatt ásító arénát, amely most néma és elhagyott volt, de holnap emberek és vadállatok tépik szét egymást porondján a világ urainak multságára.

Nyugtalan szeme végigsiklott a környező tájon, majd arra fordult, ahol Tiberius és Augustus méltóságos palotáinak árnyában Dea Flavia háza állt. Aranyozott kapubejárata fénylő ragyogással verte vissza a hanyatló hold varázslatos, játékos világát. Fenn a magasban, a tető oszloprácsa mentén mesebeli, furcsa szörnyetegek gigantikus bronzalakja sorakozott s mint kísérteti lények serege íródott a sötét égboltozatra.

A tömör falak mögött minden csendes és homályos volt. A vestibulum közelében két ősi ciprus hajlott természetes ívbe s közvetlenül mögöttük, egy akácfa-csoport levelei közt az esti szellő dalolta halk, egyhangú melódiáit.

Taurus Antinor önkénytelenül a ház felé haladt s csakhamar olyan helyre került, ahonnan ki tudta venni az oszlopos vestibulumot s a pár lépéssel az utca színvonala alatt fekvő, mozaikkal kirakott gyalogjárót. Valahonnan a közelből, nem látta honnan, egy heliotroppal és fehér liliummal telt virágágy szórta bódító illatát.

Messziről, ahol már lápok nyúltak határtalan szélességben a tenger felé, bölömbika hívta panaszos kiáltással a párját.

Valami bizonytalan vágyakozás fogta el az erős férfi lelkét. Két karját kitárta a csillaggal teleszótt, sötét égboltozat felé s egy félig türelmetlen, félig bánatos sóhaj röppent el ajkáról.

Szemével szerette volna átfúrni a márványfalakat, melyek mögött egy gyönyörű, pompás, büszke, fehér lilium virágzott.

Gondolata szinte akarata ellenére visszaszállt a Forumra, ahol délben Dea Flavia a maga fiatalságának és szépségének nagyszerűségében állt előtte. Mily gyönyörű volt s mily különösen hatott az emberre az a tudat, hogy minden fensége ellenére oly egyedül van!

Szép palotájában most talán valahol álomban pihen egyedül, bár rabszolganők ezrei lebzselnek körötte; társtalanul és baráttalanul él, bár mögötte áll a caesarok házának egész hatalma, melyre oly büszke.

Az egyik apró ablakon megvillant valami pislogó fény. Taurus Antinor arra gondolt, talán ép ez a hálósobája, ahol lecsukott szemmel, hímzett vánkosokon és takarókon nyugszik, szőke haja dús hullámokban terül szét arca körül. Álmában drága gyémántként talán harmatos könnycepp csillog arany szempilláin.

Keserű érzéssel gondolt Antinor azokra a férfiakra, akiket az imént elhagyott; a vakmerők ezt a fiatal leányt akarják lealacsonyítani nagyratörő terveik eszközévé.

- Augusta válasszon közülünk férjet s majd a kiválasztott vegye kezébe a caesar jogarát.

Válasszon férjet! Hogy ezek közül az érzéki haszonlesők közül valamelyik Dea Flaviát használja ugrólépcsőnek s ha finom keze segítségével elérte a legfőbb hatalmat, elvesse magától, mint haszontalan szerszámot s megtörje szívét, még mielőtt maga észrevenné, hogy szíve van.

Jó messziről most elnyujtott, harsány kacagás hangzott fel. Ittas emberek énekeltek s hangosan szólították rabszolgáikat és gyaloghintósaikat.

Caius Nepos vendégei elhagyták barátjuk házát. Mámorosan, virággal borítva s minden epikureusi gyönyörrel eltelve, most hazafelé tartottak. Talán egészen el is feledkeztek arról, hogy gyilkos tervet szőttek a császár ellen s maguk törtek a hatalomra, nem sajnálva semmi árat, még azt sem, ha vérbe és romokba kell döntenüök Rómát.

Az ének és nevetés csakhamar a messzeségbe halt. Taurus Antinor megismerte Hortensius Martius és az idősebb Ancyus hangját. Mély keserűség ömlött el lelkén.

Álmodozásából egy félénk hang ébresztette fel.

- Kegyes uram, itt a gyaloghintó.

A praefectus megriadt, mint az álomból hirtelen ébredt ember s mielőtt tekintete végleg megpihent volna az utca fordulójában előtte hajlongó szélesvállú alakon, szemével egyszer-kétszer hunyorgatott.

- Kegyes uram talán várt rám - folytatta a beszélő ugyanazon a félénk hangon - s a sötétben észre se vette a gyaloghintót?

- Álmodoztam, jó Folces barátom - mondta a praefectus sóhajtva - bizony nem is gondoltam rá, hogy itt vársz. Nola is itt van?

- Itt van, kegyes uram. Parancsod szerint várakozik. A gyaloghintósok pedig...

- Nem megmondtam, hogy a gyaloghintósok nem kellenek? Gyalog megyek.

- De uram, az út hosszú...

- Csönd legyen! - szólt ismert türelmetlenségével a praefectus. - Küldd a gyaloghintót haza. Hozd ide köpenyemet és Nolával együtt kövess.

Az öreg Folces kelletlenül engedelmeskedett s csakhamar egy sötétszínű köpennyel tért vissza. Taurus Antinor a köpenybe burkolódzott s lassan elindult a dombon lefelé.

Maga mögött hagyva a császári palotákat, gyorsan haladt a magányos, néma úton. Eleinte az út a domb tetején vezetett tova, majd megkerülte Magna Mater méltóságos templomának magas bejáratát, amelynek gyönyörű lépcsői labirintszerű oszlopsorokban vesztek el. A keskeny, kövezetlen utcát itt-ott majdnem egészen elállta a felhalmozott építési anyag és törmelék-halmaz, jövődő anyaga és hulladéka annak a tömérdek roppantarányú épületnek, melyet az örült császár lázas eréllyel és a cselekedeteit jellemző tébolyult nyugtalansággal építtetett. Emitt palotákat állíttatott, amott templomokat, a Forum fölött hidat tervezett, új cirkuszt, új fürdőket építtetett s egyre rombolta a régi épületeket, hogy helyet teremtsen újaknak. Ez a mindenütt megkezdett, sehol be nem végzett munka megváltoztatta az egész város arculatját. Hatalmas gerendák, rengeteg faragatlan márványtömb s kő hevert úton-útfélen.

Taurus Antinor nem törődött az út nehézségével. A gazdag patriciusok szokásától eltérően nem szívelte a gyaloghintó altató kényelmét, különben is a napnak ideggyöttrő eseményei után a kövezetlen út akadályai összhangban voltak a lelkén uralkodó hangulattal.

Meggyőződve arról, hogy az öreg Folces és Nola mögötte van, a praefectus szapora léptekkel haladt lefelé a domb meredek lejtőjén. A gyors mozgás jól esett testének. A palotakertekből késői liliumok és haldokló rózsák erdejének illatát hozta a szél.

Taurus Antinor csakhamar maga mögött hagyta a nagy cirkuszt s most fölfelé haladt, útja ugyanis az Aventinus dombjára tartott. A csend itt sokkal nagyobb volt, mint a gazdagok városrészében, ahol egy-egy keresztútnál feltűnt egy-egy éjjeli őr s kérdőre vonta a megkésített éjszakai járó-kelőt, a caesar palotája körül pedig még az álom óráiban is fojtott élet halk moraja uralkodott; a caesari palota rabszolgáinak és őreinek egy része mindig ébren volt, hogy az örült uralkodó minden kívánságát vagy hóbortját még éjnek idején is teljesítse.

Itt azonban nem álltak őrzésre érdemes paloták, itt nem lakott tébolyult caesar, akit oltalmazni kellett volna, itt senki sem kérdezősködött az éjszakai vándor céljai után, a domb oldalán szétszórt, egyszerű hajlékok vályogfalán nem tört át kacagás és jókedv zivaja.

A tűnő hold nehéz felhők mögé rejtette arcát s szürke homály borult az egész tájra. Ijesztően elhagyatottnak látszott minden. A kopár domboldalon tengődő pár ösztövérfű olyan volt, mint megannyi csontváz, amely gyászosan lengeti karját a szélben; a nyári forróságban kiszikkadt, hepe-hupás föld fantasztikus partokba, mélységekbe s furcsa kupacokba hullámozott, melyek mintha kísérteteknek és gonosz éjszakai szellemeknek lettek volna bástyái. Maga az út csakhamar elveszett a környezetben s csak egy alig észrevehető szűk gyalogösvény kanyargott a domb teteje felé.

Időről-időre át nem hatolható feketeségnek látszó tömegek buktak ki a sötétből, abban a túlzott nagyságban, melyet az éjszaka kölcsönöz a tárgyaknak. Sárból vert kis házak voltak ezek. Négy faluk pusztán meredt az égnek s egyik oldalukon keskeny kapu nyílt dél felé. Emberi

lények egy-egy családja élt és szenvedett itt: szabados férfiak és nők, akik nem viselték már a rabszolgaság bélyegét, de hordták a szegénység és gyakran az éhinség minden nyomorúságát.

Itt-ott egy-egy kis házat vestibulum-féle vett körül, de sehol egy kert, alig itt-ott egy-egy fa, amely forró nyári délutánokon enyhe árnyat adott volna és sehol pár lilium vagy mimóza, amely megédesítette volna a dombon túli mocsarokról lebegő nedves, bűzös levegőt.

Egyetlen hang sem zavarta az éjszaka csendjét. Legfeljebb egy-egy denevér surrant el vagy titkos úton járó rejtett lépések nesze zörrent, de nyomban el is halt az árnyak közt.

A praefectus nem törődve a vidékkel, csak ment előre. Egyszerre a gyalogösvény, amely alig volt pár kitaposott lábnyomnál több, eltűnt. Taurus Antinor megállt s magához szólította Folcest.

- Azt hiszem, itt kell lenni annak a háznak - mondta.

- Igen, kegyes uram - felelt az öreg. - Vagy kétszáz lépésnyire van, jobbról. Nagy a sötétség, engedd meg, hogy melletted menjek.

- Gyere, ha akarsz. Legalább mutatod az utat. Ami egyébként a sötétséget illeti, átlátok rajta.

A vándorok jobbra tértek s körülbelül kétszáz lépésnyire egy négyszögletű vályogviskó előtt megálltak. A sötétbe vesző, gyalulatlan fából való ajtó résein halvány világosság szüremlett az éjszakába. Két-három földlépcső vezetett a küszöbhez. Taurus Antinor lement a lépcsőn s keményen bekopogott.

Az ajtó belülről kinyílt s a kerges szemöldökfa alatt megjelent egy szürketurnikás, alacsony-termetű ember. Feje, melyet a sötétbe kémlelve, kissé előre nyújtott, szokatlanul nagynak látszott, mert mint valami sörény, zilált, sűrű, szürke haj hullott homlokára s hosszú szakáll verte mellét.

- Bejöhetünk, jó barát? - kérdezte Taurus Antinor.

A praefectus szavára az alacsony ember félreállt s a szűk ajtónyíláson át most látható volt a ház belseje: egy tiszta szoba, itt-ott pár fából való szék s a szoba végében hófehér vászonnal borított hosszúkás asztal. A fal egy nyílása valószínűleg egy belső szobába vezetett, ez azonban csak egész kicsiny lehetett, mert látszott, hogy az első szoba a háznak majdnem egész belsejét elfoglalja. A mennyezetről vasláncra egy kis lámpa csüngött, melyben édes olajból táplálkozó lángocska pislogott. Alig szórt szét valami világosságot. A szoba sarkaiban furcsa, mély árnyakat hagyott.

Amint a praefectus belépett, az egyik sarokból egy öregasszony alakja merült fel. Sima, szürke haját félig eltakarta különös keleties fejkendője. Tiszta sötét ruhájának színe és szabása is teljesen elütött a római utcákon szokásos ruháktól.

Taurus Antinor súlyos alakja szinte betöltötte az egész szobát. A praefectus most félreállt s beengedte az öreg rabszolgát és Nolát.

- Ez az a gyermek - szólt az asszonyhoz -, akiről beszéltem. Anyja, apja, jóakarója nincs, de szabad nő. Azért hoztam el, hogy tanítsd meg mindarra, amit tudsz.

Közben az oroszlánfejű ember a kis társaságra zárta az ajtót, majd fürge léptekkel Taurus Antinorhoz sietett, lábujjhegyre állva a praefectus vállaira tette két kezét s gyöngéd erővel kényszerítette, hogy hajoljon le. Aztán mind a két arcán megcsókolta.

- Üdvöz légy, drága barátom - mondta vidáman. - Jól tetted, hogy elhoztad a leányzót. Majd anyámmal gondját viseljük.

- Tanítsátok meg vallástokra - mondta Taurus Antinor komolyan. - Ezért hoztam ide. Fiatal és azt hiszem, tanulékony. Mint gyermek, meg fogja érteni azt, amit a keményszívűek megérteni nem tudnak.

- Kedves, jó barátom - mondta az öreg egyszerűen - itt nem sok a tanítani és megérteni való. Szeretet és hit, ez elég. Amint jó Urunk mondta, a szeretet a legnagyobb dolog a világon.

A praefectus nem felelt. Az öreg lesegítette hatalmas vendége nehéz köpenyét s Taurus Antinor most barbár pompájának egész fényében, mint oda nem illő alak állt a csupasz, kis szobában. Ellentétben állt úgy a környezettel, mint a szelíd gazda és édesanyja cicomátlan ruházatával és egyszerű, félénk viselkedésével.

Az öregasszony nyájas mozdulattal magához vonta Nolát. A lány halkán sírdogált, kissé megijedt ugyanis a különös helytől, másrészt fáradt volt a hosszú, nehéz úttól. Az öregasszony finom női megérzéssel rögtön észrevette ezt s azt is belátta, hogy a rabszolgaságban nevelt lány oly nagy úr előtt, mint a praefectus, fél. Nyájasan átkarolta tehát Nola karcsú vállait s szelíden elvezette a szomszédos hálófülkébe, ahol kipihenhetette magát.

A három férfi magára maradt. Folces félszemmel urát figyelve, az egyik sarokba kuporodott. A vén rabszolga nem törődött azzal, mi történik körülötte. Nem ütötte meg szemét a hely szokatlansága sem. Taurus Antinor praefectusa Rómának, ennél fogva oda mehet, ahova akar. De mint afféle hű kutya, Folces azért éberén ügyelt, gyanakvó volt, engedelmeskedni kész és hallgatott, míg meg nem kérdezték.

Az öreg megkérte a praefectust, hogy üljön le.

- Pihenj egyet, barátom - mondta. - Addig elkészítem a vacsorát.

De Antinor nem ült le. A maga szokott módján a falnak támaszkodott és komoly szemmel figyelte a ház urának minden mozdulatát. Az öreg elsimította a fehér aszalterítő ráncait, majd a szoba egyik sötét sarkába ment, ahol a fal mellett egy nyers fából való szekrény állt. Ebből kivett egy finom búzakenyeret, egy kancsó bort és néhány egyszerű agyagpoharat. Mindezt az asztalra tette, miközben apró, szürke szeme nyájasan pislogott barátja felé.

Mély rokonérzésből fakadó ösztöne megsúgta volt neki, hogy a praefectust valami bántja. Jól ismerte Taurus Antinor zord arcának minden vonását. Sokan ezt az arcot haragosnak és érzéketlennek mondták, de ő sokszor látta a mindent átölelő szeretet fényében.

Régebben, ha Taurus Antinor meglátogatta barátját, levetette magáról a hideg büszkeségnek azt az álarcát, amely mögé hivatalos működése közben igazi egyéniségét rejtette. Az emberek általában azt tartották, hogy a praefectus rosszkedvű, komor ember, ítéleteiben pedig, melyeket a bírói székből mond, könyörtelen. Mások azt hirdették, hogy Taurus Antinor nagyratörő és cselszövő, aki a caesar bizalmát a saját előmenetelére használja ki. Csak az aventinusi öreg és édesanyja, akik nemrég jöttek az Aventinusra lakni, tudták, hogy a praefectus nyers külseje mögött könyörülettelől túlárado szív lakik s tartózkodó viselkedésének magyarázata az, hogy elméje Isten gondolatában merül el.

De ma a praefectus más volt. Az az öröm, mellyel öreg barátját üdvözölte, arcáról csakhamar lehervadt s vonásaira kiült valami titkos gond. Miközben az öreg a keskeny asztal mellől olykor a praefectusra tekintett, szinte valami olyat látott szigorú arcán, ami majdnem bánat volt. Az öreg gazda elhatározta tehát, hogy Taurus Antinornak addig nem szabad kilépnie a ház küszöbén, amíg ki nem önti szívét.

- Barátom - mondta váratlanul - különös ötletem támadt ma éjjel. Megteszed, amire kérlek?

- Ha módom van rá - felelt álmadozásából felriadva a praefectus.

Miközben mélyenülő szeme az oroszlánfejű ember furcsa alakja felé fordult, mély ragaszkodás enyhítette arca kemény vonásait.

- Mi az az ötlet? - kérdezte.

- Túl, Judaeában oly ritkán voltunk magunkban, akkor is oly komoly dolgokat kellett megbeszelnünk, hogy sohasem hallhattam, mikor voltál tanuja Urunk beszédjének.

- De hiszen már akkor elmondtam - felelt a praefectus -, amikor először kérted, hogy avassalak bizalmamba.

- Akkor hát mondd el még egyszer - felelt egyszerűen az öreg. - Mindaz, ami Urunkkal függ össze, közel áll a szívemhez. Oly régóta nem beszéltem senkivel, aki őt látta és beszélni hallotta. Nagy öröm hallanom, mi harmatozta be azok szívét, akiknek életét felderítette az Ő arcának látása.

- Akiknek életét felderítette az Ő arcának látása! - ismételte Taurus Antinor gyengéden. - Jól mondd, barátom, az én életemet is az ő arcának látása derítette fel. Ép Judaeában utaztam, Syria felé, ahol a caesar kívánságára a proconsul kellett meglátogatnom. Jeruzsálemben egy napra megálltam. Hamarosan teljesítettem a caesar parancsát s így bőségében voltam az időnek. Mielőtt tehát utazásomat folytattam, elhatároztam, hogy megnézem azt a názárethi embert, akiről annyit beszéltek.

- Isten sugallta, hogy elmenj és lássad Őt.

- Azt mondd, Isten? - ismételte lassan a praefectus. - Lehet. Talán Isten küldött. Egyszerű ruhát öltve, egy napon fogtam magam s elmentem Galilea földjére.

- És láttad?

- Láttam. Egy alacsony dombon ült, fölötte kéken ragyogott az ég s körötte a sokaság elragadtatva csüggött ajkán. A mennyek királyságáról beszélt, olyan királyságról, amilyenről én soha nem is álmodtam. Szavai megrázták szívemet s jelenlétének fensége azóta is mindig szemem előtt van. Ma ismét megjelent előttem szelid arca s láttam gyönyörű száját, amelyből drága szavak gyöngyöztek. Fölötte terült el az ég azurja s messze, a megmérhetetlen láthatár tengerekbe merült. Szinte a levegő is hallgatott és figyelt szavára. Csipkés kövek alól apró gyíkok kandikáltak elő s a száraz, tar fák ágain felfigyeltek a madarak. Ekkor, mint a párduc vagy a simatestű véreb jöttek a kétszínűek, hogy megzavarják beszédjét. Mézes szavakkal, fortélyos hízélgéssel közeledtek hozzá s azt kérdezték, milyen tisztelettel, hódolattal tartozik az ember a császárnak. Én nem messze álltam s jól hallottam mindent. Majdnem a szívem verése is elállt, mert a kérdésben benne volt a magam életének is egész rejtélye. Isten vagy császár? Én, a császár szolgája, aki annyi dús ajándékot kaptam kezéből - megtagadjam-e a császárt és kövessem a názárethi Jézust?

- Hallottad, mit felelt?

- Hallottam. És ma, mikor árulók szóltak hozzám, az Ő isteni jelenlétét éreztem magam mellett az árnyak közt. Ismét láttam azt a kopár, pusztá földet, a fák csontvázkarjait, a kék mennyboltozatot fejem fölött, láttam az egyszerű emberek sokaságát és a kísértők kancsal pillantásait. Ma éjjel a duhaj tivornya zshivaján keresztül hallottam a hangot, amely azt parancsolta, hogy: add meg a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami Istené.

Az öreg a derűs helyeslés hangján hümmögött.

- Köszönöm, barátom, hogy elmondtad ezt. Öröm téged hallgatni. De mondd, ott voltál Jeruzsálemben is, mikor meghalt?

- A Golgothán álltam - felelt lassú hangon a praefectus. Hét évvel ezelőtt volt, a zsidó husvét előtti napon. Sötét ruhába burkolva, ismét a tömegben álltam s néztem, de úgy néztem, hogy azt hittem, másra nézni nem fogok soha többé. Láttam vértől mocskos, türelmes arcát, tövissel koronázott isteni fejét s láttam, hogy szeme, mely még akkor is szeretettel volt tele, mint csukódik le lassan a halál gyötrelmében. Fejem fölött dörgött az ég, vakító villámok hasították meg az ég kárpitját s mialatt az isteni Lélek felszállt égi Atyjához, körülöttem az emberek gúnyolódtak és kacagtak. Abban a pillanatban, barátom, személyiségem egyszerre mintha elveszett volna. Én - én magam - voltam az egész sokaság. Nem voltam többé magam, hanem én voltam mindenki, aki ott nézett, hallott, látott és nem értett... Szememen át a sokaság figyelt... Fülemmel a sokaság hallott... Én voltam a szegények és gyámoltalan rabszolgák tömege, de én voltam a római patriciusok társasága is. Barbár voltam és római egy személyben... és hangom, amint hirtelen hozzá kiáltottam, az egész világ hangja volt: Ne halj meg, Uram, ne hagyj el minket!

A praefectus kemény hangja mély sóhajtásba fult, amely túlterhelt szíve mélyéből tört fel. Néhány lépést tett most az asztal felé, ott lassan térdre ereszkedett, összekulcsolt kezeit az asztal szélére tette s homlokát kezeire hajtotta.

Az öreg nyájasan megérintette vállát.

- Mondd el, mi bánt? - kérdezte szelid hangon.

Taurus Antinor végigsimította homlokát, mintha gyötrelmes gondolatokat űzne el. Aztán felállt s hálásan megszorította a kis öreg kezét.

- Nem, barátom - hangzott a válasz - nem mondom el. A te értékes barátságod adományát nem akarom azzal kockára tenni, hogy feltárom lelkem nagy, fekete foltjait.

- Vaktában beszélsz - felelt a másik szilárdan. - Az én barátságom nem futó téli napfény. Én azt azon az örökre felejthetetlen napon adtam neked, amikor a tömeg elszéledése után magadban láttalak állni a dombon és mi, akik szerettük Öt, leemeltük Öt a keresztről.

- Sajnálta akkor egyedülvalóságomat?

- Olyan embert láttam benned, akinek hite van - felelt nyugodtan az öreg. - Nem tudtam ki vagy, de barátsággal ragadtam meg a jobbodat. Mikor pedig megismertem személyedet, követtelek Rómába, mert segítségemre szükségem volt. Mesterem küldött ide. Folytatom az ő művét, melyet Ő tanítványaira ruházott. A te oltalmad és barátságod, ó Róma hatalmas praefectura, végtelen nagy hasznomra volt. A te jóságod és szereteted nagy inségtől mentette meg Krisztus igen sok alázatos követőjét, akinek el kellett hagynia mindent Érette. Akármi terheli tehát lelkedet, kérlek, oszd meg velem, talán hordhatom terhedet én is és könnyíthetek rajta.

- Áldjon meg szavaidért az Isten.

- Hát mi terhel, barátom?

- Ne kívánd azt megosztani, mert árulásról van szó.

- Árulásról? - Kinek az árulásáról?

- A magaméről.

- A tiedről?... Nem tudom elhinni... Te lennél áruló?... Árulója a caesarnak?

- Nem a caesarnak.

- Hát kinek?

- Annak, akit hét évvel ezelőtt a keresztfán meghalni láttam.

- Ezt nem hiszem. Szentségtörés ilyen tréfát üzni.

- Tréfa? - nevetett keserűen Taurus Antinor természetellenes, nyers nevetéssel. - Tréfa? Amikor éjjel-nappal kínpadon van a lelkem s csufondáros gonosz szellemek kacagnak gyötrelmeimen. Tréfa? Amikor...

A praefectus hirtelen elhallgatott s komoly tekintettel fordult öreg barátja felé.

- Ha többet mondanál, talán megkönnyebbülne a szíved.

A praefectus egy-két pillanatra néma maradt.

- Hét éven át - mondta aztán lassan, tagoltan - mióta a caesart szolgálom, minden bolygó gondolatom és számtalan álmom arra a jeruzsálemi napra s a Golgothán látott háromórás halálküzdelemre tér vissza. Tegnap egy nő szelte át utamat s most minden gondolatom csak az övé.

- Ki az a nő? - kérdezte a másik.

- A caesarok házából való lány, tiszta és üde, mint ostiai kertem liliomai, büszke és elérhetetlen, mint a csillagok... szíve csukott könyv, melyben férfi még nem olvasott... de mióta mosolygó szeme csúfot üzött velem, a szívem csak szolgálatára vágyik és szemem nem lát egyebet, csak az ő tündöklő szépségét.

- Nézz felfelé, ember! A lángoló kereszt elveszi látásodat minden egyébtől.

- Nem arra néztem-e - mondta éles, gyors sóhajtással a praefectus. - A szemem is belefájult, annyira igyekeztem csak azt látni, ami addig előttem fénylett. De most közém és Annak szent emléke közé egy földi érzés ékelődik, úton-útfélen egy lány jelenik meg előttem, magas, karcsú és fehér mint a liliom. Áll köztem és emlékeim között, szemem elfárad és elhomályosodik, de mégsem látok a fehér látomáson túl s hiába hívom emlékezetembe a kereszt képét, azt a töviskoszorús fejet és a szöggel átvert kezeket és lábakat. Áll előttem kacagó szemmel, a kereszt egyre halványabbá válik, csak áll derűlen, fehérén, szótlantul, kék szeme mosolyog árulásomon s gúnyos hangja tagadja Istent és Krisztust. A caesarok házának lánya ő, tudatlan lény, aki nevet hitemen, gúnyolódik Isten gondolatán s az én áruló szívem sajnálkozik rajta, de sajnálkozva is szeretnék lábai elé borulni. Közben pedig ezer gonosz lélek kiáltja gúnyosan fülembe: «Áruló!... Elárultad Istenedet... csak ahhoz a lányhoz vágyol, ő érette elfelejtenél mindent: halhatatlan lelkedet és keresztrefeszített Istenedet is». És lelkem egyre jobban elsötétül, a titok egyre nő, megtört, gyöngé, nyomorúságosan kételkedő szívem nem megnyugvással, nem türelemmel, hanem a dacos lázadás szellemével kiáltja: Istenem, Istenem, mért hagytál el engem?

Taurus Antinor a végső kétségbeesés mozdulatával ég felé emelte két karját; nem térdelt le, hanem ott állt barátja mellett megszágyenülten, mégis büszkén s a szeme olyan volt, mintha valami rendkívül szép és kedves víziót látna. Az öreg észrevette szeme ragyogását és azzal a jószágos megértéssel, melyet a legfőbb tanítómestertől tanult, szívében csak részvétet és szeretetet érzett. Ráncos, vékony kezét újra a praefectus vállára tette s miközben megszólalt, apró szemében hit és bizalom sugárzott:

- Ne kutasd most tovább a titkot, barátom. A nap hosszú volt, fáradt és szomorú vagy. Gyere, ülj velem az asztalhoz. Mellénk ül anyám és Nola is és ha megengeded, rabszolgád is. Együtt gondolunk vissza a hét év előtti judaeai napra.

Taurus Antinor egy pillanatra hallgatott. Kemény arcának minden vonása a szíve mélyén háborgó viharról beszélt.

A mellette álló öregecske most azokat a szavakat ismételte, melyeknél szebbel a fáradt lélekhez még sohasem szóltak:

- Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradoztatok és terhelve vagytok és én megkönnyítlek benneteket.

Taurus Antinor lehajtotta fejét s lecsukta szemét. Még barátja sem látta, hogy szeme könnytől nedves. A szenvedély könyörtelen keze megtépte a büszke római szívének húrjait, de mintha most az öreg jó barát varázslatos szavai meghozták volna szívének a végtelen béke enyhületét.

A praefectus egyetlen szó nélkül helyet foglalt az asztalnál.

Az öreg hívó szavára halkan belépett az öreg asszony is. Gyapjúból való lábbelijében nesztelenül tipegett végig a padlón. Kezén vezette Nolát, aki most már kipihente magát és nyugodt volt. A praefectus intett Folcesnak, aki szótlanul engedelmeskedett s az asztal mellé állt.

Aztán mind az öten leültek és békén elköltötték a vacsorát. Egymás mellett ült a judaeai tanítvány és anyja, a két rabszolga és Róma praefectusa. Keresztények ültek pogányok mellett, a hatalmas úr a rabszolgája mellett.

XI. FEJEZET.

Alant a pokol megháborodott jöveteleden, eléd menvén.

Izaiás, 14, 9.

A caesári palota egyik belső szobája. A négyszögletes helyiség márványfalait értékes kőberakások díszítik s omló, karmazsinpiros selyemfüggönyök őrzik a kutató napfénytől a félhomályt. A levegő égő tömjén illatától terhes. A füst lassú körökben száll a kupolás tető felé s könnyű illanással tűnik el az apró nyílásokon. Az aranyozott fából való székek lágy vánkosai olyanok, mintha egyetlen érintéstől szétolvadnának. Egyik fürkében görög művész kezétől faragott, drága, erős, narancsfából való hatalmas ágy áll, mely fölé kétoldalt csillaggal teleszótt, bíborszínű selyemfüggöny borul.

Gyönyörű murra-vázákban nagy, vérvörös rózsák bágyadnak. A földön nehéz selyemszőnyeg takarja a páratlan szépségű mozaikot.

Mind e ragyogó pompa közepette egy - alig emberi - lény dühöng, mint egy felbőszített vadállat.

Caius Julius Caesar Caligula a legőrültebb hangulatában volt. Beesett szeme természetellenes tűzben égett s ritkás, világos haja az égnek ágaskodott, mint a hiéna tüskés sörénye. Nagy, nehéz léptekkel járt a szobában fel s alá. Miközben lába a sima selyemszőnyeget vagy a padló síkos mozaikját érintette, drágakövel ékes ruhája puha vonalakban úszott utána. Vékony csuklóján és bokáján egész sereg karkötő csillogott, lábbelijét pedig gyémántok pitykézték.

Első pillanatra nehéz lett volna megmondani, hogy aki ennek a nagyszerű szobának ketrecében dühös kézmozdulatokkal s szinte nem emberi torokból feltörő rekedt kiabálással ide-oda jár, férfi-e vagy nő. Puffadt, fehér arcáról ítélve, férfi is, nő is lehetett volna, elomló ruhája s ékszereinek bősége pedig inkább nőre vallott, mint férfira.

A caesar örvongött. A szobában szerteszét kuporgó szolgák, inasok arcán rémület ült. Caligula egy ötágú rövid szíjjostort szorongatott kezében. Mindegyik ág kampós volt s a kampó vértől csepegett.

Aki a caesar dühét felkeltette, a szobában kissé távolabb, egy kereveten ült s felgömbülő szája szélén a meglegedés mosolya játszott: Caius Nepos volt. A praetorianusok praefectura eljött, hogy elárulja társait, akik nem tartottak ki mellette. Caius Nepos mögött, a függönyök sötétjében guggolt Hun Rhavas, a kincstár sötétbőrű rabszolgája, aki tegnap Róma praefectusának ítélőszéke előtt állt, hogy feleljen azért, mert Nola eladásának ügyében meg akarja károsítani az államot. A törvény ilyen esetekben igen szigorúan ítélkezett. Ha a bűnös rabszolga volt, akkor jobb kezének, nyelvének vagy fülének lecsapatását rendelte el. Kimondta továbbá, hogy a bűnösnek egész keservesen összekuporgatott vagyona a kincstáré és hogy a törvény megszegője nem válthatja meg szabadságát soha. A praefectus azonban irgalmas volt. A büntetést nem engedhette el, de enyhítette.

Hun Rhavast ugyan nyilvánosan megkorbácsolták s bélyeget sütöttek rá, fülét, nyelvét és kezét azonban nem csapták le, vagyonától sem fosztották meg. Hun Rhavas méltán lehetett volna hálás. De a caesari udvarban a rabszolgák nevelésének szelleme olyan volt, hogy a hűtlen szolga elfeledkezett a praefectus irgalmasságáról s csak a büntetésre emlékezett.

Még vérbeborult háttal s gyűlölettől izzó lélekkel kihallgatást kért a caesartól s félórával Caius Nepos kihallgatása után a caesar elé is került. Amit pedig mint fizetett kém, a caesarnak elmondott, csak megerősítette Caius Nepos előadását.

Összeesküvést szöttek a hadsereg atyja, a legjobb, legnagyobb caesar ellen. A római arisztokrácia virága vetemedett gyalázatos árulásra. Hortensius Martius benne volt nyakig, benne volt Marcus Ancyrus, az idősebb, Philipus Decius és Philario, a caesari udvartartás tagja is.

Hun Rhavas szemtanuja volt, hogy az összeesküvők az öngyilkos censor rabszolgáinak eladása napján összegyűltek s egymás közt sugdolództak. Az árulók közt volt Róma praefectusa is.

Ez a hír a caesart majdnem halálos dühre ragadta. A harag heve szinte a torkát fojtogatta. Szentül meg volt győződve Taurus Antinor becsületességéről s a praefectus személyében a saját szerencséjének zálogát látta. Ennek az embernek árulása jobban felbőszítette, mint ezer másé. Dühének örületében szinte kedve lett volna saját kezével ölni meg Hun Rhavast.

Ha merte volna, kínpadra vitette volna Caius Nepos is, hogy bizonyítékot csikarjon ki belőle Taurus Antinor ellen. A praefectusra vonatkozólag azonban Caius Nepos nem nyilatkozott. Még nem tudta eldönteni, vajjon a praefectus barátsága vagy ellenséges érzülete válik-e inkább hasznára. Most csak azt akarta, hogy megszabaduljon azoktól, akik tegnap este tervei ellen voltak. Rejtett szavakban tehát csak arról beszélt, hogy háza előcsarnokában tegnap egy társaságból, melynek vezére Hortensius Martius és Marcus Ancyrus volt, félfüllel furcsa suttogást hallott.

- Úgy számítanak, ó caesar, hogy a cirkuszi játékok alatt zűrzavart keltenek a nép közt... s amint hű testőrséged figyelme szent személyedről elterelődik, egy gonosztevő tört márt torkodba...

A caesar úgy elbődült mint egy letaglózott ökör. Szinte a szoba márványoszlopai is megremegtek. Caligula az ágyra vetette magát, úgy vonaglott, mint valami beteg állat, tépte, marcangolta a takarókat, öklével verte az ágy fáját s szája szélét ellepte a tajték.

- Mondd tovább... mondd tovább - ordította két roham között.

A szolgák remegtek félelmükben; a függönyök mögött Hun Rhavas reszketett, mint a falevél.

Caius Nepos nyugodtan, méltóságosan várakozott, majd folytatta:

- Nincs már sok mondanivalóm, caesarom. Azért jöttem, hogy figyelmeztesselek... Viselj vasinget s kösd be torkodat, hogy kárt ne tehessen benned a tör. Szerettem volna többet is kivenni az összeesküvők beszédjéből, de nagyon halkan sugdolództak. Szívem tele van irántad való hűséggel, eljöttem tehát idején, hogy óvjalak, légy résen.

A caesar újra nyugtalanul sétálni kezdett a szobában. Ökleit harapdálva vett erőt magán, hogy előkelő besugóját is ép oly kegyetlenül el ne verje, mint rabszolgáit. A rossz hírhozót ugyanis ép úgy utálta, mint a titkos árulót. Gyötörte a gyűlöletnek valami túláradó forrósága és a vérontás olthatatlan szomjúsága.

Három év előtt a nép és a patriciusok örömujjongással üdvözölték mindenütt; fürödtek kegyeiben az arisztokraták, kikiáltották istennek, dicsőítették hatalmát s most összeesküvést szönek ellene. A bosszú szenvedélyes vágyában Caligula szétvetette karjait.

- Meg akarnak ölni! - kiabálta rekedten - meg akarnak ölni! - Egyszerre ördögi kacaj szakadt fel dagadt torkából. Két kezével széttépte mellén a ruháját, körmeit belevájta testébe. Közben tébolyult kacagása egyre visszhangzott a palota falai között.

Most őrzöngése hirtelen megszűnt. Valami természetellenes nyugalom vett rajta erőt. Selyemköntösének egyik sarkával megtörülte veritékes homlokát, levetette magát egyik székbe s térdeire támasztva könyökét, kezeibe fektetett állal maga elé meredt. Szokatlan nyugalma azonban ijesztőbb volt, mint iménti őrzöngése. Caius Nepos sápadt arca olyan lett, mint a hamu. A praetorianusok praefectusa gyors pillantással körülnézett a szobában s életében talán először érezte, mennyire ki volna szolgáltatta az örült caesar könyörületének, ha Caligula

váratlanul ellene fordulna. De a caesar csak ült a helyén töprengve, beesett mély szemét állandóan egy pontra szegezve, miközben melléből zihálva tört fel a lélegzet.

Kis idő múlva megszólalt:

- Még nem mondtad el, kedves barátom, mihez akartak fogni az összeesküvők caesarjuk meggyilkoltatása után. Kit akartak megtenni helyébe? Mindnyájan nem lehettek római caesarok. Kinek a kedvéért követték el azt az istentelen árulást?

- Azt hiszem, nagy caesarom - felelt Caius Nepos szárazon - mindegyik szívesen lenne caesar. De mivel az lehetetlen, házam előcsarnokában tegnap este nagy volt a vita. El-elkaptam pár szót és...

- Pár nevet is? - kérdezte Caligula mohón.

- Egy nevet emlegettek különösen, Caesarom.

- Kit?

- Rokonodét, az egyik Augusztáét - mondta Caius Nepos némi habozás után.

- Dea Flaviát?

- Őt.

- De hiszen Dea Flavia nő. Nem vezethet hadsereget - vélte az uralkodó tompa, távoli hangon, amely mintha sír mélyéből jött volna.

- Ezt nem is akarta senki, caesarom.

- Hát akkor mit akartak?

- Az összeesküvők, azt hiszem, megegyeztek, hogy bárki legyen Dea Flavia Augusta férje, az kövesse a meggyilkolt caesart a trónon.

- Bárki legyen az? - ismételte gépiesen Caligula.

- Igen. De úgy tudom, az Augusta még senkit sem tüntetett ki kegyeivel.

- Még nem választott senkit... úgy tudod?

- Még nem... Még csak ezentúl fog választani... Majd ezután.

- Ő maga fog választani, vagy azok választanak neki?

- Nem tudom, nagy caesarom. De bizonyos, hogy Dea Flaviának sejtelve sincs az árulásról. Ő csak eszköze lenne az árulóknak.

Pár pillanatra csend támadt. Caligula ismét tágranyitott szemmel maga elé meredt, mialatt szolgálai lélegzetüket visszafojtva, szinte elbűvölve nézték a heverő ostort.

Caius Nepos, aki sápadt volt, mint a száraz juharfalevél, nyelvével időnkint megnedvesítette száraz ajkait.

Percek multak. A caesar végül felállt és újra sétálni kezdett a szobában. Arca bár vörös volt és patakozott róla a veríték, most nyugodtnak és simának látszott s járása kimért, szilárd volt. Két kezét hátul összefonta s homlokán mély ránc jelent meg, az átható gondolkodás jele. Végre megállt s a szoba közepéről a praefectus felé fordult:

- Köszönöm, jó Caius Nepos, hűségedet - mondta. Holnap majd gondolkodom jutalmadon, de most magamra óhajtok maradni. Sok mindent meg kell fontolnom. A helyzet megkívánja azt a bátorságot és azt az államférfiúi képességet, amelyről Róma polgárai ismernek. A cirkuszi játékok holnapi megnyitására elmegyek. Lehet, hogy csődület lesz a nép közt s valami alávaló

áruló merényletet próbál elkövetni annak szent élete ellen, aki isten, caesar és legfőbb hadvezér egy személyben. Ha így esik s látom, hogy nem hazudtál, olyan jutalmat kapsz, amilyenről álmodni sem mertél. De ha úgy találom, hogy hazudtál, ha csak a kegyeimbe próbáltál férközni és csak azért gyujtottad fel haragomat, hogy céljaidat elérd, ha csak azért rágalmaztál meg római patriciusokat, hogy személyes ellenségeidet eltávolítsad, akkor olyan büntetést mérek ki rád, hogy a kínzástól való szabadulás vágyában térden-állva könyörögsz a halálért. Jól tudod, Caius Nepos, hogy kínzások kieszelésében a caesar isteni elme.

Hangja most teljesen nyugodt és természetes volt. Ideges, ugrásszerű járását is abbahagyta. Külsőleg teljesen uralkodott magán. De valójában még félelmesebb volt, mint azelőtt. Arcán az ólom színe sötétlett.

A rettenetes fenyegetésre Caius Nepos csak lehajtotta a fejét, mintha alázatosan alávetné magát az isteni akaratnak. De foga vacogott, minden tagja reszketett, vére majdnem megfagyott s mindezek felül borzalommal gondolt arra, hogy a zsarnoki vadállat keresztül-kasul lát rajta, jól tudja, mennyire retteg s titkos gyönyörrel ujjong fölötte.

Kimondhatatlan megkönnyebbülése volt az a pillanat, amikor észrevette, hogy el van bocsátva. Amennyire tudta, megfeszítette tagjait, felállt s hódolattal hajolt meg Caligula előtt. Aztán majdnem gépiesen, mintha álomban járna, de egyenes testtartásban, hátrálva kiment a szobából.

Az arannyal megrakott selyemfüggönyök suttogó, halk zizzzenéssel hullottak össze mögötte. Mintha ezer kárörvendő alvilági szellem szabadult volna fel egyszerre, most elnyujtott, harsány kacagás visszhangzott a széles és hosszú márványcsarnokok között. Caius Nepos, mintha a gonosz lélek szállta volna meg, futásra vette a dolgot s két kezével befogta fülét, hogy ne hallja a folyosókon nyomába szálló borzalmas hangokat.

XII. FEJEZET.

Van-e olyan karod, mint Istennek
s dörgesz-e hasonló szóval?

Jób, 40, 4.

Dea Flavia egy magas, asztalforma kis állvány előtt állt, amelyen - kezeivel egy vonalban - formátlan agyagtömeg hevert. Ujjai lágyan merültek bele a puha masszába, vagy formálták az agyag külsejét, már amint feladata kívánta.

Olykor-olykor abbahagyta munkáját, egy-két lépést tett hátrafelé, aztán félrefordított fejjel s összehúzott szemmel bírálgatta művét.

Pár lépéssel odébb, a szoba távolabbi sarkában, lépcsőzetes emelvényen, fedetlen vállal s merev mozdulatlanságban tartott fejjel ült a tervezett szobor modellje. Dea Flavia puha, fehér anyagból való egyszerű köntösében, amely egyenes vonalakban hullt le vállairól, a szokásos pompa és kíséret külsőségeitől megfosztva most különösen fiatalnak és lányosnak látszott.

A helyiség, melyben művészi kedvteléseit üzte, nagy és pusztá volt. Gipszszel vakolt falaira maga Dea Flavia rajzolt ügyes kézzel képzelt istennőket, nem létező állatokat, versenyző kocsikat és viaskodó gladiátorokat. A szoba felülről kapta világítását, a mennyezet egy széles nyílásán keresztül, melyen át a felhős égnek egy darabja látszott. Bútoroknak alig volt nyoma s a színjátékos mozaikpadlózatot szőnyeg nem borította. Csak a szoba sarkaiban, a fal mellett álltak nagy agyagvázák tele virággal, késői nyári liliummal, rózsával és nagy csomó levéllel, melyet már érintett a közelgő ős csókja s csókjával aranyra változtatta a zöldet.

- Fel a fejet, leány, kissé feljebb - mondta Dea Flavia türelmetlenül -, úgy ülsz ott, mintha oda volnál kenve. Azért fizettem érted nagy pénzt, hogy elaludj az emelvényen?

A leány félálmból felriadva kissé összerezett, kiegyenesedett, s felemelte állát, miközben ajkáról a fáradtság nehezen elfojtott sóhajtása röppent el.

Künn is, fenn is a levegő a közel vihar sejtelmétől volt terhes. A legutolsó két-három napon roppant forróság nehezedett a városra. Az időjósok - volt ilyen Rómában tömérdek - azt jósták, hogy Jupiter rövidesen rettenetes mennydörgések sokaságát zúdítja le az égből. A vihar ez az érzése elálmosította a leányt. Dea Flavia apró szőke hajfürtjeinek tövében is megjelent a veríték.

Különös álmatag mozdulatokkal dolgozott, mint akinek lelke távol van a munkától, de azért volt valami sajátságos akarat is mozdulataiban. Olykor-olykor türelmetlen apró kis sóhajtások hagyták el félignyitott ajkát s szemöldökei közt megjelent, majd meg eltűnt a bosszúság ráncá.

- Fel az állal, leány... Tartsd a vállad egyenesen! - szólt rá párszor a lusta modellra.

Ilyenkor a szoba távoli sarkából feltűnt vesszővel kezében Licinia, hogy ha szeretett úrnője úgy kívánja, erélyes eszközökkel tartsa ébren a rabszolgaleányt.

- Hagyd el Licinia - mondta Dea Flavia haragos türelmetlenséggel, amint a leány ötödször is bóbiskolni kezdett. Orra majdnem a térdét érintette s megnehezült szempillái álmosan hulltak szemére. - Nincs semmi haszna. Van valami ma a levegőben. Nem megy a munka... Úgy érzem, vihar lesz.

Ingerült mozdulattal dobta félre szerszámain és ideges sietéssel tönkretette egész délelőtti munkáját; ok nélkül összegyúrta az egész agyagot, mígnem egy alakatlan massa hevert előtte.

- Ez a lusta teremtés megrontotta örömet - mondta Licinia mogorván. - De majd megtanítom...

- Ne tedd, jó Licinia! - szólt fáradt mosollyal a fiatal lány. - Ne tanítsd semmire... Komoly leckére ma a levegő túlságosan nehéz. Küldd el és hozz vizet a kezemre.

Miközben Licinia sötét átkokat mormolva maga előtt hajtotta az ijedt rabszolgányt, Dea Flavia megkönnyebbülve sóhajtott fel. Keze még csupa agyag volt, ennél fogva egy helyben várta, hogy Licinia a vízzel visszatér. Homlokán a ránc egyre elsötétült, szemében nyugtalanság tükröződött.

Az öregasszony egy vízzel telt edénnyel s karján fehér törülközővel csakhamar visszatért. Becéző szeretettel mosta meg Dea ujjait s törölte meg a kendővel. Dea nyugodtan állva s a távolba merengve engedte, hogy öreg dajkája teljesítse kedves feladatát.

- Mit tehetek érted most, egyetlenem? - kérdezte töprengve Licinia.

- Semmit, Licinia, semmit - válaszolt halk sóhajtással Dea. - Csak hagyj most békén... Csöndre és magányra vágyom.

Most az öregasszonyon volt a sóhajtság sora, nem szerette ugyanis kedvencének ezt a szokatlan hangulatát. Dea Flavia a maga házának bizalmasságában mindig derült és vidám volt, akár a madár. Szívesen csacsogott bármiről, mulatságos tréfákat mesélt öreg cselédjének s ha nem kötötte le épen a művészi munka, könnyű szívvel eljátszott fiatal rabszolgányaival is. Sima, fehér homlokán a ránc nagyon ritka volt, s az ideges, türelmetlen mozdulatok is épúgy megleptek Liciniát mint az álmodó, távolbavesző tekintet, amely aggódó, szorongó gondolatoknak volt jele.

Dea Flavia maga sem értette meg levertségét. Még ha akarta volna sem tudta volna most bizalmába avatni a hűséges öregasszonyt, mert valójában maga sem tudta, mit mondjon neki.

Gondolatai gyötörték. Szeme előtt makacs kitartással egyre az a pillanat élt, amikor tegnap Róma praefectura előtt állott s belenézett sötét, mély szemébe, amely olykor-olykor a hirtelen lecsillapult viharos tengerhez volt hasonló. Mintha soha semmi sem tudná többé elszakítani ennek a pillantásnak s végtelen gyengédséggel enyhített érdes hangjának emlékétől, amint így válaszolt: «Mondtam, hogy a keresztén halt meg».

Tisztán hallotta hangját most is, bár ép ebben a pillanatban tompa mennydörgés gurult végig a dombokon s bárhova is nézett, valósággal akarata ellenére egyre azt a víziót látta, melyet Taurus Antinor idézett szeme elé: Egy embert, aki széttárt karokkal feszül a keresztre s akinek hatalma nagyobb, mint Rómáé.

Tegnap, abban a pillanatban, nagy harag töltötte el lelkét. Gyűlölte áruló szavaiért a praefectust, gyűlölte még most is, mert másnak adta hűségét. Majd hirtelen villanással megjelent emlékezetében a férfi, amint széles, erős válla alázatosan meghajol s kezei megkötik saruját s szívében újra érezte a harag nyilallását, amikor arra gondolt, hogy Taurus Antinor vonakodott ajkával illetni lábát.

Gyűlölte Taurus Antinort a caesar ellen elkövetett árulásáért és a galileai lázadó iránti hűségért. Gyűlölte minden szavát, melyet a maga kihívó, fölényes modorában, a fenyegetésekre mosolyogva, nyugodtan mondott. Gyűlölte a folyton fülébe csengő hangot, amely arról beszélt, hogy lelke Isten kezében van s az Isten országa hatalmasabb, mint Rómáé.

De valahogy határozatlanul - hiszen Dea Flavia is lány volt - a történetek emléke megzavarta benne a nőt. Minden női lélekben él a hatalom szeretete s az a vágy, hogy ép azt hódítsa meg, akit elérni a legnehezebb. Gyűlölte a praefectust, de szíve mélyén mégis élt az a kívánság, hogy megtörje és igájába hajtsa. Szerette volna megzavarni a mély szemében ülő nyugalmat s felgyújtani benne azt a szenvedélyt, amely büszke lelkét teljesen az ő akaratának rabszolgájává tette volna.

Nem volt most más érzése, csak az a pogány vágy, hogy uralkodjék s ha másképp nem megy, megtörje a kiválasztott férfi szívét.

Az emlékezés csak táplálta haragját. Úgy látta most a praefectust, mint tegnap, amikor vakmerően szembeszállt akaratával s keserű, gúnyos szóval verdeste önérzetét; a megalázás piros szégyene öntötte el arcát, egész büszkesége és méltósága szenvedélyes tiltakozással támadt fel az ellen az ember ellen, aki dacolni mert vele s büszkén vallotta be, hogy hűséggel hódol valakinek, aki nem a caesar.

Pedig ez a hűség csak a caesart illeti meg, senki mást. Ha nem adja meg neki, hitvány árulást követ el. Dea Flavia arcának nyugtalansága megnőtt. A tegnap átélt megalázás szégyenét egyszerre annyira érezte, hogy kezeibe temette forró arcát.

- Megtöröm akaratodat - mormolta égő arccal, haragos könnyek közt. - Megszégyenítlek s addig nem nyugszom, amíg közönséges rabszolga módjára nem látlak heverni a caesar lábai előtt. Római patricius szívében nem lehet versenytársa a caesarnak és a caesarok házának.

Kezeit leemelte arcáról. Fejét hátravetette s a szoba legsötétebb sarkába meresztette szemét.

- Názárethi Jézusnak nevezett! - suttogta Dea, mintha valami láthatatlan személyhez szólna. - Hívó szavadra itthagyná az egész világot és szívesen szenvedne érted halált, kínpadot, szégyent!... Hát legyen úgy! Én szembeszállok veled, názárethi, én, Dea Flavia Augusta, a caesarok házának leánya. Gyűlölöm és megvetem azt az embert, mert dacolt velem és megszégyenített. Te elraboltad a caesartól szívét és hűségét, de én visszavívom tőled... Meghódítom a szívét, szíve a caesaré lesz és az enyém, aztán megtöröm, szétzúrom és elszakítom tőled.

A dombok és a távol Campania fölött tompán elrobogó mennydörgés mintha válasz lett volna szavára.

XIII. FEJEZET.

Van-e oly karod, mint Istennek
és dörögsz-e hasonló szóval?

Jób könyve, 40, 4.

Egy-két perccel utóbb Licinia lihegve rontott be a szobába. - Augusta! - mondta izgatottan, még mielőtt a küszöbre tette volna lábát. - Augusta! Gyorsan! A caesar! Dea Flavia, mint aki hirtelen ébredt álmából, felriadt. Lassan s merengő, határozatlan szempillantással fordult az öreg rabszolgaasszony felé.

- A caesar? - ismételte s szemöldökei között ismét megjelent az a különös ránc. Fiatal arcából egyszerre eltűnt a vér. - A caesar?

- Igen - felelt az öregasszony szaporán. - Ép most érkezett. Most van az atriumban. Rabszolgáival tele van a vestibulum. Beszélni akar veled.

- Nem igen szokott jönni ilyentájt - mondta Dea Flavia fehérre sápadt arccal. - Haragosnak látszik? - kérdezte halkán.

- Dehogya - mondta Licinia megnyugtató hangon. - Hogyan haragudhatnék rád, arany báránycám? De gyere gyorsan az öltözőbe. Milyen ruhában akarod üdvözölni a caesart?

- Nem, nem váratom meg - mondta a leány remegő halk nevetéssel. - Igazán megharagudhatna. Lehet, hogy előbb ér ide, mint ahogy elkészülök. Különben is a caesar szereti, ha munkában talál. Engedd be!

Licinia tiltakozni szeretett volna, mert azt tartotta, hogyha az ő kislánya teljes pompába öltözik, istennőnél is szebb. De nem volt vesztegetni való idő. Az atrium végében felhangzott a caesar hangja.

- Ne zavard úrnődet! Nem, nem akarom, hogy bejelents. Csak rokoni látogatásról van szó.

- Úgy látszik, jó kedvében van - suttogta Dea Flavia, miközben remegő kis kezébe vette szerszámain. Licinia sietve lesimította úrnője aranylő haját, amely a reggeli munkában kissé rendetlenné vált, de sietségében még jobban felborzolta. Az arany hajtömeg széles hullámokban borult a fiatal lány vállára, csak egy fürt maradt a homlokán, mint valami széles aranyzalag.

Dea ajkát az ijedtség rövid kiáltása hagyta el. Gyors mozdulattal rendbe akarta hozni a makacs hajfürtöt, de éppen a pillanatban Caligula a szobába lépett.

A küszöbön megállt. Dea Flavia két keze leereszkedett. Miközben a caesar előtt hódolva térdet hajtott, arany haja elborította mind a két arcát. Most nem volt benne semmi királyi, semmi parancsoló, semmi büszke. Olyan volt, mint egy játék közben meglepett gyermek.

Zavarában elpirulva közeledett császári rokonához s lehajtott fővel fogadta tiszta homlokán annak csókját. Az utálatos ajak érintésére, amely minden más asszony szívét borzalommal töltötte volna el, meg se rezgett. Az ő szemében Caligula nem volt közönséges ember, hanem caesar, természetfölötti lény, akit az istenek megáldottak s a legfőbb hatalommal és felséggel ruháztak fel.

- Bocsásd el rabszolgaidet - mondta a caesar kurtán. - Beszédem van veled.

Fékezve szertelen természetét, a caesar most nyugodtnak látszott. Caius Nepos távozása és dühének még egy utolsó leplezetlen kitörése után a caesar hideg fürdőt vett és félóra hosszat rabszolgáinak keze alá adta magát. Azután - legalább külsőleg - hideg ésszel és felfrissülve egyszerű ruhákba öltözött s a palotájával szomszédos tiberiusi palota csarnokain keresztül Dea Flavia házába vonult, amely viszont Germanicus palotájának közvetlen szomszédságában állott.

Ha tébolyult agyát nem kötötte volna le teljesen a személye ellen tervezett gaz összeesküvés gondolata, okvetlenül észrevette volna Dea Flavia csodálatos szépségét. A lány csak állt előtte, azzal a büszke alázatossággal, amely mindent szívesen ad, de semmit sem fogad el. Ragyogott rajta a tiszta lelki fehérség, amely tudni sem akar olyasmiről, amit megbocsátani nem lehet; nőiessége tökéletes varázsának férfi nem állhatott ellen, mert ez a varázs az ifjú szépség és a tudatos hatalom egyesülése volt.

A lelkiismeretlen császári kéjenc máskor olyan szemmel nézett volna gyönyörű rokonára, hogy a leplezetlen csodálat a lányt szégyennel töltötte volna el s a caesar iránti hűsége és tisztelete is megrendült volna.

De Caligula ma a lányban csak az összeesküvők eszközét látta, akit az áruló patriciusok a saját céljaikra akartak felhasználni. Szépségét elhomályosította szemében az a rettenetes gyanú, hogy talán a lány is bűnös. Miközben Dea Flavia nyugodtan állt s várta a caesar megszólítását, Caligula azon tűnődött, vajjon mit tud a lány az összeesküvők tervéről s vajjon nem az ő fehér ujjai adták volna-e a merénylő kezébe a tört.

A caesari parancsra Dea Flavia elbocsátotta rabszolgáit. Nem is gondolt arra, hogy Caligulával szemben milyen veszedelmes helyzetbe kerülhet. A caesar pár pillanatig hallgatott, majd hirtelen így szólt:

- Dea Flavia, hány éves vagy?

A lány zavart mosollyal tekintett a caesárra.

- Húsz körül vagyok, hatalmas caesar - hangzott a válasz. - Pontosan nem tudom.

- Húsz? - Ismételte Caligula. - Akkor itt az ideje, hogy férjhez adjalak.

A lány most nyíltan a caesárra nézett s bár szeméből nem hiányzott a halhatatlan caesar iránti köteles tisztelet, amint hátravetette hajának nehéz tömegét és karcsú alakja délcegen kiegyenesedett, viselkedésében nyoma sem volt az alázatosságnak.

- Ez az oka - kérdezte egyszerűen -, hogy a legnagyobb caesar ma felkereste szolgálója házát?

- Részben - felelt a caesar kurtán. - Halljuk válaszodat.

- Caesarom nem tett hozzám kérdést.

- Elfogadod férjnek azt, akit én, a caesar választok neked?

- Mindenben tisztelettel és hódolattal hajlok meg előtted, ó caesar - volt a válasz - de...

- Micsoda de?

- Még nem gondoltam a házasságra.

- Nem gondoltál a házasságra? - ismételte a caesar durva hangon s mintha haragos kételyében nem tudott volna nyugton maradni, ide-oda kezdett járni a szobában.

A lány csodálkozó, nagy szemekkel meredt a férjira. Hogy a kérdés mögött valami komoly dolog rejlik, tisztán látta. A caesar nem azért látogatta meg kora reggel, hogy csak idejét töltse. A házasság gondolata csakugyan nem járt még Dea Flavia fejében, bár Licinia sokszor

tett csacsogása közben leplezett célzást a jövőre. De tudta - mert mióta atyja Caligula gyámsága alá helyezte, mindenki emlegette -, hogy ha a caesar egy nap férjhez akarja adni, engedelmeskednie kell.

Fiatal patricius lány soha még álmodni sem mert volna arról, hogy atyja vagy gyámja akaratával ellenkezzék. Ha pedig ez a gyám maga a caesar s a lány az uralkodó család tagja, akkor ennek az ellenkezésnek pusztá gondolata is szentségtörés.

Dea Flaviának a jövőről szőtt álmaiban a házasság gondolata eddig csak határozatlanul és homályosan jelent meg. A körülötte hódoló fiatalemberek közül komolyan egyikre sem gondolt s valahányszor látta, mennyire igyekeznek megnyerni kegyeit, csak mosolyogni tudott.

Meghódíthatatlannak, sőt épenséggel megközelíthetetlennek érezte magát. Caligula, amíg örült ötlete teljesen erőt nem vett rajta, a maga erőszakos módján tűrte is Dea Flavia viselkedését, nem bánta, hadd élje a maga külön életét s titokban nevetett azokon a mesterkedéseken, amellyel a rengeteg hozománnyal bíró irigyelt lány kegyéért vetekedtek.

Most úgy látszott, hogy ez a boldog állapot hirtelen véget ér. Dea Flavia rettegve gondolt arra, hogy legdrágább kincsét, szabadságát, kíméletlenül elrabolják. Azok közül a megvetett, léha kéjencek közül, akik mohó pillantással kancsalítva hatalmas vagyonára oly örömmel nyüzsögtek szoknyája körül, egyik majd ura és parancsolója lesz, ő pedig - rabszolgája a férfi vágyainak és szenvedélyeinek.

Maga a pusztá gondolat most különösképen olyan rémülettel töltötte el, a caesar kikerülhetetlen akarata oly undort ébresztett lelkében, hogy majdnem elájult. Mintha az egész terem táncolni kezdett volna körülötte. Egész akaraterejét meg kellett feszítenie, hogy el ne essék.

Jól ismerte a caesart s tudta, hogy ha Caligula fejébe vette megházasítását, akkor azt onnan ki nem veri senki. Ha Caligula valamit akart, nem nyugodott addig, amíg akarata nem teljesedett. Tudta ezt Rómában nő és férfi egyaránt. Patriciusok és népbeliak, szenátorok és rabszolgák haltak rettentő halált azért, mert az ellenszegülésre csak gondolni mertek.

Künn a sötétség egyre nőtt. Nehéz felhők homályosították el az eget. A caesar tündöklő ruhákba öltözött alakja el-eltűnt a szoba sarkában, hogy egy pillanattal utóbb ismét előkerüljön, mint valami fenyegető szellem, amely jön és megy.

Egy darab idő múlva Caligula közvetlenül a lány mellett megállt s amennyire lehetett, a lehajtott fővel álló Dea arcába nézett.

- Nem is gondoltál a házasságra? - ismételte könnyörtelen kacajjal. - Talán csak arra a férjre nem gondoltál még, akit én választok ki neked? Talán most is rejtődzik ebben a palotában valami szép ifjú, akinek egyedül van joga Dea Flavia kegyeire?

- Kegyes uram tréfál - hangzott a válasz. - Ép oly jól tudod, mint magam, hogy egyetlen patricius sem dicsekedhet jóindulatommal.

- Akkor talán rabszolgára pazarlod mosolyodat - mondta durván a caesar.

Majd, miután a lány válasza se méltatta a sértést, a caesar így folytatta:

- Megnémultál, hogy nem felelsz, mikor a caesar szól hozzád?

- Mit feleljek, uram?

- Van szerelmesed?

- Nincs, uram.

- Hazudsz.

- Ha nem mondanék igazat, nem mernék nyíltan caesarom szemébe nézni.

- Ugyan! - felelt a caesar - nem hiszek én annak a hideg viselkedésnek, amit többnyire büszkeségnek neveznek. Ügyes kacérkodás az egész. A római nők ma már szerencsére belátják, hogy ők csak rabszolganői uruknak, aki kedve szerint adja vagy veszi őket. A feleség rabszolganője férjének, a lány az apjának, a császári ház nőtagjai pedig nekem.

- Kemény lecke ez, uram.

- Az - felelt Caligula durva cinizmussal - de szívesen megtanítlak rá. Remélem, élek még addig, hogy házassági vásárt rendezhetek Rómában, ahol a gazdagok olyan nőt vehetnek, amilyent akarnak, csak pénzük legyen rá.

Dea Flavia elhidegült a caesar szavaira s a szégyen pirossága szivárgott lassan arcába. De azért nyugodtan így felelt:

- A caesar ajkán át az istenek szólalnak meg. A törvényt a caesar az istenek akarata szerint változtatja meg így vagy úgy.

A lány szavai hízelegtek a caesar mérhetetlen hiúságának, amely ép úgy uralkodott rajta, mint zsarnoki természete, ha ugyan nem jobban. Tudta, hogy ennek a büszke lánynak a szemében ő isten s hogy a caesari méltóság iránti tisztelettől nem látja meg hibáit, mindazonáltal tiszta ajkainak ez az egyszerű vallomása most meglepte és kiengesztelte. Szinte önkénytelenül fékezte beszédje sértő durvaságát.

- Jól mondd, Dea Flavia - mondta eléggül hangon. - Ha az idő eljő, az istenek az én ajkamon át tudatják akaratukat, ahogy eddig is tették. Ebben a pillanatban is ők szólnak hozzád, amikor azt mondom, hogy férjhez akarlak adni.

- Uram, caesarom szólott - felelt a lány nyugodtan.

- Ne gondold, Dea Flavia - folytatta ékesszóló önhittségében Caligula - hogy nem boldogságot kívánom. Csak olyan emberhez adlak, aki méltó hozzád. Segíts ezt az embert megkeresni... én még nem választottam ki az illetőt... előtted kell tanuságot tennie nemességéről és bátorságáról... Te viszont jelentsd ki, hogy még nem szemeltél ki magadnak senkit...

A caesar félbehagyta a mondatot s visszafojtott lélegzettel várta a választ. Dea Flavia ingadozás nélkül, szilárdan felelt:

- Nem néztem ki magamnak még senkit s nem is akarok férjhez menni.

- Talán Vestának akarod szentelni szüzességedet? - kérdezte vigyorogva a caesar.

- Ha uram, caesarom, parancsolja, inkább annak - hangzott a válasz.

- Ostobaság! - fakadt ki türelmetlenül Caligula. - Ezzel a gondolattal vétkezel az istenek ellen s megbántasz engem is. Bűn volna szépségedet meddő magányosságban elhervasztani. Az istenek gyűlölik a magányos leányt, hacsak nem annyira csúnya, hogy férfi szeme nem akad meg rajta. Rád, aki a caesárok családjának lánya vagy, hivatás vár, amelyet nem teljesíthetsz, ha magányosságra ítéled magad s élettelen agyagfigurák formálásában leled kedvedet. Ne félj, lesz gondom a jövődre.

A caesar kihúzta nyomorék természetét s az atyai jóindulat arckifejezésével tekintett a fiatal lányra. Meg volt elégedve magával és szónoki képességeivel. Olyan született szédelgő volt, hogy még a nyájas, jóakarátú embert is játszani tudta s ebben a pillanatban annyira jól játszott, hogy a tudatlan, jólelkű lányt egészen megtévesztette.

Dea Flavia látta a caesar arcán a kegyes mosolyt. Túlságosan tapasztalatlan és alázatos volt ahhoz, hogy a mosoly mögött nehezen leplezett csúfondáros vigyorgást is észrevette volna.

- A választás nehéz lesz, kegyes uram - mondta Dea Flavia némi bizalommal - és időbe kerül.

- Bízom jó szellemedben - mondta a caesar nyájasan.

- Ha ideje eljő, az istenek kétségtelenül nyilatkozni fognak.

- Bizonyára! Holnap délben dörögve tudatják akarataikat - mondta Caligula méltósággal.

- Holnap, uram?

- Te mondtad. Ebben az ügyben holnap a cirkuszi játékokon hozom nyilvánosságra akaratomat. Vedd fel a legszebb ruhádat, Dea Flavia Augusta - tette hozzá torz vigyorgással -, hogy kíváncsi legyél a jövőre nézve.

- Kegyes uram tréfál - mondta a lány s egész félelme oly hirtelen rohammal tért vissza szívébe, hogy valósággal megreszketett az iszonyattól.

- Tréfálok? - mormolta a caesar és sárga foga úgy kivillant, mint valami zsákmány után járó hiénáé. - Nem, nem tréfálok! Soha ilyen komoly még életemben nem voltam. Nem gondolod, hogy szeretett gyámleányom jövője a legnagyobb mértékben fontos rád nézve?

- Akkor, kegyes jó uram, arra kérem hatalmasságodat - könyörgött Dea Flavia komoly arccal, remegő ifjúi hangon s kék szemét esdeklően szegezve a keményszívű, gonosz emberre - adj gondolkodási időt... meg kell ezt...

- Én már mindent meggondoltam - vágott közbe a caesar durván - neked csak engedelmességed kell.

- Igaz, igaz - szepegett Dea Flavia. - Eszemben sincs ellened szegülni... de kegyes uram... könyörögve kérlek...

- Csönd némben! - kiáltott a caesar s dühösen elkáromkodta magát. A leány vonakodása felgerjesztette dühét s új életre keltette azt a gyanúját, hogy Dea Flavia is bűnös az összeesküvésben. - Hagyj fel ezzel az ostoba sírással... Caesarod beszélt. Legyen elég. Ki vagy te, hogy itt vitatkozom veled? Holnap eljössz a cirkuszba. Megértetted? Addig pedig térdén állva könyörögj az istenekhez, hogy bocsássák meg a caesar elleni lázadásodat.

Caligula most királyinak vélt arckifejezéssel sarkon fordult és távozni készült. De ugyanebben a pillanatban Dea Flavia térdre esett és megragadta a caesar köntösét. Nem akarta, hogy a caesar távozzék, amíg el nem lihegte minden könyörgését s el nem mondott mindent, amivel meglágyíthatja királyi gyámja szívét.

- Kegyes uram - rimánkodott s remegő hangját majdnem elfojtotta a sírás - könyörülj rajtam és hallgass meg! Nem vagyok én lázadó, nem is vagyok engedetlen. Csak alázatos leányzó vagyok, akinek boldogsága a te kezében van. Kegyes uram, te nagy vagy, hatalmas, jó és igazságos. Könyörülj meg rajtam, hiszen egész szívem hűséggel van tele irántad. Hajadon vagyok s hajadonságom boldogság. A körülöttem hízelt férfiakat, kik csak vagyonomra éhesek, utálom. Egyiküket sem becsülöm, egyiknek sem tudnám odaadni szívemet. Te oly nagy vagy, te tudod, mit érzek. Könyörögök, hagyd meg szabadságomat, legdrágább kincsemet s ajkam csak téged fog dicsérni, amíg élek.

De Caligula nem olyan ember volt, akit női könnyekkel el lehetett volna téríteni szándékától, kivált akkor nem, ha szándéka önértékből fakadt. Undok szívében nem lakott érzés, még a részvét és könyörület paránya sem.

Minél jobban rimánkodott Dea Flavia, annál jobban meg volt Caligula győződve arról, hogy a lány már kiszemelte jövőbelijét s ez a leendő férj fogja az ő kezéből kiragadni a caesari jogart, legyilkolt testén keresztül ez a férfi lép a caesari trónra. Durva mozdulattal taszította most a lányt odébb.

- Csönd! - kiáltotta, amint haragja kissé megenyhült s újra szólni tudott. - Csönd legyen, mert nyomban az örök némaságba taszítlak. Amit mondtam, megmondtam. Megértettél? Holnap, a cirkuszban, megnevezem jövődöbeli hitvestársadat. Akárki lesz, belenyugszol. Okom van rá, hogy ezt kívánjam, fontos államok, amit te nem értesz. Elvárom, hogy engedelmeskedj. A caesar beszélt.

- A caesar beszélt - ismételte a lány -, de kegyes uram megkönyörül.

- Nem ismersz, leány? - kérdezte Caligula s lehajolva megragadta Dea Flavia csuklóját. Ugyanakkor dühtől eltorzult, kivörösödött arcát egész közel emelte a lány arcához. - Nem ismersz? Ha én valamire elszántam magam, láttál te engem megkönyörülni? Nézz a szemembe! Hallod, a szemembe nézz! - kiabálta rekedten s megrázta a lány kezét. - Könyörület lakik a szememben? Van az arcomban olyasmi, amiből azt hihetnéd, hogy velem szemben áruló lehetsz?

A caesar oly kíméletlenül szorította a lány csuklóját, hogy Dea Flavia majdnem felsikoltott. Beleharapott ajkába, hogy elfojtsa sikoltását.

A napvilágot most kezdte elsötétíteni a közelgő vihar. Sűrű árnyak sötétlettek a szobában s a tárgyak furcsa kísértetekké nőttek. Hirtelen, haragos szellők futottak körül s a vázákban hervadó levelek, a haldokló rózsák valami földöntúli hangon összesúgtak; mintha testetlen lelkek sóhajtoztak volna. Csak a tetőnyíláson át esett egy fénycsík a caesarra.

Dea Flavia egy pillanatra behunyta a szemét, mert még sohasem látta Caligulát ilyen undorítóan, ilyen gonosznak. Formátlan feje természetellenesen nagynak tűnt fel, ritkás haja homloka körül sörteszerűen felállt, véres szeme kidülledt, száraz ajka cserepes volt, arca bíborszínű s arcáról ömlött a veríték.

Amint a lány elfordította fejét, a férfi abba a szilaj kacagásba tört ki, amely maga volt a pokol.

- Nos? - mondta rettentő fintorral. - Láttad arcomat? Továbbra is engedetlenkedsz?

- Nem, uram - felelt a lány halkán és szemét most merőn a caesarra szegezte - de kész vagyok a halálra.

- A halálra? Micsoda ostoba beszéd ez?

- Nem ostoba, jó uram. Az istenek is megengedik, hogy a szegény halandó bánatában a halálba meneküljön.

- Úgy? - mondta a caesar halkán, még egyre szorítva a lány kezét s úgy belemerülve szemébe, hogy Dea Flaviát a caesar perzselő lehellete valósággal beteggé tette. - Így akarsz szembe szállni a caesar akaratával? Halál? Azt mondd?... Inkább a halál, semhogy engedelmeskedj annak, akinek isteni hatalma van a földön? Halál? - A caesar hangosan felkacagott. Messziről fenyegető, halk dörgéssel egyre közeledett a vihar. - Milyen halál? Valami enyhe, álomtalan álom, melyet édes méreg hoz szemedre? Vagy talán az arénára gondolsz?... Ordító tigrisekre?... vagy a lictorok korbácsára?... Erre gondolsz? Mondd!

Szája habzott s a düh majdnem megfojtotta. Csak annyi ereje volt még, hogy széttépte nyakán a köntösét. Ha ezt nem teszi, a következő percben úgy elvágódott volna, mint a bika, melyet megfojt saját dühének ereje. Mihelyt elengedte Dea Flavia csuklóját, a lány felugrott, majdnem önkénytelen, gyors mozdulattal megigazította szétzilált ruháját s hátravetette hajának súlyos tömegét. Megállt nyugodtan s amint azt látta, hogy a caesar kezdi visszanyerni az eszét, teljes higgadtsággal így szólt:

- Kegyes uram azt teheti rabszolgáival, amit akar.

- Mi az? Mit mondasz? - mormolta a caesar majdnem dadogva.

- Inkább választom a kínhalált - mondta egyszerűen - mint olyan férjet, akit nem én választok.

- Nem félsz a haláltól?

- Nem, uram. Nincs oly nehéz iga, mint a szentségtelen kötelék s a halál nem oly borzalmas, mintha a szív megtörik.

Halálos csend volt most a szobában. A fülledt levegőben csak a szüntelen távoli mennydörgés haragos visszhangja hullámozott. Caligula úgy bámult a lányra, mint valami földöntúli jelenségre. Majd lassan végighúzta kezét verejtékes homlokán, léleklzése lassabb s nyugodtabb lett s nehéz szempillái lehulltak kidülledt szemére.

Még mielőtt Dea Flavia palotájába lépett volna, Caligula kitervezte, hogyan fürkészi ki azt az embert, aki a caesar holttestén keresztül akar a trónra lépni. Gondolta, addig nem áll szóba az összeesküvők bandájával, amíg nem tudja, ki aratja le a gyáva összeesküvés gyümölcsét. Csak annyit tudott róla, hogy az a vakmerő megkéri és el is fogja nyerni Dea Flavia kezét. Gyűlölte ezt az ismeretlent. Olyan büntetést akart rá szabni, amely a rémület reszketésével töltötte volna el a többieket, még mielőtt a sor rájuk került volna. De az ismeretlen ember személye titok volt. Hogy kinyomozza, szüksége volt ennek a lánynak a segítségére, aki most oly nyugodtan áll előtte s minden hatalmával, minden fenyegetésével bátran szembeszáll. Caligula Dea Flaviára tekintett s lassan rájött, mit kell tennie... Megértette Dea Flavia lelkét s belátta, hogy a lány akaratát sohasem tudja megtörni. Két hajthatatlan akarat találkozott össze. Az egyiknek engednie kell s Caligula miközben rámeredt a fiatal lányra, aki oly törekénynek látszott, hogy egyetlen érintéssel megsemmisíthette volna, jól tudta, hogy Dea Flavia meg nem hajlik.

Jól kieszelt tervét most feladta. Dea Flavia halálával nem nyerne semmit, legfeljebb pillanatnyi elégtételt, már pedig sokkal fontosabb dologról volt szó, semhogy a pillanatnyi elégtétel kedvéért érdemes lett volna lemondania a későbbi tökéletes bosszú gyönyöréről.

A látszólagos nyugalom vonásait öltötte tehát magára. Caligula nagyszerű szédelő volt, veszedelmes színész, aki most a félrevezetés eszközéhez folyamodott. Gondolta, hogy ravaszsággal talán eléri azt, amit kényszerrel és haraggal sikerre vinni nem tudott.

Arcáról lassan, lassan a harag minden nyoma eltűnt s valami bánatos komolyság ült ki szemébe. Támo lygó léptekkel, mintha kábulat fogta volna el, egy székbe rogyott, térdeire támasztotta két könyökét s kezeibe temette arcát.

- Jaj nekem! - nyögte. - Jaj a caesarok családjának, ha már a család legszebb lánya is mint áruló fordul atyafia ellen.

- Áruló? én, jó uram? - tiltakozott a lány nyugodtan. - Nincs abban semmi árulás, ha mint leány óhajtom szolgálni a caesart s életemet is szívesen adom szabadságomért.

- Elvetemült árulás - mondta a caesar remegő hangon, mint akinek mély bánata van -, ha valaki nem engedelmeskedik a caesarnak.

- Csak ebben az egyben...

A caesar felemelt kezének egy mozdulatával hirtelen félbeszakította a lányt.

- Ugyan! Haszontalan emberek beszélnek úgy, hogy: Jó uram, engedelmeskedem mindenben, kivéve abban nem, ami nekem nem tetszik. Dea Flavia Augusta, nem hittem, hogy ilyen rettenetes önzés lakik benned.

- Önzés, uram?

- Az! Hát nem a caesarok házából való vagy? Nem vagy-e rokonom? Nem az én jóvoltomból van részed tekintélyben, hatalomban és minden másban, ami személyedet a közönséges

emberek fölé emeli? Ha nem én volnék a caesar, hol volnál? Nem itt. Nem volnál Rómának valóságos királynéja, hanem talán egy másik caesar cselédje vagy lányának szolgája... Elfelejtetted ezt, Augusta?

- Nem, kegyes uram, nem felejték el semmit. Jóságod...

- De azért mégis ellenségeim kezére akarsz adni - jegyezte meg mind nagyobb szomorúsággal Caligula. - Egy ujjadat sem mozdítod meg értem.

- Életemet adnám a caesarért - szólt Dea Flavia. - A caesar tudja is ezt.

- Akkor sem mennél férjhez, ha ezzel a caesar életét mented meg?

- Kegyes uram, rejtélyekben beszélsz... Nem értem.

- Nem érted, leány, hogy csak hűséged tanuságát akarom? Te is, mint annyian mások, gyakran emlegeted a caesar iránti határtalan hűségedet. Ma először tettem ezt a hűséget próbára és ime! - csalódtam.

- Tégy komoly próbát, uram - mondta a lány - nem fogsz csalódni. De ne csak parancsolj, hanem oszd meg bizalmadat is.

Dea Flavia egész közel lépett a Caesarhoz, aki látszólag megtörten, bánatosan ült a helyén. A caesar most sokkal hatalmasabb volt, mint az imént, amikor dühöngve tombolt és fenyegetődzött, mert most a legerősebb női érzést, a hűséget ébresztette fel.

A lány lassan újra térdre ereszkedett, de most nem könnyörögni, megindítani akart, nem a saját személyére gondolt, hanem alázatos megadással rendelkezésére bocsátotta magát annak, akit az istenek kentek fel császárrá. A dac, büszkeség és életöröm eltűnt szeméből. Szívében nem élt más érzés, csak az önfeláldozás vágya.

Az imént a caesar parancssal akarta megtörni. Miután az engedelmisséget megtagadni nem tudta, elszánta magát a halálra. Szeme előtt a hirtelen látomás víziójával feltűnt egy férfi, aki a halál gondolatára csak mosolygott, de a női szeszélynek nem engedett. Dea Flaviának most majdnem kedve lett volna ugyancsak mosolyogni, mert egyszerre megértette, milyen kis dolog az élet, ha rabszolgaság az ára.

Most egyszerre minden megváltozott. Most a caesar könnyörgött és pedig hűségét kérte. Ha most nem engedelmeskedik, az már nem büszkeség, nem is engedetlenség, hanem majdnem - szentségtörés.

Caligula, a nagyszerű komédiás, ügyesen elleplezte diadalát, amely nyomban felgyulladt szemében, mihelyt a lányt térdelni látta. Megértette, hogy ez a mozdulat a beleegyezést jelenti.

Két atyai kezét kinyújtotta s fáradt szomorúsággal megsimogatta a lány haját.

- Dea Flaviám, munkában vannak az árulók, hogy megöljék a caesart - mondta a férfi szelíden.

- Jóságos istenek! - suttogta rémülten a lány.

- Bizony! Mit gondolsz, közbevetik magukat az istenek? Én azt mondom, igen. De az isteneknek szükségük van rád, Augusta! Nekem, caesarodnak és istenednek, a te segítséged kell.

Két kezébe vette a lány kezét, nem durván, hanem ellenkezőleg, végtelen gyöngédséggel.

- Kegyes uram! - szólt Dea Flavia - életem a tied.

- Fogadd el azt a férjet, akit ajánlok... akkor életem biztos... De ha kérésemet megtagadod, holnap a caesar vére lesz kezeden...

- Uram...

- Megteszed, Augusta?

- Kegyes uram... nem értelek... nézd el tudatlanságomat... bízzál bennem, beszélj kicsit világosabban...

- Többet nem árulhatok el - felelt a caesar a fáradt türelem sóhajtásával. - De annyit mondhatok, hogy életem, a caesari ház, sőt a birodalom jövője a te kezében van. A gyalázatos árulók eszközükké akarnak tenni téged is. Azt mondják: Dea Flavia férje legyen a meggyilkolt caesar utódja.

A szörnyülködés kiáltása hagyta el Dea Flavia ajkát.

- Kik esküdtek össze? - suttogta. - Mondd meg a nevüket.

- Csak néhányét tudom.

- Kik azok?

- Emlegetik Hortensius Martiust.

- Ó!

- Aztán az ifjú Escanest... Philáriót is, hűséges szolgámat.

- Égi istenek! - kiáltott fel a lány. - Sujtsatok le rájuk!

- És Taurus Antinort, Róma praefectusát - tette hozzá a caesar s amint ezt a nevet kimondta, dühösen mormogott.

- Taurus Antinort! - álmélkodott a lány, majd alig hallhatóan ismételte a caesar szavait: - Eszközükké akarnak tenni téged is!

Dea Flavia kissé hátrariadva sarkaira ült, kezét összefonta maga előtt s fejét a szégyen és rémület pirosságával hajtotta mellére. Az ő nevét is emlegették az árulók, az ő személyét úgy adták-vették, mint a leggyalázatosabb szentségtörés jutalmát, mely valaha is beszenyezte a római patriciusok becsületét.

- Taurus Antinor - suttogta magában - te vagy a legalávalóbb áruló valamennyi között.

Most már a caesárnak nem kellett a lány hűségét kérni. Caligula maga is meg volt elégedve sikerével és nem is leplezte örömét. Ő csak annyit akart, hogy Dea Flavia ne keresztesse ravaszul kieszelt tervét. Dea Flavia ellenállása most már nem veszélyeztette a cselvetés sikerét.

Caligula úgy gondolta, hogy itt az ideje befejezni a beszélgetést. Azt akarta, hogy a lány fogékony elméje őrizze meg a caesari méltóság és hatalom ünnepélyes emlékét. Mint aki minden körülmények közt mindig megmarad szédelgőnek, Caligula most felállt s kinyújtott karral felmutatott az ólomszínű ég apró villámaira.

- Jupiter villámai most messze cikáznak - mondta lassú hangsúllyal -, de holnap lesujtanak Rómára és négy fal közt is utoléri az árulókat. A levegő tele lesz jajgatással és fogvaccgással, vér festi vörösre a Tiberis vizét, mert a meggyilkolt caesar bosszút kiált a gyilkosokra. Tehát megmented a caesart, Dea Flavia?

- Megadtam válaszomat, kegyes uram - mormolta a lány. - Életem a tied.

- Szóval engedelmeskedel?

- Parancsolj velem, caesar!

- Holnap, a cirkuszban... megértetted?... Tervem kész!... csak neked kell engedelmeskedned... vakon... érted? - ismételte a caesar rekedten.

- Értem, uram.

- A közönség... az egész plebs... mindenki előtt meg fogom nevezni jövődöbeli férjedet... és te elfogadod... mindenkinek füle hallatára... ellenkezés nélkül...

- Amint uram parancsolja.

- Megesküszöl?

- Megesküszöm.

- Akkor - szólt a szédelgő uralkodó s ártatlan áldozatok véréből szennyes kezét csufondáros áhítattal a hűségesszívű lány lehajtott fejére tette - fogadd a győzelmes Jupiter, a szent Juno és a Nagy Anya áldását, mert méltó vagy a caesarok családjára.

Alig hogy káromló szavait kiejtette, a régóta várt vihar hirtelen rettenetes erővel kitört. Hatalmas villám futott végig az égen s megvilágította az egész termet, a térdelő Dea Flaviát, a császári szörnyeteg torz alakját s a vázában hervadó virágokat. Aztán iszonyatos dörgés rázta meg Dea Flavia egész palotáját.

Caligula rémülten elordította magát, hangosan szolgálíért kiáltott, aztán kirohant a palotából.

XIV. FEJEZET.

Mint aki drágakőt hitvány kőbe foglal,
úgy aki tisztességet teszen az esztelennek.

Példabeszédek, 26, 8.

A nagy amphitheatrum felé vezető utakon és utcákon éjfél óta nyüzsgött a nép. Mindenki egyazon irányba tartott: az ünneplőbe öltözött férfiak és nők s a mellettük szaladgáló gyermekek egyaránt. A férfiak megvoltak rakodva gyékénykosarakkal, elemózsiás szatyrokkal, mert előre volt látható, hogy a multság kezdetére órák hosszát kell várni s a hosszú várakozásban az ember megéhezik.

Az asszonyok már előző nap megfőzték a tojást, sütöttek halat s vették azt a gyümölcsöt, amelyik ép legolcsóbb volt. Mindenki sietett, mert bár az amphitheatrum üresen állt s - amint mondták - kétszázezernél is több ember belefért, nyilvánvaló volt, hogy a játékok megnyitását kétszázezernél sokkal több ember akarja látni.

Mindenki tudta, hogy a látványosság harmincegy napig tart és végig izgatóan változatos lesz. De a legnevezetesebb napnak a megnyitás napja ígérkezett. Ott lesz a caesar. Ő nyitja meg ünnepélyesen a játékokat. Ingyen ajándékokat osztat ki. Hálát mond az isteneknek a veszélyes germániai expedícióból való szerencsés visszatéréseért. Megmutatja magát a népnek. Szívesen fogadja az üdvözlő ujjongást s annyi vídám multságot, zenét, látványosságot és viadalt nyújt a lakosságnak, amennyit a nép csak akar.

Ezer, sőt tízezerszám özönlött a nép már éjfél tájban a cirkusz felé, hogy a kapuk megnyitásának pillanatában jelen legyen, betódulhasson az üres arénába s úgy magának, mint családjának jó helyet szerezzen.

Amikor hajnalban a nagy rézkapuk erős sarkaikban megcsikordulva lassan kitérültek, mintha a hatalmas tenger zsilipjei nyitak volna szét. Egymás hegyén-hátán, tolongva, lökdösődve, rohanva, ugrálva, egymást tépve-szaggatva, bukdácsolva tódultak be az emberek a széles kapu két szárnya közt s benn, az üres aréna rengeteg porondján úgy futottak szét, mint hangyabolyból a hangyák.

Apró törpék seregének látszottak, amely lármásan, felhevülten, a hajnali hűvös szellő ellenére is verejtékezve rohan a helyére.

Félórával utóbb valamennyien letelepedtek, elfoglalták az egymásra magasló sorokat és lihegve néztek körül. Elkeseredett viaskodás árán az erőszakosak az első sorokba kerültek, míg a gyengéknek a felső sorokkal kellett megelégedniök. De mindenünnen egyformán jól lehetett látni az arénába, sőt voltak olyanok, akik szívesebben ültek fenn. Itt tisztább volt a levegő s az aréna falairól némi árnyék is hullott az ember fejére.

Az égen viharfelhőnek nyoma sem volt. Jupiter villámai tegnap reggel kitombolták magukat, fülsiketítőn és rémítőn harsogott az ég s valami közelfő, nagy veszedelem félelmében megremegtek a babonás szívek. Ma azonban az égbolt mosolygott. Alig pár perccel hajnal után elöntötte az eget az a szikrázó, kristályos kékség, amelyben a szem akaratlanul az atomok mirriádját, az áthevülő éther forró rezgését látja.

Hogy szép késő nyári nap van, mindenki magától érthetőnek vette. Mintha a caesar-rendelte ünnepnapon és mulatságon nem is lehetett volna másképp. Az ünnepnapot és szórakozást a nép jogos követelésének érezte: a caesar a nép mulattatásával igazolta hatalmát. A szertelen

caesari fényűzésen és tobzódáson a tömeg csak azért húnyt szemet, mert mulatsággal kárpótolták.

Katonák álltak őrt a kapuban. Sárga sisakjuk csillogott a napon, köntösük alatt bronzszínű, meztelen lábszáruk barnállott. Megkésített nézők jöttek egyre, férfiak s nők, akik sajnálták a jó helyért az egész éjszakát átvirrasztani s most majdnem minden jó sort elfoglalva találtak.

Az aréna északi részén pompáztak a szenátorok, patriciusok és lovagok páholyai és középen bíbor kárpitokkal, függönyökkel és zászlókkal ékesen a császári páholy. Peremét arannyal hímzett gyönyörű szőnyegek borították, melyek lustán hullámoztak a reggeli szélben. Székek és vánkosok tömege tarkállott a páholy mélyén, tápot adva a találgatásnak, hogy melyiken ki foglal majd helyet.

Az uralkodói emelvényt virágok garmadája díszítette. Agyagvázákban nagy liliomcsokrok virultak és karmazsinpiros rózsafüzérek gyöngyöztek. Mindenki bizonyosra vette, hogy az ünnepi játékokon Augusta Dea Flavia is jelen lesz, mert a liliom az ő kedves virágja. Ahol ő megjelent, a liliom sem hiányzott.

A gazdagok emelvényét úgy helyezték el, hogy a nap nem áraszhatta rájuk sugara hevét. Az amphitheatrumnak erre a részére fehér és bíbor csíkozású ponyva hintett kellemes, hűvös árnyékot.

Alig valamivel hajnali két óra után a látnivalók megkezdődtek. Felvonultak a viaskodásra ítélt emberek és bemutatásra kerültek a különböző vadállatok. Nyolc erős teherhordó ló húzta a numidiai oroszlánok vasból való nehéz ketrecét, melyben az állatok soványan, éhesen, fenyegető vörös szemmel morogtak s tajtékos szájjal várták a martalékot. Aztán sorra jöttek a hiénák, amelyek újdonságot jelentettek a játékok sorában, majd a nilusi krokodilok és a thráciai erdők farkasai.

Élvezet volt hallani az oroszlánok ordítását és elgondolni, hogy nemsokára egymás ellen fogják őket uszítani vagy a krokodilokkal eresztik őket össze halálos küzdelemre. De még izgalmasabb lesz majd az, ha a nemrégiben germán földön foglyul ejtett hadifoglyok mérik össze öklük erejét a sivatag urával.

Az állatok bemutatása majdnem egy óra hosszat tartott. A közönség türelmetlensége egyre nőtt. Az állatokból elég, a nép az állatok zsákmányát kívánta látni. A nők ép oly hangosan kiabáltak, mint a férfiak. A gyermekek felálltak a padokra, hogy lássák a hadifoglyokat, a gonosztevőket és a lázadó rabszolgákat, akik a későbbi multság tárgyai lesznek.

A halálraszántak csakhamar meg is érkeztek. A nép hangosan ujjongott. Csupa remegő, nyomorult ember vonult fel. Mindenfelől a halál meredt rájuk, az állatok átható szagából a halál búzlótt feléjük s az izgatott nép csillogó szeme arról beszélt, hogy könyörületre hiába számítanak.

A legtöbb rabszolgán meglátszott, hogy lelkét máris rabul ejtette a férfiatlan, gyáva iszonyat. Nyomorult testükről csak úgy ömlött a hideg veríték. Majdnem egytől-egyig tolvajlásban vagy gyilkosságban vétkes, született gonosztevők voltak, akiket az arénában való pusztulásra ítélték, hogy bünhődjenek vétkeikért és mulatságot nyújtsanak a népnek.

A legelvetemültebb gonosztevők közül néhányat germán lázadónak öltöztettek fel, mint akiket a caesar nemrég maga hajtott igába. Fejükön kétszínű parókát, derekuk körül kecskebőrt viseltek s amint körüljárták a hatalmas arénát, csuklójukon és bokájukon megcsörrent a láncc.

A tömeg, amint megpillantotta őket, oda volt. A fogoly germánok csak megerősítették a caesar vitézségének hírét. Csupa hatalmas termetű és széles vállú embert szemeltek ki a

látványos játékokra. Ámulat volt látni őket s az átkozódás kiáltása tört fel a nézők ajkán. Ezek csakugyan külön büntetést érdemelnek, mint a közönséges gonosztevők. Ezek a caesar hatalma ellen támadtak fel és szent életét is fenyegették.

De a kora reggeli órák látványosságának legérdekesebb tárgya kétségtelenül az a fekete párduc volt, melyet egy bennszülött numidiai főnök küldött hódolata jeléül a caesarnak. Napok óta szertelen hírek jártak az állat ravaszságáról és vadságáról, de látni a párducot még senki se látta. Lánckok közt tartották zárva a caesari palota kertjében. Mesélték, hogy mióta a sivatagból Rómába hozták, nagysága és ereje még megnőtt.

Hogy a párducot már ma bemutatták, izgató meglepetés-számba ment. Mindenki tudta ugyanis, hogy a caesar igen nagyra van vele, a vasrácson keresztül minden nap megnézi és gyönyörködik vadságában, kegyetlen vérszomjában. A palotakert egyik elzárt részében a caesar külön ketrecet építtetett s afrikai márványból való fürdőmedencét is állíttatott bele. A villa, mellyel etették, aranyból volt s kappant, nőtény pávát hizlaltak neki csemegéül.

A caesar állítólag gyönyörrel szokta nézni, hogyan táplálják párducát élő állatokkal s gyakran maga saját kezéből etette a bestiát. Suttogták, hogy emberi húst is szóratott eléje, rabszolgákat, akik nem engedelmeskedtek elég készséggel vagy másképen keltették fel rettenetes haragját. Egyik legnagyobb mulatsága Caligulának állítólag az volt, hogy a szerencsétlen rabszolga karját bedugatta a rács közé, aztán nézte, hogy a párduc hogyan ropogtatja az emberi csontot, hogyan nyaldossa a vért, miközben a vergődő rabszolga a leírhatatlan rémület és kínlódás szörnyű kiáltásaival töltötte be a levegőt.

A legnagyobb és legjobb caesar most, hogy kedvében járjon népének, kegyesen megengedte, hogy mások is lássák kedvenc állatját. Hangos taps és dörgő tetszés fogadta a nagyszerű ketrecet, melyet tizenhat néger rabszolga húzott be az aréna porondjára. A ketrec aranyozott rácsai fölött császári lobogó lengett és az uralkodói jelvények tündöklöttek. Faragott fából való talapzata tömör acélból való kerekeken pihent. Az egész kerekas alkotmányt a tizenhat néger rabszolga négy nehéz acélláncon húzta. Derékig meztelen testüket skárlátpiros lepel borította, fejükön pedig fényes acélpántok alá szorítva öt hosszú strucctoll lengett, melyet égő skárlát festékkel festettek pirosra.

A ketrec a maga tömör talapzatával és nehéz vasrúdjaival roppant nehéz volt. A tizenhat izmos afrikai megfeszítette testét, lábát megvetette a homokban, felsőtestével előredőlt s vállát, karizmaít úgy megerőltette, hogy azok reszkettek, mint valami eleven húr. A vadállat kígyószerű, széles fejét előrenyujtva a ketrec egyik sarkában lapult. Apró arany szeme sárgán villogott s olykor-olykor vigyorgáshoz hasonló különös fintorba torzultak hatalmas állkapcsai. Izmos farka szünetlenül verdeste a ketrec padlóját.

Itt-ott amint az egyenetlen porondon a ketrec egy-egy zökkenése megzavarta vészterhes nyugalmát, a párduc hirtelen, mint a villám, felugrott, egyetlen szökkenéssel a rácsnál termett s nagy fekete mancsával az ép kísértően közel látszó valamelyik néger háta felé vágott.

Az a ravasz biztosság, ahogy a vadállat a rács két vasrúdja között előrecsapta mancsát, fölöttébb tetszett a népnek. Mikor utóbb hatalmas körmeivel elérte az egyik néger hátát s vállától a derekáig lerántotta róla a bőrt, ezer és ezer torokból visszhangzott a gyönyörkiáltás, amely úgyszólván megrázta az óriás amphitheatrum falait. Gyermekek elragadtatva visítóztak, nők eszeveszetten tapsoltak, férfiak pedig torkuk szakadtából ordítozták: «Habet, habet!» A szerencsétlen rabszolga pedig vérvesztésgőtől alétan, eszméletét veszve bukott a ketrec kerekéi közé.

Szinte őrjöngve tombolt a nép, amikor rézből való trombiták felharsanó rivalgása jelentette, hogy közeledik a caesar.

Praetorianusainak kíséretében, lengő zászlók közt lépett a páholyba. Amint a rengeteg tömeg megpillantotta, mindenki egyszerre felállt s ép olyan viharos lelkesedéssel üdvözölte, mint pár perccel előbb a párdúc vérszomjas kegyetlenségét vagy ahogy ujjongott volna a caesar halálán, leszúratásán s utódja kikiáltásán.

A caesar bíbor selyemből való tunikát viselt, melyet a napnak, holdnak s csillagoknak aranyból-ezüstből hímzett képe díszített. Mellén Augustus mellvértje csillogott. Ezt a nagy császár sírboltjából ásatta ki. Formátlan fején drágakövekből való és szétáradó napsugarakhoz hasonló diadém ragyogott, míg kezében Jupiter jelvényét, az arany villámot s Neptun jelvényét, a hármáságú szigonyt tartotta.

Testőrök, lovagok, szenátorok és patriciusok vették a caesart körül. Közvetlenül mögötte haladt felesége, Caesonia és nagybátyja, Claudius, Germanicus öccse.

Caligula a páholy elejére lépett, hogy a tömeg jól láthassa egész groteszk alakját. Szemmel látható elégedettséggel élvezte a nép örömet s az ujjongást, amely szünetlenül szállt az ég felé.

Nem hallotta a gúnyos nevetést, sem azokat a csufondáros megjegyzéseket, melyekkel megjelenését kísérték, kedve tellett abban, hogy minden szem egyszerre feléje fordult és hogy valóban császári pompa vette körül. A zászlótartók meglengették a zászlókat s úgy tetszett, mintha bíbor és arany felhő hullámozott volna a császár feje körül. Az Augusták Caligula parancsa szerint valamennyien caesari rokonuk körül álltak. A nép úgy nézte a nagyszerű színjátékot, mint ahogy a pompás látványosságokat szokta. Mindaz, amit látott, csak egy részlete volt a szórakoztató mulatságnak. Nagy volt az érdeklődés az Augusták iránt is. Akik ismerték a császári ház tagjait, ujjal mutogatták kevésbé szerencsés szomszédaiknak a császári hölgyeket.

- Caesonia áll a legközelebb a caesarhoz. Mondják, hogy Caesonia egyszer bájitalt adott Caligulának, mert a caesar szerelme igen hamar kihűlt. Ettől a bájitaltól tébolyodott meg a caesar.

- Aztán ott van a caesar két nővére, Drusilla és Livilla. Drusilla nagyon szép.

- Amott meg Julia áll, Drusus leánya, aki szívesen lépne Caesonia nyomába.

- De mégis csak Dea Flavia, Claudius Octavius leánya a legszebb mindnyája között.

- Éljen Dea Flavia Augusta! - kiáltotta a nézők egy csoportja.

Dea Flavia hófehér köntöst viselt. Nyakában gyöngysor csillogott s arany haját gyémánt diadém ékesítette. Sápadt volt nagyon s nem mosolygott egyetlen pillanatra sem. Kezében három hosszúzárú liliomot tartott, melyek majdnem éppolyan fehérek voltak, mint az arca.

Mindenki észrevette, hogy a caesar Dea Flaviát közvetlenül maga mellé, bal oldalára ültette, míg jobb oldalán Caesonia foglalt helyet. A tömeg azt is látta, hogy Dea Flavia megéljenzését a többi Augusta bosszúsággal fogadta.

Most Caius Nepos, a praetoriánusok praefectusa, a császári páholy elé lépett és stentori hangon megparancsolta, hogy mindenki térdeljen le. A páholyokban lévő nyomban le is térdeltek s ugyanígy tettek a zászlótartó gárdisták, a szenátorok és lovagok is. Letérdeltek az Augusták és a császári páholytól jobbra és balra trónoló patriciusok is. De a tömegnek nem mindegyik tagja ereszkedett térdre. Caius Nepos kénytelen-kelletlen megismételte parancsát, s azzal fenyegetődött, hogy nyomban szétkergeti az egész nézőközönséget és megtisztítja az amphitheatrumot. Végre letérdelt mindenki.

Csak maga Caligula maradt állva és nem messze tőle egy falnak támaszkodva Róma praefectusa.

A caesar most megáldotta a népet, majd Caius Nepos intésére feltört a kiáltás: «Üdv a caesarnak! Üdv neked, ó, isten! Üdv a hadsereg atyjának, a legjobb és legnagyobb caesarnak!»

XV. FEJEZET.

«Ki tudja, Ádám fiainak lelke felfelé
száll-e, a barmok lelke lefelé száll-e?»

Prédikátor Könyve 3, 21.

Caius Julius Caesar Caligula feltűnően jókedvű volt és az egész idő alatt mosolyogva bólogatott a körülötte levők és a nép felé. Igaz ugyan, hogy arcán halálos sápadtság fehérlett és szemét vér borította, de ezt csak betegeskedésének tulajdonították, mert kedélye kétségtelenül a lehető legjobb volt. Csak egyszer ráncolta össze homlokát: amikor hátrapillantva meglátta, hogy Róma praefectura egyenesen állva maradt, amidőn a caesar üdvözlésére mindenki leborult. De hamarosan felderült arca s később egész barátságosan beszélgetett a praefectussal. A körülötte levő Augusták minduntalan nevetgéltek, mert a császár időről-időre egy-egy szellemes megjegyzést, vagy - ami karakterének inkább megfelelt: durva tréfát intézett hozzájuk. Az előadást Caligula elejétől végig figyelemmel kísérte. A műsoron első helyen Páris ítéletének verses travestiája szerepelt, amelyben a Parisia nevű hösnő előtt istenek versengenek az aranyalmaért. Majd a vízzel elárasztott és ügyes gépek segítségével hullámvásba hozott arénán sorhajók gyakorlatoztak. Ezután birkózás és vadászjelenetek következtek külön e célra Thráciából hozott vadkanokkal és farkasokkal.

A caesar nézte, hogy marcangolják egymást szét a numidiai oroszlánok s a nézőtérrel együtt lelkesen megtapsolta a hiénák és krokodilusok viadalát. Biztatta a gladiátorokat és izgalma, akárcsak a néző tömegé, fokról-fokra magasabbra hágott, amint az egyszerű és békés játékokra egyre vadabb és vérszomjasabb jelenetek következtek.

Úgy látszott, mintha egy, a nép lelkiületét jól ismerő ravasz elme úgy állította volna össze a játékok műsorát, hogy minden újabb jelenet magasabbra csigázza a római nép lelke mélyén szunnyadó kegyetlenkedés vágyát.

A vér patakokban ömlött. A közönség remegő orrcimpával, kábult aggyal szívta be émelyítő szagát s a még több vér utáni lázas vágy kiszáritotta az ajkakát és nyelveket.

Mindez még csak előjáték volt. Az igazi látványosság, amelyért minden római - patricius vagy plebejus, gazdag vagy szegény, férfi, nő vagy gyermek - egyaránt reszketett, csak most kezdődött. Ez volt az életük. Ezért átvirrasztottak fél éjszakákat s vártak órákon át, csakhogy elég közel legyenek a küzdőtérhez, érezzék a porondot megfestő vér szagát és láthassák az elesett arcán a haláltusa utolsó vonaglását.

- Habet! Habet! Habet!

A kiabálás egyre rekedtebbé vált. Férfiak, nők messze kihajoltak s tágra nyitott szemmel bámultak, míg kinyújtott kezük hüvelykujja könyörtelenül követelte a halált.

- Habet! Habet! ordították az asszonyok, amikor egy összeroskadt alak a porondon vonaglott s a győztes emelt fővel várta a nép ítéletét.

Fent a császári páholyban nevetett és tréfált a caesar. Feje fölött zászlók lengtek; a sátorponyva hűvös ibolyaszín árnyékot vetett káprázatos öltönyére és az Augusták drágakövekkel ékített fejére.

Az óriási aréna többi része fényáradatban úszott, mert a délelőtti nap majdnem függőlegesen áradt az ovális térség déli oldalára. Aranyos és barna, vörös és fekete fejek tengere hullámvászt, aszerint, hogy lent a küzdők ide vagy oda kerültek; a legyezők tarka tollai lengedeztek, játszi

szellő kapott belé a palástokba. Minden homokszem, mint parányi tükör, a ragyogó napfényt látszott visszavetni. Minden izzó színpompában tündöklött, míg a márványfalak árnyéka annál komorabbnak tűnt fel.

A déli oldalon a vörhenyes, barna és zöld szín minden árnyalatát fel lehetett találni a plebs szegényes tunikáin, amelyeken aranyos napfoltok játszadoztak, míg az ellenkező oldalon, a gazdagok soraiban a hús amethyst- és chrysoprázszíneket a védő sátorponyva gyöngye ibolyaszínű árnyakkal fátyolozta. Az aréna mindkét végén a tömör, vert rézből való kapuszárnyak mint óriás, vörös tükrök vetítették vissza az aranyos és ibolyakék színeket, akár az alkonyatcsókolta felhők a nap sugarát.

Az ég tündöklő, szikrázó kék boltozatja drágaköként csillant meg az aréna márványfalain és tükröződött a császári páholyt őrző legionáriusok sisakján. És ezt az egész fényt és színpompát a forró napsütésben táncoló parányok megszámlálhatatlan sokasága aranyfátyollal szőtte be, tökéletes harmóniává tompítva a rubin, smaragd, sardonyx és indigó bántó ragyogását.

Mindezeken keresztül feszült meg a lázas várakozás szinte kézzelfogható érzése.

Ez az érzés tüzelt minden arcon s gyújtott fényt minden szempárban, ez táncoltatta a fényárban úszó parányokat, ezt szívta magába minden lélekzetvételnél kétszázezer reszkető torok.

A caesar feje fölött szellő csapkodta a nehéz sátorlapot, mintha szellemkéz rázta volna a pokol kapuját.

Most néhány szerencsétlen embert, akiket előzőleg a császári törvényszék elítélt, szembesítettek fegyveres emberekkel, a valóságban hóhéraikkal, oly egyenlőtlen volt a küzdelem. Óriási termetű, rövid kardokkal felfegyverzett afrikaiak vetek üzőbe nyomorult, elcsigázott embereket, akik jajveszékelve szaladtak körbe, átbujtak a korlátok alatt s átugortak mesterséges akadályokat. Rohantak, egyre rohantak, vitte őket a vak önfenntartási ösztön, amely még a biztos halál láttára sem szűnik meg senkiben.

Ez is csak újabb vadászjelenet volt.

Senki sem törődött azzal, vajjon valóban bűnösökön hajtják-e végre az ítéletet s hogy törvényes vizsgálat után jogi alapon ítélték-e el őket? Csak az volt a fontos, hogy a látványosság új volt és érdekes. A jól iskolázott afrikai óriások úgy játszottak a nyomorultakkal, mint macska az egérrel, utat engedve a látszólagos szabadulás felé, hogy ismét rájuk vessék magukat s a halált osztogató rövid karddal kioltásuk életüket.

Zajos taps kísérte az előadást; féktelen kacaj gúnyolta az üldözöttek hiábavaló erőlködését, az akadályon való bukdácsolásukat, a szemükben tükröződő iszonyatot és ösztövért testük vonaglását a pribékek súlyos ökle alatt.

«Habet! Habet! Habet!» - üvöltötte mindenki - ha a zsákutcába szorított szerencsétlen nevetségesen gyenge karja megkísérelte a küzdelmet felvenni a dagadó izomzatú afrikai halálthozó fegyverével.

«Habet! Habet! Habet!»

- Megvan! - ordították. Igen, a halál, a tátongó seb a még lihegő mellkason, a haláltusa mulattatta a világ első polgárait.

Végre már vértől vöröslött az aréna egész porondja, a vérszag eljutott minden lüktető cimpáig s a kiáltozás vad üvöltéssé fajult, mintha démonok ezreit engedték volna szabadon. Ez az ízelítő a legmagasabbra csigázta a kegyetlenkedési vágyat. Caligula meg lehetett elégedve.

- Az oroszlánokat! Az oroszlánokat! Rabszolgákat az oroszlánok elé! - ordították minden oldalról. A sok ezernyi láb türelmetlenül dobogott a padlón s a hatalmas rézkapuszárnyak mögül vészajtósló mennydörgés rázta meg a forrósággal teli levegőt.

Caligula kedvence nyolc ethiopiai rabszolga által vont aranyos, cifra ketrecében lassan begördült az arénába.

Mély sóhaj lebbent el minden ajakról. A zivaj lecsendesült, halálos csend honolt a hirtelen, mintegy megkövesedett nézők fölött. Csupán abban a kétszázezer szempárban volt élet, amely nem látott egyebet, mint a ketrecet s azt, ami abban rejlett.

A fekete párdúc, melynek sima, fekete szőrére a vakító déli nap vörösesfakó foltokat varázsol, a ketrec egyik sarkában kuporgott; kígyóalakú fejét, lapos, széles homlokát s hatalmas ívelt állkapcsait mélyen behúzta vállai közé; aranyosan csillogó éles, kicsi szeme unottan, lustán pislogott.

A lihegő rabszolgák lassan gördítették a ketrecet az arénán végig, majd az aréna keleti végénél, a kapuval szemben megálltak.

XVI. FEJEZET.

«Légy hű mindhalálig.»

Jelenések könyve 2, 10.

Fent, pompás sátrában, a csíkos ponyvatető alatt Caligula császár kéjesen vigyorgó arccal várta kedvenc párduca megjelenését. Szemmel látható örömmel dörzsölgette kezeit és ismételten felhívta Augusta Dea Flavia figyelmét az állat szépségére. Augusta azonban csak hűvösen bólintott. Az egész hosszú délelőttön át ott ült a caesar mellett, de igen kevés életjelt adott magáról. Sokan azt hitték, hogy a hőség és a kezeiben tartott liliomok illata elaltatta. Annyi bizonyos, hogy a szörnyű játékok alatt behunyta szemét és amikor panaszos halálordítás visszhangzott az arénában, fülét befogta. A caesar csak nevette s mulatott rajta a többi Augusta is, akik szemmel láthatólag igen jól szórakoztak.

Az előadás valóban eléggé szelid volt s az embervadászat nélkül igazán kiállhatatlanul unalmas lett volna. Egynehány rongyos rabszolga halála igazán nem izgathatta fel egy római hercegnő idegeit. Ami pedig a gladiatorokat illeti - nos, azokat úgyis erre nevelték s jól megfizették halálukat.

Nem messze a caesar magas személyétől, megszokott fesztelen tartásában Róma praefectura komor csendben támaszkodott a márványfalhoz. A caesar maga kívánta megjelenését. De Róma praefectura különben sem hiányozhatott, amikor a caesarnak a népe közé kegyeskedett leereszkedni.

Azt azonban senki sem tudhatta, lát-e, hall-e valamit a Pannonicus abból, ami körülötte folyik. Szemeit ugyan tágra nyitotta, de nem tekintett le az arénába. Senki sem tudhatta, hogy mélyen ráncolt szemöldöke alól hová irányult égő pillantása s hogy Taurus Antinor helyéről épen egy finom arcél körvonalait, egy gyöngéd kerekded arcot és egy selymes fürtök alól kikandikáló parányi fülecskét lát.

Látta, hogy a nő aranypillás nehéz szemhéja hogyan borul szemeire s hogyan rázza az undor és borzadály időközönként egész karcsú alakját.

Egyszer a liliomok kihullottak Dea Flavia kezéből s az a halk nesz, amellyel a márványpadlót súrolták, felébresztette álmodozásából. Tágranyitott szemmel tekintett körül s pillantása hirtelen találkozott a praefectus szemével. Egész mélységes lelke visszatükröződött ebben a tekintetben, egy olyan lélek, amely csordultig tele volt a látottak fölötti elszörnyedéssel.

De olyan gyorsan, ahogy akaratlanul feltárta lelkét, ismét elrejtette hajthatatlan büszkesége szokásos álarca mögé. Sötéten pillantott a férfira, mintha haragudnék, hogy elleste egy titkát s majdnem úgy látszott, hogy harag és gyűlölet villant meg tekintetében. Elfordult és félrerúgta a lehullott liliomokat. Azután előrehajolva ült a helyén, könyöke egy hímzett párnába mélyedt s arca kezein nyugodott.

Ó, ha a praefectus tehette volna, milyen szívesen ragadta volna ki a lányt a kegyetlenkedés és vérengzés ez undorító színteréből. Összekulcsolta karját a mellén s miközben nagynehezen önuralmat erőszakolt magára, minden izma a pattanásig megfeszült. Egész lelkével arra vágyott, hogy elvigye innen, minden idege azért reszketett, hogy erős karjain vigye ki Róma kegyetlen falai, a márvány palotasorok és templomkoszorúzza hegyek közül, a Campania mocsarain és a kék tengeren át a távol Galileába, ahol ő maga boldogságot és békét találna.

A caesar kívánta, hogy ma itt legyen és ő eljött, hogy a caesar akaratának eleget tegyen. Mindenkor meg fogja adni a császárnak, ami a császáré. De itt állott s nem látott egyebet, mint egy gyémántkoszorúzza aranyos fejet, egy gyöngéd rózsás arcot és a szellőben lebegő, elszabadult selymes fürtöket.

Nem volt többé szívében bánat, sem lelkipurdalás vagy árulástól való félelem. Az az ember, az aventinusi kis kunyhó lakója megtanította, hova vigye gyengesége és bűnei terhét.

Tudta, hogy szereti Dea Flaviát egy olyan egyenes szív minden érzésével, amelyet eddig még soha nem érintett a szerelem édessége. Tudta, hogy szereti azzal a szenvedéllyel, amellyel egyik lélek egy másik lélekben társát leli fel. De azt is tudta, hogy ebben a szerelemben egy gondolattal sem árulta el azt, akinek szolgálatában életét fogja feláldozni. Tudta, hogy a szép, ifjú, pogány nő gyönyörű látomása soha többé nem fog a kereszt és ő között megjelenni, sőt a lány fogja - akaratlanul és öntudatlanul - a Golgothára vezető utat megmutatni.

Le kell mondania állásáról - ezt is tudta. Még néhány nap a caesar szolgálatában s ígérete nem köti többé Rómához, hiszen a caesar visszatért külföldi útjáról.

További életét annak a szolgálatában tölti el, aki némán, a keresztfáról vette ki belőle a hűség esküjét. Valahol, egy csendes campaniai kunyhóban, vagy ha kell, messzebb is, minden erejével azon lesz, hogy lelkeket nyerjen meg Krisztusnak s lemondjon mindenről, ami életét eddig könnyűvé és kellemessé tette. Isten a megmondhatója, milyen könnyű lett volna ez ezelőtt negyvennyolc órával. Taurus Antinor gyűlölte és megvetette a római életet, a bomlott agyú caesar zsarnokoskodását, a megszokás gerinctelen közönyét s az undok, embertelen kegyetlenség mindig ismétlődő megnyilvánulásait. A Forumon töltött négy nap előtti déli óra óta jövőendő életére a kimondhatatlan megkönnyebbülés érzésével tekintett.

De most a lemondás többet is jelentett. Megválni Róma hiú dicsőségétől s kegyetlenségétől egyértelmű volt a Dea Flaviától való elszakadással. Egyértelmű volt azzal, hogy saját szívét tépje ki, amely egy gyönyörű lány lábainál vert gyökeret. Átláthatatlan fátylat kell húznia élete és a közé, ami ezentúl életét kedvessé tudná tenni.

Álmodott s álma olyan szép volt, hogy lelke mélyét besugározta, de felébredt, mielőtt a csodás álmokép valójában megszületett volna. A keresztfáról a názárethi Jézus hívta s vérző, elgyötört keze a széles, arannyal és rózsával meghintett útra mutatott, amelyen illatozó liliomok fölött édes madárdal csengett. Az elhaló hang szeliden suttogott: «Válassz!»

A katona választott s elkészült útjára. De a lemondás nem azt jelentette, hogy az útról, melyet nem szeretett, térjen le, hanem - áldozatot követelt! Vegye magára keresztjét s vigye fel a hosszú fáradságos úton, fel a Kálváriára, roskadjon fájó háta, verejtek le a teljes elhagyatottság kimondhatatlan kínjait.

Azt jelentette, hogy áldozza fel virágzó élete minden gyönyörét, a nő boldogító mosolyát, az édes ajakról lopott csókok mézét. Azt jelentette, hogy ne töltse el többé örömmel, ha a nő elhalad előtte, ha palástja suhogását hallja; azt jelentette, ne gondoljon többet a nő bírására, ne gondoljon arra, hogy édes, szép otthona legyen, ahol apró gyermekek lábcskái topognak körülötte s a sarokban valaki egy parányi bölcsőt ringat. Jelentette a boldogság gondolatának s lelke minden vágyának feláldozását.

Azt jelentette, hogy a kereszt tövére saját szívét feszítse fel.

XVII. FEJEZET.

«Igy hát szívük kívánságára hagytam
őket és öntanácsaik szerint jártak.»

LXXXI. zsoltár, 12. vers.

Időközben a cirkusz munkásai, az ácsok és kovácsok összeállították a következő jelenethez szükséges díszletet. Hatalmas fatörzseket cipeltek be és állítottak fel, hogy embernek, állatnak egyaránt menedéket nyújthassanak. Egy hatláb széles, mesterséges patakot vezettek az arénán keresztül, amelynek partjait sás, káka s egyéb vizinövények festői csoportjai borították. Az egész arénát egy-kettőre nyílt mezővé alakították át, amelynek a művészi csoportosított fák, az üde pázsit, a szelíden hajló dombok és völgyecskek, a ringó füvek közt rohanó patak a legtermészetesebb színezetet adta.

A nép a legnagyobb meglepődéssel figyelte az előkészületeket; a caesar kedvenc párducának jelenléte biztosította arról, hogy kedve szerinti élvezetben lesz része. A munkások hamarosan igen szokatlan munkához láttak. Hogy ezt bárki megérthesse, ismerni kell az aréna egész belső elrendezését. A porondot, amelyet most a mesterséges táj borította, tizenkét láb magas, tömör márványfal zárta körül. Ebben a magasságban kezdődött az első ülésor, amely mögött lépcsőzetesen emelkedett a sorok sokasága. Körülbelül négy lábnyira a földtől keskeny párkány húzódott végig, míg a fal felső részét alacsony oszlopokon nyugvó boltívek díszítették. A vastag oszlopok közét mély fülkék töltötték ki. A fülkék előtt a munkások bíborselyemből font hágcsókat erősítettek vaskarikákba. Ezek a hágcsók éppen annyira lógtak le, hogy ha valaki a párkányra felugrott, elérhette a hágcsó alját s azon felmászhatott az oszlopok közé.

A nép visszafojtott lélekzettel leste ezeket az előkészületeket, amelyeknek célja egész világos volt. Egyenlő esélyű harcot akartak lehetővé tenni az üzőtt ember és az üldöző vad között. Ha a párduc valakit üzőbe vett, az illető még mindig felugorhatott a párkányra s feltornászhatta magát a selyemhágcsón az oszlopfülkébe. A halálfélelem igen mozgékonyakká teszi az embereket.

Úgy látszott, hogy az eljövendő küzdelemben erősen kedveznek az embernek. Ha az üldözött felvonta maga után a hágcsót, biztonságban érezhette magát az oszlopok között, mert a simára csiszolt tömör márványfal keskeny párkánya nem nyújtott elegendő támasztékot a feldühösített vadállat éles karmainak. Amikor a nézők erre rájöttek, türelmetlenkedni kezdtek. Az új látványosság nem ígérkezett kedvükre valónak. A párduc szomorú szerephez jut, hacsak nem tehetetlen áldozatokat vezetnek eléje.

Elégedetlenség halk moraja kelt az aréna minden pontján. Amint a munka előre haladt s köröskörül tizenkét lecsüngő mentőhágcsó némán fokozta a nép izgalmát, a morgás haragos kiáltozássá változott.

De Caligula sem a morgással, sem az elégedetlenség hangosabb kitöréseivel nem törődött, holott máskor ilyesmi a dühöngésig tudta vadítani. Élénken figyelte a munkások előkészületeit s egy-kétszer maga kiáltott le parancsot.

Amikor mindennel elkészültek, a szomszédos páholyhoz fordult s kicsiny, vérrel borított szemei sorra vizsgálták a benne ülő patriciusok, lovagok és szenátorok arcát. Magához intette Hortensius Martiust és magyarázta a selyemlétra előnyeit. A fiatal Escanesnek is meg kellett csodálni ezt az új kelléket, amely - mint hamarosan kitűnt - a caesar személyes találmanya volt.

A nép, amely még mindig elégedetlenkedett, csak futólag figyelt a császári páholyban lejátszódó jelenetre. Az általános érdeklődés csak akkor fokozódott ismét, amikor a munkások befejezték előkészületeiket s a kijáratok felé siettek.

A párduc ketrecének csapóajtóját lassan felhúzták. A hatalmas vad néhány pillanatig csendben, mozdulatlanul lapult a helyén, majd dühösen morogva az arénába szökött.

A félelmetes bestia lassú, méltóságteljes, de egyben könnyed, ruganyos léptekkel sétált a homokon; lapos fejét mélyen lehajtotta s hajlékony, ideges teste kígyózva nyúlt tova. A népet szinte elbűvölte mozdulatainak kecsessége és az apró szemeiben felcsillanó vérszomj és vadság kifejezése.

Ekkor a cirkusz keleti végén lassan feltárult egy kis vasajtó, melynek sötét nyílásában két férfi jelent meg. Egy pillanatig mozdulatlanul álltak, szorosan egymáshoz támaszkodtak, kerekre nyitott szemükben vad félelem égett s mintha kimondhatatlan borzadály sikolya lebegett volna reszkető ajkukon.

Félmeztelen, tagbaszakadt óriás emberek voltak. Fejük tetején lenszínű hajukat kontyba csavarva viselték.

Viharos ordítózás tört ki, amint megjelentek. Hátról erőteljes lökésekkel taszították őket befelé, de ők megvetették meztelen lábukat a homokban s nem mozdultak egy lépést sem. Szorosan egymás mellett állva, mozdulatlan falat alkottak, amelyet a halálfélelem megmerevített s a borzalom széttörhetetlenné tett.

A közönség gúnyos tapssal üdvözölte a két embert. Nyomban felismerték bennük azokat a germán barbárokat, akiket a caesar legutóbbi hadjárata után mint hadifoglyokat hozott magával; a valóságban megrögzött gonosztevők voltak, akiknek kegyelmet ígértek, ha végigjátsszák a siralmas bohózatot. De a nézők ezt nem tudták. A kétszázézer ünneplő, aki majd kiforgatta a nyakát, hogy jobban lásson, a caesar hadvezéri erényeinek élő bizonyosságát vélte bennük. Gúnyos felkiáltásokkal szólították fel őket a közeledésre, míg nem messze tőlük a fekete párduc ült a porondon s figyelte prédáját lusta kíváncsisággal, vérvörös száját nyalogatva.

A nép türelmetlenkedett és a kapu mögött az ösztökélés erélyesebb alakot öltött. Az ajtóüreg homályában parázs vörös fénye villant meg, hirtelen sistergő nesz, egy kettős fájdalomordítás és égett hús szaga terjedt el a levegőben. A következő másodpercben a két férfi tántorogva bukott az arénába, míg mögöttük tompa robajjal csapódott be a kapu.

XVIII. FEJEZET.

«A tőled kiontott vér által vétkeztél.»

Ezekiel, 22, 4.

A hajtó és a hajsolt! Az izmos, karcsú, hajlékony állat úgy kúszott a földön, hogy hasa szinte a porondot érintette. Lopakodó léptei nem okoztak zajt az aréna homokján.

Nesztelen óvatossággal kúszott a fekete vad előbbre; egy-egy pillanatra a füves bozótba rejtődzött, majd meg átugrotta a fatörzseket s a vizet, mintha játszanék, játszanék az emberi vére való szomjuságával.

A rémület első percében a két ember lába szinte a földbe gyökerezett. Mintha megbénultak volna, lábuk mélyen a homokba sülyedt. Csak szemük élt s szembogaruk nyugtalanul futott végig a falon, odáig, ahol két oldalt az élénk, karmazsinvörös selyemhágcsó vonala égett a sima fehér márványon.

A párduc meglapulva leste, mikor mozdul a két áldozat. Az elragadtatott közönség lélekzetet is alig mert venni.

Majd egyszerre ezer és ezer torokból kiáltás tört fel. A két ember, mintha a közeledő halál hirtelen sejtelve rázta volna meg testét, kétségbeesett, gyors iramban szétfutott, egyik jobbra, a másik balra, a menekülést ígérő karmazsinvörös selyemhágcsó felé.

De a lesben álló párduc kétszerte gyorsabb volt náluk. Mintha tudta volna, merre menekülhetnek. Egyszerre figyelt az aréna mindkét oldala felé s hatalmas, nesztelen, gyors ugrásokkal szökdelt balról jobbra, jobbról balra.

A két ember megállt. Úgy látszott, hogy ha nem mozdulnak, a párduc is meglapul s csak figyel.

Ujra nagy, várakozó csönd szállt az arénára. Fenn, a császári páholyban Dea Flavia merő tekintettel szemlélte a rettenetes látványt. Taurus Antinor lelkébe itta a lány szemének szépségét, miközben Flavia szinte megkövülve figyelte a simatestű, fekete párduc minden mozdulatát s a halálból menekülni igyekvő két szőke óriás vergődését. Nézte, hogy a vadállat mint közeledik óvatos léptekkel áldozatai felé. Nézte mozdulatlanul, némán s a verejték nagy gyöngyökben gyöngyözött a homlokát koszorúzó szőke fürtökön.

A férfi, aki szerette a lányt s látta, mint nézi Flavia az ájulásba ejtő, betegítő, borzalmas jelenetet, úgy érezte, mintha a förtelmes látvány Flaviának többet jelentene a kegyetlenségnek Rómában megszokott állatias megnyilatkozásánál.

Mintha valami titkos értelme lett volna a veszett zsarnok kegyetlen játékának s annak a nyilvánvaló kegyességének, hogy módot adott az áldozatoknak a menekülésre. Flavia szinte akaratlanul egyre-másra a caesar felé fordult s mintha gyors, megértő pillantást váltott volna az embertelen szörnyeteggel.

Taurus Antinor, akinek tekintete minduntalan a lányra tévedt, csodálkozva kérdezte magában: hát ez mit jelent?

Negyedórai feszült izgalom s a rémület kiáltásaival váltakozó tetszészaj után a két embernek sikerült fürge ravaszsággal megmenekülni a párduc elől. A kiugró fülkékben biztos helyük volt. Lenn a párduc a csalódás dühével ordítózott, a közönség viszont tapsolt s lármásan ujjongott.

Két másik embert löktek most be az arénába. Szakasztott úgy voltak öltözve, mint amazok s mint a két első, izzó serpenyővel és égett hús szagával kényszerítették ezeket is a vadállat elé.

A párduc most ravaszabb volt, mint az imént. A két ember sebes futással próbálta menteni életét. Az egyik fel is kapaszkodott a hágcsón, de a másik, amint a párkányra ugrott, rosszul számított. Ujra felugrott s el is kapta a hágcsó lengő végét, de a párduc hirtelen lendülettel utólérte s fogai közé kapta egyik lábát.

Tomboló zajba fúlt a recsegő emberi csont rettenetes ropogása. A szerencsétlen ember vérbeborult, csonka lábbal, de a menekülő élet minden áron való ösztönével vonszolta véres, széttépett húsdarabjait fel a hágcsón, melynek vörös zsinegénél sokkalta vörösebb volt a saját vérnyoma.

Dea Flavia feje vánkosairól előrebukott. De nyomban erőt vett ájulásán. A körötte ülő Augusták gúnyos nevetése észre térítette.

- Fullasztó hőség van - felelte a Caesarnak egy nyers megjegyzésére.

XIX. FEJEZET.

Vére a mi fejünkre szálljon, ha valaki őt illeti.

Józsuá, 2, 19.

A hőség tűrhetetlen volt. A szemközi márványfalakon a napfény ragyogása szinte perzselte a szemet s a porondon gőzölgött a vér. Az őrjöngésig izgatott közönség tapsolt és dobogott, sokezer kimeresztett nyak nyult előre, sokezer legyező lebbent, gyermekek nevettek és a sok asszony szünet nélkül fecsegett.

Lenn a pórul járt párdúc egyik dühös ordítása a másik után reszkettette meg az amúgy is izzó, kavargó levegőt...

A vadállatot végeredményében kijátszották. Odavetettek eléje pár embert, hogy étvágyra ingereljék. Először játékból kerülgette őket, majd komolyabban s végül vad vérszomjjal. De prédája mindig kisiklott karmai közül, láthatatlan kezek mintha kijelölték volna a szabaddúsra vezető utat; mintha a bíborhágcsók megsokszorozva tarkították volna a falat, számtalan lehetőséget nyújtva a menekülésre.

Az állat mintha tudta volna, hogy azok a piros csíkok néma ellenfelei. Több eredménytelen ugrást tett feléjük, a karmai mindig a sima márványfalhoz verődtek s dühös ordítással bukott vissza az arénába.

Egy-kétszer elérhetőbb volt zsákmánya. Elkapott egy lábat, lábszárat vagy kezet, háromszor rántott le egy-egy lihegő testet a porondra, de még akkor is elragadták előle a diadalt. Láthatatlan kezek hosszú vaskampókkal mindannyiszor kitepték karmai közül a roncsolt tagot vagy megtépett testet és csak húscsacokat, hatalmas vértócsákat hagytak hátra, amelyek elégtelenségüknél fogva még jobban feldühösítették vérszomját.

A párdúc fekete, kígyószerű furiává változott, melyet a düh és a ki nem elégített vágy teljesen elvakított; hosszú farka a porondot csapkodta, a szeme mint két gonosz kis sárga nap világított. Torka vérvörös volt. Első lábát megtépték a vaskampók, amelyek zsákmányát ragadták el előle.

Már nem ordított, de rekedt torkából egyik morgás a másik után hangzott el. A nép gyönyörködött. Örömmel látták a vadállatot olyan kínok közt, amelyek mellett Tantalus szenvedése gyermekjátéknak tűnt fel.

Ekkor Caligula felemelkedett és a heroldok harsonába fujtak. Egy pillanat alatt elcsendesedett az egész aréna. Mintha valami fensőséges hatalom érthetetlen varázsa megtiltotta volna egyszerre a kacaj, kiáltozás és halálordítás kimondhatatlan egyvelegét.

A caesar állott és jelezte, hogy beszélni óhajt: halálos némaság ült az egész tömegre. Mindenki felugrott, hiszen a caesar is állt; minden fej a császári páholy felé fordult, minden tekintet arra az idomtalan alakra szegeződött, amely arany dicsfényt viselt groteszk feje körül s felemelt kezében villámköteget tartott.

Az egyetlen hang, amelynek a caesar akarata nem parancsolt, mélyen lent a párdúc morgása volt.

- Róma polgárai! - kezdte Caligula, amint szóhoz jutott - Róma patriciusai, katonái, szenátorai, egész népe! Én, caesarotok, uratok, istenetek üdvözöllek benneteket. Örömet akartam nektek szerezni s boldoggá akartalak tenni benneteket azon az első napon, amelyet ismét közöttetek töltök.

Lelkes éljenzés szakította félbe. A látványosságok, játékok és színdarabok után a rómaiak semmit sem kedveltek annyira, mint a szenvedéllyel mennydörgött beszédeket, akár a Forumon, akár bárhol másutt hangzott az el. Demagóg, agitátor, retorikai képzettségű szónok és poéta egyaránt számíthatott hallgatóságra, ha volt benne elég lelkesedés és a megfelelő ékesszólás. De a caesar csak nagy ritkán részesítette népét abban a gyönyörben, hogy beszélt hozzá. A császár tüzes beszéde tehát akkor, amikor az öröm és izgalom máris lázassá korbácsolta a kedélyeket, olyan élvezetszámba ment, amelyet senki sem várt s mindenki örömmel üdvözölt.

- Örülök - folytatta Caligula, amint az izgalom kitörése pillanatnyilag szünetelt -, hogy némi fáradozás árán sikerült néktek örömet szereznem.

- Úgy van, úgy van! - üvöltötte a tömeg.

- Az istenek valóban megjutalmaztak engem - nem ugyan érdemeimen felül, mert az nem lehetséges -, de épen a megfelelő mértékben, amikor megajándékoztak népem szeretetével.

- Üdv a caesarnak! Üdv a legnagyobb és legjobb caesarnak! - visszhangzott a fülsiketítő rivalgás az óriási aréna minden oldalán.

- Köszönetet mondok mindnyájatoknak. Hű ragaszkodásotok nagy örömmel tölt el. Mint legfőbb uratok és istenetek áldásomat adom reátok. Halhatatlan isten vagyok s győzelmes Jupiter atyám jobbján az idők végezetéig mindenkor óvni foglak benneteket. Földi alakom azonban nem lesz mindig közöttetek. Jön majd idő, amikor isteni kötelesség az Olympusra szólít. Akkor bölcs és igazságos uralkodónak kell betöltenie helyemet a hatalmas római birodalom élén.

- Nem! Nem! Üdv neked, caesar! Halhatatlan caesar! - kiáltozott a nép és Caligula, akit saját hiúsága elkápráztatott, nem vette észre azt a gúnyt, amely ezeket a kiáltásokat kísérte.

- Halhatatlan vagyok - mondotta, miközben véres szemeit az arcok sokaságán jártatta -, halhatatlan, de az a sorsom, hogy egy napon elhagyjalak benneteket. Ha eljön az a nap, lesz sírás a városban és jajveszékelés az egész birodalomban, de a bölcs és igazságos uralkodó, aki nyomdokaimba lép, ha nem is tud benneteket megvigasztalni elvesztésem fölött, folytatni fogja mindazt a jót, amit én kezdtem el. Róma polgárai, patriciusok, katonák, hallgassatok arra, amit mondok.

Arcán izgalom lángolt, érdes hangja reszketett, gyér, csapzott haja pedig előreugró nagy homloka fölött mintha az égnek meredt volna.

Bíbor tunikája meglebbent a szélben; bő redői különös, sóhajtásszerű nessel röpködtek körülötte, mintha szenvedő lelkek halk panaszai lettek volna.

Keze, amely Jupiter villámain tartotta, láthatóan remegett s verejték patakozott végig arcán. Nem volt a jelenlevő férfiak, nők között egy sem, aki ebben a pillanatban undok, förtelmes szörnynek ne tekintette volna, s aki nem utálta, meg nem vetette volna. Mégis mindenki figyelt és egyetlen gúnyos hang sem szakította félbe esztelen szónoklatát.

Csak a párduc morgott s tompa zajjal verte farkával a földet.

Dea Flavia ott állt a császári szörnyeteg mellett, fehérén mint azok a liliomok, melyek most már megtörten heverték lábai előtt és minden szavára figyelt a császárnak. Taurus Antinor nem vette le tekintetét a lányról és látta szemében a sejtés és megértés villanását, mint aki tudja, mi következik.

- Róma polgárai - folytatta hatásos szünet után a császári komédiás - napokat és éjszakákat töltöttem az istenekkel való együttlétben s egyre azon tépelődtem, milyen lesz a boldogulástok, ha már nem leszek köztetek. Én és az istenek a következőket határoztuk. Hallgassatok rám, mert az istenek beszélnek ajkamon át és én caesarotok és istenetek szólok hozzátok.

- Van valaki közöttünk, akinek istensége majdnem azonos az enyémmel s akinek szépségében gyönyörűségüket lelik az istenek is, én is. A caesarok családjából származik s neve Dea Flavia. Én a caesar, Augustának neveztem el és minden más római nő fölé helyeztem. A nagy Augustus törzséből való, akinek egyenes leszármazottja s egyedül méltó arra, hogy ha az én kezemből kihullik a jogar, ő vegye kezébe. Én tehát a következőket határoztam: Annak idején Dea Flavia fia lép nyomdokomba, hogy boldoggá s virágzóvá tegye sorsotokat, mint ahogy én is tettem s e határozatom folytán most feleségül kell adnom Dea Flaviát olyan férfiúhoz, aki méltó is hozzá. Sokan vágytak a kezére, de eddig mindenkit visszautasítottam, mert egyikük sem adta tanujelét bátorságának és erejének. Róma polgárai, patriciusok és katonák! Jövendő uralkodótokban a halállal szemben való bátorságot, a hideg nyugalmat s a veszélyben való vakmerőséget kell keresnünk. Ezeket a tulajdonságokat, amelyek jelenlegi caesarotokat is ékesítik, az isteni Dea Flaviának és egy férjnek, aki maga is tanujelét adta ezeknek az erényeknek, át kell vinni a jövendő caesari nemzedékre. Felszólítottam Augusta Dea Flaviát, nyujtsa kezét annak, aki mindenekfölött érdemes arra, hogy ura legyen. Dea Flavia beleegyezését adta és ma fog választani. Ezennel felszólítlak benneteket, patriciusok, akik kezére vágytok, szálljatok síkra érte. Adjátok tanujelét a bennetek lakozó erőnek, rettenthetetlenségnek, vakmerő merészségnek. Mutassátok meg, hogy vagytok olyan bátrak mint az oroszán s olyan ravaszok mint a kígyó. Menjetek le az arénába fegyvertelenül, abban a pusztában kézzel bízva, amit az istenek adtak, álljatok ki párviadalra az eddig legyőzetlen bestiával! Én, a caesar, a győztesnek adom Augusta Dea Flavia kezét!

Még mielőtt az utolsó szó elhangzott volna, a márványfalak között fülsiketítő kiáltás és üdvívalgás reszkettette meg a levegőt. Férfiak kiáltottak, asszonyok sikoltottak és lengették legyezőjüket, mindenki letépte palástját és zászlóként lobogtatta feje fölött.

- Üdv neked caesar! Üdv a legjobb, legnagyobb caesarnak! Üdv az Augustának! Üdv neked Dea Flavia!

A kiabálás szünet nélkül tartott tovább. Caligula saját beszédétől megittasulva, tervének sikerétől elragadtatva, minden tagjában reszketve s fényes, vörös arcát jobbra-balra forgatva köszönte meg a nép üdvözlését. Apró szeme élénken villogott, torka a hangos beszédben kiszáradt s nyelve szinte a szájpadláshoz ragadt.

Az izgalom úrrá vált fölötte. Az a törekvése, hogy külsőleg józannak s nyugodtnak lássék, túlságosan kemény feladat volt féktelen természetének. A hőség is kétségkívül elbódította, mert miközben még a fülébe zúgott az üdvívalgás, hirtelen felvetette két karját s mereven mint egy darab fa, hátratántorodott. Szája szélén tajték jelent meg.

Taurus Antinor erős karja fogta fel az ájuló caesart. A közelben levők túlságosan izgatottak voltak ahhoz, hogy bármit is tenni tudtak volna. Az Augusták, akiket lelkük mélyén a féltékenység emésztett, azon erőlködtek, hogy méltóságteljes arcukon ne lássék meg a sérelem, amely fiatal nőrokonuknak félig istennővé való emelésével érte őket.

Dea Flavia sápadtan és szótlanul állt a néppel szemben, míg szeme valami földöntúli távolban révedezett. Drágakövekkel meghintett fehér ruhája mintha halotti lepel lett volna, félig nyitott ajkán pedig mintha megfagyott volna valami ki nem mondott jajszó. A nézők azt gondolták, hogy büszkén néz körül és zajosan lelkesültek azért a különös fenkölségért, amely egész lényéből kiáradt. Pedig Dea Flavia az egész őt körülölelő világból nem látott semmit. Nézése üres volt és halott.

Midőn a caesar félájultan hátrahanyatlott, Dea Flavia mintha álomból riadt volna fel. Reszketés futott rajta végig, amint üres szemét lassan az embertelen szörny megtört alakjára fordította, amely elejtett állatként csüngött Róma praefectusának karján.

Ismét, a mai napon már harmadszor, találkozott szeme Taurus Antinor tekintetével. A férfi most mintha valami segélykéréshez hasonló olvasott volna ki a szép szemek rejtelmes mélységéből.

Mint annak idején a Forumon, most is mély sajnálkozás - a szerelem forrása - töltötte el a szépséges fiatal lánnyal szemben, aki mind e ragyogás közepette olyan elhagyatottnak látszott.

Leánylélke tisztaságán a férfi szemében nem esett folt, bár Antinor tudta, hogy Dea Flavia az egész idő alatt várta ezt a szörnyűséget és tudomással bírt arról is, hogy az örült caesar pusztá szeszélyből vagy hogy Róma söpredékét mulattassa, árúba bocsátja személyét. Az ő szemében a lány büszkesége sem vesztett semmit, csak hűségét és odaadását bírta a caesar ép úgy, mint az övét. Egyszerű asszonyi mivoltában megadta caesarnak azt, ami a caesaré, és Taurus Antinor gyöngéden sajnálkozva fölötte, érezte, hogy soha olyan mélyen nem szerette a caesarok lányát, mint most.

A haldokló szabadosasszony átka valóban beteljesedett. Dea testi-lelki kiválósága keserűen sujtotta azokat, akik közelébe kerültek. Ma talán nem is egy ember pusztul el szörnyű halállal abban a reményben, hogy kegyeit elnyerheti. És Taurus Antinor lelke mélyén azért imádkozott, hogy a nő, akit ő szeret, sohase legyen kénytelen - mint ahogy Menecreta megjövendölte - irgalmat esdeni olyan szívtől, amely az irgalmat nem ismeri és kérni olyan valakitől, akinek fülei süketek.

Caligula hamarosan lefejtette magáról Taurus Antinor támogató karjait. Ájulási rohama, amely hirtelen jött, ép oly hirtelen el is múlt. Gyűlölete és bosszúvágya ebben a pillanatban olyan hatalmas volt, hogy győzedelmeskedett minden fizikai gyöngeségén. Amikor észrevette, hogy Taurus Antinor fogta karjai közé, igyekezett kegyes nyugalommal és jóságosan mosolyogni.

- Nincs semmi bajom! Nincs semmi bajom! - ismételte élénken. - Mindenüvé elhallatszott a hangom? Hallotta mindenki, mit mondtam?

- Mindenki hallotta szavadat, ó caesar - felelte lassan Taurus Antinor. - Figyeld most, ki száll síkra az Augusta kezéért.

XX. FEJEZET.

«De él az Úr és él a te lelked, csak
egy lépésre vagyunk, én és a halál.»

1. Sámuel 20, 3.

Amikor a caesar befejezte beszédét s ájuldozva hanyatlott Róma praefectusának karjaiba, az összeesküvők néma zavarban bámultak egymásra. Ha valaki ebben a pillanatban beláthatott volna lelkük mélyébe, a félelem és a vágy, a düh és a féltékenység micsoda vegyüléke tárult volna eléje!

Az összeesküvők úgy jártak, mint azok, akik csákánnyal fognak hozzá egy épület lerombolásához s ime, az egész alkotmány egyszerre összedől lábuk előtt. Egész nap nyugodtan szemlélték az események fejlődését s örültek, hogy minden kedvez tervüknek. A fiatal Escanes időközönként megtapogatta a tunikája alá rejtett törét, Hortensius Martius szabad folyást engedett Dea Flavia iránt érzett csodálatának, az idősebb Ancyrus pedig szorgalmasan figyelte a közönség hangulatának minden árnyalatát, a közönyt, az izgalmat, az elégedetlenséget morgását s a lelkesedés kitörését.

Csak Caius Nepos ült falfehéren a helyén s borzadva gondolt arra az eshetőségre, hogy ha az elárult összeesküvőket az utolsó percben elhagyja bátorságuk, akkor ő, mint hazug ember áll szemben a mindenható caesar közismert olthatatlan dühével.

Caligula beszéde nagyon különösen hatott az összeesküvőkre. A véletlenre vártak s most úgy látták, hogy a véletlen várt rájuk. Árulásra az első pillanatban nem is gondoltak. Az örült caesar szeszélyeinek száma nagyobb volt az aréna porondjának homokszemeinél. Azt, hogy huga kezét ajándéku odaadja egy cirkuszi viadal győztesének, könnyen össze tudták egyeztetni mindig újabb szenzációk utáni folytonos vágyakozásával, zsarnoki hatalmában való kéjelgésével s azzal a megvetéssel, amellyel minden embertársával szemben viseltetett.

Az utód személyére történt célzást a patriciusok csak futólagosnak és mellékesnek vették. Egyébként mindnyájan úgy érezték, hogy összeesküvésük során valamennyien oly messzire jutottak, hogy most már egyiküknek sem használna, ha a többieket elárulná.

A megütközés első pillanata hamar tovatűnt s még mielőtt a caesar visszanyerte volna eszméletét, Hortensius Martius már talpra ugrott. Nem habozott egy másodpercig sem. Míg a többiek mérlegelték a helyzetet s bizonytalan rémülettel töltötte el őket a véletlen különös beleavatkozása - ő kész volt életét kockára tenni Dea Flavia kezének és a hatalomnak bírásáért. A szépséges nőért érzett szenvedélyében még sokkal eszeveszettebb s komolyabb veszéllyel is szembeszállott volna, mint az arénabeli vadállattal s azzal a pillanatnyi kellemetlen érzéssel, hogy patricius léte személye mint látványosság szerepel a plebs előtt.

Merész, gyors elhatározása, miközben a többiek még haboztak, hallgatólagosan az összeesküvők fejévé tette meg. Amikor felugrott, készen arra, hogy leszaladjon az arénába, mintha némán figyelmeztette volna társait, hogy tartsák meg a hűségüket vele szemben, aki Dea Flavia kezét el fogja nyerni.

Hortensius Martius az alkalom igazi emberének bizonyult, aki üstökénél tudja azt megragadni akkor, amikor a többiek még haboznak. Így születnek a vezérek - egy merész mozdulattal, míg a többiek veszteg vannak, - egy előretett lépéssel, míg a többiek várnak.

- Ez a te pillanatod, Hortensius Martius - súgta az idősebb Marcus Ancyrus a fiatalember fülébe. - Escanes és mi többiek készen állunk és, talán még mielőtt visszatérnél, cselekszünk.

Escanes a tunica alatt szorosan megmarkolta törét. Magasabb és erősebb volt mint Hortensius, de nem bírta a felfogásnak azzal a játszi könnyedségével, mint amaz. Azokhoz az emberekhez tartozott, akik mindig másodiknak maradnak egy vakmerőbb és találékonyabb szellem mögött.

Negyven szempár bátorította Hortensius Martiust, amint felállott. Már szinte látták fején a babért. Ebben a percben leendő császáruknak fogadták s elkészültek arra, hogy caesarként üdvözlőjk, ha Escanes elvégezte a maga dolgát.

Ugyanebben a pillanatban tért magához Caligula. A bosszúszomj és a gyűlölet hamar a valóság tudatára ébresztette. Úgy vetette ki hálóját, hogy az árulók fejének el kellett árulnia magát és most, amikor meglátta Hortensius Martiust készen arra, hogy az arénába lépjen, valami vad, állatias kiáltás kelt és halt el torkában.

De eléggé ravasz volt ahhoz, hogy uralkodjék magán s eléggé színész, hogy eljátssza szerepét gondolatainak elárulása nélkül. Bár szívesen fojtotta volna saját kezeivel Hortensiusba a lelket, szivélyes jóakarattal szólította magához s kezét atyailag vállára tette.

- Te? Hortensius Martius? - kérdezte jól játszott csodálkozással.

- Igen, én, ó caesar! - felelte nyugodtan Hortensius.

- Az Augustáért érzett szerelemből életedet kockáztatod?

- Hogy bátorságomat bebizonyítsam, kegyes uram, miután te kívántad így.

- Térdre akkor, én fiam! - mondotta ünnepélyesen a komédiás - és fogadd az istenek áldását.

Az emberek visszafojtott lélekzettel lesték ezt a jelenetet. A caesar fantasztikus ruházatában nagyszerűen festett; mellette a szépséges Dea Flavia fehér ruhájában mintha istennő lett volna.

A caesar három ujját a fiatalember fejére tette s vérbeborult apró szemeit az ég felé forgatta. Majd Hortensius Martius felemelkedett, Augusta Dea Flaviához lépett s térdre borult előtte. De a lány egyáltalán nem látszott vele törődni. Nem tekintett meghajtott fejére akkor sem, mikor az igen mélyen lehajolva megcsókolta ruhája szegélyét. Valaki, aki igen közelről figyelte meg ezt a jelenetet, kijelentette később, hogy Dea kirántotta ruháját kezéből.

Alulról ismét hallatszott a feldühösített bestia morgása.

A császári páholy jobb- és baloldalán széles márványlépcső vezetett le az arénába. A lépcsők alját aranyozott és szegekkel kiverő hatalmas vaskapuk zárták el. Két legionárius állott őrt a kapuknál.

Amikor Hortensius Martius a lépcső tetején megjelent, a hallgatóság felüvöltött örömeiben s mindenünnen csak az ő dicsőítése visszhangzott.

Csakugyan az az alak volt, amely még a megcsontosodott cirkuszlátogatót is képes volt elragadni. Alakja karcsú volt s nem túlságos magas; a rövid fehér tunikában, amelynek sötét bíborszegélye messziről hirdette tulajdonosának patriciusi származását, előkelően hatott.

A finom kezű, gondosan felbodrozott s illatszerekkel meghintett hajú ifjú vonásaira a feszültség mintha a határozottság és bátorság kifejezését varázsolta volna. Levette tógáját s balkarja köré csavarta, de egyébként a császár parancsához híven, fegyvertelen volt.

A nők csókot hintettek feléje, a lelkesebbek - vagy talán fiatalabbak - rózsával szórták tele útját.

Lenn a párdúc - mintha megértette volna, hogy újabb zsákmány közeleg - hatalmas bődüléssel reszkettette meg a levegőt.

Caligula, amint tekintetével követte a lefelé haladó ifjút, utálatos arckifejezéssel mosolygott s miközben a nép tombolt és a vérvörös rózsák özöne hullt Hortensius lábaihoz, a caesar ép úgy felmordult, mint időközönként a párduc és kivicsorította nagy, sárga, állatias fogait.

Hortensius a lépcső aljára ért. Már csak a nehéz vaskapuszárnyak választották el a párductól, amely vagy húsz lábnyi távolságban húzódott meg egy pázsittal borított emelkedés mögött, miközben kicsiny, topázsárga szemeit le nem vette a közeledő zsákmányról.

Hortensius parancsot adott, hogy a kaput nyissák ki. A kapu szárnyai feltárultak, majd tompán dübörögve vágódtak be a háta mögött.

Tomboló üdvívalgás köszöntötte, amint lábát a porondra tette. A párduc meg sem mozdult. Még morgását is abbahagyta, csak farka csapkodta ütemesen a földet.

Ekkor valami különös hang kelt szárnyra az arénában. Mintha kétszázézer lélek sóhajtott volna s kétszázézer lélekzet fojtódott volna vissza. Hortensius Martius felnézett, mert a sóhajt igen különösnek találta. Még különösebb volt az a mély csönd, amely hirtelen beállt. Mintha kétszázézer szív szünt volna meg pillanatnyilag dobogni.

És amint felnézett, egyszerre megértette a sóhajt és a rákövetkező halálos csendet. Láta, hogy az arénát körülövező fülkékből a lecsüngő bíbor selyemhágcsókat bevonták.

Fent pedig a császári páholyban a hatalmas caesar hangosan, hosszan kacagott.

XXI. FEJEZET.

Nagyobb szeretete senkinek sincs annál,
mintha valaki életét adja barátjáért.

János, 15, 13,

Kétségtelen, hogy az első feszült pillanatban a fiatalember nem gondolt sem árulásra, sem összeesküvésre, sem a birodalomra - még Flaviára sem. Hirtelen megvilágosodott előtte, hogy élete majdnem reménytelen veszélyben van. Nem volt fegyvere s körül az aréna falai töretlen simaságban meredtek legalább tizenkét lábnyi magasságig, a fülkesorig, amely egyedül nyújthatott menedéket. Azok a vaskarikák, melyekre a selyemhágcsók voltak erősítve, most elérhetetlen magasságban csüngtek: a négy lábnyi magasságban húzódó keskeny párkány nem nyújtott többé szabadulást.

Mindez átvillant agyán, mint ahogy állítólag a haldokló átpillantja élete egész futását. Hortensius Martius ebben a pillanatban megértette, hogy sorsa meg van pecsételve, belerohant a felállított halálos csapdába s most csak csoda mentheti meg a legborzalmasabb haláltól.

A férfiak visszafojtották lélekzetüket, a nők nyöszörögtek az izgalomtól. Az ember és a párduc szemközt állt egymással: Többé nem vadász és vad, hanem a puszták éhes fenevadja és biztos zsákmánya. A kijátszott állat, amelyet a végsőkéig meggyötört előző áldozatainak vére hullása, készen állt arra, hogy kielégítse szomjúságát.

Halálos csend borult az arénára, miközben két apró sárga szem méregette a távolságot az ugrásra.

Az ifjú az életösztön veleszületett ravaszságával, könnyedén meghajlított térddel, felsőtestét kissé előredöntve várakozott. Szemeit le sem vette az állatról. Palástját lecsavarta karjáról s most paizsként tartotta maga elé. Néhány pillanatig figyelte így egymást ember és állat, de ezek a pillanatok beillettek volna egy örökkévalóságnak is.

Ekkor a párduc felmordulva előreszökött. A férfi egy másodperc töredékéig még a helyén maradt s amint az állat közvetlenül előtte földet ért, villámgyorsan fejére vetette a palástot. Azután futni kezdett. A párduc belégabalyodott a szövet redőibe s csak úgy tudott kiszabadulni, hogy vad dühében össze-vissza tépte a palástot. Közben Hortensius csak rohant, vitte az önfenntartás vad ösztöne. Rohant, rohant végig az egész arénán, követte a fal hajlását a keleti keskeny oldalon; aztán ismét csak rohant tovább, testhez szorított könyökkel, gyors szárnyalású zajtalan léptekkel.

De az állat is rájött, hogy ismét kijátszották s üldözőbe vette a férfit. Szabálytalan s látszólag céltalan szökéseivel gyorsan fogyasztotta azt a távolságot, amely a rohanó embertől elválasztotta. Hol egy viharvert fatörzs mögött húzódott meg, hol a bozót közé vetette magát, majd meg átúszott a patakon. A rohanó ember pedig megkerülte az arénát s most ép a párduc felé tartott. Erre az állat a magas fűben meglapult és leste áldozatát.

Hortensius vak rohanása közben elmulasztotta figyelemmel kísérni ellenfelét s most nem tudta, hogy az hol húzódott meg.

- A fűben! - kiáltották vagy húszan.

- Ott!

- Arra tovább!

- Még odébb!

- Nem! Nem! Nem arra! Nem arra!

Kevés elragadó volt most már az ifjú külsejében. Alig néhány perc telt el azóta, hogy mosolyogva az arénába lépett, könnyedén félrerúgva azokat a rózsaleveleket, amelyekkel lelkes kezek teleszórták útját. Csak néhány percig rohant s most az izzadság patakokban ömlött róla, arca fakó volt, mint az aréna porondja, a halálfélelem kínos verítéke kiült homlokára. Fújva, lihegve lélekzett s a rémülettől kimeredt szemei hiába keresték a menekülés útját.

Megint rohanóra vette a dolgot. A párduc mintha játszott volna vele. Tízszer is elérhette volna, de oldalt vetette magát, hogy újabb egérutat adjon áldozatának, újabb haladékokat a halálfélelem kétségbeesésének.

A férfiak, asszonyok, gyermekek ordítottak izgalmukban. Már nem éltették a szép fiatal patriciust, nem szórtak rózsát lába elé. Azért kiáltoztak feléje, hogy szaladjon, mert jól tudták, hogy a futás már mitsem használ. Közben egyre ösztökélték a párducot az ugrásra s kiabálásokkal csak fokozták dühét.

- Habet! Habet! - üvöltötték a vadállat minden ugrására.

- Habet! Habet! - ismételték akkor is, amikor Hortensius végre megállt.

Mozdulatlanul állott, mert mintha fátol hullott volna szemére. Az egész aréna táncolt előtte, a márványoszlopok hajladoztak és ezernyi ezer torz arc vigyorgott le rá. Fákra, pázsitra, patakokra vérvörös köd borult s ezen az egyre sűrűbb és sűrűbb ködön át ép szemben, az aréna másik végén, Dea Flaviának élő lényeken és holt tárgyakon felülemelkedő magas alakját látta, amint vállairól egyenes ráncokban hull le köntöse, szőke haját gyémánt koszorúzza, arca fehérebb, mint hófehér ruhája, ajkai pedig a borzalom kiáltására nyílnak szét.

A következő pillanatban az a kiáltás - egy női sikoly - végig hangzott az arénán és száz- és ezerszeres visszhangra kelt, amint a párduc utolsó ugrásával egyenesen a férfira vetette magát.

A lárma siketítővé vált; férfi, nő, gyermek, egyaránt ordított s az üvöltözés e tobzódásán át felcsendült egy hang, erős és hatalmas, mint Jupiteré, mikor mennydörögve küldi parancsát az égből.

- A torkát, Hortensius! A torkát! Segítek én is.

Hortensius az önfenntartás legutolsó ösztönszerű mozdulatával felemelte kezét. A hatalmas hang fülébe csendült, megreszkettette a forró déli nap nehéz levegőjét s úgy vágódott a tömör érckapunak, mintha az istenek királya döngette volna azt hatalmas harci bárdal.

Az ifjú látta az állatot ugrani, érezte arcán forró lélekzetét, a két sárga szem világa perzselte, mintha égő nap lett volna s fülében ezernyi kiáltás zúgott; majd azt érezte, hogy felemelik, miközben a megsebesített vadállat torkából feltörő halálos üvöltés minden egyéb hangot elnyel.

Róma praefectusa állott most az arénában, erős karja magasra emelte az ájulással küzdő ifjút, míg néhány lépésnyire odébb a párduc vonaglott; állkapcsából patakzott a vér.

*

Mindez olyan gyorsan következett egymásra, hogy senki sem tudta megmondani, mi történt. De egyesek mintegy álmoképszerűen megőrizték az egész látványt s impresszióikat utóbb közölték másokkal.

Mindenki emlékezett arra, hogy mikor Hortensius az arénába lépett és bevágódott mögötte a vaskapu, általános elszörnyedés vett erőt a nézőkön, amint észrevették, hogy a szabadulás egyedüli eszközei, a selyemhágcsók eltűntek s így a fiatal patricius valósággal ki volt szolgáltatva az örjöngésig feldühített hatalmas bestia kényének-kedvének.

Ugyanabban a pillanatban Róma praefectura eltűnt a császári páholyból, lenn pedig kezdetét vette a hajsza.

Hortensiusnak volt ideje arra, hogy megkerülje az arénát. Volt ideje az állatnak is, hogy játsszék zsákmányával, mint macska az egérrel. És úgy látszik volt ideje Róma praefectusának is arra, hogy a császári páholyból az aréna keleti végére kerüljön, ahol városi csapatok, amelyeknek ő volt teljhatalmú parancsnoka, állottak őrt.

Elvesztegetett néhány drága pillanatot, amíg a katonákkal megértette, mit akar; néhány pillanatba telt, amíg parancsát végrehajtották s elállották a kapuhoz vezető utat. Kezdetben a katonák azt hitték, hirtelen örület lepte meg a praefectust, hogy most akar az arénába lépni, de néhány másodperc múlva mégis az arénában kiáltott rá Taurus Antinor a hajszott ifjúra.

Hortensius már kimerítette a futás; erejét különben is aláásta kicsapongó és elpuhult életmódja s a két utolsó nap izgalmai. Két gyöngé kéz nyult az állat felé, amikor az ugrásra készült.

Ekkor Taurus Antinor már közte és a párduc között állott. Ökle, amely távol szülőföldjén keményedett meg, a vadon barbárjainak őseréjével sujtott le és a félelmetes bestia vérző állkapoccsal egy pillanatra kábultan hemperedett végig a porondon.

De csak egy pillanatra. Közben feltört kétszázezer torok egyhangú üvöltése:

- Habet! Habet! Habet!

A perc drága volt! Előtte a dühöngő fenevad, lábai mellett az öntudatlan ifjú és kezében semmi fegyver, kivéve súlyos öklét, amelyekbe igaz, olyan karcsú, hajlékony kéz szorult, akár a legfinomabban kovácsolt acél.

Amint a párduc felbődülve hátra bukott s még mielőtt újabb ugrásra készülhetett volna, Taurus Antinor megragadta az elalélt embert. Most rajta volt a sor a rohanásban, mert csak néhány másodperce volt ahhoz, hogy legnagyobb ellensége életét megmentse.

Egyenesen az aréna falához rohant és ismét felhangzott parancsoló szava:

- Az árkádoknál vagyunk! Húzd fel magad. Kapd meg a vasgyűrűt az oszlop alatt! Hamar!

Bikaerő kellett a dologhoz, vagy az az erő, amelyet hajthatatlan emberi akarat szül. Taurus Antinor vasakarata magához térítette az alig eszmélő embert. Az életösztön erősebb volt a kábulatnál. Antinor felszökött a párkányra, magasan a feje fölé emelte az ifjút, aki a kétségbeesés és reménykedés végső erőfeszítésével megragadta az egyik oszlop aljába erősített gyűrűt.

Egy pillanatig ott függött, nekivágódva a márványfalnak - a közönség lelkesedése nem ismert határt. Alulról a praefectus támogatta a gyöngé testet, még egy lökés és Hortensius biztonságban húzódtott meg az oszlopközből.

- Dicsőség Róma praefectusának! Dicsőség! - viharzott szakadatlanul az aréna minden részén még akkor is, amikor a párduc hirtelen szökéssel rávetette magát a készületlen Taurus Antinorra és lerántotta a porba.

XXII. FEJEZET.

«Örülj, jó és hív szolgám.»

Máté evangéliuma, 25, 21.

Zendülés a nép közt? Igen - a zendülés kitört! Róma praefectusát szerette a nép. Az, amit az arénában véghezvitt, roppant lelkesedést keltett. Amikor a porondra hanyatlott és a dühösen morgó párduccal birkózva, vasmarkának szorítása egy pillanatra elfordította a torkát fenyegető félelmetes fogsort, a nép őrzöngött.

- A praefectus! A praefectus! - ordították.

Férfiak másztak át a lépcsőzetes ülésorokon s átugorva másokon, készen álltak arra, hogy magukat tizenkét láb magasságból az arénába vetve, kimentsék a praefectust a vérszomjas vad karmai közül.

Fent, a császári páholyban a caesar mormogott mint a fenevad és kéjjel dörzsölgette a kezét. A felállított csapda várakozáson felül bevált, egymásután szaladtak bele a főárlók. Először Hortensius Martius, a fiatal bolond! Nem baj, ha meg is menekült az őrzöngő párduc elől! A bosszúálló caesar karmai sokkal élesebbek, mint akármilyen erdei fenevadé!

És most Taurus Antinor! Róma praefectusa! A hallgatás és feddhetetlen becsületesség mintaképe, a nép bálványa, caesar koronájának legdrágább gyöngye. Bizonytalan híresztelések már régebben eljutottak a caesar fülébe a praefectus különös kijelentéseiről, hogy nem teszi be a lábát templomba és nem áldoz az isteneknek. Egyesek szerint a Pannonicus olyan valakit imád, aki nagyobbnak mondja magát a caesárnál és minden római istenségnél.

Hát úgy látszik, igaz! Ott fetreng most a porban, állat és ember egymásba kavarodva s vére pirosra festi az aréna homokját. Caligula is üvöltött, akárcsak a nép, de kiáltása így hangzott:

- Habet! Habet! Habet! - A düh és gyűlölet őrzöngésével döfködött hüvelykujjával lefelé, mintha ujja tör volna, mellyel át tudná ütni a praefectus torkát.

A városi őrseg katonái tértek magukhoz a leghamarább. Miközben fent az örült császár ujjongott és a halálos «Habet!» szót harsogta, berohantak parancsnokuk megmentésére.

A párduc torkát szorító hatalmas marok már engedni kezdett; a vad belevágta karmait a földön fekvő férfi vállába és Antinor a vérveszteségtől elgyengülve, már a halált olvasta ki az aranycsillogású apró szemekből; úgy érezte, hogy meghalni jó.

Amikor a katonák berontottak és fegyverük élével verték el a bődült vadállatot zsákmánya testéről, Taurus Antinor egy ideig alig eszmélt. Hallotta a körülötte zúgó örömrivalgást, érezte a ráhulló illatos szirmok lágy simogatását; hallotta a párduc elhaló utolsó bődülését és fülébe verődött egy dühös ordítás a császári páholyból.

A zaj fülsiketítővé vált: lábdobogás, ide-oda szaladgálás, kiáltozás, esküdözés, fohászkodás vegyült össze a padsorok alatti ketrecekbe zárt fenevadak tompán dörgő üvöltésével.

*

Taurus Antinor térdre emelkedett. Mindkét vállát megtépte a párduc. Karja és lába számos sebből vérzett. Úgy érezte magát, mintha egész testét össze-vissza verték volna.

De nagynehezen lábra állt és nekidőlve egy hatalmas fatörzsnek, mely a színpadias rendezésnek alkotta részét, igyekezett minden részletében megfigyelni azt, ami körülötte végbement.

A nép még egyre kiáltozott és a padsorokban mindenki dobogott. A kiáltozások közepette, amelyek mint hatalmas vízesés mennydörgő robaja zuhogtak körülötte, két kiáltást tudott megkülönböztetni:

- Dicsőség a praefectusnak! Dicsőség az erő és bátorság istenének! Dicsőség! Taurus Antinornak dicsőség!

Mások tompább hangon, de nem kevésbé érthetően kiáltották:

- Halál a zsarnokra! Halál az örültek! Halál a caesarra! Halál reá!

Hogy e pillanatban ő érte lelkesült a felelőtlen tömeg, efelől egy percre sem lehetett kétségben. Az is bizonyos volt azonban, hogy ez a felelőtlen lelkesedés árulásba és nyílt lázadásba viszi a tömeget.

A városi őrség, amelyet a tömeg ösztökélt előre, benyomta azt a hatalmas vaskaput, amelyen át kevéssel azelőtt Hortensius Martius lépett volt az arénába s mely mögött a márványlépcső egyenesen a császári páholyba vezetett.

Taurus Antinor feltekintett s azt látta, hogy a caesar sápadtan, reszketve áll az udvari főméltóságok közepette, akiknek magatartása igen határozatlannak látszott. Az Augusták látható rémülettel kapaszkodtak egymásba, összedugott fejükön a ragyogó drágakövek szivárványszínben játszottak a ragyogó napsütésben. Dea Flavia nem volt közöttük. Egymagában állott a páholy válaszfala mellett, amelyhez lehunyta szemmel, szívére szorította kézzel támaszkodott.

Mindezt látta Taurus Antinor s látta azt is, hogy a minden tagjában reszkető, holthalavány Hortensius Martius eljutott a menedéket nyújtó oszlopközből a patriciusok sorában ülő barátai közé.

Azoknak a férfiaknak szoros gyűrűje vette körül, akik két napja a Caius Nepos házában adott lakomán részt vettek. Összedugták fejüket és egymás közt suttoztak. Érdeklődésük középpontjában szemmel láthatóan Hortensius Martius állott; a fiatal Escanes tunikája ráncai közé rejtette kezét.

Taurus Antinor mindezen nem sokat okoskodott. Megfeledkezett összemarcangolt válláról, vérző tagjairól, még az utolsó negyedóra borzalmas emléke is eltörlődött benne. Csak azt látta, hogy orgyilkos és árulás egymással karöltve halad előre és hogy a tébolyult caesar meggyilkolása sok ezer ártatlan áldozat lemészárlását, polgárháborút és mérhetetlen nyomorúságot vonna maga után. Amit most hallott, az annak a hangja volt, aki azt parancsolta, hogy adja meg a caesarnak, ami a caesaré, az engedelmisséget, hűséget és életet.

A városi őrség katonái szerették Antinort és ismerték hangját. Nem került tehát fáradságába rábírni a katonákat, hogy bocsássák át soraikon és engedjék fel a császári páholyba vezető lépcsőn. Talán azért nem állották útját, mert azt gondolták, hogy maga akar bosszút állni. Hiszen talán maguk az istenek nyomtak mérgezett tört abba a kézbe, amelyet olyan galádul vetettek oda a legszörnyűbb halálnak.

Amikor a tömeg Taurus Antinor magas alakját a lépcsőn felhaladni látta, még zajosabban tört ki a lelkesedés.

- Dicsőség Taurus Antinornak! Dicsőség az erő és bátorság istenének.

És egyre fenyegetőbben hangzott a másik kiáltás:

- Halál a zsarnokra! Halál caesarra! Halál reá!

A városi katonák követték a praefectust felfelé a lépcsőn. A tömegben levő férfiak nagy része várta az elkerülhetetlennek látszó harcot, míg az asszonyok és a békésebb természetű, nyugodtabb emberek legyezőjüket és palástjukat lengetve, fonnyadt rózsák özönét hullatták az arénába. A porond a napfény aranyában összefolyó, ragyogó, tarkaszínű szőnyeggé vált.

Amikor Taurus Antinor felért a lépcső tetejére, Caligula megpillantotta. A düh annyira elragadta, hogy arcán szederjes foltok ütöttek ki és lihegő torkából rekedt, tagolatlan hangok törtek elő.

Ugyanebben a pillanatban Escanes és a többiek csoportja egy tömegben özönlött a caesar páholya felé. Úgy látszott, hogy érkeeztek Hortensius Martiussal, aki biztatóan integetett feléjük. A fiatal Escanes volt most a csoport középpontjában. Keze még mindig tunikája ráncai közt rejtőzött és arcáról olyasmit olvasott le Taurus Antinor, ami aggodalmát teljes mértékben igazolta.

Amint Antinor a páholyba lépett, a földön találta palástját, amelyet ösztönszerűen eldobott, amikor Hortensius segélyére sietett. Most felemelte. A palást sötét szövet volt, amelyről hiányzott minden, a rangot és méltóságot feltüntető szokásos jelvény. Kezében tartva a ruhadarabot, Antinor a caesarhoz rohant.

Amint Caligula közeledni látta, nagy, sárga fogai összeverődtek. Félelemtől dermedten állt a helyén, miközben engesztelhetetlen gyűlölet és kimondhatatlan iszonyat dúlt keblében.

Taurus Antinor gyors mozdulattal terítette palástját a caesar vállaira és fojtott hangon suttozta:

- Kísértesd magadat a pretoriánus őrséggel gyorsan a palotába, uram, a nép veszélyeztetési életedet és...

- A te kezéd veszélyezteteti, gyalázatos áruló - üvöltött fel Caligula őrjöngő dühében - vedd hát ezt emlékül a caesartól, akit elárultál.

Villámgyorsan rövid tört rántott elő öltönye alól és a kielégített bosszú és gyűlölet végső felhőrdülésével mártotta Taurus Antinor keblébe.

Erre kirántotta Antinor kezéből a palástot, gyorsan beléburkolta fejét és testőrségének kiáltva, vad iramban menekült a cirkuszból.

XXIII. FEJEZET

«Körülöleltek engem a halál fájdalmai.»

XVIX. Zsoltár, 4. vers.

Dea Flavia az ágyán feküdt. Tágra nyílt szemei üresen révedeztek. Egy délután s egy este eltelt azóta a szörnyű pillanat óta, hogy megvilágosodott előtte a caesar tervének egész gyalázatos szándéka. Maga előtt látta Hortensius Martiust, amint fegyvertelenül állt az arénában szemközt a dühöngő fenevaddal. Délután és este multba borult azóta, hogy látta Taurus Antinort, amint magasan a feje fölött tartja Hortensius testét és saját élete kockáztatásával menti meg. Délután és este mult azóta, hogy hallotta kétszáz ezer torok iszonyatkiáltását, amikor a párdúc váratlanul ráugorva, maga alá temette Antinort s a nemes férfiú vére megfestette az aréna porondját.

Délután és est hanyatlottak az örökkévalóságba azóta, hogy a halálra rémült caesar áruló módon leszúrta azt, aki ép az ő megmentésére sietett.

A borzalmas jelenet óta nem emlékezett semmire, amíg végre saját házában magához tért és Licinia ráncos, aggódó arca hajolt föléje.

- Mi történt, Licinia? - kérdezte gyenge hangon, amint teljesen magához tért.

- Szerencsésen hazahoztunk drágám - felelte örömmel az öregasszony. - Áldassanak érte az istenek, akik megóvták szeretett lányukat.

- De hogy történt? - kérdezte Dea némi türelmetlenséggel. - Mondd el az egészet, hogy történt - ismételte komoly nyomatékkal - s könyökére támaszkodva, lázas tűzben égő kék szemét rászegezte rabszolganője arcára.

- Igen! Igen! Elmondok mindent, amit csak tudok - válaszolta csillapító hangon az asszony. - Rabszolgáid a császári páholy előcsarnokában vártak és hordszéked is lent állt arra az esetre, ha váratlanul elő találnád rendelni. De én egy idő óta már a páholy küszöbén állottam és téged figyeltelek, mert édes arcod már reggel sápadt volt és féltem, hogy a hőség meg talál ártani. Sokat láttam abból, ami történt. Láttam, amint az áruló a caesarhoz közeledett, hogy palástjával megfojtsa. Láttam, amint a caesar - akit az istenek oltalmaznak - leszúrta az árulót, azután hűséges testőrei kíséretében sietve elhagyta a cirkuszt. De én csak veled törődtem. Láttam halálra vált kedves, fehér arcodat, amint félájultan dőltél a páholy falának. Az áruló, akit a caesar büntető keze lesujtott, sebekből vérezve ép lábad előtt hevert. A következő pillanatban karjaimban tartottalak; épen akkor öleltem át drága testedet, amikor előrebukva, a halott áruló keblére hanyatlottál volna.

- Áruló? - suttogta Dea Flavia.

- Igen! Róma praefectusa! - felelte Licinia csúnya szitok közt. - Ő szította a caesar ellen a lázadást s ő okozta - bár tépnék szét halott testét ezért a szentségtörésért - hogy a nép őt üdvözölte új caesárnak abban a pillanatban, amikor gyilkos kezét emelt arra, aki az istenekkel egyenlő!

- Megmenteni akarta a caesart, nem meggyilkolni, Licinia, - mondotta komolyan Dea Flavia.

- Megmenteni a caesárt? Dehogy, dehogy, drágám. Róma praefectusa palástjával akarta megfojtani a caesárt!

- Nem igaz. Én mondom!

- Nem igaz? Ej dehogy, drágám - én mindent láttam, de te nem voltál magadnál. Nem tudod, mi hogyan történt. Hisz egy pillanattal utóbb lélektelenül feküdtél karjaim közt, mint egy szegény, fehér hattyú. Átfurakodtam a katonák közt a többi Augusták mögött, akik jajveszékelve és kezüket tördelve, bújtak össze a páholyban. Két rabszolgád szerencsére kéznél volt; együtt vittünk le hordszékedhez és szerencsésen haza is hoztunk, amiért holnap külön áldozatot mutatok be Minervának, aki így megoltalmazott.

- Mi történt azután, hogy elmentünk?

- Fájdalom, nem tudom. Azt mondják, hogy a nép egyre féktelenebb lett s egyre Róma praefectusát éllette, aki azonban szerencsére holtan feküdt a páholy padlóján. Akadtak szentségtörő szörnyek, akik halált kiáltottak a caesárra.

- Azt beszélik - kérdezte Dea Flavia igen halk hangon -, hogy Róma praefectusa meghalt?

- Ha nem halt meg eddig, - tört ki Licinia gyűlölettel - lakolni fog ezután. Ha pedig meghalt, felnégyelik testét.

- Ó!

- Igen! Az áruló még halála után is bűnhődik. Kutyáknak vetik oda hulláját, a vérét pedig...

- Hallgass, Licinia! - vágott közbe komoran Dea Flavia. - Ne súgjad tele fülemet gyalázó szavakkal. Minden szavad gonosz és szentségtörő. Megvernék értük, ha volna hozzá erőm. De olyan fáradt vagyok - tette hozzá rövid szünet után fáradt sóhajtással, miközben a meglepett, ijedt Licinia szótlanként állt mellette. - Aludni szeretnék.

- Aludj hát istennőm - felelt az öregasszony. - Majd őrzöm álmodat.

- Nem! Nem! Nem tudnék aludni, ha örködnének mellettem - viszonzta Dea Flavia nyugósen, mint a fáradt gyermek. - Egyedül akarok maradni.

- Rossz álmaid lesznek.

- Parancsolt meg Blancának, hogy feküdjék küszöbömre. Ha szükségem van reád, elküldetem érted.

- Szívesebben feküdnék magam a küszöbre - mormogta az öregasszony.

- Jó Licinia, tégy úgy, ahogy mondtam - szólt most Dea Flavia fokozott türelmetlenséggel - és várj - tette hozzá, amikor az egyre dohogó Licinia kedvtelenül eleget akart tenni parancsának - kérlek, tudd meg, mi történik a városban. Talán Tertius tudja, mi történt. Vagy Piso. Keresd meg őket, Licinia és tudj meg mindent, hogy mindent elmondhass, ha fölébredtem.

Hátradőlt és lehuntya szemét. Licinia össze-vissza csókolta kezét, megigazgatta takaróját és a habkönnyű párnákat, aztán kicsoszogott a szobából.

Az öregasszony fölöttébb szeretett pletykálkodni Tertiuszal, az Augusta háztartásának számtartójával vagy Pisoval, a rabszolgák felügyelőjével. Az a hő vágya, hogy úrnője fölött örködjék, háttérbe szorult azon való öröme mögött, hogy hosszasan és érdekes dolgokról tárgyalhat a nevezett érdemdús egyénnel. Így miután Blancának, a fiatal lánynak megparancsolta, hogy örködjék úrnője fölött, feltűnő serénységgel haladt az atriumon, majd a tágas peristylumon át a rabszolgák háza felé.

Tertius, a számvevő, úgy látszik az előrehaladott idő ellenére kint kószált az utcán, abban a reményben, hogy megtudja, mi történik a városban. Még a Palatinusnak ebbe az előkelő részébe is, ahol Dea Flavia háza főuri paloták közepette állt, kellemetlen állhatatossággal hatolt be a távoli zűrzavaros kiáltás és a fegyvercsattogás.

Piso, a felügyelő, aki otthon maradt, mert nem érzett magában elég lelki erőt ahhoz, hogy ismét kitegye magát az utcai zavargás kellemetlenségeinek, elmesélt mindent, aminek tanuja volt, mielőtt az otthon biztos révébe jutott volna.

Úgy látszott, hogy a cirkuszban támadt zűrzavar, a caesar menekülésével nem ért véget, sőt fokozódott akkor, amikor a nép látta, hogy a leszúrt praefectus hátrabukik és Caligula néhány pretoriánus kíséretében sietve eltűnik.

Kétségtelen, hogy a nép hangulatát túlfűtötték a lezajlott kegyetlen véres jelenetek; a vérszomjat és zsarnoki vágyat ép azok a látványosságok forralták fel, amelyekről a caesar gondoskodott a nép számára, hogy a saját vad gyűlöletét és bosszúszomját is kielégítse.

Most az a lázas hangulat fordult a caesar ellen, amelyet ő maga szított.

Caligula megmenekült s örült, hogy töre leszámolt a legfőbb árulóval. A páholy külön bejáratán át távozott és utána sereglettek a pretoriánusok. De egy öt-hatszáz főnyi legionárius csapat helyt maradt, valamint a caesar lovagjai és barátai is. Ezek ellen fordult a nép haragja.

A söpredék hamarosan felülkerekedett s a békés polgár, aki nejét, gyermekeit akarta biztonságba helyezni, nem tudott átvergődni a tömegben.

Néhány perc alatt a zavargás általánossá vált. Megdobálták a legionáriusokat s véres csetepaté kezdődött. A roppant túlerő pillanat alatt áttörte a katonák sorát és üldözőbe vette őket. A cirkusz lépcsőiről hanyatt-homlok rohant le mindenki. Száz és száz embert, nőt, gyermeket gázoltak halálra. Leírhatatlan borzalmasságú jelenetek következtek. Piso, aki valahogy ki tudott vergődni, még most is törülgette verejtékező homlokát amint visszaemlékezett az átélt szörnyűségekre.

Még javában mesélt, mikor Tertius újabb hírekkel tért vissza. Ezek a hírek igen nyugtalanítóak voltak. A Palatinus lejtői, valamint a Forum és az azt környező utcák, a csöcselék kezében voltak. Azt a néhány légiót, amely a városban volt, elvágták a Palatinustól és bár nagy erőfeszítést tettek a tömeg zárt sorain való áttörésre, kísérletük mindeddig nem járt sikerrel. Ennek oka kétségtelenül a csapatok elenyészően csekély száma volt, mert a hadsereg zöme a germánok elleni nevetséges és fonák hadjáratból még nem tért vissza.

A városban és környékén levő csapatok, beleértve a városi és pretoriánus őrséget is, ezer embert sem számoltak, míg Tertius becslése szerint a lázadók tömege meghaladta a százezret.

A törvénytisztelő polgárság bezárkózott házaiba. A caesar vagy száz főnyi őrséggel szintén palotájába vette be magát s a lázadók több apróbb támadását verte már vissza.

Tertius csak házatája közvetlen környékére merészkedett kinézni, de a félelem hamarosan visszakergette onnan is. Azok a kiáltások, amelyek az alsóbb utcákból és a Forumról felhangzottak, vészjóslók voltak.

- Halál a caesárra! Halál a zsarnokra! - hallatszott tisztán a távoli mennydörgésre emlékeztető morajból.

Nem lehetett kétség afelől, hogy a caesar élete komoly veszélyben forog. Csupán egy maroknyi csapat választotta el a nép dühétől s ez a csapat vezér nélkül maradt, mert a pretoriánusok praefectusát elvágták embereitől.

Igy vázolta a rossz hírek hozója a helyzetet. Caligula palotájában volt háza rabszolgái között, néhány katona oltalma alatt s körülvette százezer főnyi dühöngő tömeg, amely szorosan körülzárta a Palatinust és egyre halált ordított reá. A császárhű századosok vezetése alatt álló legionáriusokat elválasztotta a Palatinustól és caesárjuktól az a tömeg, amelynek sorait mindaddig nem tudták megbontani. Az Augusták és rabszolgáik szintén palotájukba húzódtak.

De amit Tertius nem tudott és így nem közölhetett éber hallgatóságával, az a tény volt, hogy az összeesküvők, élükön Hortensius Martiussal, mint elismert vezérrel, felhasználták a zavargást arra, hogy a csőcselék élére álljanak, abban a reményben, hogy a «Halál a caesárra!» kiáltást nemsokára követi a másik: «Dicsőség a caesárnak! Az új caesar Hortensius Martius! Üdv Hortensius Martiusnak!»

XXIV. FEJEZET.

«Őr, mennyire van az éj?»

Ézsaiás, 21, 11.

Messze túl a zajon, zavargáson, amely a Palatinus lábánál kavargott, a halvány hold kísértetiesen világította meg az óriási cirkuszt, ahol egy aedilis parancsnoksága alatt egy szakasz városi katona szedte össze a holtakat.

Ugyanezek a halvány, kísérteties sugarak lopódtak be a függöny egyik hasadékán Dea Flavia szobájába. A reszkető porszemecskék ezüstös csíkokban táncoltak a hold fényében. Ez az ezüstös csík tovább vándorolt, megsimogatta azt a finom aranyos fejet, amely oly nyugtalanul hánykolódott a dagadó selyempárnákon s még kísértetiesebb fényben tüntette fel a fehér arcot, amelyben csillagként ragyogott két tágranyílt szem.

Félénk léptek zaja közeledett.

- Te vagy az, Blanca? - suttogta Dea Flavia és hirtelen felemelkedve egyik kezére támaszkodott, míg a másikat szívére szorította.

- Igen, úrnőm, én vagyok! - hangzott a csendes válasz.

- Nos, visszatértek?

- Igen, kegyes úrnőm. Egy félórája lehet.

- Megtalálták?

- Igen.

- És...

Szünet következett, míg a távolban felhangzott az emberek ezreinek morajló hangja, amely hasonlított a messze sziklás tengerparton megtörő hullámok mennydörgéséhez.

- Róma praefectura ájultan feküdt a császári páholyban, amikor megtalálták - mondotta fojtott hangon a fiatal rabszolgalány. - Nulus és Dion a hordszékhez vitték; útközben párszor sóhajtott.

Szellő lebbentette meg a szoba függönyeit. Egy pillanatig elárasztotta a holdfény a nyugágyon heverő alakot. Az aranyos haj körülfogta a bánatos, sápadt arcot és a nagy, kék szemeket szokatlan könnyfátyol borította.

- Hol... hol van most a praefectus? - kérdezte Dea Flavia.

- A dolgozószobád melletti benyílóban, kegyes úrnőm, ahogy parancsoltad. Dion fekvőhelyet készített neki s lefektette.

- És az orvos?

- Az orvos megvizsgálta. Azt mondja, hogy a praefectus elgyengült a vérvesztéstől. Vállát, karját, lábát összemarcangolta a párdúc, de ezek a sebek nem mélyek.

- És... és a törszúrás?

- Az orvos azt mondta, hogy a tör megcsúszott a csonton. Nem értettem egészen, mit mondott és Dion is rosszul magyarázta meg.

- Nem mondotta az orvos, hogy a tör mérgezett volt?

- Nem hiszem, kegyes úrnőm, mert az orvos azt mondta, hogy ha jól ápolják, hamarosan meggyógyul. A vérvesztéstől nagyon elgyengült.

- Nehezen jutott el Nulus és Dion a praefectusig?

- Tárgyalniok kellett az ott parancsnokló aedilissel s odaadták neki azt a pénzt mind, amit kegyes úrnőm kezükre adott.

- Nem akadékoskodott az aedilis? Nem kérdezősködött?

- Elvette a pénzt, kegyes úrnőm és ahogy Dion mondja, nem kérdezett semmit, hanem megengedte, hogy elvigyék a praefectust.

- Jól van - szólt Dea Flavia rövid szünet után, miközben Blanca várta további rendelkezéseit. - Blanca, te hűséggel szolgáltál s ugyanígy tett Nulus és Dion, két hű rabszolgám. Megérdemelték a jutalmat és bár sajnállok az ilyen jó szolgálattól megválni, teljesíteni fogom ígéretemet, amit nektek tettem. Ettől az órától kezdve szabad nő vagy, Blanca, és szabad férfiú Nulus, a bátyád és Dion, a leendő férjed. Holnap hatszáz aranyat fognak nektek kifizetni - mindegyikteknek kétszázat - és kívánom nektek, hogy sokáig boldogan éljetez és gyarapodjatok, mert jól szolgáltatok.

Blanca térdre borult és csókjaival borította a takarót, amely alatt úrnője pihent. Úrnője mintha észre se vette volna. Nyugtalanul forgolódott és mint a hajnal első sugara a hófödte etrusiai hegyek ormára, gyöngé pír szállt halvány arcára.

Blanca tétovázva várt; nem akarta magára hagyni úrnőjét, amíg álom nem száll fáradt pilláira. Késő volt, éjfél felé járt az idő, de a város még mindig nem nyugodott. Az a folytonos, hullámtöréshez hasonló moraj még mindig áthangzott az éjszakán s Dea Flavia házában is százak szeméről hajtotta el a félelem az álmot. Méhzsongásszerű zaj hangzott a rabszolgáknak a peristylumon túl fekvő házából. A műteremből pedig, az atrium másik oldaláról tompa léptek nesze hallatszott a berakott padlón.

- Menj aludni most, gyermekem - mondotta végre Dea Flavia - megérdemelted a pihenést... és... várj! Mondd meg Dionnak és Nulusnak, töltsék az éjjelt a műteremben. Készen kell lenniök, ha a praefectus szólítaná őket... Menj!

Amint a leány távozni készült, az Augusta egy kézmozdulattal visszatartotta.

- Várj! Láttad Liciniát?

- Nem láttam, kegyes úrnőm.

- Nincs itt valahol a szobám közelében? Vagy az atriumban?

- Nincs, kegyes úrnőm.

- És az éjjeli őrök?

- Az előcsarnokban vannak.

- És az asszonycselédek?

- Mindnyájan lefeküdtek és alusznak.

- Jól van. Mehetsz.

A meztelen lábú kis Blanca zajtalanul ment keresztül a szobán és azon az ajtón át távozott, amely az Augusta nőcselédeinek hálótermébe vezetett.

Dea Flavia várakozott egy kicsit és feszülten figyelt minden legkisebb zajra, amely palotájának ebből a részéből áthallatszott.

Hálósobája, mint a palotának minden erre nyíló szobája, egyenesen az atriumra nézett, amely hatalmas szabálytalan négyszöget alkotott. Északi oldalát az Augusta lakosztálya és az asszonyok háza, a déli oldalt a fogadótermek, a műterem és a hozzájuk tartozó előszobák foglalták el, míg a tulajdonképeni előszoba és az első peristylum a másik oldalon feküdt.

Az előszobából elfojtott suttogás hangzott s az egész házban valami szokatlan éberség honolt, amely teljesen elütött az éjszakák szokásos nyugalmas csendjétől.

Dea Flavia lélekzetét visszafojtva hallgatódzott. Az előszobában az éjjeli örök beszéltek, kétségtelenül a napi eseményeket tárgyalva, a távoli méhzsongás pedig annak bizonyítéka volt, hogy az asszonyok ébren voltak és fecsegték, a rabszolgák pedig - Blanca kijelentése és a felügyelő szigora ellenére - még mindig tereferéltek. De az atrium másik részében, a fogadótermek és a műterem táján, néma csend honolt.

A fiatal lány ismét visszahanyatlott párnáira, de az álom kerülte szemét. A holdfény halovány sugárvérvében táncoló parányok össze-vissza gomolyogtak s a legkülönösebb alakot öltötték fel: párducok másztak elő és aranydús-fénnyel körülvett furcsa alakok hadonásztak villám-köteggel és törrel, mígnem hirtelen egy palást borult rájuk és elnyelte a kavargó parányokat. Dea Flavia teljesen ébren érezte, mint tör ki rajta a veríték, mintha feneketlen mélységbe zuhanna, ahol szörnyek üvöltöznek, fenevadak bögnék és óriási fekete, kígyózó rémek tépik a húst emberi csontokról.

Az éjszaka előrehaladt; az aggodalom és borzadály hosszúra nyújtotta az órákat. Végre egymás után ült el minden zaj. Úgy látszott, hogy a rabszolgák végre beburkolództak durva pokrócukba és az asszonyok is megelégtették a tereferét. Csak az előcsarnokból hallatszott az örök szabályos lépte s a távoli morajlás bizonyította, hogy az elégedetlenség sem nyugszik.

Dea Flavia képtelen volt nyugodtan feküdni; újra felült. Aranyos haja halántékához tapadt és szíve vadul vert. A fogyó hold már régen felhők mögé bujt. Könnyű szellő lebbentette meg a függönyöket; mintha szenvedő lelkek halk sóhaja reszketett volna át a szobán. Egy távoli sarokból parányi kis arany mécset vetette szét derengő fényét.

Dea Flavia felállott. Nyomasztó hőség uralkodott a szobában; kétségtelen, hogy ez nem hagyta nyugodni, ez lepte el verejtéssel. Amint meztelen lába a sima, hűvös márványpadlót érintette, megborzongott, de határozott mozdulattal állott fel és indult az atriumhoz vezető ajtó felé.

Pár pillanatig hallgatódzott. Minden csendes volt. Erre halkan kinyitotta az ajtót.

Az atrium közepén álló márványasztalon kicsiny, drágaköves mécset égett, de bágyadt fénye nem jutott el távolabbi zugokba. A padló csatornáiban folyó víz kísérteties hangon csörge-dezett és köröskörül a liliumok közt könnyű légáramlat sóhajtott.

Dea Flavia, amint csendesen keresztülhaladt az atriumon, fehér ruhájára hulló szőke hajának aranyos ragyogásában földöntúli tüneménynek látszott.

Parányi kis előszoba vezetett a műterembe. Biztos léptekkel ment rajta keresztül, bár az atriumból ide nem szűrődött fény. Meztelen lába zajtalanul siklott tova. Minden nesz nélkül kinyitotta az ajtót.

Most a műteremben volt, ahol oly szívesen dolgozott, ahol nap-nap után szeretett elüldögelni s ahol oly hamar multak az órák. A szoba sarkában feküdt Nolos és Dion; egyenletes lélekzetük mutatta, hogy alszanak. Jobboldalt ajtó vezetett egy belső szobába, ahol gyakran megpihent, ha munkájában kifáradt. Ez a hely külön szentély volt, ahova senki sem léphetett be engedélme nélkül. A szobát Blanca tartotta rendben és Licinia csak akkor jutott be ide, ha erre külön engedélyt kapott.

Dea Flavia keresztülment a műtermen és kitárta az ajtót. A mögötte levő függönyt is félretolta, lassan és idegesen, mint egy félénk, de mégis vakmerő állatka. Természetesen minden kis zugot ismert; még az ajtósarkok nyikorgása és a függöny könnyű suhogása is kellemesen hangzott fülébe.

Mindamellett szinte félt előbbre lépni; egy nagy sötét árnyék húzódott ijesztően végig a berakott falon. Az árnyékot a szoba közepén fekvő nagy tárgy vetette, egy puha fehér takarókkal leborított nyugágy, amelyre az éjjeli mécs vöröses foltokat szórt.

Dea Flavia megállott a küszöbön, egyik kezével még mindig a függöny redőit fogta, míg a másikat keblére szorította, hogy szíve vad dobogását csillapítsa. Úgy érezte, hogy vagy most álmodik, vagy ha ébren van, eddig kellett álmodnia.

Egy-kétszer lehunyta és ismét kinyitotta szemét, azt gondolván, hogy a mécs bizonytalan fénye új játékot kimerült idegeivel. Blanca azt mondotta, hogy Dion és Nulus a rögtönzött nyugágyra fektette a praefectust a műterem melletti benyílóban és hogy a praefectus gyenge és mozdulni is képtelen a nagy vérveszteségtől. A nyugágy a helyén volt; a mécs fénye ott táncolt a párnán és a takarón, de senki sem feküdt az ágyon, bár a párnán még meglátszott egy fej nyoma.

A csend nyomasztó volt, mert a vastag falakon, nehéz függönyökön nem hatott át semmi külső zaj s ő maga oly csendben állott még mindig az ajtó mellett, hogy szinte szíve dobogását is hallotta az iszonyú csendben.

Hirtelen összerezzen és keze görcsösen a függönybe markolt. Alig hallhatóan, csak mint a fecske szárnyának suhanása, sóhaj rezgett át a szobán. Dea Flavia a szemét összehúzza igyekezett tekintetével a világosságon túleső sötétségbe hatolni.

A nyugágyon túl, annak árnyékában észrevett egy mozdulatlan valamit, ami mégis élőnek látszott. Amint figyelte, körvonalak rajzolódtak a mély homályba. Egy lehajtott fejet látott, amelynek dús fürtjei a világos takaróra omlottak, két kezét, amelyek fehérebbek voltak, mint a párna, két hatalmas vállat, míg a test többi része elveszett a nyugágy mögötti sötét árnyékban.

Az arc el volt rejtve és az alak nem mozdult. A halál nyugalma emlékeztetett volna, ha az a sóhaj meg nem töri az éj csendjét.

Dea Flavia még akkor sem bírta volna megmozdulni, ha akart volna. Kis meztelen lába odaszegeződött a hideg márványlaphoz, kezeit mintha vaskapcsok szorították volna a függöny redőihöz, amelyekbe belemarkolt.

Sohasem látott még embert így egyedül térdelni csendben és homályban. Miért térdel ez az ember? Ki előtt?

A világért sem zavarta volna meg. Álmában sem gondolta volna, hogy Antinor ébren van; Blanca szavai alapján azt gondolta, hogy a nagy vérveszteség folytán önkívületben fekszik.

Csak egy pillanatra akarta látni, alvó arcába akart nézni és kiolvasni kemény vonásaiból lelkének titkait.

Antinor a caesarhoz rohant, hogy megvédje, amidőn sokezernyi tömeg ő benne üdvözölte Róma jövődjét. Miért?

Az arénába rohant és életét kockáztatta azért az emberért, aki két nap előtt megsértette s aki a legjobb esetben is közönyös volt előtte. Miért?

Ezt akarta az alvótól megkérdezni, de most a lehajtott fejtől, az összetett kéztől nem kérdezhetett semmit. És mégis úgy érezte, hogy a férfi lelkének egy része nyilvánult meg előtte, bár nem bírta felfogni a különös válasz jelentőségét.

Szeme egészen hozzászokott a világosság mögötti homályhoz. Tisztán látta a térdreborult hatalmas alakot s a széles vállain levő kötéseket, amelyeket az orvos tett borzasztó sebeire; oly furcsán összekulcsolt ujjakat, mint Antinoréi, azelőtt nem látott. A kéz most egy kicsit megmozdult; a fény jobban ráesett ujjaira és Dea Flavia azt látta, hogy ujjai egy kicsiny fakeresztre fonódnak.

Ebben a pillanatban érezte, hogy itt a válasz kérdéseire, nem a férfi arcában, mert azt nem láthatta, hanem az összekulcsolt kézben és a keresztben. Tudta, hogy a keresztért vagy inkább valamiért, amire a kereszt emlékeztette, volt kész életét adni ellenségéért és a caesar iránti hűségből lemondani minden büszkeségről, nagyravágyásról.

Sóhaj lebbent el ajkáról vagy csupán fellélekzett, de valami megzavarta a térdelő férfit. Lassan felemelte fejét és a világosságon keresztül egyenesen rá nézett.

Egy pillanattig mozdulatlanul térden maradt. Előtte állt a földöntúli fehér, néma álomkép, mely élesen rajzolódott a függöny bíbor hátterére. Majd gyöngéden, sóhajtásszerűen szállt el ajkáról:

«Dea!»

Felállott, de Dea Flavia már elmenekült. Nesztelenül, de gyorsan suhant műtermen s az atriumon át vissza hálósobájába. Még menekülése közben is úgy tetszett neki, hogy a csendes éjszakában halkan cseng az a szenvedélyes, reszkető hang, bánatosan, mint a sóhaj, hívóan, mint a párjavesztett madár szava:

«Dea!»

XXV. FEJEZET.

«Nincs békeségük az isten-
teleneknek, úgymond az Úr!»

Ézsaiás 48, 22.

Mikor néhány órai nyugtalan pihenés után Dea Flavia ismét öntudatra ébredt, úgy tetszett, mintha Phœbus Apolló vértengeren hajtana át szekerét: a függöny egy részén át láthatta az éj egy csücskét, amelyet bíborszínűre festett a hajnal.

A hőség nyomasztó volt; a fiatal lány egyre nyugtalanabban hánykolódott, míg homlokán verejték gyöngyözött.

Túlságos fáradtnak érezte magát ahhoz, hogy felkeljen, bár révedezve elgondolta, mily csodás lehet a hajnal, ha visszatükröződése is ilyen színben ég. Törődötten, remegő idegekkel dőlt ismét hátra és lehunyta türehetetlenül égő lázas szemeit.

Félig éber öntudata lassankint egyes hangokat különböztetett meg. Úgy találta, hogy házában megszokott komoly nyugalomát ezen a reggelen nagyon zavarják: léptek kopognak az atriumban, alig tompított hangok érthetően suttognak, a felügyelők kiáltásai behallatszanak a peristylumból s mindezen kívül hosszú időközökben, mintha Jupiter fegyvere mennydörögne a távol Campaniában.

Dea Flavia élénkebben figyelt és a fátyolon át, amelyet a jóakaró álom borított emlékezetére, egymásután elvonultak lelki szemei előtt a tegnapi nap és az éj eseményei.

Mindenre visszaemlékezett s amint a múlt megrohanta, jobban tudatára ébredt a jelennek.

A saját házában zsongó zajon kívül megkülönböztetett most egyéb különös, vészjósló hangokat, rekedt kiáltozást, amely éles parancsszóként hangzott, ordítást, nyögést, a fájdalom és rémület megannyi nyilvánulását.

Dea Flavia egy pillanat alatt felugrott és az ablakhoz rohant. Félrehúzta a függönyt és lenézett abba a keskeny utcába, amely házát Tiberius palotájának hátsó részétől elválasztotta.

A szürkület bizonytalan homállyal borította a várost. Nem a napisten fáklyája festette bíborszínűvé az égboltot. Magasan Dea Flavia feje fölé hatalmas tompavörös boltozat borult és Tiberius palotája felől időközönként roppant vörös füstoszlopok törtek a magasba.

Dea Flavia a rémülettől dermedten állott; az iszonyat felkiáltása megfagyott ajkán. Ekkor Licinia rohant a szobába; gyér fakó haja körülropkodott, sápadt arcát. A halálos félelem kifejezésével nyújtotta kezét úrnője felé:

- A nyomorultak! A nyomorultak! - ordította, magát a földre vetve, miközben kezeit tördelte és jajgatva nyögött. - Felgyújtották a palotát! Most mirajtunk a sor, drágám! Menekülj! Ments meg bennünket! Ó, istenek, legyetek velünk!

A szörnyű hír, amelyet Licinia így adott tudtára, csak megerősítette azt, amit Dea már amúgy is előre látott. Minden vére megfagyott ereiben, a rémület összeszorította szívét, az eljövendő katasztrófát kikerülhetetlennek látta. De erőt vett magán, hogy hangja szilárdan csengjen és hogy külsőleg nyugodtnak lássék.

- Nem értelek, Licinia, beszélj világosabban. Mi történt?

- A csőcselék megrohanta a Palatinust - nyögte ki Licinia. - Mondom, hogy már a nyakunkon vannak.

- A nyakunkon? - viszonzta Dea Flavia haragosan. - Hallgass, asszony, mivelünk nem törődnek... De a caesar... Mi hír a caesarról?

- Semmi, semmi, drágám. Csak annyit tudok, amennyit az éjjeli őrök mondtak.

- Mit mondanak?

- Hogy a csőcselék megrohanta a hegyet. A szörnyetegek behatoltak a Forumra, körülvették a caesar palotáját és felgyújtották a külső épületeket.

- Ó, istenem! - kiáltott fel Dea Flavia.

- Hallod az ordításukat? A gyalázatosak! Hallod Jupiter mennydörgését, drágám? Az ő bosszúja eljő! Az ő átká szálljon a gyalázatosokra s minden ivadékukra!

- Csend, asszony! - szólt az Augusta parancsoló hangon. - Hamar egy ruhát... Nem azt! - tette hozzá, amikor Licinia reszkető kézzel nyult a tegnapi díszes öltöny után - valami sötétet. Mondom, siess! Menj, küldd be gyorsan Blancát.

Az öreg asszony nyögve, remegve, félelemtől dermedt tagokkal tett eleget a parancsnak. Beszólította Blancát, aki az Augusta öltöztető asszonyaival együtt a közelben tartózkodott és amint a fiatal lány besietett, Licinia elment egy sötét öltönyért.

- A praefectus? - suttogta gyorsan Dea Flavia, amint megbizonyosodott arról, hogy egyedül van a lánnyal.

- Láttad Nolust vagy Diont?

- A bátyám épen most beszélt velem az atriumban, kegyes úrnőm - felelte Blanca, aki nem kevésbé látszott izgatottnak, mint úrnője.

- Ő és Dion zuhanást hallottak az éjjel, amikor egy percre elnyomta őket az álom... Nagyon fáradtak voltak... Az a hajsza a cirkuszban...

- Igen, igen, tovább! Tudom, hogy aludtak... Zuhanást hallottak... Mi volt az?

- Berohantak a másik szobába, kegyes úrnőm és eszméletlenül a földön fekvé találták a praefectust.

- Szent isten! Aztán mit csináltak?

- Nagynehezen visszafektették az ágyra, mert a praefectus magas és hatalmas termetű, de szerencsésen visszafektették, aztán Dion elszaladt orvosért.

- És most?

- Az orvos valami csillapítószerrel adott be a praefectusnak, hogy aludjék, mert úgy látszik, kitört rajta a sebláz; összefüggéstelenül beszél, mintha esztét vesztené volna.

- Csitt! - szakította félbe hirtelen Dea Flavia. - Egy szót se Licinia előtt.

Még beszélt, miközben az öreg asszony visszatért, kezében egy vadgalambszínű öltönnyel, a legsötétebbel, amelyet talált. Az öltöztető asszonyok, mint a megriadt bárányok, jöttek utána. Licinia maga teljesen a borzalom hatása alatt állott; foga vacogott és míg úrnőjének segédkezett, egyre nyögött és jajgatott.

- Az árulók! A gyalázatosak! - mormogta időközönként.

Dea Flavia nem törődött vele. Az asszonyok friss vizet, illatszereket és patyolatruhákat hoztak. Dea Flavia gyorsan lemosta arcát, kezeit és sietve bujt be a tompaszínű ruhába, melynek övét Licinia reszkető kézzel kapcsolta rajta össze.

Az egész idő alatt hallatszott Jupiter haragjának mennydörgő szava és egyre zúgott, mint a vadul háborgó tenger, a kiáltásnak az a folytonos moraja, amelyet a közelgő vihar szárnya mind erősebben hozott a távoli házhoz.

- Hallod a kiabálást, Blanca? - kérdezte Dea Flavia a fiatal leánytól, aki a keskeny ablakon kihajolva az utcára próbált tekinteni.

- Hallom, kegyes úrnőm -, válaszolta rémülettől fojtott hangon.

- Érted, mit kiabálnak?

- Igen, egy-egy szót, kegyes úrnőm... Hallgasd csak!

Az az egy szó gyászosan visszhangzott.

- Halál!

Ekkor Blanca rémült kiáltással ugrott vissza az ablaktól. Tiberius palotája mögül, ahol Caligula új palotájának márványoszlopai emelkedtek az alantabb fekvő templomok fölé, hatalmas lángkéve tört az ég felé. Egy hangosabb s érthetőbb kiáltás zúgott fel a távolban:

- Halál a caesarra! Halál!

- Istenek, oltalmazzatok meg! - suttogta Dea Flavia.

- Meggyilkolják! Meggyilkolják! - sikoltozott Licinia.

Térdre borult és a többi asszony követte példáját. Mint az emberi nyomorúság megtestesülése nyöszörögtek a földön, borzas hajuk sápadt arcukba lógott, szemükben kiült a halálfélelem.

Dea Flavia azonban, amint felöltözött, rájuk sem hederített. Hagyta őket vonaglani a földön és kisietett az atriumba. Itt is rémület ült a levegőben. A folyosók boltívein túl csoportokba verődött rabszolgákat - férfiakat, nőket - látott, amint összedugott fejjel izgatottan tárgyaltak s nagy rémületükben egymásba kapaszkodtak.

A nyitott előcsarnokon át ide tisztábban behallatszott az utcai kiabálás. A rettenetes «Halál!» - kiáltás félelmes érthetőséggel visszhangzott és Dea Flavia feszült érzékeinek úgy tetszett, mintha másféle kiáltást is hallana, amely nem kevésbé volt végzetes: Üdv Róma praefectusának! Hol a praefectus? Dicsőség Taurus Antinornak! Dicsőség!

A zaj egyre nőtt s amint Dea Flavia ott állt, tisztán maga előtt látta, mint áramlik előre a lázadók tömege, amely a Palatinus aljáról és a Forumról kiindulva, előzönlötte a magaslatot és teljesen körülzárta a caesar palotáját.

Onnan hangzott most a zürzavaros ordítózás és Dea képzeletében maga előtt látta, mint bujik össze a halálra rémült gyáva rabszolgák serege, akár csak saját asszonyai, miközben a praetoriánusok maroknyi hű csapata magára hagyatva áll, hogy a caesar szentséges személyét megvédelmezze.

A tető résein át látta a vöröslő eget. Tűrhetetlen égésszag töltötte be a levegőt.

- Halál a caesarra! Halál! Mintha ajtaja előtt ordítottak volna. Csak Tiberius palotájának ürességtől kongó, óriás termei és bazilikái választották el a kavarodás középpontjától.

Dea Flavia most hangosan szólította Tertius, a számtartót, aki futva jött a rabszolgák házából, a sarkában egy csomó jajveszékélő emberrel és asszonnyal.

- Mi az újság, Tertius? - kérdezte. - Hallottál valamit?

- Körülvették a caesar palotáját - válaszolta Tertius izgatottan - és követelik, hogy a caesar jöjjön ki eléjük.

- Ó, ez szentségtörés! - kiáltotta. - És a caesar mit csinált?

- Nem jött ki, de testőrsége megtámadta a Forum felől közelgő tömeget. A lázadók elfoglalták Castor templomát és már a palota előcsarnokaiban rajzanak. A testőrség az oszlopsorokat szállotta meg és sikeresen tartotta a tömeggel szemben, amíg...

- Amíg?

- Amíg egyes lázadók a palotát megkerülve, fel nem gyújtották hátul a rabszolgaházakat. A caesar kénytelen lesz szembe nézni a néppel, ha csak nem akarja magát palotája összeroskadó falai alá temetni.

- Azok a nyomorultak felgyújtották a caesar palotáját? - kiáltotta Dea Flavia.

- Igen, fájdalom - válaszolta a férfi. - Kényszerítik a caesart, hogy jelenjék meg előttük. És hangosan követelik Róma praefectusát.

- Róma praefectusát?

- Igenis, kegyes úrnőm. A nép azt hiszi, hogy a caesar megölte; egyesek keresték is testét a császári páholyban, ahol elesni látták. De a holttest eltűnt. Az a hír jár, hogy a caesar a kutyák elé vettette.

- Nem igaz! - kiáltotta önkénytelenül Dea Flavia.

- Tudom, kegyes úrnőm. Minden józan ember tudja, hogy ez nem lehet igaz. De a feldühödt tömeg minden, csak nem józan. Olyan, mint egy óriásra nőtt gyermek, akinek ezernyi-ezer felelőtlen tagja van. Ide-oda hullámszik, egy-egy odavetett szó viszi. De jó lenne, ha most igaza volna.

- Hallgass, Tertius, hogy mondhatsz ilyet?

- A caesarra gondolok, kegyes úrnőm és terád - felelte a férfi egyszerűen. - Ha a tömeg most akár élve, akár halva megtalálja Róma praefectusát, egészen bizonyosan megöli a caesart és császárrá kiáltja ki a praefectust, ha él, istenné, ha meghalt.

Mintha csak szavait akarná megerősíteni, a reggeli szellő egy elnyújtott, hosszú ujjongó ordítást kapott fel:

- Üdv Taurus Antinornak!

Dea pár szóval elbocsátotta számvevőjét, akit ismét nyomon követett a jajgató rabszolgasereg.

Amint Dea Flavia az atriumban magára maradt, egy darabig szótlánul hallgatott, mígnem a rabszolgák sopánkodása és Tertius parancsoló hangja elveszett a távolban.

- Ha a tömeg most akár élve, akár halva megtalálja Róma praefectusát - mormolta -, egészen bizonyosan megöli a caesart és császárrá kiáltja a praefectust, ha él, istenné, ha meghalt.

Dea Flavia gyors pillantást vetett maga körül. Az atriumban nem volt senki, bár az oszlopos folyosók mögül behallatszott a hangok zümmögése és az a folytonos gyáva nyöszörgés, amely megremegtette a fiatal lány idegeit, míg szíve elkerülhetetlen sorcsapások előérzetében szorult össze.

Csak az előcsarnokban vigyáztak az örök és készültek arra, hogy az Augusta házát megvédjék; könnyedén beszélgettek egymással s úgy látszott, ők az egyedüliek, akiket a rémület nem nyugozott le.

Hangjuk csengése megnyugtatóan hatott a sok értelmetlen jajveszékelés közepette, amely az asszonyok szobáiból és a rabszolgaházból Dea Flavia füléhez verődött.

Pillanatnyi habozás után Dea határozott léptekkel a műterem felé sietett. Áthaladt a kis előszobán és kinyitotta az ajtót.

Dion híven őrködött, ahogy azt Augusta parancsolta. Amint úrnője belépett, felugrott.

- A praefectus? - kérdezte a lány izgatottan.

- Alszik - válaszolta a szolga.

- Biztos vagy benne?

- Néhány perce néztem be hozzá. Szemei le vannak hunyva. Úgy hiszem, alszik.

- Meg akarok bizonyosodni róla - vizsgozta röviden.

Túlságosan jól lévén nevelve, vagy mert közönyösebb volt, semhogy a nagy és nemes Augusta különös óhaján csodálkozott volna, Dion tiszteletteljesen félreállott, hogy utat engedjen, majd a belső ajtóhoz követte úrnőjét és felemelte a nehéz függönyt.

- Dion - szólt hátrafordulva - tegnap felszabadítottalak, mert jó szolgám voltál.

- Tudom, kegyes úrnőm - felelte az ember hódolatteljesen térdet hajtva - a lábad nyomát csókolom kegyelmedért.

- Ha ismét csend és békesség lesz a városban, a quaestor elé megyünk és téged, Nolust és Blancát szabadnak nyilvánítalak. De ma még rabszolgám vagy és engedelmisséggel tartozol.

- Ahogy parancsolod, kegyes úrnőm!

- Hallgatást követelek tőled és Diontól - mondotta komolyan Dea. - Senkinek se szóljatok arról, hogy a praefectus az én házámban van, mindaddig, amíg fel nem oldalak; halálbüntetés terhe alatt, Dion, mert még rabszolgám vagy.

- Megértettelek, kegyes úrnőm.

- Várj most reám. Életeddel kezelsz, hogy senki ide be nem lép.

Alig mondotta ki szavait, hangos, zavaros lárma hallatszott az atriumból: kiabálás, átkozódás, valaki az Augusta nevét szólította s veszekedett a rabszolgákkal. Mintha egy eszeveszett ember ordított volna.

- A caesar - mormolta ajkáig elfehéredve Dea Flavia.

- Augusta! Augusta! - hallatszott a rekedt kiáltozás az atriumból; a szíjjak csattogásának utálatosan ismert hangjára a lánynak megremegett minden idege.

Ujját az ajkára téve, gyors figyelmeztető mozdulattal Dion felé fordult, majd szilárd léptekkel haladt át a műtermen. A belső ajtó függönye tompa suhogással hullott le mögötte.

A következő pillanatban szemközt állott Caligula caesarral az atriumban.

XXVI. FEJEZET

«Hogy lebuktál az égből, Lucifer, hajnal fia!»

Ézsaiás, 14, 12.

Vagy húsz testőr kísért a caesart; kis csoportba verődve állottak mögötte, kezükben bronz-markolatú rövid kard. Caligula arcát halálos sápadtság borította. Sötét öltönybe burkolódzott, feje fedetlen volt. Térde, karja, keze reszketett, szája, amint levegő után kapkodott, hol kinyílt, hol becsukódott. Vértutotta szemei kidülledtek, mintha már a nyakán érezné a kötelet.

- Kegyelmes caesar! - kiáltott fel Dea Flavia, amint eléje lépett és a hosszú megszokás következtében önkéntelenül térdet hajtott.

- Körülkerítettek - mormogta a caesar elcsukló hangon. - Körülfogtak, hallottad?

- Fájdalom!

- A gyalázatosak! A gyalázatos szentségtörők! Utálatos szörnyetegek! Ocsmány férgek! De utóléri őket a bűnhődés. Megemlegetik ezt a napot! Egész Róma megemlegeti! Patakszani fog a vér az utcákon és olyan válogatott kínzásokat fogok kitalálni minden egyes gonosztevőre, hogy még az éj is vörösleni fog a borzalomtól! Én majd...

Szája idegesen rángott, keze a torkára szorult. Dea Flavia felegyenesedett. Délceg, nyugodt tartással állott a dühöngő örült előtt. Szemeit lesütötte, mert a caesar látása émelygéssel töltötte el.

Caligula hirtelen abbahagyta a dühöngést; összedülő falak tompa zuhanása reszkettette meg a levegőt, amelyet üvöltés és az a borzalmas egyhangú kiáltás kísért:

- Halál a caesarra! Halál!

Caligula arcát eltorzította a félelem, arca szürke volt, mint a halotté. Gyors mozdulattal előre lépett és hirtelen megragadta Dea csuklóját.

- Hallod őket? - kérdezte rekedt suttogással.

Válaszképen a lány bólintott.

- Meg akarnak ölni... felgyújtották a házat... a cryptán át menekültem... de a nyomomban voltak...

Szavainak megerősítéseken ismét az előbbi halálkiáltások töltötték el a levegőt. A lábdobogás s a haragos moraj egyre nőtt, már a közeli utcákat is betöltötte, mintha egyenesen Dea Flavia házának kapuja felé tartott volna.

- Ó, a szörnyetegek! A hitványak! - ordított a caesar félelemtől örülten. - De holnap jön az iszonyú megtorlás... holnap...

- Ma van veszélyben a caesar élete - vágott szavába hidegen Dea Flavia.

- Meg fognak ölni - kiáltotta és tagjait ismét lázas reszketés rázta meg. - Meg fognak ölni, Augusta,... bujtass el, bujtass el, mielőtt ideérnek!

Térdre borult és mint egy vergődő állat fetrengett a földön; remegő kezei görcsösen kapaszkodtak a fiatal lány ruhájának ráncaiba, homloka a földet verte.

- Bujtass el, Augusta - nyöszörögte - bujtass el!... Ne engedd, hogy megöljenek!

Dea Flavia az utálat és borzalom kifejezésével hátrált, lehunyta szemét, hogy ne lássa a caesari méltóság lealacsonyodását, legmagasabb eszményének porbahullását.

Két nappal ezelőtt ugyanez az ocsmány teremtmény állott mellette, engedelmességet, hűséget követelve tőle, amit ő kész is volt neki megadni. Arra a caesari méltóságra hivatkozott, amelyet Dea Flavia annyira tiszteletben tartott s amelyet most ő, a caesar rántott porba.

Akkor is mennydörgött a távolban Jupiter haragvó szava. Akkor is figyelmeztette az istenek atyja Caligulát, hogy ne gyalázza meg a caesari méltóságot. Két nappal ezelőtt Dea Flavia még hitt benne és elismerte felsőbbségét; meghajtotta akaratát, legyőzte hajlamait és elfojtott minden leányos vágyakozást annak a hatalomnak szava előtt, amely egyenesen az istenektől származott; most fizikai rosszullét fogta el a nyomorult, gyáva lélek láttára, aki máskor a saját kegyetlenségében tobzódott, most meg még a puszta állati önvédelem bátorsága is hiányzott belőle.

Gondolatai önkéntelenül ahhoz a férfiúhoz szállottak, aki most tehetetlenül feküdt házában. Maga előtt látta, amint tegnap az arénába vetette magát, hogy másnak az életét megmentse: erőteljesen, határozottan, minden veszéllyel számolva, nem nézve sem jobbra, sem balra, vitte önként vállalt terhét s mentette meg az életnek és panaszhang nélkül bukott a porba, mikor a párdúc magával rántotta.

Kint egyre tisztább volt a zúgás:

- Halál a caesarra! Dicsőség Taurus Antinornak!

A nép a maga dühében és lelkesedésében elítélt egy embert és felmagasztalt egy másikat. Valóban, ezt a választást maguk az istenek sugallták. És mintha a végleges választás most Dea Flaviától függött volna; mintha valami távoli szentély titokzatos jósszelleme szólt volna hozzá, hogy Róma jövője az ő kezében van.

Önkénytelenül lenézett kezére. Látta, hogy az kicsiny és gyenge és mégis pár pillanat múlva a Sorsnak fogja megmutatni az utat s jelöli meg, hogy óriási vállain merre vigye a világ egész birodalmát.

Lábainál vonaglott egy gyáva, silány ember, aki életéért könyörgött, melynek folytatása csak újabb szomorúságot, újabb borzalmat, újabb gyötrelmet jelentett volna ezernyi ezer embernek.

Mögötte, két fallal odébb, feküdt a férfiak dísze, akiért a nép lelkesedett, akinek pusztá jelenléte erőt sugárzott és minden pillantása megnyugtató, egy ember, aki a nép vezérének és a birodalom urának született, és akinek egyszerű hűséges életét tegnap a legmagasztosabb önfeláldozás cselekedete koronázta.

A választás rajta állott.

Fülébe zúgott a rekedt kiáltás; a «halál» a «dicsőség» kiáltásával vegyült; a caesar neve a praefectusával került szembe; mindezek betetőzésére előtte nyögött és ordított a vérszomjas zsarnok, akit saját kegyetlensége taszított a porba és még most is újabb kegyetlenkedés után szomjazott.

A választás rajta állott.

Csak néhány lépést kellett volna tennie az előcsarnokon át és kiáltani a hegy aljáról a ház felé özönlő népnek. Csak az ajtóhoz kellett volna szaladnia és bátran kikiáltani:

- Itt a caesar és itt van Róma praefectura!

Azt a húsz embert, aki csupasz fegyverrel őrizte a caesart, könnyű szerrel elsöpörte volna a néptömeg rohama.

Segítséget keresően tekintett körül, míg a vinnyogó caesar a földön a lábát csókolgatta és magánkívül ismételte:

- Ments meg, Augusta... Ments meg... ne engedd, hogy megöljenek... jó voltam hozzád... oltalmazód voltam - caesarod vagyok... ments meg...

- Mentselek meg? - ismételte gépiesen Dea Flavia. - Hogyan?

- Rejts el valahova - ahol nem találhatnak rám - mormogta a caesar félig felemelkedve. - Nem adhatod át a caesart a nép dühének... nem szennyezheted be kezeidet rokonod vérével...

Átkarolta térdeit és ocsmány, eltorzult arcát könnyörögve emelte feléje.

- Nem szennyezheted be kezeidet rokonod vérével...

Miközben szavait kimondta, mennydörgés morajlott végig az Aventinus felől. Dea Flavia összerázkódott. Jupiter figyelmeztetése volt ez, vagy talán átka, az istenek átka a gondolatában lappangó árulásért.

- Nem szennyezheted be kezedet rokonod vérével... ismételte a caesar könnyörögve.

- Nem! Nem! - kiáltotta Dea Flavia... Ezt nem akarom... segítségedre leszek... mit tehetnék?

- Rejts el házádban...

- Hol?

A caesar a műterem felé mutatott.

- Ott!

- Nem! Nem! - kiáltott fel Dea Flavia és ösztönszerűen kitárta karjait, mintha szentélyt védene.

- Műtermed a tied - sürgette a caesar rábeszélő hangon -, senki sem meri oda betenni a lábát... csak szolgálóasszonyaid lépték át valaha is küszöbét... biztonságban volnék a benyilóban... asszonyaid nem árulnának el... van olyan is közülük, aki néma... azok lehetnének körülöttem, senki sem tudna rólam, amíg ennek a gyalázatnak vége nincs... pár nap múlva praetorianus testőrségem utat tör a tömegen... légióim jönnek már vissza a germán földről... hamarosan itt lesznek... csak néhány napi járásra vannak a város kapuitól... itt ellehetnék... a te belső szobádban... néhány ember maradna itt védelmemre... asszonyaid szolgálnának ki... senki sem tudná meg...

Ömlött a szó ajkáról. Hangja rekedt volt, ajka reszketett. Dea Flavia minden erejével azon volt, hogy a görcsösen belé kapaszkodó embertől szabaduljon, de az úgy csüngött rajta, mint a hajótörött az utolsó szál deszkán.

- Ott bent... - kezdte újra Caligula.

- Nem, nem lehet...

- Ott biztonságban volnék, nem tudná meg senki.

Caligula felállt. Dülöngve, mint a részeg, indult a műterem felé. Testőrei mentek utána. Dea Flavia azonban még mindig közöttte és az ajtó közt állott. Emitt lenn állt a dühöngő, vérszomjas örült, amott feküdt az a tehetetlen ember, aki súlyos sebeivel kábultan vergődött betegágyán.

A titokzatos jósszellem még nem mondotta el minden mondanivalóját. Utolsó szava még a levegőben csüngött. Dea Flavia még nem választott. De ebben a pillanatban, amint a caesar testőreivel a műterem ajtaja felé indult, érezte, hogy nem késhet sokáig. A zsarnok sohasem fogja átlépni annak a szobának a küszöbét s a bukott hősön nem fogja kitölteni gyűlöletét és

bosszúját. Akkor ő inkább kiált a népnek és kiszolgáltatja a caesart, rokonát, a csőcselék dühének. Inkább ezt, semhogy a sebesültet szolgáltassa ki a dühöngő császári vadállatnak.

Rokona vére talán örökre beszennyezi kezét; lehet, hogy jön majd a borzadály, a lelki-furdalás és az istenek átka. Jöjjön. Magára veszi. Elszenvedti azt, amit el kell szenvednie. A lelki-furdalás kínjai elenyészőek ahhoz a rettenetes bűncselekményhez képest, amelyet a caesar követne el, ha Róma praefectusának közelébe fér.

Amint elhatározása szívében meggyökeresedett, azon vette magát észre, hogy halkan azokat a szavakat ismétli, amelyeket pár napja a Forumon hallott:

- Csak egy lelkem van és az az Isten kezében!

Annak a fenkölségnek egy része, amely akkor a férfi arcáról sugárzott, most az ő szívébe költözött. A borzadály és izgalom elszállt Dea Flavia lelkéről. Teljesen nyugodt volt és elhatározásában megingathatatlan.

Nem rohant a műterem ajtajához, nem vetette magát drámai mozdulattal a caesar útjába, csak kezét tette Caligula karjára.

- Biztonságban volnék... és senki sem tudná... mormogta a caesar.

- Rabszolgáim tudnák - vizionozta Dea Flavia hidegen - és elárulnának.

- Én csak férfiakról tartok és azoknak nem kell tudniuk semmit - mondotta a caesar izgatottan.

- Sokan láttak és hallottak.

- Mondd meg nekik, hogy a cryptán át az Augusták palotájába menekültem.

- Nem hinnék el. Tudnák, hogy nem igaz.

- Nem bízol rabszolgáidban? - mordult fel a caesar.

- Megbíznaál te a tieidben? - vágott vissza Dea Flavia.

- Ruhát cserélek az egyik testőrrel s az a caesar képében a cryptán át az Augusták házába menekülne.

- A legbölcsebb volna, ha azt a caesar maga tenné meg - jelentette ki hűvösen Dea Flavia.

- Mit mondasz?

- Augustus palotája volna a caesar legbiztosabb menedéke, amíg a légiók megérkeznek. Biztosabb volna, mint szolgálója háza, mert fürkésző szemek láthatták ide menekülni és gyűlölet élesítette fülek hallhatták kiáltásait.

- Akkor elvesztem! - kiáltott fel Caligula.

- Nem, ha kegyes uram megfogadja szolgálója tanácsát. A földalatti út teljesen biztos. Augustus palotája menedéket nyújt. Húsz jól felfegyverezett férfi örködnék a caesar fölött és Dea Flavia háztartása látná el a szükséges élelemmel.

Caligula egy pillanatig habozott, majd kutató szemmel nézett a fiatal leány arcába.

- Nem árulsz el? - mormogta.

- Most nyomban elárulhatnálak, ha akarnám - felelt egyszerűen a lány. - A csőcselék a kapum előtt van. Egy kiáltásom és a caesar azoknak a kezei közt volna, akik halálát kívánják.

- Csitt, hallgass! - mondotta, ismét megragadva a lány csuklóját, miközben félve tekintett körül. - Ne beszélj erről, Dea! Már a pusztaság kihívhatja az istenek haragját. Bízom benned, - tette hozzá, és sápadt arcát egész közel vitte a lány arcához, majd lázasan kitörő vadsággal mondta:

- De ha elárulsz...

- Nem kell fenyegetődnöd, nagy caesar - mondotta Dea Flavia, kezét nyugodtan kiszabadítva és hátrálépve -, ha ma elárulnád, holnap egyikünk sem volna életben.

A lány megjegyzésének igazsága hatott a caesar eltompult agyára, mert a vad düh kifejezése arcáról eltűnt és ismét a félelem sápadtsága jelent meg vonásain. Észrevette, hogy képtelen gyávaságával teljesen ennek a fiatal lánynak a kezeibe adta magát, s hogy amidőn pár óra előtt nem mert népe előtt megjelenni, saját maga rombolta le a méltóságnak és megközelíthetetlen szentségnek azt az alapzatát, amelyen meg kellett volna állnia.

- Augustus palotájába megyek - mondotta nyugodtabban. - Amíg a csőcselék palotámon tölti ki dühét és keresi caesarját, hogy megölje, ott békességben megbújhatok. Küldd ki az utcára legmegbízhatóbb rabszolgádat, hogy próbáljon a tömegen keresztül eljutni a praetoriánusokhoz. Egy váratlan oldaltámadással könnyebben szét lehetne zavarni a csőcseléket, mint gondoljuk. Van olyan rabszolgád, akiben megbízol?

- Van két szabadosom - felelte Dea Flavia -, tegnap este óta szabadok; életüket adnák értem.

- Hát csak adják - válaszolta gúnyosan Caligula. - Te meg vezess a tricliniumba. Éhes vagyok s ha terített asztalod mellett kissé megpihenek, evvel port hintek rabszolgáid szemébe. Onnan a cryptát is elérhetem anélkül, hogy még egyszer látnának.

- Amint a caesar parancsolja - mondotta nyugodtan Dea Flavia -, de nincs sok vesztegetni való idő.

XXVII. FEJEZET.

«Semmi sincs elrejtve,
ami ki ne nyilatkoztassék.»

Lukács evangéliuma 7, 17.

Caligula tricliniumba ment. Dea Flavia követte. A caesar levetette magát egy kerevetre s a lány maga szolgált fel neki bort és gyümölcsöt. Az ételt Caligula visszautasította, de annál többet ivott. Dea nyugodtan várta, mikor indul végre el.

Blancát látta az atriumon keresztül menni; odaszólította és megparancsolta neki, hogy lássa el a katonákat. Az emberek nagyon hálásan fogadták a gondoskodást, mert ki voltak merülve. Huszonnégy óra óta nem ettek semmit és egész éjjel a caesar körül örködtek.

Az a földalatti út, amely Jupiter Victor temploma alatt húzódott tova, Dea Flavia palotáját kötötte össze Augustus palotájával. A nagy imperator halála óta a palotát csak törvényszéki csarnoknak használták. Mindössze néhány írnok lakta a roppant épületet.

Maga a titkos út a tricliniumot övező kisebb szobák egyikéből nyílt. Több ilyen titkos út kötötte össze a Palatinus különböző palotáit, de a rabszolgák tömege mitsem tudott róluk, csak egy-két felelősebb ember ismerte őket. Az adott esetben a caesar elérhette ezt az utat anélkül, hogy az atriumban leskelődő gyáva rabszolgahad szemei előtt mutogatnia kellett volna magát.

Nem is gondolt arra, hogy köszönetet mondjon Dea Flaviának azért, amit tett. Amikor felhajtotta az utolsó serleget, egyszerűen felkelt és útjára indult.

Dea Flavia a titkos út ajtajáig elkísérte és az embereket rövid utasítással látta el. Meggyújtott egy kicsiny lámpát, amelynek fénye vezetni fogja a caesart és kíséretét. Az ajtó mögött meredek lépcső fokai vezettek le a sötétbe. Caligula elsőnek indult lefelé. Az a katona, aki a lámpát tartotta, közvetlenül utána haladt.

Dea Flavia az ajtóban maradt, mígnem a férfiak lépteinek zaja a boltíves folyosóban elhalt. Ekkor a megkönnyebbülés sóhajával zárta rájuk az ajtót és kisietett a szobából.

Egyedüli vágya most az volt, hogy lehetőleg teljesen kitörölje emlékezetéből lerombolt eszményképét, annak a méltóságnak az összeomlását, amelyet egész életén át tisztelt. Annyira áthatotta a császárság iránti hódoló tisztelet, hogy még gondolatban sem akart időzni annál a förtelmes látványnál, amelyet a kimondhatatlan félelmében lábainál vonagló caesar nyújtott. El akarta felejteni teljesen azt az embert, aki az ő szemeiben nem volt többé caesar, mert a caesar isten és isteni az ő dicsősége és méltósága, míg rokona, Caligula, mélyebbre süllyedt, mint az állat.

Szinte öntudatlanul a műterem felé indult. Az imént látni akarta a praefectust, amint kábult álmában fekszik s meg akart győződni arról, hogy minden rendben van-e körülötte; a caesar közbejött megzavarta. Csak egy óra telt el azóta s megváltozott szemében az egész világ.

A caesar gyáván megfutott, az uralomra jutott nép arra készült, hogy kikiáltsa választott hősét.

Az atrium most homályos és elhagyatott volt. A rabszolgák távoli helyiségeikbe húzódtak. Félték a hatalmas fogadótermek nyomasztó csendjétől; szívesebben bujtak össze egy-egy rejtett sarokban, ahova az utcai zaj sem hatolt be oly nagyon.

Dea Flavia csendesesen figyelt. Messziről állandóan zúgott a halál- és bosszúkiáltás. Feje fölött még mindig vöröslő fény lángolt és füsttől volt terhes a levegő. De a kiáltozást erősen tompította egy kevésbé fenyegető zaj; nehéz esőcseppek kopogtak a tetőn és mind szaporábban dörgött az ég.

Úgy látszott, hogy a zivatar, mely a Campania felől már reggel óta fenyegetődött, a város fölött végre kitört. Most Jupiteren volt a sor dörögni, bosszút és halált kiáltani, az emberek dühét a magáéba fojtani.

Villám cikázott át a palaszíni égen és bevilágította az atrium legsötétebb zugait. Dea Flavia önkénytelen felsikoltott és kezeibe temette arcát.

Szél süvöltött át a ház körüli fákon; Dea hallotta a vékonyabb ágak reccsenését, amint a vihar tovaröpítette őket, s levelek forgatagával seprte végig a keskeny utcát, teleszórva velük az előcsarnok nyitott kapualját is. Az eső ömlött. A lángok, amelyeket szentségtörő kezek szítottak, sziszegve, sisteregve lobogtak fel, a vad vihar újra felkorbácsolta őket és megtépett fekete füstfelhőket szórt végig az égen.

Füst és tűz egyenlőtlen harcot vívott a sűrű esővel. A szél melljük állt, de csak úgy bolondmódra: hol belekapott a füstbe, lángba, hol meg elpihent, hogy új erőt gyűjtsön. Az eső pedig egyre ömlött és sorra fojtotta el a lángokat.

Dea Flavia tisztán látta, hogy az eső nagyon megapasztja a lázadók számát; csak a legdühösebbek vállalkoznak arra, hogy bőrig ázva, csontig fázva kitartsanak. A vihar-leverte füst és láng szintén tarthatatlanná tehetette helyzetüket a Palatinus egyes részein.

Mindez persze csak következtetés volt, de a fiatal lány, akit az elmúlt huszonnégy óra testi és lelki túlfeszültsége teljesen kimerített, így is hálásan fogadta a megkönnyebbülés pillanatnyi érzését. Az eső egyhangú zuhogása megnyugtatóan hatott idegeire, fáradt gondolatai most céltalanul csapongtak ide-oda.

Csak a zivatar nyugtalanította kissé, mert nem tudta, Jupiter haragja nyilvánul-e meg benne, vagy pedig hatalmas keze csak azért oszlatja szét a feldühödt tömeget, hogy ő - Dea Flavia - nyugodtan mérlegelhesse Róma sorsát.

Azt gondolta, hogy csendesesen visszamegy szobájába s ott a magányban elgondolkozik; a veszély kevésbé fenyegető lévén, ráért a caesar iránt való hűséget mérlegelni, és megvizsgálni azt a másik, különös, megfeszíthetetlen érzést, mely mindegyre arra kényszerítette gondolatait, hogy a ház fedele alatt mély, kábult álomban pihenő férfihoz térjenek vissza.

Antinor aludt, miközben az egész városban mindenütt őt éltette a nép: - Dicsőség Taurus Antinornak.

Felsóhajtott és akaratlanul könny gyűlt a szemébe. De az a sóhaj nem a bánat kifejezése volt, inkább valami vágyakozás valami megfoghatatlan, valami nagyszerű után és ez a vágyakozás olyan édes, olyan rejtélyes volt, hogy a pompás fogadóteremből ösztönszerűen saját szobája felé indult. Egyedül akart lenni, hogy ezt a megfoghatatlan vágyódást kimondott óhajjá tudja dajkálni.

Ebben a pillanatban öt-hat sötét palástba burkolt férfi lépett az előcsarnokból az atriumba és megpillantva az Augustát, hangos tiszteletadással üdvözölte.

Dea Flavia bosszankodva állt meg. A béke és egyedüllét ma sehogysem akar neki kijutni. Megismerte a praetoriánusok praefectusát s magas rangjára való tekintettel nem utasíthatta vissza.

Caius Nepos térdet hajtott. Felhevültnek, izgatottnak látszott, miként a többiek is. Csak a háttérben álló Hortensius Martius sápadt, bágyadt arcán látszott a tegnapi szörnyű óra nyoma.

Dea Flaviának nem is jutott eszébe csodálkozni azon, hogy látogatói hogyan jutottak eléje a szokásos szertartások elkerülésével, amelyeket magas rangjuk megkövetelt volna. Tudta, hogy rabszolgái elvesztették a fejüket.

- Mit kívántok, uraim? - kérdezte.

- Magánkihallgatást kérünk, ó Augusta - válaszolt Caius Nepos suttogó hangon. - Barátaimmal együtt már reggel óta színed elé akarunk járulni, de hűséges katonáim nem tudtak utat törni a tömegben. Erre sötét palástba burkolódzva a tömegbe vegyültünk, amíg házad közelébe nem sodort bennünket az ár. A kitörő viharban hű szövetségestársat nyertünk; a tömeg a Forum árkádjai alatt keresett menedéket és a Palatinus lejtői most meglehetősen néptelenek.

- Menedéket és oltalmat kerestek nálam? - kérdezte Dea Flavia.

Nem szerette ezeket az embereket. Caius Nepos önző és irigy volt, az idősebb Ancyurus zsugori és önhitt, a fiatal Escanes mindenre kapható, Philippus Decius pedig hiú és préda. Kissé csodálkozott, hogy Hortensius Martius mit keres közöttük.

- Nem, kegyes úrnőm, - válaszolta Caius Nepos hízgő hangon -, mi nem védelmedet kérjük, hanem hogy Róma érdekében való óhajtásainkat lábad elé tehessük.

- Róma érdekében? - ismételte bizonytalan hangon Dea Flavia. - Nem értem. Hogy függ össze Róma sorsa a ti látogatástokkal?

- Engedd meg, hogy megmagyarázzuk, ó Augusta. De nem itt, ahol száz kémkedő szem figyel és ugyanannyi kíváncsi fül hallgatódzik. Adj, kérlek, rövid magánkihallgatást... Róma sorsa van kezében.

Az Augusta nem felelt azonnal, de szokása szerint igyekezett a férfiak alázatos arca mögött rejlő gondolatokat kitalálni.

És ahogy sima arcukra nézett, nyomban tudta, miért jöttek. Míg mielőtt javaslatukat szavakba öltötték volna, tudta, miért oly alázatos a praetoriánusok praefectura és miért vág Hortensius Martius szemmel látható gyöngesége ellenére is olyan diadalmas arcot.

A caesart jöttek elárulni és Róma sorsát most az ő gyenge női kezébe akarják letenni.

A gondolatok megrohanták és valósággal megzavarták. Ösztönszerűen lenézett két kezére, melyek hivatva lesznek Róma sorsát intézni s a bánat, sőt félelem különös érzésével állapította meg, hogy kezei mily gyöngédek és kicsinyek.

- Az idő a sorssal együtt halad, ó Augusta! - kezdte rábeszélő hangon Marcus Ancyurus, az idősebb; - Jupiter lehütötte a római nép dühét, de ez a düh alszik s rövidesen kitör újra. Az egek vihára elmúlik, de az a másik, melyet feldühödött nép okozott, kettős erővel támad új életre. Kezedben, Augusta, a te kezedben...

Dea Flavia tudta, hogy ezek az emberek csak bábunak akarják őt használni, aki majd úgy táncol, ahogy ők füttyölnek. Tudta, hogy előbb-utóbb ép úgy elárulnák őt is, mint a caesart. Tegnap este még méltatlankodó haraggal utasította volna őket vissza, de tegnap este óta látta, hogy a nyomorult, gyáva caesar mint hurcolta meg beszennyezett méltóságát háza padlóján. Megmérte a caesarnak nem méltóságát, hanem személyét és megmérte valaki másét is... A caesar lejjebb sülyedt mint az állat... és az a másik nagyobb volt, mint minden más ember.

Valami sugallat a műterem felé vonta tekintetét.

- Ide menjünk, uraim - mondotta, az ajtóra mutatva -, itt senki sem lát bennünket, senki sem fülel utánunk. Meg fogom hallgatni mondanivalókat.

Nem látszott észrevenni a hat szempár diadalmas pillantását. Csendesen haladt a műterem felé.

Caius Nepos és a többiek szótlanul követték. Amint a műterembe léptek, Dion és Nolos felugrott. Dea Flavia azzal bocsátotta el őket, hogy várákózzanak az ajtó előtt. A két rabszolgaságban nevelt férfi megszokta, hogy ne csodálkozzék úrnője szeszélyén. Egyetlen pillantást sem vetettek a benyiló felé, ahol tudták, hogy Róma praefectusa még mindig kábult álomban hever.

Távozásuk után Dea Flavia ismét Caius Nepos és barátai felé fordult.

- Foglaljatok helyet - mondotta egyszerűen.

Őmaga egy magas székre ült, melynek citromfa-támláját gazdag faragás díszítette. Caius Nepos és társai állva maradtak.

XXVIII. FEJEZET.

«Mert a világ fiai eszesebbek az ő
nemükben a világosság fiainál.»

Lukács evangéliuma, 16, 8.

Caius Nepos volt a szónok. Magas állása és a kezében tartott csapatok révén bírt nagy befolyása olyan kiváltságokkal ruházta fel, amelyeket barátai mindenkor elismertek. Nem tudták, hogy elárulta őket. Nem is sejtették, hogy ő, aki bizonyos értelemben vezetője és szervezője volt az egész összeesküvésnek, nagyobb jutalom reményében eladta őket a caesarnak, mielőtt megtudta, hogy társainak eszükben sincs neki ajánlani fel a császárságot.

A tegnapi események megváltoztatták Caius Nepos törekvéseinek menetét. A nép mai hangulatában nem fogadná el őt caesarjának, még ha rá is tudná venni a praetoriánusokat, hogy őt kiáltásák ki.

Egyedüli vágya a saját előrehaladása és saját érdeke lévén, rájött, hogy ennek csak úgy szolgálhat, ha sorsát Dea Flavia sorsához fűzi. Dea Flaviát a caesar még hatalma tetőpontján, leszármazottjaival együtt, egyszer s mindenkorra a maga utódjaivá tette meg. Caius Nepos hamar felismervén kilátásait és vezér nélkül látván az elégedetlen patriciusok csoportját, megragadta az alkalmat és ismét vezetőjükké tette meg magát.

Míg a többiek tiszteletteljes távolságban az Augusta körül álltak, ő közvetlenül eléje lépett és hajtott háttal, árnyékba borult arccal beszélni kezdett.

- Augusta - mondotta -, úgy hiszem, lelked mélyén már sejtetted jövetelelünk célját. Az idő megérett a cselekvésre és mi csak parancsokra várunk. Eggyel tisztában vagyunk: a praetoriánus testőrség az én szavamat követi, Róma patriciusai pedig térde hajtanak előtted. Augusta, az idő megérett a cselekvésre! Egy dühöngő örült, egy kegyetlen komédiás és aljas, gyáva ember bitorolta eddig azt a jogot, hogy halhatatlan elődödni, Augustusnak trónján üljön. Augusta, kész vagy-e arra, hogy véglegesen kiszabadítsd Rómát a zsarnok igája alól és te add Augustus jogaikat olyan ember kezébe, aki arra érdemes?

- Én, uram? - kérdezte Dea Flavia hidegen, mert Caius Nepos megállt a beszédben. - Én? Hogy határozzak én nő létemre ilyen fontos kérdésben? A caesart kikiáltani a légiók dolga...

- A légiók - szakította félbe nyugodtan Caius Nepos - és a praetoriánusok az én szavamra hallgatnak. Azt hiszik, hogy a caesar meghalt; hamarosan azt fogják hinni, hogy egész Rómának akaratából a te végső választásodnak kell eldöntenie az utód kérdését.

Dea Flavia nem válaszolt. Szótlanul, gondolataiba mélyedten ült s kezeivel beárnyékolta arcát. Caius Nepos egy-két lépést tett feléje s hátát majdnem kétrét görnyesztve, rábeszélő suttogással szólott:

- A caesar maga volt az, ó Augusta, aki tegnap a nép előtt fogadkozott és kijelentette, hogy a te leendő uradra és hitvesedre száll a császári hatalom. Ő maga akarta, hogy a halhatatlan Augustus leszármazottjai uralkodjanak Róma fölött.

- De a caesar nem halt meg - válaszolt a lány egyszerűen.

- Meghalt a népnek, meghalt a testőrségnek, meghalt Rómának - jelentette ki ünnepélyesen a praefectus. - Tegnap Escanes töre készen állt arra, hogy a megtorló igazság végső cselekedetét véghezvigye és megszabadítsa a világot egy örvongó zsarnoktól, Rómát pedig kegyetlen

kényurától; ma ezt a tettet az az örült maga követte el, amidőn rémületében megszaladt népének színe elől.

A viharon át még mindig zúgott a távoli moraj:

- Halál a caesarra! Halál!

Az égen Jupiter mennyköveinek dörgése visszhangzott.

Dea Flavia most már nem rejtette el arcát. Magasztosan, méltóságteljesen ült a helyén, büszkén és tisztán, mint a liliom, megengedve gondolatainak, hogy kék szemeiből kilángoljanak s nyíltan elárulják a nagyratörő patriciusoknak, hogy állítólagos hűségük és hazaszeretetük egy pillanatig sem vezette őt tévútra. A patriciusok szorosabban köréje gyűltek s amint most aranyhajkoronás feje kimagaslott meggörnyedt alakjuk közül, komoly, ünnepélyes magatartásában valóban királynőnek látszott.

Nem vették észre, hogy tekintete megvetéssel van tele. Azt vélték, megtörtént az, amit akartak: feltüzelték benne a nagyravágyást, felszították benne a lelkesedést. Ez volt minden, amit ettől a lánytól kívántak.

Az idősebbek kíváncsian lesték, kire esik az Augusta választása. Hortensius Martiusnak hirtelen újraéledő reményében minden csepp vére az arcába szaladt.

Most az idősebb Ancyus vette át a szót; hangja édeskés volt és szelíd:

- A nép világosan beszélt, ó Augusta. Szembe akarsz szállni Róma népének hatalmával? Jupiter maga nem beszélt szintén világosan? Gondolj a két elmúlt napra! A caesar cirkuszi beszédjére, a nép izgalmára, amikor Hortensius Martius a biztos halállal nézett szembe, hogy kegyeidet elnyerje, a nép felháborodására a caesar ellen... gondolj minderre! Nem magának Jupiternek műve volt mindez?

- Valóban - magam is azt hiszem! - suttogta Dea Flavia és szeme akaratlanul a belső szobába vezető ajtóra tévedt. - De hát azóta nem sugalmazta-e Jupiter a népet, hogy magaválasztotta caesarját kikiáltsa?

Caius Nepos vállat vont, Hortensius Martiusból pedig kitört a szó:

- A csöcselék Róma praefectura után kiabál! De a praefectus meghalt...

- Igen, tudom - felelte csendesen Dea Flavia. - Azt mondják, röviddel azután halt meg, hogy életedet megmentette.

A szemrehányás Hortensius lelkében elevenre talált. Ajkába harapott, hogy feltörő hangos válaszát visszafojtsa, a szót pedig az idősebb Ancyus vette át, mézédessé szavakkal igyekezve csillapítani a fiatalember lelkében hullámozó vihart.

- A praefectus meghalt, ó Augusta és a nép hamar elfelejti majd. Róma téged istenít magas származásodért. Elfelejti választott hőst és készséggel fordul feléd, akit annyira szeret. Kezeiből elfogadja azt a caesart, akit te választasz.

Hortensius első haragos fellángolása után hamar lecsendesedett. Igyekezett bánatosan szemrehányó tekintettel nézni Dea Flaviára. Talán Dea Flavia nem is akarta őt megsérteni s máris sajnálja, hogy megbántotta. Szerette volna minden érzelmét pillantásába önteni; a lelke mélyén, nagyravágyó törekvéseinek vastag kérge alatt valódi szerelem égett azért a szépséges leányért, akinek hatalmában állott megadni mindazt, amit csak kívánt.

Szentül hitte, hogy az Augusta viszonzozza érzelmeit. Mindig nagyobb türelemmel fogadta hódolatát, mint a másokét. Nem egyszer csendesen meghallgatta áradzásait. Tegnap életét tette kockára, hogy kezét elnyerje, - a büszke római hölgy nem felejtetheti el ezt hamar. Mikor

az arénából meglátta kedves arcát, az halálsápadt volt és kiült rá a rémület. Feltette őt - efelől teljességgel meg volt győződve.

Az a borzalmas halál, amellyel szembenézett, elsőbbséget biztosított neki Dea Flavia kegyei-
nek elnyerésére barátaival szemben. Most mintha Jupiter maga is melléje állott volna.

Látta a lelkesedés tüztét, amely Dea Flavia arcán, ajkán, szemén végigfutott. Azt hitte, hogy
ezt a tüzet az ő pillantása gyújtotta fel és nagyravágyástól elvakultan nem vette észre, hogy a
fiatal lány elfordított tekintete állhatatosan a belső szoba ajtajára szegeződik.

Dea Flavia valóban keveset törődött Hortensius Martiussal, nagyratörő terveivel, nagy szerel-
mével; nem tudta szemét levenni a berakott fal ama pontjáról, amely mögött - ha gyámolta-
lanul is - az feküdt, akit minden tette embertársai született vezérévé avatott.

Azután, mivel a körülötte állók néma várakozással csüngtek ajkain, kényszerítette gondolatait,
hogy velük foglalkozzék.

- Mit tegyek, patricius urak? - kérdezte.

- Válassz, Augusta! - biztatta Caius Nepos. Válaszd ki uradat és parancsolódat azok közül,
akik készek választásodat véglegesnek elfogadni. A praetoriánus testőrség készen áll, én
mondom. Az örült caesar tegnap maga egyengette utunkat. Válaszd ki hitvesedet és a praeto-
riánus testőrség őt kiáltja ki a legnagyobb és legjobb caesarnak, uralkodónak, imperatornak, a
hadak atyjának. A nép tombolni fog örömeiben és uraddal együtt isteníteni fog.

- De a Caesar... a rokonom?

- Békességben és csendben fejezheti be napjait egy villában Capraea szigetén - viszonozta az
idősebb Ancyus szárazon. - Bántódása nem lesz. Valamennyien esküvel kezeskedünk erről.

- De nekem idő kell a gondolkozásra - mondotta komolyan Dea Flavia. - Nem kicsiség az,
amit tőlem kívánsz. Csak nő vagyok és fiatal és ti azt kívánjátok, hogy saját óhajtasom
szerint intézzem ennek a hatalmas birodalomnak sorsát.

- Nem kívánnók tőled, ó Augusta, ha közönséges halandó volnál, - mondotta Hortensius
Martius lelkes tüzzel, - de istennő vagy; a nagy Augustus vére tesz azzá.

- Istennő? Én? - felelte a lány hidegen. - Dehogy! Csak egy elhagyatott nő vagyok, akinek
tanácsra van szüksége, hogy vezérelje élete fontos pillanatában.

- Nem azért vagyunk-e itt, hogy téged vezéreljünk? - hangzott édeskésen az idősebb Ancyus
ajkáról. - Hűséges szolgálid, engedelmes rabszolgáid vagyunk. Nem beszéltünk-e eddig is,
nem adtunk-e tanácsot?

- Valóban, beszéltek s én kiolvastam, mi rejlik szavaitok mögött. Nem csupán a halott
Augustushoz való ragaszkodásotok irányította lépteiteket az én ajtóim elé.

- Hanem irántad való szeretetünk - vetette közbe gyöngéden Hortensius Martius.

- És céljaitok, amelyek után mentek, nagyravágyások, amelyet tápláltok.

Amint látta, hogy heves ellentmondás kel valamennyi ajkon, kezét felemelve nyugodt méltó-
sággal folytatta:

- A nagyravágyás emberi tulajdonság és Róma maga is csak azért hatalmas, mert nagyra-
vágyó. Én, részemről, nem vagyok az. Az a büszke méltóság, melyet nekem felkínáltak, az én
vágyaimat nem ingerli. De ha az istenek úgy vezérlik választásomat, hogy igaz és bátor ember
fogja a császári Augustus jogarát magasra tartani, térdeimen mondok nekik köszönetet, hogy
akaratuk végrehajtásában közvetítőül használtak.

Hortensius Martius meg volt róla győződve, hogy e beszéd közben szeme rajta pihent és igyekezett elpalástolni azt a diadalmas villanást, amely pillantásában felragyogott. De a fiatal Escanes, akiből még nem vezett ki minden remény, ugyanazt vélte észlelni, nemkülönben Philippus Decius. Valójában pedig Dea Flavia végignézett mindnyájukon, tünődve, hogyan lehetne egyet is ahhoz hasonlítani, aki az ő szívében máris Róma választott ura.

- És most, - jelentette ki anélkül, hogy a beszéde közben felhangzó, türelmetlenül vágyakozó sóhajokkal törődött volna, - kérlek, ne kívánjatok tőlem többet. Gondolkoznom kell és imádkoznom. Könyörgök nektek, ne sietessétek elhatározásomat, amíg nem gondolkoztam és nem imádkoztam.

- Az idő drága, Augusta - vetette ellen Caius Nepos - és a nép nem vár.

- A nép elmenekült a vihar elől és akarata - gondoljátok meg - talán nem is egyezik a tetteivel.

- A nép a praefectust szólítja, de a praefectus halott. Készen kell lennünk arra, hogy azt a caesart üdvözljük, aki a nép választásának is megfelel.

- Akkor - jelentette ki Dea Flavia, - jertek vissza válaszóért holnap, amikor a harmadik órát kiáltják. De holnapig időre van szükségem megfontolásra és imádságra. Ha most sürgettek, - tette hozzá határozott hangon, - akkor nemmel kell felelnem minden kéréstekre.

Szíve mélyén már tisztában volt azzal, hogy mit fog tenni, de határozatát nem akarta kinyilvánítani addig, amíg nem beszél a férfival, kire választása esett. Antinor most beteg, a kimerültség mély álmát alussza. Néhány óra múlva felfrissül. Valóban hatalmas caesar lesz az, akit holnap Róma népe előtt választani fog.

- A nép nem vár holnapig, Augusta, - sürgette az idősebb Ancyus. - Parancsolhatsz szünetet a dühöngő viharaknak, mondhatod a zivatarnak, hogy várjon? Ebben a pillanatban csendes a nép, de egy óra múlva ismét megrohanja a császári halmot. Háza nem lesz biztonságban.

- Akkor legjobb tudásotok szerint fékezzétek meg a népet. Én ebben az órában nem tehetem meg választásomat. Ha nem várhattok és tartotok a néptől, lássatok terveitek után az én segítségem nélkül.

Az összeesküvők összesúgtak. Az Augusta makacs volt és nélküle nem mertek cselekedni. Pusztán az ő egyénisége tudta ebben a válságos helyzetben a népet megnyugtatni. Két veszély közül a kisebbet választották. Ha a csöcselék ismét megrohanja a palotákat, megtalálja a caesárt és feltétlenül megöli. Miután kielégítette bosszúszomját, kétségtelenül lecsillapodik. Minden erejét kimeríti majd a praefectus után való kiáltozásban, de a praefectus egész bizonyosan halott, mert különben eddig már jelentkezett volna. Az éj majd véget vet az utcai zavargásnak, a sötétség leple alatt a praetoriánusok praefectusa felkeresheti embereit s a holnapi harmadik órára minden elő lesz készítve az új caesar kikiáltására.

Dea Flavia csendesesen várt, míg ezek a rövid tanácskozások folytak. Mikor látta, hogy eleget tesznek kívánságának, ismét barátságos és kegyes lett.

- Kérlek titeket - mondotta - tekintsétek holnapig házatokat a sajátotoknak. Szolgáim ellátnak étellel-itallal és fürdőt készítenek, hogy felfrissüljete. Éjszakára hálósobáitokba vezetnek. Holnap meghalljátok válaszómat. Az istenek legyenek addig veletek.

Kis csengőt rázott meg, melynek hangja beszólította Nolust és Diont. Rájuk bízta a nemes urak kiszolgálását és hogy kényelmük fölött őrködjének.

Ezek után nem lett volna helyénvaló a beszélgetést tovább erőszakolni. A rabszolgák jelenléte is lakatot tett szájukra. Célszerűbb volt minden tekintetben engedni. Ezek az elpuhult inyencek attól a gondolattól sem idegenkedtek, hogy holnapig vigadhatnak az Augusta dusan megrakott asztala mellett. Szakácsainak ügyességéről az egész város beszélt, pincéi híresek voltak.

Caius Nepos, az idősebb Ancyus és a többiek mélyen meghajolva hátráltak ki a szobából. Hortensius Martius ment ki utolsónak. Letérdelt Dea Flavia előtt, és ruhája szegélyét tisztelettel ajkához emelte. A fiatal lány nem nézett rá barátságtalanul. Ha tudta volna, hogy Dea tisztán azért kegyes, mert életét Antinor mentette meg, nem nézett volna körül oly diadalmasan, amint társait kifelé követte.

- Már választott - mondotta Caius Nepos, szeretetteljesen a fiatalemberbe karolva. - Ilyen fényes ajánlatot asszony nem utasít vissza.

- A római praefecturát fogom kérni - mormogta az idősebb Ancyus elégedett hangon.

A nemes Hortensius Martius nem szólt semmit, hanem kiszabadította karját bizalmaskodó barátja karjából és a többiek elé lépett. Kifeszített válla és magasra emelt homloka már is az emberiség új urának önérzetéről beszélt.

XXIX. FEJEZET.

«Szoros a kapu és keskeny az út.»

Máté evangéliuma, 7, 14.

Műtermében, a drága faragott karosszéken, csendesen ült Dea Flavia. A férfiak távozó lépteinek zaja elhalt az atrium márványkockáin, éles hangjaik és nevetésük egy-egy visszhangja jutott csak fülébe.

Az eső egyhangú kopogása csillapítólag hatott idegeire; a még mindig haragvó Jupiter csak nagynéha dörgött végig a nehéz felhőkön és hasította meg villámaival a sötétlő mennyboltot.

A caesarra haragvó római nép még egyre vélt méltatlanságokért lihegett bosszút. Mint a tenger viharja, dühe egy időre elpihent, de semmit sem veszített erejéből vagy vakmerőségéből. Még mindig hangzott a kiáltozás. «Halál a caesarra!» volt még mindig a jelszó, de a zsvajt félig elnyelte a távolság s azok a kiemelkedő szentélyek, melyeknek csarnokai elválasztották a tömeget a császári Palatinus magaslataitól.

Dea Flavia reménykedése, félelme, öröme vadul kavargott lelkében. Alig hallgatott a távoli kiáltozásra, de fokozatosan kiélesedett érzékei mégis mindent tudomásul vettek. A halálkiáltások tompa, zúgó kísérőzenéjéből drága melódiaként csendültek ki a praefectust dicsőítő hangok és eleven tűzként járták át Dea Flavia ereit. Vágyott az utcára rohanni, szakadó esőbe, dühöngő viharba, hogy behívhasa házába a nép ezreit, tízezreit, hadd boruljanak le imádattal az előtt a hatalmas hős előtt, ki sorsukat ezentúl intézni fogja.

Mert a nép ezt az embert kereste. Dea Flaviában hirtelen kimondhatatlan nagy szeretet támadt Róma népe iránt. Most látta, minek kell lennie a caesari hatalomnak, most látta, hogy kell azt viselni. És szerette a népet, amiért az is belátta ezt. A nép azt az embert kereste, aki legmagasabb ideálja volna a hatalomnak és a méltóságnak.

Tegnap a bátorság és a magasztos önfeláldozás hatott rájuk, bár nem fogták fel annak indító erejét. A tegnap hőse a mai nap kiválasztottja s a holnap istene; a másik caesart, az alávalót, söpörje el az ár.

A nép hívta Antinort, s ha majd előtte áll hatalmának, férfias erejének pompájában, térdre borulva imádja mint urát, imperátorát, mint a nagy Augustusnál is nagyobbat.

És ebben a házban, csak pár lépésnyire az elgondolkozó Deától, tanyáztak azok a férfiak, azok a patriciusok, akik készek a nép határozatát elfogadni, akiknek hatalmában áll az új caesart a légiókkal elismertetni és hivatalosan eleget tenni a nép mohó kívánságának.

Róma patriciátusa a néppel együtt Dea Flavia kezébe fektette le sorsát. A caesar tegnapi esztelen cirkuszi kijelentése az összeesküvők malmára hajtotta a vizet. Minden irigykedés, féltékenység megszűnik, ha a nagy Augustus lányutóda választja az új caesart s a dicső ősleszármazottjai számára biztosítja az örökséget.

Csak neki kell választania s az imperium a legnemesebb fejre száll, mely valaha koronát viselt. Dea Flaviának minden vére az arcába szaladt, amidőn arra gondolt, hogy aki csak pár napja a Forumon oly büszke, oly magába zárkózott, oly vasakarattal teli tudott lenni, most általa nyeri el a legmagasabbat, amit sors csak embernek adhat.

Ezek voltak azok a legelső gondolatok, amelyek Dea Flavia agyában Caius Nepos és a többiek távozása után egymásba fűződtek; szívét eltöltötte az a női szívnek oly drága érzés: módjában áll adni. Nem is gondolt arra, hogy választása szükségképen az ő személyét teszi

meg a legfőbb adománynak. Annyira leányos volt még érzelmi világa - oly keveset gondolt, érzett, élt eddig. Mint félig istenített Augusta, csúszó-mászó rabszolgák és alattomos élősködők között büszkén haladt a maga útján, magasan kiemelkedve a görnyedt háta világából, hűséggel a caesar, önmaga és háza iránt - de «élni» nem élt.

Nem volt eddig vágya, amelyet nem teljesítettek volna, sohasem szenvedett, sohasem reménykedett, sohasem aggódott. A világ csak játékszer volt előtte, sohasem látott emberi vonásokat, hanem csak álarcokat, sohasem tekintett be emberi szívbe, sohasem volt tanuja emberi szomorúságnak vagy örömeinek.

Életére visszapillantva látta csak Dea Flavia, milyen üres és lélektelen volt az. Lelke akkor ébredt életre, amidőn a Forumon először látott igazi, élő embert, nem bábot, mézesszavú hízelgőt, görbe úton járó önzőt, hanem embert, kinek szíve, akarata, temperamentuma van.

Azóta kezdett élni és észrevette, hogy az emberek is élnek, gondolkoznak és éreznek és van egyéb vágyuk is mint, hogy a caesarnak kedvére tegyenek. Látott egy embert, aki életét áldozta, hogy a másét megmentse, s látta, amint egy különös szimbolumon csüngött, amely szívét békével látszott eltölteni.

Ezt az embert tiszteli, ezt fogja választani. Ez felülemelkedik majd az egész világon, mert hű, igaz s hős. Gyermeteg szíve nem ébredt annak tudatára, hogy ezt a férfit nem érényei, nem bátorsága és erélye miatt választja, hanem abból az igazán női egyszerű okból, mert szereti.

Amint elgondolkozva ült és szemét szinte öntudatlanul a nehéz, belső tölgysajtóra szegezte, az csendesen megfordult sarkában, suhogott mögötte a nehéz függöny s a következő pillanatban Róma praefectura állott a küszöbön.

Betegnek, törődöttnek látszott, de a tegnap viselt nagyszerű ünnepi ruha barbár pompájában különösen délceg volt. Dion megtisztította a ruhát a vértől, portól, de az még mindig foltos és gyűrött volt; amint azonban közeledett, a bíbor és arany felragyogott s dús haja, napbarnította arca felsötétlett a szoba derengő világításában.

Bíboron és bársonyon át Dea Flavia látta a megtépett vállakon a kötést és szívét sajnálkozás töltötte el. Mégis büszkén gondolt arra az öröme, amelyben általa lesz majd része.

Amint közelebb jött Antinor, féltérdre ereszkedett.

- Engedd megcsókolnom sarudat irántam való kegyességedért - mondotta.

- Jól érzed magad, Taurus Antinor? - kérdezte a lány. - Sebeid...

- Meggyógyultak, kegyes úrnőm - szakította félbe gyöngéden a férfi, miközben mosoly derítette fel komor arcát - a te ajkad kérdésétől.

- Elbizakodottság volt tőlem, hogy ide hozattalak - szólalt meg Dea Flavia rövid szünet után. - Attól féltem, hogy meghaltál és hogy a caesar...

- Széttépeti a testemet. Még a földet is megcsókolnám, amelyet a te ruhád szegélye söpört, mert megszentelte azt előttem a te kegyességed.

- Kérlek, állj fel - mondotta a lány. - Gyöngye vagy.

- Nem térdelhetek?

- Nekem ne térdelj.

- Nem neked, de előttem, Augusta; szépséged és tisztaságod - Isten eme kiváló alkotása - előtt.

- A te istenednek, Taurus Antinor - mondotta Dea Flavia kissé sóhajtva -, semmi dolga nincs énvelem.

- Ő teremtett téged az ember gyönyörűségére, hogy örömmel töltsd el mindazoknak szívét, akiken pillantásod csak megpihen.

A lány most felszólította, hogy a székétől nem messze heverő párnára üljön. Így majdnem lábainál pihent és Dea Flavia lepillanthatott széles vállaira és kissé előre hajtott fejére, amint beszélt.

Ismét arra gondolt, mennyire hivatva van Antinor az emberek kormányzására, mennyi erélyt és hatalmat fejez ki pusztá megjelenése is. Örömteli előérzettel gondolt arra, vajjon hogy fogadja majd azokat a híreket, amelyeket vele közölni fog, mit fog mondani, mint fog nézni, ha megtudja, hogy kész őt Augustus császári koronájával illetni s elárasztani őt szerelme minden kincsével.

Az idő drága volt. Vágyott látni a nagyravágyás tüzét, amint azt a komoly arcot bevilágítja, a szerelem pedig kimondhatatlanul gyöngéddé teszi szemei nézését.

De ebben a pillanatban szeretett volna minden komoly következményt kissé elodázní, szeretett volna órák hosszat így maradni a szeretett férfival. Fülét kellemesen ingerelték a merész csodálat és mélységes tisztelet gyengéd szavai. Nem azt mondta-e, hogy örömmel tölti el mindazoknak szívét, akiken pillantása megpihen? Bánatos érzés lopódzott szívébe, amint Antinor ezt mondta és lelki szemei előtt megjelent az a sok szomorúság, amely az elmúlt napokban minden léptét kísérte.

- Én csak szomorúságot hoztam azokra - mondotta sóhajtva -, akiket szerettem.

- Csak örömet, Augusta - válaszolta Antinor komolyan -, amióta először megpillantottalak.

- Menecreta meghalt - súgta a nő - emlékszel?

- Emlékszem.

Egy pillanatra elhallgatott, majd váratlanul megszólalt:

- És a caesar földönfutó.

- Egek ura! - kiáltott fel a férfi, s egész arckifejezése hirtelen elváltozott. - Földönfutó?... Mikor?... Hogyan?...

- A nép felzúdult ellene - mondotta Dea Flavia. - Körülvette palotáját és most...

A szó elhalt ajkán. A halálkiáltás élesen és tisztán hangzott fel a távolban. A praefectus felugrott; Dea Flavia azt látta, hogy arca most komor és gondteljes.

- Hol van a caesar? - sürgette Antinor.

- Mondom neked, hogy fut. A csőcselék felgyújtotta palotáját, hogy kényszerítse kijönni. De ő elmenekült azon a rejtekhúton, amely Germanicus házáan át az én házamba vezet.

- Úgy, hát itt van?

- Nincs itt! A lábaim előtt hevert és könyörgött, hogy rejtsem el... itt... az én belső szobámban, ahol azt gondolta, biztonságban volna... de nem engedtem, mert tudtam, hogy tehetetlenül fekszel ágyadon és félted, hogy megöl.

- Nagy Isten!

- Ugyan miért hívod istenedet, mikor ilyen zsarnokról és gyáva emberről van szó? - mondotta Dea Flavia izgatottan. - Láttad volna, hogyan fetrengett, mint a megvert kutya lábamnál! Féltérúghattam volna, mint egy férget.

- A caesart, Augusta, a caesart!

- Igen, a caesart! Rokonomat! Ha nem lett volna rokonom, kiszaladtam volna a kapu elé, behívtam volna a népet és kiadtam volna azt a rongyhalmazt, ami császári méltóságából megmaradt.

- S én ott feküdtem, mint egy darab fa - viszonzta keserűen a praefectus, - míg Róma sorsa a te kezében nyugodott.

- Róma sorsa - szólt a lány büszkén s egész valóját lázas izgalom fogta el - nem az én, hanem a te kezében nyugszik!

Dea felállott, a férfihoz lépett s fehér kezét a karjára tette.

- Figyelj! - mondotta.

Másik kezét felemelve állott mellette; karcsú nyaka kissé előre hajolt, ajkai kinyíltak, feszült figyelem ült egész elragadó arcára.

- Hallod a zajt? - súgta.

Antinor engedelmesen figyelt. «Halál a caesarra!» hangzott egyre a vészajtósló, kísérteties kiáltás. Antinor borzadállyal telt el, fakó arca még egy árnyalattal sápadtabb lett s ajkai halk szavakat mormoltak, amelyeket azonban Dea Flavia nem tudott megérteni. A kiáltást hirtelen másik követte, előbb zavaros, majd érthetőbb s mint hullám a vihar szárnyain hömpölygött tova a Forum felől.

- Hol van Róma praefectura? Dicsőség Taurus Antinor Caesarnak! Dicsőség!

- Nos? - szólt a leány diadalmas hangon - hallod? Téged hívnak! Készek téged istenükké tenni. Téged hívnak, hallod, praefectus?

Bár a leány rajta nyugtatta mohó, kérdő tekintetét, bár izgalom és lelkesedés sugárzott egész lényéből, a borzadály kifejezése csak nőtt a férfi arcán s reszkető ajkai nem szüntek meg imát suttozni.

- Hallod? - ismételte.

Antinor a leányra tekintett és szemének borzadt kifejezése, arcának halványsága lassan eltűnt. Mintha a gyöngédség egy hulláma vonult volna át arcán, csodásan megenyhítve kemény vonásait.

- A te hangodat hallom - mormolta -, mely oly gyengéd, mint tavaszi lehelet rózsalevelek közt.

- A nép téged hív.

- Kezed a karomon nyugszik és érzem érintésed varázsát.

A leány közvetlen mellette állott, magasán, karcsún, mint a lilium. Egyszerű szürke tunikája egyenes redőkben hullott alá vállairól, egyetlen drágakő sem ékesítette kezét vagy karját, csak nehéz hajtekercsei fontak aranyos koronát nemes homloka fölé.

Sohasem látta Antinor ily gyönyörűnek, sohasem tűnt fel ennyire nőiesnek s mégis oly fiatalnak. Lelke, amely diadalmasan bontakozott ki a magas születés és mesterkelt élet szűk korlátai közül, megnyílt a szerelem előtt s azt úgy fogadta, amint jött, tüzeiben, tisztaságában nagyra nőtt. Amint a férfi mellette állott, amint kezét a férfi karján nyugtatta, Dea Flavia hirtelen mindent megértett. Nagyravágás, hatalom, a világ uralma eltűntek gondolataiból.

Megismerte a szerelmet, érezte hatalmát és igáját és az a kép, amely eléje tárult, csodásabb volt mint valaha is álmodni merne volna.

Arca tüzelt, ajka kinyílt és kék szemei világítottak, drágakőként csillogó fekete szembogara mélyén pedig rejtélyes fény lobogott. Várta a szerelmet, hogy elárassza minden drága adományával.

- A nép téged hív, Taurus Antinor - ismételte élénken -, férfi kell neki, aki vezesse. Megelégette a zsarnokságot, vérontást és tunyaságot. Élni akar! Ezért hív téged. Kétszázezer szív nyílt meg előtted tegnap a cirkuszban. Kétszázezer ajak dicsőített, amikor karjaid felfogták Hortensius Martiust és kiragadták a halál torkából. Kellesz a népnek, megy utánad, bárhová vezeted. Nyomorult és súlyos igában nyögött eddig, most igazságot szomjúhozik. Közel van az éhhalálhoz, kenyeret akar. A te kezeden van a sorsa, mert te táplálnád az éhezőt és ruháznád a szükölködőt. Ma egész reggel egyebet sem hallottam, mint az eltiportak, nyomorultak és a gyengék sóhajtását és éreztem, hogy Rómát csak te teheted boldoggá.

- És a caesar? Hol van a caesar?

- Gyáván elmenekült. Felejtsük el. Téged kiált ki caesarnak a nép és a boldogság virrad fel Rómára.

Antinor nem válaszolt - s Dea Flavia még rábeszélőbb hangon folytatta:

- Itt vannak most a házamban azok, akik elsőnek üdvözlnek benned az új caesart. A praetorianus gárda tegnap óta tűzbe menne érted, míg a caesar gyávaságától egyenesen megcsömlött. Enyém lesz az öröm, hogy egész Rómának odakiálthatom: Rómaiak, ez a caesarotok!

Nem bírta kimondani, hogy ő teszi meg caesarrá; valami különös elfogultság visszafojtotta szavait. Úgy is megtudja. Caius Nepos és többiek majd megmondják. Olyan édes adhatni s úgy adni, hogy ne tudjon róla senki.

Hirtelen mozdulattal hátralépett s levette kezét a praefectus karjáról, de Antinor gyors mozdulattal ismét karjára fektette.

- Ne vedd el kezedet; úgy érzem, hogy kezed nélkül feneketlen mélységbe zuhanok.

Karjára szorította a finom ujjakat, míg Dea Flavia kissé ijedten nézett rá. Oly különösen hangzottak szavai s szemeiben vad tűz lángolt. Hirtelen eszébe jutott, hogy Antinor beteg s még az előbb is lázas önkívületben feküdt. Minden nőies gyöngédség felébredt benne, amint megnyult, kimerült vonásaira nézett.

- Beteg vagy! - mondotta szelíden.

A férfi térdre roskadt s kezét még mindig fogva, ráfektette forró homlokát.

- Igen - válaszolta lágyan -, meghalok az érted való szerelemben.

Halálos csend borult a szobára. Dea Flavia néma és mozdulatlan volt, mint egy megfélemlített kicsi madár. A kezére hajtott főre tekintett.

Vörösen borongó homály töltötte be a műtermet, míg künn az eső egyhangú zúgása csapkodta a falakat. A lázadás moraja távolról ugyan, de még mindig eltöltötte a levegőt, s mégis, itt a szentély csendje, békéje honolt.

Dea Flavia végtelenül boldognak érezte magát. A szerelem egész bősége elárasztotta: szerette az a férfi, akit ő annyira tisztelt és szeretett. Mintha átaludt volna egy évezredet csak azért, hogy most arra ébredjen, milyen gyönyörű a világ.

- A szerelem nem halál - suttogta -, hanem élet.

- Nekem halál - felelt a férfi -, mert láttam szépségedet s lelkemhez közel éreztelek. És ha majd nem látlak többé, a szemem világa is elvész az utánad való vágyódásban; ha kezed nem érint, a szívem kővé változik.

Minden vér Dea Flavia arcába szaladt.

- Az az idő nem jön el soha, Taurus Antinor, - mondotta oly halkán, hogy hangja alig jutott el a térdelő füléhez. - Nem mondtam, hogy itt vannak házamban azok, akik készek benned az új caesart üdvözölni? Rokonom tegnapi beszédje alapján ma eljöttek hozzám, hogy válasszak hitvestársat és juttassam annak a császári méltóságot, aki arra legérdemesebb... Választottam, praefectus!... Nézz a szemembe, jó uram, olvass belőlük!

Antinor ép akkor nézett fel, amidőn a leány ezt mondotta, s amint meglátta a végtelen szerelmet kék szemében, szenvedélyes örömkialtással ragadta karjai közé.

- A szerelem nem halál - suttogetta a lány és könny csillant meg szemében.

A pillanat túlságosan boldog volt ahhoz, hogy szavakat találtak volna. Még a «szeretlek» is elhalt ajkukon. A férfi szorosan átkarolta a leányt, a drága fő a vállán pihent, erős keze finom arcára simult.

Ez a perc csak a szerelemé volt. Elfelejtettek sérelmet, lázadást, nagyravágyást, menekülő caesart, lázongó népet. Csak egymásra gondoltak s arra az első csókra, mely lelküket betöltötte.

Hozhatott nekik ezután az élet dicsőséget, szégyent, örömet avagy bánatot, ennek a pillanatnak a szépségét, amelyben álom volt a világ és csak a szerelem élt, nem homályosíthatta el soha semmi.

A távolban néha morajlott az ég, s egy-egy villám cikázó fénye megcsillant Dea Flavia aranyos fején. Arca homályban maradt; csendesen pihent a férfi vállán, mint viharvert madárka, mely végre fészkére lelt.

A praefectus ébredt elsőnek ismét a valóságra.

- A caesar - kiáltotta -, hol a caesar?

- Mellettem, én drága uram - suttogetta a leány lágyan mosolyogva -, itt nyugszik fejem az ő vállán s hallgatom erős szíve dobogását.

- A caesar, Augusta - könnyörgött a férfi - hol van a caesar?

- Augustus palotájában rejtőzik gyáván, siratja letűnt hatalmát. Felejtsd el... nem érdemes arra, hogy rá gondolj... Hova mész? - kiáltotta hirtelen, mert a férfi gyengéden kiszabadította kezét és az ajtó felé indult.

- A caesarhoz, drágám - mondta egyszerűen. - Menekül; most van szüksége barátokra; fél, tehát bátorítani kell.

- Nem fogsz hozzá menni - kiáltott fel méltatlankodva Dea Flavia és kemény fogással ragadta meg karját. - Mondom neked, a caesar gyáva lélek, őrzöngő bolond, vad zsarnok...

- Augusta, - ismételte a férfi - engedj hozzá!

- Őrzöngsz, Taurus Antinor? Láz rohant meg és elhomályosítja agyadat... Nem hallottad a népet? Bosszút esküdött Caligulára... Téged hív. Te vagy a választott! Téged dicsőít.

- Holnapra már elfelejtik hűtlenségüket - mondotta szelíden a praefectus. - Holnapra már elfelejtenek engem - halottnak fognak hinni... s valóban meghalok én holnap számukra.

- De a mai nap, - tüzelt Dea Flavia, - a mai nap a tied és az enyém... A praetoriánusok praefectusa itt van nálam a többiekkel együtt... rajtam áll a választás és én választottam... Róma egyik végétől a másikig a te neved visszhangzik: «Taurus Antinor Caesarnak dicsőség!...» Nincs benned semmi becsvágy? - kiáltotta, amint Taurus Antinor hideg nyugalommal hallgatott.

- Semmi - válaszolt a férfi gyöngéden. - Egyetlen vágyam a caesart odasegíteni, hogy jó és kegyes tettekkel népe szeretetét nyerje vissza és hogy ismét a béke terjessze ki szárnyait Róma hét halma fölött.

Erős, de mégis gyöngéd szorítással fejtette le karjáról a belékapaszkodó kis kezét s ajkához vonta.

- Nem fogsz elmenni! - kiáltotta Dea Flavia.

- De igen, a caesarhoz megyek, lelkem! Kellek most neki! Őrá esküdtem, neki tartozom hűséggel.

- Caligula örült és vérszopó zsarnok. Megöl, ha hozzá méssz... vele vannak a testőrök... megöl!

- Isten akarata lesz az...

- Isten! A te Istened? - zendült fel Dea Flavia. - Ő akar minket elválasztani? Hát oly csekélység az én szerelmem?

- A te szerelmed értéke végtelen - mondotta szelíd komolysággal Taurus Antinor s térdre ereszkedve, nemes alázatossággal a földig hajolva, megcsókolta a leány saruját. - Csak térdén állva mondhatok köszönetet Istennek és neked ezért a drága szent ajándékért.

Dea Flavia fölője hajolva, komoly ünnepélyességgel mondotta: - Akkor ennek a szerelemnek nevében könyörgök hozzád, jó uram, ne menj most a caesarhoz - Ha meg nem is öl, de ha ismét hatalomra jut, elválaszt bennünket. Ne menj most el tőlem, drágám. Ha elmész, tudom, hogy örökre elmentél... A caesar ép annyira gyűlöl most, mint amennyire szeretett azelőtt... Gyűlölete ép oly féktelen, mint amennyire túláradó volt a szeretete... Megöl vagy elválaszt tőlem... S nekem egyik is, másik is halál...

- Halál volna elárulni a caesart, drágám! - válaszolta Antinor még mindig térdénállva s homlokát mélyen lehajtva - olyan halál, amely ezerszer rosszabb volna a törszúrásnál... ezerszer rosszabb a válásnál...

Hangja mély volt és reszketett. Dea Flavia hallgatott, majd amint Taurus Antinor felemelkedett és fejét kissé lehajtva előtte állott, összerázkódott, mintha máris a megmásíthatatlan végzet nehezednék vállára.

- Könyörgök hozzád Antinor, szentelj nekem még egy percet, hisz oly sok mindent nem értek. Ne beszéljünk istenedről. Akárki legyen is, ahogy te imádod, úgy fogom én is imádni boldogan. De annak majd eljön az ideje. Szeretsz?

- Lelkem minden érzésével, szívem minden dobbanásával, idegszálaim minden reszketésével szeretlek - mondotta a férfi oly szenvedéllyel hangjában, oly égő tűzzel pillantásában, amellyel az egész kedves alakot körül látszott ölelni.

- Akkor csak arra kérlek, drágám, hogy csak egy percre gondolj szerelmünkre. Ne felejtse el, hogy szerelmemmel a legyőzött világ hever lábaid előtt.

Ráborult, nem a büszke főúri hölgy, az Augusta, hanem a szerető nő, aki büszke és boldog, ha adhat s alázatos lehet.

A férfi számára a legkegyetlenebb harc kezdődött meg. Tudta, hogy eddig csak az első támadást verte vissza s azt is tudta, mily nehéz lesz Dea Flavia és saját maga ellen küzdeni. Keze ökölbe szorult, minden izma megfeszült, halántékán kidagadtak az erek, verejtéke gyöngyözött, de amint Dea Flavia reszketve belékapaszkodott és fejét vállára fektette, egyetlen újját sem tudta mozdítani.

- Az egész világot el akarod magadtól dobni és engem is? - suttogta a leány. - A világ a lábaidnál hever, én pedig szeretlek.

Antinor felhőrdült, mintha halálra sebeztek volna. Már nem szorította ökölbe kezét, karját sem feszítette hátra, hanem vadul magához szorította a leányt.

- Szeretlek - mondta mély, elfojtott hangon, - szeretlek. Elveszhet számomra az egész világ, csak téged tartalak karjaim közt.

- A világ nem fog elveszni számodra, sőt csak most fogod igazán uralni. Kéz a kézben, mi fogjuk azt szebbé, boldogabbá tenni. Tied a hatalom... te vagy a caesar...

- Csitt, drágám, lelkem bálványa... erről ne beszélj, most ne... amikor karjaimban tartalak, minden egyéb elenyészik előttem. Hadd tartson számomra ez az álom még egy pillanatig, hadd felejtsek el mindent, csak szerelmünket nem. Mintha egy örökkévalóság óta ez lobogott volna a lelkemben, hiszen csak azóta éltem, amióta a te hangodat először hallottam. A Forumon - emlékszel?... amikor lábaid előtt térdeltem és megkötöttem sarud szíjját...

- Emlékszem!

- Attól a perctől kezdve szerettelek. Szerettem lelked ártatlanságát és mert oly elragadó szép vagy - ember vagyok és úgy szomjazom a boldogságot. De az Isten, akié lelkem, megtörte szívemet, hogy hozzá hű maradhassak. Úgy eltöltötte azt a te képed, hogy még az Ő szenvedésének emléke is elhalványult mellette. De végtelen kegyelmében megadta nekem ezt a dicső órát, hogy visszaemlékezhessek majd, amikor az ő keresztjéhez vezető utat járom.

- Csak egy út van előtted! Az pedig először énhozzám vezet, onnan pedig Jupiter Victor templomába, ahol Augustus trónja és jogara vár.

- Az az út, amelyről én beszélek - mondotta Taurus Antinor komoly nyugalommal -, szintén felfelé vezet, fel a Kálváriára, amelynek csúcsán egy magányos keresztfa roskadozik. Az elmúlt hét esztendő esői, szelei és hóvihari szabadon játszottak vele... Azt hallom, hogy egyik ága törten hever a földön, a törzse pedig végighasadt. De még ott áll elhagyatva és magányosan. Szemek, amelyek látnak, még ma is látják rajta nyomát annak az isteni testnek, amely három óra hosszat kimondhatatlan gyötrelmek közt függött rajta, hogy az emberek megtanulják, hogyan kell élni és hogyan kell - meghalni.

Dea Flavia egy pillanatra nem felelt semmit. Izgalma még nem szűnt meg, de ajka néma maradt, mert amit szívében érzett, túlságosan nagy, túlságosan különös volt ahhoz, hogy szavakban kifejezni tudta volna. Nem értette, mit akar mondani Antinor; még mindig azt hitte, hogy láz felhőzi a férfi agyát. De azt megértette, hogy Antinor égő szerelme minden földi szerelmet túlszárnyal; nagy, nemes és fenséges, mint minden, ami Antinor lényéből kiárad. Dea Flaviának jól esett ez a tudat s nők módjára minden egyebet az istenek akaratára bízott.

Belenézett a férfi arcába, melyet e rövid idő alatt is megszeretett s igyekezett kiolvasni, mi rejtőzik Taurus Antinor komoly homloka és mélyenülő szeme mögött. Ki is olvasott belőle valami ujjongást, valami nagy rajongást, mely a saját felindulásával legalább is azonos mértékű volt, de ennek a rajongásnak tárgyát ő - a büszke, előkelő pogány, Augustus leánya - épenséggel nem értette meg. Megmutatta Taurus Antinornak az uralomhoz, Augustus koronájához, a caesarok jogarához vezető utat, de Antinor szemében, amely ép oly kék és kimeríthetetlen volt, mint az északi országok partjait vereső tenger, nem csillant meg sem a nagyravágyás tüze, sem a legfőbb hatalom vágya, csak az érte égő szerelem lángolása és a végtelen béke tisztasága.

- Nézd, Antinor - szólt a lány -, ha Augustus jogara a kezében lesz, azt teheted, amit akarsz. Azt az utat, amelyikről szóltál, nem ismerem, Kálvária hegyéről sohasem hallottam s amit

beszélisz, idegen fülemnek... De az istenek jóvoltából minden más ember fölé emelhetlek, a világ legnagyobb birodalmának urává tehetlek s térden állva adok hálát, hogy Augustus trónjára vezethetlek.

- Én pedig térden állva adok hálát Istenemnek azért, lelkem, hogy megmutattad az utat az Ő keresztjének lábához. Az én Istenem - meg fogod azt valamikor érteni, mert lelked gyönyörű és méltó arra, hogy érintse a mennynek az a sugara, amely megmutatja az örök élet útját - az én Istenem, szívem, a földi emberek közt a türelem és szenvedés alázatos, egyszerű életét élte. De leszállhatott volna közénk teljes égi fenségében is, viselhette volna időközön át a világ bármely jogarát s minden birodalom koronáját. Nem akarta. Én láttam, drága szívem, saját szememmel láttam, mint túrt, szenvedett, mint járt véres lábbal, étlen-szomjan, hogy megvigasztalja a szegényt és fényességet hozzon az alázatosak hajlékába. És én, aki láttam Őt, aki hallottam szelíd, békés szavát, én vágyakozzam a koronára és jogarra, én áruljam el a caesárt és lépjek a trónra? Szívem, nem érted meg, hogy az a jogar ólommá nehezülné kezemben s az a korona a szégyen súlyával hajtáná le fejemet.

- Az én suttogó szavam elűzné homlokodról azt a súlyt és csókom elhajtáná arcodról a szégyen pirosságát. Napunk és éjszakánk végtelen boldogságban telnék, fejed keblemen pihenne s karjaim átölelnék nyakadat. Én még nem tudok semmit, de megtanítanálak arra, mit jelent szeretni s a tőlem tanult édes leckére te tanítanál meg újra engem.

- Az én fülemben egy csöndes hang egyre azt mondaná: Te, aki láttad Istened élő arcát, megszegted a caesárnak adott esküdet! Elárultad ínségében, mint ahogy iskariothi Júdás elárulta egy csókkal Urát.

- A te istened hangja - válaszolt a lány - nem erősebb, mint Róma népének szava, ez a nép pedig téged kiált ki caesárnak és felold esküd alól.

- Isten szava - jegyezte meg Antinor lassan - szólt hozzám Galilea homokos pusztaságán keresztül és ezt mondta: «Add meg a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami Istené».

Halkan mormolt szavai elhaltak a terem levegőjében. Dea Flavia nem felelt. Valami félelmes fájdalmat érzett, mintha egy hideg, halott kéz szorította volna meg szívét s ugyanekkor valami gúnyos kacagás csengett fülében.

A terem végéről a Vég kegyetlen szörnyetege vigyorgott Dea Flavia szeme közé. A szerelem bilincsbe törve, vérezve hevert egy érinthetetlen, emberfölötti hatalom lábai előtt, amelytől Dea Flavia rettegve félt, mert az volt az Ismeretlen.

Taurus Antinor szeme a levegőbe meredt. A lány reszketett, mert nem tudta meglátni azt, amit a férfi látott. Talán ép az a vízió lebbent szeme elé, melyről az imént szólt, a viharvert, tört kereszt, annak a hatalomnak szimboluma, amely hatalmasabb a római birodalomnál, hatalmasabb az ő szerelmének királyságánál is?

Dea Flavia most visszagondolt arra, hogy pár nap előtt, ép ennek a szobának négy fala közt, gondolatban hogyan szembeszállt a csúfos halált halt galileai lázadóval. Kihívóan dacolt vele és fogadkozott, hogy meghódítja Antinor szívét, kitépi az esküvel erősített hódolat kötelékéből, meghódítja először a caesárnak, aztán saját magának, megtöri, összezúzza, aztán elszakítja ismeretlen istenétől.

De most úgy látszott, hogy mégis a láthatatlan galileai lázadó győzött. Dea Flavia harcba vitte szerelmének minden fegyverét, szépségét, közelségét, fiatalsága és szenvedélye egész hevületét, mégis az elérhetetlen és ismeretlen Isten maradt felül. Most itt áll ő, szívében rettenetes fájdalommal, amely rosszabb, mint a halál.

- Megengeded, hogy távozzam, Augusta? - kérdezte szelid hangon a férfi. - A percek drágák. A caesárnak szüksége van rám...

Dea Flavia mintha sötét álomból ébredt volna fel. Karjának egy szilaj mozdulatával elsöpörte a szeme elé tolult szörnyű kísérteteket, aztán a közelgő kétségbeesés erejével simult a férfihoz.

- Ne menj, ne menj - kiáltotta - megöl, hidd nekem... ne menj...

- Mennem kell - mondta Antinor szilárdan. - Édes szívem, kérlek, engedj el.

- Nem... nem... Gondolkozz egy pillanatig... Szeretlek!... Nem adsz rá semmit?... Hidegen hagytak csókjaim!... Ne hagyj itt... ne hagyj még itt... még ne... Csak most tudom, hogy a boldogság mit jelent... Egész életemben oly egyedül voltam... Most itt a szerelem... a szerelem és a boldogság... Olyan fiatal vagyok, úgy szükségem van mind a kettőre... Antinor, ha szeretsz, nem hagyhatsz itt...

- *Ha szeretlek?*

Ebben a két rövid szóban annyi vágy, forróság és gyöngédség volt, hogy Dea Flavia minden reménysége új életre támadt. Még egy erőfeszítés és bizonyosan diadalmaskodni fog. Láz tüzelt most ereiben, a műterem falai úszni kezdtek szeme előtt. Nem tudott tovább a lábán állni, térdre esett, de karjai így is minden erejükkal ölelték a férfit. Felfelé emelt arca könnyben úszott s aranyhaja kiszabadulva fonadékából, mint fénylő zuhatag omlott szét vállain.

- Szeretlek! - esdekelt. - Uram, el tudsz hagyni?... Ha most elmész, örökre elválunk... gondolkozz csak egy pillanatra... a caesar, mihelyt visszaállítja hatalmát, elszakít tőled engem... még ha nem is öl meg örületének haragjában. Ha itt hagysz, örökre itt hagysz... Gondold meg!... Gondold meg, mielőtt elindulsz... Szerelmem... nézd, ne menj el, ne hagyj itt magamra... Gondolj a csókokra, amiket ajkam rád pazarol, gondolj a gyönyörre, amit karjaim közt találsz!... Tied vagyok, szeretlek lelkemmel, testemmel, minden gondolatommal!... Ne menj el most, amikor érzed egész szerelmem örömét és fájalmát!

Amint most a férfi térdeit ölelgette, szerelmének nagy odaadásában, egész szívvel való önmegtagadásában gyönyörű volt. A büszke római hölgy térden állt s telt, piros ajka csókért könnyörgött.

A férfi kezeibe temette arcát.

- Istenem, Istenem - suttogta - ne hagyj most el engem!

Künn megdördült az ég, benn pedig egy emberi lélek kétségbeesve küzdött az igazságért, az örök életért. Vakító villámlás világította meg a műterem fehérre festett falait s a vergődő szegény lélek, melyet gyötört a kísértés, a vágy s a szenvedély, most a széles, gyors villanásban a régi látomást pillantotta meg.

Az ég komor és sötét volt, a föld rengett ezernyi férfi és nő lába alatt s messze, künn, az ég kárpitjára rajzolódva, egy széttárt karú ember feszült a keresztre. Feje a halállal való küzdelemben lecsüngött, szeme félig zárva volt, ólomszínű ajkát kissé kinyitotta a lihegő fájdalom, elgyötört, megkínzott testén pedig már-már erőt vett a halál dermedtsége. De karja tárva volt, nyiltan, szélesen, mintha utolsó mozdulatában is csupa hívás és szeretet volna s a viharterhes levegőben gyöngéd szavak úsztak, érinthetetlenek és lágyak, mint maga az emlékezet.

- Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradotok és terhelve vagytok és én megnyugtatlak titeket.

Az egész csak egy látomás volt, gyors, mint egy villanás s a szavak már el is haltak a levegő csendjében.

De a gyötrődő lélek horgonyra talált. Taurus Antinor leemelte arcáról kezét.

- A Te szolgálatodban, ó Uram Jézus! - mondta a praefectus s az önlegyőzés hatalmas erőfeszítésében veríték lepte el homlokát, tagjai pedig reszketni kezdtek. - Láttam a Te halálküzdemedet, a Te önfeláldozásodat. Érted könnyű hasonlóképen cselekednem. Erősíts meg, hogy meg tudjam adni a császárnak, ami a császáré és Neked, ami Tied.

Dea Flavia hallotta Antinor szavait, látta szemeit s egyszerre megértette, hogy kudarcot vallott.

Az emlékezés kegyetlen szárnyain lelke viasszállt a múltba s eszébe jutott Menecreta, a megtört szívű rabszolgaasszony, aki halála előtt nagy átkot mondott a caesarok lányára s azt kívánta, hogy minden irgalmas cselekedete forduljon szomorúságra, minden szánakozását kövesse átok, mígnem ő maga is térden állva könyörög egy szívhez, de az hajthatatlan marad könyörgésére.

Mintha a megtört szívű asszony átkának teljesülése szembeszökő válasz lett volna arra a dacos kihívásra, amellyel öntelt büszkeségében a názárethi Jézussal szembeszállt. Most megáldotta volna Menecretát, de Menecreta halott volt, most térden állva könyörgött szánalomért egy szívhez, melyet bírni akart, de az a férfiszív elfordult tőle, mintha szánalmat és szerelmet nem ismert volna soha.

Az ismeretlen galileai, aki a kereszten halt meg, erősebb volt, mint egy szerelmes leányszív egész világa.

Dea Flavia, mint egy sebzett madár, most hirtelen felsikoltott és szikrázó haraggal, szíve mélyéig eltelve, pogány göggel, szilajul így kiáltott:

- Átkozott legyen istened, átok arra a féltékeny, kegyetlen istenre... Menj az utadra, názárethi Jézus híve! Menj! De ha majd egyedül és nyomorúságban járod az ő útját, akkor majd hiába könyörögsz Hozzá, én mondom, néma lesz könyörgésedre és süket minden jajgatásodra.

Dea Flavia teste megingott, arcát hamúszerű sápadtság lepte el s úgy esett volna hátra, mint egy tuskó, ha Taurus Antinor még idejében karjai közé nem kapja.

A férfi tiszteletteljesen a kerevethez vitte, lefektette s lepelszerű szürke tunikájával gondosan betakarta lábait.

Aztán föléje hajolt s megcsókolta arany haját, önkívületben lezárult kékeres szemhéjait és sáppadt, hallgatag, gyönyörű ajkát.

- Uram, annak nevében, aki szemem előtt halt meg, vedd őt oltalmadba! - mondta buzgó kéréssel.

Majd pillantást sem vetve a lányra, hirtelen elhagyta a termet.

XXX. FEJEZET.

Azért vegyétek az Isten fegyverzetét,
hogy ellenállhassatok a gonosz napon
és mindenben tökéletesek maradjatok.

Az ephesusiakhoz, VI. 13.

Nem nézve se jobbra, se balra, Taurus Antinor végighaladt az atriumon. - Gyorsan egy köpenyt! - parancsolta, amint lépteire két engedelmes szolgál, Dion és Nulus, eléje sietett.

Jobbról, a triclinium felől, hangos nevetés, mámoros ének és duhaj, tivornyás hangok hallatszottak. Taurus Antinor megismerte: az olvadó, lágy hang Caius Neposé, a csengőbb és tisztább Hortensius Martiusé.

Hogy mulatásuk minek szól, azon egy pillanatig sem törte a fejét. Dea Flavia elmondta, hogy a két patricius miért jött házába. A fehér asztal mellett két nap előtt kiesztelt cselszövény most érte el tetőpontját. A caesar elrejtődzött, a nép pedig fellázadt. A két haszonleső, áruló patricius előtt nyitva állt a legkitünőbb alkalom és Dea Flavia volt kiszemelve arra, hogy eszközük, játékszerük legyen, mígnem őt is elárulják és eladják annak, aki jobban fizet.

Taurus Antinor szorosan beburkolódzott a köpenybe, melyet Dion nyújtott át neki, aztán feltétlen hallgatást parancsolt a két rabszolgának és gyorsan elhaladva a janitorok mellett, a vestibulumon át kilépett az utcára.

Az idő már kora délutánra hajlott. Még szürkés félhomály terjengett, a messzeséget ólmos köd ülte meg s az esőáztatta földből nedvesség párolgott. A vihar már elvonult a város fölött, de a Campania fölött még tompa égzengések hangzottak és hirtelen lendületű nagy szélszárnyak dús permeteket vertek Taurus Antinor szeme közé.

Amint az Augusta palotája előtt, a szűk utcán szaporán végighaladt, úgy tűnt fel neki, mintha a Forumról felverődő lárma ereje egyre nőne. Mikor a lázadás haragos vihara a legdühödtebben tombolt, a praefectus kábult álomban hevert s mitsem tudott arról a zavaros kiabálásról, ordítózásról, fenyegetődzésről, amely palotáról-palotára, egészen a Palatinus tetejéig visszhangos futásban eljutott. Mély álmából való ébredésekor ez a félelmes zsvaj már többé-kevésbé elült. A vihar szétverte a gyujtogató tömegeket s kényszerítette őket, hogy a Forum tövében, a tabernák árkádjai alatt keressenek menedéket. Most, pár órai kénytelen tétlenség után, ismét készen álltak a zavargásra; tíz-tizenkét emberből álló, összetartó csoportokban tüntek elő a födelek alól s csak ezeknek a kis csoportoknak kellett egyesülniök, hogy a nyílt zendülés tüze, lángja magasra lobogjon.

Az idő tehát drága volt. Mihelyt az eső teljesen eláll, bármelyik pillanatban megtörténhet, hogy a nép ismét megostromolja a dombot s felfedezi rejtekhelyén a megbujt caesárt. A magányosan gyalogló Antinornak messziről már fülébe is verődött ezernyi hang zsvajának hatalmas hulláma. A nép, melynek ereje és dühe egyre nőtt, újra megrohanni készült a császári dombot.

De itt fenn, a tetőn, még aránylag nyugalom volt. Igaz, hogy miközben Taurus Antinor sietve lépkedett, egy-egy utcasarkon vagy kiugró oszlopcsarnok födele alatt izgatottan beszélgető emberek csoportját vette észre; nagy téglahalmazok mögül, melyek a Palatinust uton-utfélen éktelenítették, a praefectus lépteinek zajára sötét alakok tüntek elő, majd gyorsan hátrahúzódtak. Taurus Antinor ügyet sem vetett rájuk. Ezek csak távoli visszhangját jelentették az alatt dúló viharoknak.

Balról csakhamar Antinor elé tünt Augustus palotájának épületcsoportja s a márványból, porphírból való végtelen oszlopsorok. Jobbról, ép a dombtetőn állt Jupiter Victorius temploma.

Valami megmagyarázhatatlan ösztön a sietve haladó férfi lépteit a magányos hegytető felé irányította. Antinor megkerülte a templomot s pár perccel utóbb a templom túlsó oldaláról tekintett le a lába előtt elterülő Róma panorámájára: az enyhén lefelé ereszkedő Palatinus lejtőit elborították a gazdag patriciusok házai, melyek itt keskeny és szövevényes utcák hálózatát alkották; lent a nagy cirkusz az elmúlt huszonnégy óra emlékeiről beszélt; túlhan az Aventinus magaslott s a Tiberis ólomszínű szalagja kanyargott tova lassan.

A völgytől kezdve felfelé minden utcán nyüzsgöttek az emberek, akik ebből a távolságból apró, nyugtalan törpéknek látszottak. Mégis, amint az esőterhes párázatban tömör csoportokat alkotva, ide-oda szaladgáltak s egyre bosszút és halált ordítottak, volt bennük valami rémítő.

Taurus Antinor szótlánul figyelt, a törpéknek ez a serege ugyanis Róma népe volt, mely őt egyetlen szavára caesarnak és a világ urának kiáltotta volna ki. Rómában most ez a nép parancsolt. A szűk utcákon vagy százezer főből álló tömeg sáncolta körül a császári dombot. Lenn a cirkuszban és a cirkusz falai körül, a távol ködén át acél és bronz csillogott. A praetorianus gárdának mintegy ezer embere tanyázott ott, sehogysem tudván utat törni a haragos nép zsúfolt tömegén keresztül.

Taurus Antinor tekintete végigrepült az előtte elterülő látványon, amely a világváros egész politikai helyzetének őszinte képe volt. Fenn a dombtetőn az árulás állt lesben, lenn, a völgyben, a mindenre elszánt csőcselék türelmetlenkedett: a caesar halála csak órák kérdésének látszott.

De mi lesz azután?

Azután a római császárság és a világ birodalma azé lehet, aki most Jupiter temploma mellett őrhelyen áll. Csak egy szót kell szólnia. Csak vissza kell mennie, utat kell találnia halk léptekkel oda, ahol Dea Flavia gyönyörű teste a kereveten félig eszméletlenül pihen. Csak még egyszer karjai közé kell ölelnie a tündöklő leányt, csak el kell suttognia a szerelem szavait, melyek - kimondatlanul - most is ajkán égtek. Csak el kell zárnia füleit a titkos isteni hang elől s Róma, a világ úrnője és Dea Flavia, ez a csodálatos leány, egyetlen szóra az övé.

Taurus Antinor a szenvedélyes vágy mozdulatával tárta szét karjait. Mily könnyű volna mindezt elfogadni. S mennyire lehetetlennek látszik lemondani mindenről, ami az életben édes és dicső.

Valami halk, rábeszélő hang reszketett a levegőben.

- Fogadd el! Hiszen a tied, így akarják százezerek és hív egy tökéletes, édes, női száj... Róma a meghódíthatatlan királyné... és Dea Flavia, aki fehér kezében tartja a boldogság kicsorduló serlegét... tied, tied egyetlen szóra.

Magányos vívódásában Taurus Antinor felordított s befogta füleit, mert a titokzatos hang egyre csábítóbb erővel s egyre meggyőzőbben súgta:

- Tied az egész világ és Dea Flavia... cserébe mit kell adnod érte?... Egy esküt, amit egy örült zsarnoknak, az emberiség átkának és rémületének tettel... egy esküt, amit már a pusztá belátás is megvetéssel utasít vissza... maga az Isten sem kívánja, hogy esküdnek ilyen áron engedelmeskedj...

Taurus Antinor feje mellére hajlott s térde a földre koppant. Oly nehéz volt... szinte lehetetlennek látszott...

Most egy másik hang szólalt meg:

- Antinor! Ez a te órád! Némaságban és könnyek közt kell kiállnod a kísértést, melynél nagyobbat magányos gyötrődő ember talán nem állt ki soha...

A praefectus a földön gubbasztott. A csendesedő eső egyre verte sűrű, barnás haját és büszke, kemény nyakát, amely oly nehezen tudott meghajolni; köpenyének ráncait s bíborral szegett tunikáját goromba szél cibálta dühösen. Antinor kezeibe temette arcát. Széles vállait olykor-olykor nehéz zokogás rázta meg. Lezárt szemhéjain keresztül egyre azt látta, hogy varázslatos szépségében reámosolyog Dea Flavia, meleg, puha hajának fürtjeit könnyáztatta ujjai köré fonja s turbékoló hangon, a szerelem kimondhatatlan édességével szólítja nevét.

- Antinor! Ez a te órád! Gyötrelmek közt, nagy magányosságban kell megvívnod a harcot és nem lesz közeledben senki, aki támogatson és vigasztaljon, nem látja senki, mint vergődik lelked és mint szakad meg szerelemmel teli szíved.

- Ha majd egyedül és nyomorúságban járod istened útját, akkor hiába könyörögsz hozzá - kiáltotta volt sebzett szerelme gyötrelmében Dea Flavia - néma lesz könyörgésedre és süket minden jajgatásodra!

A meggyötört férfiszív mélységéből most feltört egy kiáltás: «Ó Uram, Istenem, ha lehetséges, muljék el tőlem e pohár!» És Taurus Antinor imádkozott Istenéhez, hogy vegye magához lelkét, még mielőtt esküjét megszegné és átkozottá válnék.

De Isten hallgatott, mert a kínpadra feszített és kísértetbe vitt lélek nagyobb volt, semhogy könnyű győzelem juthatott volna neki részül. Isten hallgatott, de látta a földrehulló nagy, forró könnyeket, hallotta a szorongás kiáltásait és a fájdalom sóhajtásait.

- Antinor! Ez a te órád! Ha majd lelked-tested eleget szenvedett, ha majd az isteni szeretet mérlegén megméretvén, fogyatékosnak nem találatsz, akkor Isten békéje leszáll szívedbe s eltelsz a legnagyobb vigasztalás fényességével.

Antinor könnyezése lassan-lassan megszűnt, térdelő hatalmas testét zokogás többé nem rázta meg. Két kezét levette szeméről s tekintetét a viharzaggatta égboltra emelte. Ég és föld kezdett már elmerülni a közelgő szürkületben.

Miközben az égboltot nézte, a láthatár szélén, túl a völgyön, az Aventinuson és a mormoló Tiberisen, mely már-már homályba borult, egy nyaláb arany sugar törte szét a gomolygó felhőket.

Derült fenséggel ragyogott. A felhők mögül, határtalan messzeségből, a lassan bukó nap ferde sugarai elárasztották a földet. Taurus Antinor felállt. Nézte, csak nézte a sugárzást, mígnem a fény egyre szélesebb rést vágott a komor felhőkön s a sugárözön előmlött az egész láthatár mentén.

Mintha még a köd is kigyulladt volna. A Tiberis szétkorbácsolta vizei millió gyémántos szikrában verték a fényt vissza.

A Tiberisen túl elterülő láp nádasából gyors repüléssel a levegőbe vágott két madár, de nyomban el is tűnt az aranyló félhomályban.

- Istenem, ne az én akaratom történjék meg, hanem a tied - mormolta a magányos férfi. A szenvedés összecsukta fekete szárnyait s meggyötört szívbe leszállt a béke.

XXXI. FEJEZET.

Mert akit szeret az Úr, megsanyargatja; megfenyít pedig minden fiat, akit magához fogad.

Zsidók könyve, 12, 6.

Miközben a praefectus a caesari palota vestibuluma felé tartott, a nagyszerű épület egészen elhagyottnak látszott. Taurus Antinor belépett a gyönyörű belső peristylumba, melynek csiszolatlan, magas pillérei még növelték az egész nagy csarnok fenségét és titokzatos ünnepélyességét. Rendes körülmények közt itt az írnokok egész serege tanyázott, de most ezek vagy a palota távolabbi részeiben rejtőztek vagy éppen a Forumon zajongó tömeghez csatlakoztak.

A peristylum a maga hallgatag nagyszerűsége mellett is nyomát viselte az egész várost betöltő izgalomnak. A márványos padlózatot sár szennyezte be. A méltóságos karosszékek, melyek máskor a fal mentén álltak, most félrelökve, feldöntve heverték. Itt-ott egy pergamentekercs, egy íróvessző, egy elvetett köpeny beszélt a közelmúlt eseményekről. Taurus Antinor most mindezzel nem törődött. Jobbról emberi hangokat hallott, arra irányította lépteit.

Végigtekintve a számtalan oszlop hosszú során - a legtávolabb álló oszlopok a tompa félhomályban szinte összefolytak - azt látta, hogy a roppant csarnok végében húsz-huszonöt praetoriánus tanyázik. Ezek alkották a menekülő caesar kíséretét. Egyik-másik a márványpillérnek dőlve tétlenkedett, míg a többi a kemény kőpadlón feküdt vagy guggolt már amennyi kényelemmel lehetett. Mindegyiknek kéznél volt a kardja, készen arra, hogy a császár életét a saját élete árán is bármely pillanatban megvédelmezze.

Nem egy még nyomát viselte a nap korábbi órájában a néppel vívott küzdelemnek. Fejük be volt kötve s tunicájukon vérfolt barnállott. Egyébként valamennyi fáradtnak, piszkosnak, álmosnak és éhesnek látszott.

Amint a praefectus szilárd lépteinek zaja az oszlopos csarnokon végigfutott s felébresztette az elhagyott palota szunnyadó visszhangjait, lomha, fénytelen szemek fordultak a zaj felé. Mihelyt magas alakja két oszlop között feltűnt, a katonák ráismertek, Antinor feje ugyanis fedetlen volt.

Egyik-másik praetoriánus ajkát a rémület kiáltása hagyta el. Taurus Antinort mindnyájan halottnak vélték, ez a hosszú köntösbe burkolt, vizes, barnahajú, magas, sötét jelenség pedig valóban olyan volt, mintha a másvilágról jött volna vissza.

- Hol a császár? - kérdezte a praefectus kurtán.

Pár katona felállt s kihuzta magát. A hangot jól ismerték. Ez a régi, bátor, határozott hang volt, amely síri hanghoz cseppet sem hasonlított. Most előlépett a parancsnok s hajlandónak nyilatkozott arra, hogy a praefectust a caesar elé kíséri.

- Kíséretre nincs szükségem - válaszolt Taurus Antinor azon az uralkodói hangon, mellyel soha senki sem mert Rómában ellenkezni. - Csak mondd meg, hol találom a császárt.

- A larariumban, praefectus uram - felelt a katona habozás nélkül. - Nekünk azt a parancsot adta, hogy maradjunk itt.

Jobbra-balra nem tekintve Taurus Antinor elhaladt a katonák közt s átment az óriás tabliniumba, ahol a nagy Augustus császár igazságot tenni szokott. Ez a csarnok is teljesen néptelen volt, de balról, egyik belső szobából valami haragos, vadállati morgás hallatszott. Taurus

Antinor tudta, hogy ez a hang csak egyetlen emberi torokból származhat. Tünődés nélkül a hang irányába fordult. A nagy félkörívű apsisból, amelyben Augustusnak most üres trónja állt, egy kis ajtó egy templomszerű kis helyiségbe vezetett. A nagy császár valamikor itt őriztette házi isteneit.

Hímzett, nehéz selyemfüggöny zárta el a templom bejáratát. Antinor félrehúzta a függönyt és belépett.

A templomocska csak felülről, a boltozatos mennyezet keskeny nyílásán át kapott világítást. A fény vékony nyalábban, szürkén és félig homályosan szivárgott le a tetőrésen s nem tudta áthatni a helyiség sötét és titokzatos zugait.

Taurus Antinor összehuzott szemmel s komor arccal kémlelte, mi rejtődzik a fénycsík mögött. Nehéz ziháló lélegzést s halk átkozódást hallott. Majd egy halom mocskos selyemköntöst vett észre, amely az oltár lépcsőjén hevert. De ez a halom remegett, mozgott és vonaglott. Egy halom ruhába s egy ernyedt, sárgás testbe zsugorodott a római caesar egész méltósága.

Ugyanekkor rekedt ordítás és böszült vadállati morgás tört fel. A következő pillanatban valami forró, nehéz anyag vetette magát heves erővel a praefectusra s egy tör éles pengéje csillant meg a fényben.

Taurus Antinor ismerte a maga emberét s el volt készülve az alattomos támadásra. Köpenyének egyik szárnya-szélét hirtelen karja köré csavarta s karját pajzsként arca elé tartotta. Az átázott, nehéz szöveten a tör vasa megcsuszott, Caligula ijedten visszatorpant s hátrazuhand az oltár lépcsőire, a tör pedig hangos pengéssel a márványpadlózatra hullott.

- Áruló! - hörögte a császár. - Azért jöttél, hogy megölj? Hé! Őrség! Őrség!

Kiabálni akart, de a rémület elfullasztotta hangját. Lábra állt s egész testében remegve, siralmas iparkodással az oltár mögé próbált hátrálni, miközben véres szemét egyre a praefectusra szegezte.

- Azért jöttél, hogy megölj? - hápogta.

- Azért jöttem, hogy rendelkezésedre bocsássam magamat, caesar - felelt Taurus Antinor nyugodtan. - Majdnem huszonnégy óra hosszat beteg voltam, különben már eljöttem volna előbb. Megtudtam, hogy elvágtak azoktól, akiknek tisztje örködni személyed fölött. Engedd meg, hogy hozzájuk vezesselek.

- A halálba akarsz vezetni, rabszolgák áruló fajzatja, te! - mormolta a caesar az oltár biztos kőbástyája mögül. - Rájöttem árulásodra, rájöttem én, aki annyira bíztam benned. Te már akkor is hazudtál és halálomat akartad, amikor megszámíthatatlan jótéteménnyel árasztot-talak el.

- Lelkemre mondom, caesar, végtelenül igazságtalan vagy velem - szólt a praefectus felindulás nélkül. - De nem azért vagyok itt, hogy igazoljam magam, bár Isten látja lelkemet, szeretném, ha tisztán látnál. Azért jöttem, hogy szolgálatodra legyek s most kérek, fogadd el inségemben segítségemet.

- A te segítségedet? Azt nem. Jupiterre mondom. Inkább bíznám magam a campaniai füvek csuszó-mászó kígyóira, mintsem hogy áruló kezébe tegyem le életemet.

- Ha el akarnálak árulni, caesar - mondta Taurus Antinor egyszerűen - akkor nem jöttem volna fegyvertelenül és egyedül. A tör is, amellyel életemet fenyegetted, itt hever előttem, csak fel kellene vennem.

Lábával most odább rugta a gyilkot úgy, hogy az csengve csusszant a sima kőpadlón tova, mígnem az oltár első lépcsőjénél megakadt.

- Őrségem a szomszéd teremben van - szólt ördögi vigyorgással Caligula. - Csak kiáltanom kell és egyetlen szavamra megölnék.

- Ne felejtse el, caesar, - válaszolt a praefectus - hogy halálommal elveszted az egyetlen embert, aki megmenthet.

Higgadtan, csendesen beszélt s hangjából egy pillanatra sem hiányzott a tisztelet. Pompás alakja a tetőreiesen beömlő fénykévében tisztán állt a caesar előtt, aki még mindig az oltár mögött, árnyékban kuporgott. Egyéniségének varázsa akaratlanul is hatott a nyomorult és gyáva császárra. De Caligulának volt annyi esze, hogy belátta a praefectus szavainak igazát.

- Róma népe - folytatta Antinor, látván, hogy a caesar hallgat és hajlandó szavaira ügyelni - fel van indulva ellened. Tudod caesar, hogy a népharag mit jelent? A dühöngő zivatar elverte palotád közeléből a tömeget. A nép most a Forum árkádjai alatt gyülekezik és bosszút forral...

- Csak addig forral, amíg le nem üt rájuk szörnyű haragom - vágott közbe Caligula és rettenetesen káromkodott. - Még nem haltam meg s amíg élek, én nem felejték. Vér- és könnyzaporban bánja meg Róma a mai napot. Bosszút mondtál? - a császár sziszegő, mély lélegzetet vett. - Majd én állok bosszút a lázadókon. De az én bosszúm mellett minden más bosszú elhalványodik. Róma várhat, a caesar még nem halott.

A szavak fulladtak és majdnem érthetetlenül buggyantak ki száján. Taurus Antinor meg sem próbálta félbeszakítani. De amint a caesar lihegve és kimerülten befejezte szavait, egy pillanatra csend támadt s a csendben egész tisztán hallani lehetett a távol alant forrongó nép kiáltását:

- Halál a caesarra! Halál!

Caligula ajkát a düh és rémület kiáltása hagyta el. A caesar felállt, a homályból a világosságra támolygott, reszkető két karját előrenyújtotta s kiugró, véres szemét a praefectusra szegezte:

- Meg akarnak ölni - kiáltotta s térdre esett volna, ha mindkét kezével kétségbeesetten nem kapaszkodik Taurus Antinor kinyújtott karjába. - Meg akarnak ölni! Ments meg, praefectus! Ments meg! Elárasztalak minden jóval, pénzzel, ranggal, hatalommal, amit csak akarsz. Ments meg! Ne engedd, hogy megöljenek! Nem akarok meghalni!... Nem akarok... A gyávák! A gyávák! Egy védtelen embert... A hitványak!

A nyomorult és alávaló szörnyeteg vergődése valósággal testi émelygéssel töltötte el Antinort. Érdemes volt ezért a gyáva fráterért lemondani a boldogság minden reményéről s a nagy római birodalomról? Ekkor eszébe jutott a Mester, aki a keresztfán nem okoskodott s aki mint uralkodó is jöhetett volna a földre s a trónus magasságából kormányozhatta volna a világot, de inkább meghalt az emberiségért. Lehajtotta fejét s így szólt:

- Felajánlottam neked szolgálataimat, caesar. Ha tanácsomat követed, megóvhatlak a nép haragjától, mígnem mindaz, ami ma történt, a multak távolába merül.

- Mit tegyek? Mondd! - dadogott, vacogó foggal Caligula. Térdei remegtek s összerogyott volna, ha mindkét kezével nem kapaszkodik a praefectusba. - Ments meg, praefectus! Ne engedd, hogy megöljenek... Nem szabad meghalnom... Azok a gyávák életemre törnek...

- Bízol bennem, caesar?

- Bízom, csak mond meg, mit tegyek?

- Gyere velem az utcára. Egyszerű, sötét ruhában nem ismer meg senki. Fel sem merik tételni, hogy a caesar kilépjen a palotájából, mikor élete van veszélyben. Álöltözetben, eldugott kis utcákon át elvezetlek az Aventinusra, egy házba, ahol életed biztonságban lesz.

Arra a gondolatra, hogy elhagyja magányos palotájának falait és kilépjen a nyílt veszedelmekkel teli utcára, Caligula rémülete tízszeresére nőtt.

- Nem merek, praefectus - hebegte s még görcsösebben belekapaszkodott Antinor karjába. - Nem merek... Ha rám ismernek megölnek... Nem akarok a halálba rohanni...

- Nem ismer rád senki - nyugtatta meg a caesárt Antinor rosszul leplezett türelmetlenséggel. - Irnoknak öltözve akár a tömeg közé keveredhetünk. Velünk lesz az est feketesége. Köpe-nyünk nem kelt feltűnést. Ne félj, caesar! Senki még csak gondolni sem mer arra, hogy farkasszemet nézel a veszéllyel.

- Nem merek! - ismételte a császár. - Nem merek!

- Akkor búcsút veszek tőled, caesar - válaszolt Antinor hidegen. - Mert itt, húsz ember őrizete mellett, nem tudlak megóvni a nép dühétől.

- Ha biztos volnék abban, hogy bízhatom benned...

- Ezt dönts el magad. Én felajánlottam szolgálataimat... ha nem fogadod el, akkor kérlek, engedj utamra.

- Nem, ne hagyj el, praefectus - könyörgött ijedten Caligula. - Ne hagyj el... Megfogadom tanácsodat... rabszolgának öltözöm s kilopódzom veled az utcára... de... azután?...

- Egy időre hajlékot találsz az Aventinus egyik szerény házában. Ott pár napig pihensz s ezalatt légióid, melyek csak három napi járásra vannak Rómától, azt hiszem, megérkeznek a városba.

- Igen, igen, a légióim - suttogta rekedten a caesar. - Nem feledkeztem meg róluk. Nincsenek messzire... csak el tudnék jutni hozzájuk...

Kaján gyűlölet hirtelen tüze villant fel meggyötört arcán.

- Légióim élén majd megmutatom ennek a gyalázatos csöcseléknek, hogy ki az ura Rómának.

- Légióid élén s a nép örömujjongása közepette vonulsz be Rómába, mert előzőleg általános kegyelmet adsz mindenkinek, aki az utóbbi napok zavargásaiban részes.

- Kegyelmet? - zudult fel Caligula. - Soha!

- Az általános kegyelem kihirdetése biztonságod érdekében fontos - mondta Taurus Antinor ünnepélyes komolysággal. - Mihelyt az aventinusi házban óvó födél alá vittelek, én az általános kegyelem hirdetésével visszatérek Rómába és közhírré teszem, hogy három nap múlva csapataid élén bevonulsz a városba. A nép eleinte meg fog rémülni, de aztán azt fogja hinni, hogy isteni segítség vezérelt ki diadalmasan a veszélyből s kegyességed eloszlatja az emberek félelmét és feltüzeli lelkesedésüket. Hidd el, örömujjongással fognak üdvözölni. De ha kegyelmet nem adsz, akkor a forradalom vezéreinek félelem vesz erőt s a félelem kétségbeeséssé fajul. Bosszúállásodtól való félelmükben ellene szegülnek visszatérésednek s a nép hangulata most olyan, hogy légióid minden ereje tehetetlen lenne vele szemben; válogatott katonáid is ellened fordulhatnak.

A caesar hallgatott. Halálsáppadt arcán meglátszott, hogy csavaros esze nagyban dolgozik. Düh, rosszindulat, bosszúvágy viaskodott benne a saját gyávaságával és azzal a befolyással, melyet jórészt akarata ellenére a praefectus nyugodt, szilárd magatartása reá gyakorolt.

- Az idő drága, caesar - folytatta Taurus Antinor komolyan. - A nép nem vár. Az est árnyai hamarosan leszálnak s a vihar még nem mult el egészen. A perc most kedvező: ha elfogadod szolgálatomat, kilopódzhatunk az utcára s még mielőtt a tömeg újra megtámadná a dombot, az

utcán kószáló elégedetlenek közé keveredhetünk. Esküszöm, hogy ha nem húzódozol sokáig és ha az utcán közömbösen viselkedel, egy óra alatt biztos földél alatt leszel.

- Csak merném magam teljesen rád bízni...

Taurus Antinor megvetéssel vont vállat. Türelme fogytán volt.

- Ha van valaki, akiben jobban bízol, caesar, mondd meg a nevét és én egy óra alatt élve vagy holtan ide hozom.

A caesar nem felelt. Tudta, hogy ez az ember, akit árulónak nevezett s akit kétszer hitványul meg akart ölni, Róma valamennyi patriciusa közül az egyetlen hűséges lélek. A végzetben való megnyugvás hulláma borította el örült agyának félelmét. Belátta, hogy ha Taurus Antinor is áruló, akkor nem mentheti meg senki és semmi.

- Veled megyek - szólt végül s hangja most mintha szilárdabb lett volna. - Veled megyek, de sorvadjon el csontjaidon a hús, bénuljon meg mind a két kezéd és veszítsd el szemed világát, ha árulást forgatsz az eszedben.

A tébolyult beszédet Antinor nem érdemesítette válasza.

- Akkor kérlek, - mondta nyugodtan - várj itt addig, amíg a szükséges ruhákat mindkettőnknek beszerezem és pergamentet és stilust kerítek.

- Pergamentet és stilust? Minek?

- Hogy aláírd az általános kegyelemről szóló kiáltványt...

- Ha majd biztonságban leszek, aláírom - mondta Caligula hirtelen barátságosra vált hangon. - Magad mondtad, hogy nincs vesztegetni való időnk.

- Igéret teljesítésére és a biztonságod érdekében való legfontosabb intézkedésre van időnk - válaszolt Taurus Antinor.

- Te nem bízol a császárbán? - kérdezte Caligula a düh torz vonásával arcán.

- Nem, - hangzott a válasz kurtán.

Jellemző volt a zsarnokra, hogy a praefectus őszinte válaszára elégülten felnevetett. Taurus Antinor egyetlen szó nélkül elfordult és kifelé indult. Caligula mozdulatlanul állt a szoba közepén és várt.

XXXII. FEJEZET.

Jöjj, vedd fel keresztedet és kövess engem.

Szent Márk, 10, 21.

Úgy a caesar, mint a praefectus őrnyi ruhát öltött. Antinor az aláírt kiáltványt szorosan összegöngyölte, köntöse ráncai közé rejtette s a larariumból Caligulával együtt elindult.

A délutáni világosság lassan esti homályba szürkült. Az elhagyott rengeteg palota a maga oszlopsoraival, szobraival és köisteneivel kísértetiesnek és titokzatosnak tetszett. Taurus Antinor, aki a palotát jól ismerte, a palota kertjeinek végében egy hátsó, kis ajtóhoz vezette a caesart s a két férfi egyszerre csak az utcán találta magát.

A lázadó nép ordítóása, melyet a palota erős márványfalai visszavertek, most a domb tövéből és lejtőiről tisztán verődött a két férfi fülébe. A zavaros hangok tömege Augustus palotájának északnyugati homlokzata felől jött, ahol a palota szembe néz Tiberius császár palotájával és azzal a roppant terjedelmű szárnyépülettel, melyet nemrég Caligula építtetett.

Mintha ott hatalmas sokaság gyűlt volna össze. A «halál reá!» kiáltások baljóslatúan közről és nagy erővel hangzottak s közben tompa morgás zúgott fel, mintha a haragos tömeg valami várakozásában csaldott volna.

A caesar rémületében felordított s térde reszketni kezdett. Leguggolt a földre, egyik kezével belekapaszkodott Antinor köpenyébe, a másikkal pedig a saját köpenyének sarkát borította arcára.

- Megölnek! - dadogta iszonyodva. - Nem merek tovább menni, praefectus!... Vigy vissza!... Nem merek tovább menni!...

Taurus Antinor, aki sohasem volt nagyon türelmes, kénytelen volt öklöbe szorítani a kezét s belevájni körmeit a tenyerébe, máskülönben leütötte volna az alávaló, gyáva szökevényt. Köpenyét kitepte a caesar kezéből és kemény fogással kímélet nélkül felemelte a kuporgó embert.

- Ha nem tudsz uralkodni gyáva félelmeden - mondta nyersen - itt hagylak és nem bánom, ha kezük közt pusztulsz is el.

Aztán megragadva a nyomorult ember csuklóját, gyorsan a közelben álló nagy halom téglamögé húzódott. Egyre árnyékban haladva, lassan-lassan jutott előbbre, míg nem a domb ormára ért. A nép most kezdett kisebb-nagyobb, lázas csoportokban megjelenni az utcákon és utakon, melyek a Forumról felfelé vezettek. A terjengő esti félhomály, a szemerkélő eső, mely az előbbi vihart követte, az ázott földből áradó párázat s a dombra zúduló nép tervszerűtlen viselkedése, mindez kedvezett Antinor tervének. A két őrnyi ruhát viselő embert úgyszólván észre se vették. Arcukat a homályban alig lehetett látni. De meg senki, egy pillanatra sem merte volna elképzelni, hogy a caesar elhagyja palotája biztos falait s rabszolgaruhát öltve, a halált ordító tömegbe vegyül.

A terv merészsége magával hozta a sikert. Maga után hurcolva a remegő caesart, Antinor csakhamar a tömeg kellős közepébe került. Az izgalom s a zűrzavar rettenetes volt. A férfiak kiabálva rohantak előre, a nők rikácsoltak, a gyermekek visítottak. Egyik-másik ember botot, kapát vagy gereblyét forgatott feje fölött s mindenki ordított, követelvén a caesar halálát s ösztökélvén a bátortalanokat, hogy csak előre: meg kell ostromolni a palotát és ki kell hurcolni a nép elé a megbujt uralkodót. Voltak, akik hosszú póznákon bíborszínű rongyokat

lengettek, hogy majd ezekkel üdvözöljék a megválasztandó új caesart. Egyik-másik asszony keblén apró gyermek csüngött, a nagyobbacska pedig anyjuk szoknyájába kapaszkodtak. A bosszú- és halálkiáltások közt a megriadt gyermekek sikoltozását hallani félelmetes volt.

Most, hogy a sötétség a sokaság feje fölött megnőtt, itt-ott felgyújtott fáklya tünt fel. Eső-cseppekkel küzködő, változó, komor fényük megvilágította a kipirult, izgatott, sötét arcokat, a baljóslatú szemeket, borzas üstököket, melyek fölött a sistergő gyanta fekete füstje szeszélyes és furcsa köröket írva, szállt az ég felé.

A lihegő, zsivajgó tömeg, melyben most már váll váll mellett feszült, magával ragadta a két menekülőt. Taurus Antinor csakhamar a Forumról a Caligula palotájához vezető hosszú lépcső mellett találta magát. Cseppet sem küzdve az ár ellen, áthaladt a Nova Vián, aztán hirtelen balra térve a bazilikához került, melynek minden árkádja és egész környéke zsúfolva volt férfival és nővel. Mintha a sötétségből láthatatlan tömegek szaporították volna egyre a sokaságot. A távol Aventinus teteje homályba veszett, de a halom lejtőjén apró fénypontok gyulladtak ki, melyeknek játékos világa mintha gúnyolódott volna a két fáradt menekülő útjának messzeségén.

Taurus Antinor és társa most lejutott a Tiberis partjára, ahol a folyó a három halom tövében hirtelen fordul. Itt már könnyebb volt a haladás. Antinor úgy sietett, ahogyan csak mert. Amint utat törve, egy-egy embert oldalba lökött, haragos pillantás követte erőteljes, magas alakját, nem egyszer durva szitok is röppent feléje, de haladt.

A nagy tolongásban sebes vállának kötése félrecsúszott s most ismét érezte a párdúc körmének nyomait és a vadállat perzselő, forró lehelletét. Átázott ruhája nyirkosan és hidegen tapadt testére, fázott, szinte a csontja velejéig, mégis mintha testének tüze egész bőrét, sőt szinte csontjait is égette volna.

De most az út emelkedni kezdett. Az Aventinus szétterítette lejtőit a sötétségbe, míg teteje homályba borult. A menekülés neheze megkezdődött.

Antinor agyának dermedtségét most egy látomás enyhítette meg s bevilágította emlékezetének ama zugait, melyekben egy rég látott jelenet képe tanyázott: Göröngyös, meredek út mentén hullámozó tömeg s az úton elgyötört, fáradt testtel egy ember viszi nehéz terhét. Meztelen lába nem ver neszt a földön, a teher pedig, melyet vállán hordoz: a kereszt.

Fenn, a hegy tetején a halál várja, a gyalázat és a szégyen, mégis megy-megy felfelé szótlanul és türelmesen, hogy majd évek múltán azok, akik bánattal és boldogtalansággal terhesek, tudják azt viselni, míg majd felérnek Golgothájuk tetejére, ahol várja őket... nem a halál, nem a megalázás és kínszenvedés, hanem az örök élet és a végtelen béke tisztasága.

A caesar mint holt súly nehezedett Antinor baljára, jobb karja pedig a párdúc körmeitől égett és fájt, szinte kibíratatlanul. De most szeme előtt lebegett az isteni mártir példája, aki meghajtotta szent vállait a kereszt súlya alatt. Antinor szinte hallotta vérrel szennyezett köntösének suhanását, látta az út sarát, hallotta a csúfolódó nép kiáltásait, a katonák durva szavait, a hűséges tanítványok és asszonyok siránkozását.

Antinor is vonszolta terhét. A messzeségben zajongó tömeg mintha áldozatának hiába-valóságát gúnyolta volna, Dea Flavia pedig sebzett szerelme sóhajtsaival hívta-hívogatta vissza.

Most, mintha lágy, halk, égi moraj zendült volna meg, amely úgy simogatta érzékeit, mint angyalok hús lehellete a fáradt sivatagi vándor homlokát.

«Aki fel nem veszi keresztjét és nem követ engem, nem méltó hozzám. Aki megtalálja életét, elveszti azt; és aki életét elveszti érttem, megtalálja azt.»

- Érted, názárethi Jézus! - mondta Taurus Antinor, miközben haladt tovább a maga Kálváriáján és minden lépéssel messzebb hagyta maga mögött a völgyben mindazt, ami a világban szép és boldogságot ígér. A fáradtságtól Antinor lélekzete megrövidült, zihálás lepte meg, torka kiszáradt és nyelve szájpaddlásához tapadt. A hegy lejtője itt egészen meredek s a tető közelében álló házacska mintha csufondáros gonoszsággal egyre hátrább húzódott volna.

Időről-időre Caligula rekedt, követelődző hangja törte meg a halálos csendet.

- Még nem vagyunk ott?

- Még nem. De nemsokára ott leszünk - hangzott a válasz.

- Bolond voltam, hogy rád bíztam magam; bizonyos, hogy a halálba hurcolsz.

- Türelem, caesar, még egy kis türelem!

- Az istenek sujtsanak le rád! Bár volna mérgezett töröm, hogy leszúrhatnálak, mielőtt áruló tervedet végrehajtod. Rabszolgafajzat te, nem bánnám, ha itt nyomban lesujtana rád a halál.

- Bár adná az Isten, caesar - felelt a praefectus bensőséggel.

A házak most ritkulni kezdtek. Csak itt-ott világított a hegyoldalon pár gyenge mécsvilág. Taurus Antinor érzékei már csak annyira működtek, hogy a helyes irányt be tudta tartani. A ház, ahova tartott, már nem volt messzebb, mint hatszáz lépésnyire.

A sötétség olyan nagy volt, hogy a házakat nem is lehetett egymástól megkülönböztetni. A két férfi meg-megbotlott, lábuk alatt megindult egy-egy göröngy és sarkatlan sarujuk megcsuszott a sárban. Egyszer a császár egészen elvesztette lába alól a földet. Ha idejében meg nem kapja a praefectus karját, egész hosszában elterült volna a földön.

Taurus Antinor úgy érezte magát, mintha a végét járná, mintha teste, lelke, agyveleje egyetlen percig sem bírná tovább. Valami köd szállt agyára. Most már nem ment, hanem csak támo-ly-gott, majd minden lépésnél elbukott, de azért csak vitte tovább halott terhét, mert valami láthatatlan erő kényszerítette, hogy ha törik, ha szakad, kitartsa a hegy tetejéig.

«Mit adhat az ember cserébe lelkéért?» - kérdezte az emlékezet szárnyán úszó, zengő, égi hang. «Az ember fia az angyalokkal tér atyja dicsőségébe; és akkor megjutalmaz mindenkit érdeme szerint.»

Taurus Antinor végül egy ház ajtajában összerogyott. Végso öntudatával rugdosni kezdte az ajtó küszöbének követét. Pár perccel utóbb az ajtó kinyílt s egy apró mécs gyöngye fénye világított a praefektusra.

Ugyanekkor egy nyájas hang kérdezte:

- Ki jár itt?

- A caesar veszedelemben van és menekül Rómából. Ő kér tőled hajlékot és védelmet - válaszolt Antinor gyöngye hangon. - Nálad szeretném letenni terhemet, mert fáradt vagyok és pihenni vágyom.

- Kerülj beljebb barátom - mondta egyszerűen a ház ura.

A reszkető és elgyötört caesar valósággal bebukott az ajtón.

Róma praefectura eszméletlenül hevert a küszöbön, de a keresztény lélek letette keresztjét Isten trónusának lábai elé.

XXXIII. FEJEZET.

«Végezetre, atyámfiak, legyetek erősek.»

Az efezusiakhoz, 6, 10.

A fiatalabb emberek még egyre a lázadás mellett voltak. Úgy érezték, hogy számban sokan vannak és erősek. A feltüzelt fiatalság túlzásával azt hitték, hogy végre is győzniük kell. Véleményük szerint a caesar semmit sem tett, hogy jóvátegye Róma praefectura ellen elkövetett bűnét és a néphatalom előtt való gyáva meghunyászkodását.

De az öregebbek, akik nem egy utcai lázadást láttak és a lázadást mindig követő véres megtorlásnak is tanui voltak, most megfontolást tanácsoltak és azt ajánlották, hogy miután a nagy Augustus rostrumán kifüggesztett hirdetmény kegyelmet ad minden zendülőnek, ezt a kegyelmet el kell fogadni.

Mit is lehetne egyebet tenni? Róma praefectura halott. Ezt maga a consul maior jelentette ki, aki azt a praefectus leghívebb rabszolgájától, Folces-től hallotta. A consul maior lictorai kíséretében maga olvasta fel a császári kiáltványt Mars templomának legfelső lépcsőjéről Róma népének s ő rendelte el, hogy a kiáltványt függesszék ki a rostrum falára. A consul maior a nevezetes okmányt egy külön futártól kapta, akit maga a caesar küldött. A futár nem volt más, mint Folces s Folces jelentette ki egész határozottan, hogy Róma praefectura meghalt.

Halott embert nem lehet császárnak kikiáltani. Igaz, hogy az elégedetlenek egy része - kivált azok a hevesvérű fiatalok, akiken uralkodni vajmi nehéz - nem vették tudomásul a híreket és hangosan követelték Taurus Antinor holttestét, hogy isteneket megillető tisztességgel temessék el, élethossziglani szégyenére a caesarnak, aki a hősi férfit oly gyalázatos gonossággal ölte meg.

A praetor urbanus azonban kijelentette, hogy a praefectus holttestét seholsem találják. Az a hír kapott lábra, hogy a holttestet felnégyelték és ebeknek vetették oda. Sötét felzúdulás vett erőt a népen, melyet nem enyhített a császári kiáltvány tömérdek szép ígérete és a kiáltvány fölötti örömmujongás sem.

Sokan Dea Flaviát emlegették. A caesar a minap a cirkuszban megnevezte trónusának örökösét. Ha az Augusta férjet választana, a nép talán mint consors imperii-t elfogadná az illetőt urának abban a reményben, hogy igazságos és derék ember kerül uralomra.

De Dea Flavia házából semmiféle hír nem érkezett. A nép tétova csoportokban tanyázott a Forumon és vitatta meg a helyzetet. Hogy a caesart az istenek oltalmazták, abban senki sem kétkedett. Amikor a népharag a tetőpontjára hágott és hatalmas tömegek lepték el a palota környékét, ahová a caesar köztudomás szerint menekült, Caligula egyszerre eltűnt a városból. Kiáltványa Etruriából érkezett, biztos jelül annak, hogy a várostól már messze jár és úton van légioihoz.

Hogyan tudott elmenekülni a sűrű tömegeken át, melyek majdnem huszonnégy óra hosszat ellepték az utcákat? Talán a tegnapi égzengést, a terhes felhőket s a borzalmas záporosót is maga Jupiter küldte, hogy a caesaron segítsen? Kinek a keze vezette a Palatinus zezugos utcáin keresztül? Ki oltalmazta a nép haragjával szemben?

*

Amint a reggel első órája beköszöntött, Dea Flavia is megtudta a szálló híreket. Tegnap testben-lélekben összetörve, majdnem egy álló óra hosszát félig öntudatlan, álmatlan állapotban hevert. Csak amikor felébredt, tért vissza lelkébe egész nyomorúságának tudata. Szerelmet, boldogságot, büszkeséget s mindent, aminek az életben értéke van, elvesztett, még mielőtt gyönyörüket megízlelte volna. Szerelmét felébresztette Antinor pillantása, kezének érintése. A boldogság akkor töltötte el szívét, amikor Antinor szemében észrevette a viszonzott szerelem lángját, büszkeségének pedig a pazar adományoknak az a bősége hízelgett, mellyel Antinort elárasztani készült. Most minden oda van. Antinor mindent, ahogy adott, vissza is vett. Visszavette azért, hogy Istenének áldozza fel.

Szíve most megdermedt s képzelete hiába igyekezett felidézni a tegnapi jeleneteket: azokat a boldog percek, amikor feje a legnemesebb római férfi keblén pihent. Az egyetlen látomás, melyet eltompult érzékei felfogni tudtak, az a jelenet volt, amikor a haldokló Menecreta elmondja rettenetes átkát és az a másik, amikor ő, Dea Flavia, haragvó, büszke tekintettel a levegőbe meredve, képzeletében egy lángoló keresztet lát s olyan kihívó szavakban tör ki, melyet most merő haszontalanságnak és szentségtörésnek érez.

A vihar azután elsötétítette az égboltozatot, a zápor kopogva, csattogva megeredt, a levegő vészterhesen komor volt: most viszont ragyogó napfényben sugárzik az egész császári város, a nedves márványpaloták csillognak a hajnal tűzében s rózsaszín tündöklés árasztja el Róma hét halmát. Csak Dea Flavia szívében sötétebb a bánat a legfeketébb éjszakánál is. Az álom kerülte szempilláit, egész éjjel nyugtalanul hánykolódva csak a felzendült város zsvaját hallotta s olvasságta az egymás után elhaló kiáltásokat.

Még kora volt, mikor belső szobájába vonult. Tudta, hogy vendégei jól el vannak látva; a műteremben maradni nem tudott, mert itt minden zugoly arra a férfira emlékeztette, akinek hatalmas egyénisége pár órával előbb ezt a helyiséget betöltötte. A falak még szinte visszhangzottak érces hangjától, amely oly végtelenül gyengéd tudott lenni, ha akart.

Blanca szolgálta ki és fektette ágyba. Liciniát ma nem tudta volna szívelni maga mellett. A vén asszony fecsegése megtépte volna idegeit. Szinte testi félelem fogta el arra a gondolatra, hogy Licinia veszi részvétlen ajkaira Róma praefectusának nevét.

Csak amikor Taurus Antinort éltették - üdv Taurus Antinor caesarnak! - kiabálta fél éjszakán át a tömeg s az ujjongás a távolból fülébe verődött, csitultak el gyötrelmei egy-egy percre. Csodálkozva tűnődött el s megfélemedezett a saját csalódásáról is. Aztán tágranyitott szemmel feküdt tovább, nézett felfelé és töprengett.

Ki az az isten, akit Taurus Antinor imád?

Ki az és mit cselekedett? Mindössze annyit tudott róla, hogy keresztben halt meg a legcsúfosabb halállal, mellyel halandó meghalhat és Róma praefectusa, a gőgös római patricius, ennek az istennek úgy engedelmeskedik, akár egy rabszolga.

Ki az és mit cselekedett? Ezen tépelődött fél éjszakán át, miközben láz futott végig erein, verejtékes homlokát fájdalom szállta meg és szíve gyötrő lüktetéssel dobogott.

Hajnakra fáradt volt és beteg, de mikor Blanca a reggel első órájában a hálóba lépett, mégis felkelt. Maga elé hívatta Liciniát meg a többi szolgát és megparancsolta, hogy öltöztessék legszebb ruhájába. Egy hímzett lágy köntöst választott, amelyben nagyon lányosnak és nagyon sápadtnak látszott. A ruha, melyet drága hímzés szegélyezett, hosszú egyenes ráncokkal fonta körül kecses alakját. A köntös alól aranyozott bőrsaruba bujt kis lábai kandikáltak elő.

Amint felöltözködött, kiment az atriumba, aztán kiüzent a praetoriánusok praefectusának és barátainak, hogy kész őket fogadni.

A kavargó külső világ néhány híre már eljutott füléhez. Licinia mindig beszámolt úrnőjének azokról a pletykákról, amiket összeszedett.

A caesar a városon kívül van, de légióinak élén idejében visszatér Rómába; addig is kegyessége bőségében irgalmasan megbocsátott mindenkinek, aki vétett felsége ellen.

A nemes patriciusokat, akik tegnap még letették a caesart s Dea Flaviához fordultak, hogy nevezze meg Caligula utódját, ép az a férfi szégyenítette meg, nagyratörő terveiket az tette tönkre, akit Dea Flavia a trónra ültetett volna.

Ismét eléje toppant most az az egész lelkét megejtő rejtély: kicsoda, micsoda az az isten, akiért Antinor ezt a mindent átölelő áldozatot meghozta?

Dea Flavia meglehetősen céltalanul bolyongott palotája csarnokaiban, mert a patriciusok még nem voltak készen arra, hogy megjelenjenek előtte. Végighaladt az atriumon, belépett a perystiliumba s némi vágyakozással tekintett a vestibulum nyitott bejárata felé. Künn tiszta volt a levegő és ragyogott az ég. A mennyboltozat felől tiszta, friss, könnyű szellők verődtek az oszlopcsarnokba. Dea Flavia azt látta, hogy a korai órák ellenére a szegény emberek, védecek nagy serege várakozik a palota bejárata előtt.

Legelől a rabszolgák durva szövésű ruhájában egy öreg ember állt. Tunikája szélén hímzett jelvényt viselt, amely elárulta, hogy Róma praefectusának szolgálatában áll.

Az öreg makacsul követelte, hogy bocsássák a palota úrnője elé, de a janitorok ugyancsak gorombán bántak el vele. Dea Flavia most egyik rabszolgájához fordult s megparancsolta, hogy hozzák be az öreget a műterembe. Ott majd fogadja.

Az ismeretlen ember elmondta, hogy Folcesnek hívják, Róma praefectusának személyzetéhez tartozik és beszélni szeretne az Augustával. Nagyon alázatos testtartásban, szinte kétrét görnyedve lépkedett s amint a műterembe ért, ahol az Augusta magában ült, térdeire borult.

- Neved Folces, úgy hallom - kezdte Dea Flavia kegyesen. - Róma praefectusának háztartásához tartozol, ugy-e?

- Őt szolgálom, kegyes úrnőm - felelt Folces.

- Üzenetet hoztál tőle? - kérdezte a lány s az üzenet reményében egyszerre hevesebben kezdett dobogni a szíve.

- Nem tőle hoztam, kegyes úrnőm - mondta Folces alázatosan -, mert Róma praefectusa halott.

- Ki mondta neked, hogy halott? - kérdezte Dea Flavia.

- Maga Taurus Antinor, más néven Pannonicus - felelt az öreg nyugodtan. - Taurus Antinor ma éjjel szabadsággal ajándékozott meg s egy üzenetet adott át, hogy tegyem le Dea Flavia Augusta lábai elé.

- Add át az üzenetet - mondta a lány.

Folces még egyre térdelve köntöse ráncai közé nyult, kebeléből pergament-tekerectet vett elő s azt Augusta felé nyújtotta.

- Állj fel, Folces - mondta az Augusta - és menj ki, amíg a levelet átolvasom. - Várj künn, majd hívlak.

Dea Flavia bevárta, amíg a nehéz ajtó becsukódik Folces mögött. Egyedül akart lenni, míg Taurus Antinor utolsó szavait olvassa. Most kibontotta a tekercs zsinégjét, szétgöngyölte a pergamentet és olvasni kezdett.

«Szívem szerelme, egyetlen bálványom! Felriadok rólad szőtt álmaimból s ébredő lelkem utolsó útja lábad elé vezet. Búcsúzom, édes, édes szívem s miközben ezeket a szavakat írom, körülöttem a hajnal valósággal sötétségbe fordul és megtelik a szívemből fakadó gondok seregével. A caesar biztonságban van. Még mielőtt ezt a levelet befejezném, útra kel, hogy csatlakozzék légioihoz. Olyan emberekre bízta, akik nem ismerik az árulást. Az éjszakai sötétben sikerült eljutnom a cirkusz körül táborozó praetoriánus csapathoz. Kiválasztottam közülük jó pár embert, visszatértem velük az Aventinus magányos házába s hajnal hasadtával a katonák a caesarral elindultak Etruria felé, ahol az allemannok elleni harcból visszatért légiók tanyáznak. Két-három, de legfeljebb öt nap múlva a caesar visszatér Rómába. Kegyelmi kiáltványainak szavai úgy vannak összeválogatva, hogy szavának megtartására a tisztesség és a személyi biztonság egyformán kötelezi. A népnek tehát nem kell bosszujától tartani: akik valóságban összeesküdtek ellene és Téged is belevontak önző terveikbe, idejekorán elmenekülhetnek s elvihetik javaikat a caesar keze ügyéből. Mondd meg nekik, hogy lehetőleg éljenek Rómától messze, amíg az elmúlt napok eseményeit az idő le nem törli az emlékezet táblájáról.

A caesar biztonságban van s én, édes szívem, most utolsó búcsút mondok. Mikor tegnap este elváltam tőled, mind a ketten tudtuk, hogy válásunk örök; bár gyönyörű két kezed rajtam csüngött s magához fonta lelkem legbensőbb szálait, hangod pedig a szerelem kimondhatatlan édességével hívott vissza, tudtam, hogy válásunk örökre szól. A caesar sohasem bocsátja meg, hogy csúf megalázásának szemtanúja voltam. Még hajnalban is, amikor praetorianus gárdája vette már körül s minden veszélyen túl volt, valahányszor felém tekintett, gyűlölet villant meg szemében. A caesar sohasem adná nekem kezedet, sőt a Te drága fejedre is kiöntené haragját. Jobb, ha a caesar halottnak gondol. Halott vagyok én már Rómának és annak a népnek, amelyben nevem viszályt és elégedetlenséget okozhat.

A caesar jó helyen van, én most békességben mehetek a magam útján. A caesarnak nincs reám szüksége, az Úr azonban nevemen szólított s én, mint hű szolgája, veszem keresztmet s követem Őt. Azokat a fel nem becsülhető adományokat, melyeket tiszta kezeddal felém kínálsz, feljegyzí könyveiben az Ég és nem felejtí el soha. Ami engem illet, embernél több vagy kevesebb volnék, ha megfélelkezne rólá. Emlékezni fogok rád s úgy gondolok majd arcodra, mint azokra a boldog, tündöklő csillagokra, amelyek felderítik éjszakáink sötétségét. De ne gondold, hogy boldogtalan vagyok. Uram hívott s nekem, szolgájának követnem kell Őt. Megterhelte vállaimat s ezt a terhet hordanom kell, még ha olyan fájdalommal is hordom, amely nagyobb a föld minden fájdalmánál, ha tovább is tart, mint a tengeren való véget nem érő utazás és, ha benne is hordom a legkeserűbb tudatot, a mit-sem érő munka tudatát. Ezt nem tudom. Ki tudja más, mint Isten. Csak ő tudja, nem én. A világon volt már fájdalom, édes szívem, még mielőtt megszülettek volna a csillagok és mielőtt még az égbolt kék kupolája borult volna a föld fölé. És ahogy óra órára következik, napot nap követ, évek jönnek és mennek, friss bánat és viruló szomorúságok sarjadnak körülöttünk, de amint az évszakok, úgy ezek is jönnek és mennek. Csak egy maradandó: Isten akarata, aki a boldogságot és szenvedést, a szerelmet és a bánatot, az álmot és a halált teremtette. Isten akarata, hogy elveszítselek téged és mégis éljek tovább, bár az élet ezentúl számomra nem más, mint egy hosszú álom, a halál.

Lelkem bálványa, szerelmes szívem, Isten veled. Megyek, hogy vigasztalást találjak abban a keserű szóban, amely a Golgotha tetején, az elhagyott, tört kereszt lábánál hangzott az éjbe. Ha lelkem megtalálta a békét, akkor kész lesz Isten szolgálatára.

Isten veled, szerelmem, örködjék feletted az Úr, mint ahogy már eddig is érintette lelkedet kegyelme. Isten veled. Szemem homályos, kezem reszket, forró könnyek nedvesítik meg írás közben betűimet. Ha a nyitott kapun át kitekintek Róma hét dombjának széles láthatára felé, magam előtt látom az évek hosszú sorozatát, amelyek alatt szívem mindegyre fonja majd a vágy és a bánat szálait s azt a fonalat, amely el nem halványuló emlékezéssel köt engem Tehozzád.»

Dea Flavia keze, melyben a pergamentet tartotta, ölébe hullott. Szeme elborult s forró könnyei lassan hullottak alá. Egész lényét betöltötte valami szomorúság, amely épenséggel nem volt keserű, mégis ép oly megmérhetetlen volt, mint maga a halál.

Lassú mozdulattal tunikája keblébe rejtette a tekercset, aztán mintha álomban járna, felállt, végighaladt a műtermen s kissé reszkető fehér keze benyomta a belső szoba nehéz ajtaját. Az ajtó szóttanul befordult s feltárta a szentélyt, ahol tegnap a sebesült hős tehetetlenül, betegen feküdt.

A kerevethoz senki sem nyult azóta. A párnákon még látszottak vonalai a hatalmas testnek, amely kábult álomba merülve rajtuk hevert. Csak a fejpárnát simította ki valami szerető kéz s amint Dea Flavia közelebb lépett, azt látta, hogy a kerevet közepén, mintha csak véletlenül maradt volna ott, valami hevert: Egy fából való kis kereszt, melyet legutoljára a szeretett férfi összekulcsolt kezei között látott. Dea Flavia kezébe vette a kis szimbolumot és csak nézte, nézte, bár egyre sűrűbben és gyorsabban sokasodott szemébe a könny. Mennyire meg volt lepve két éjszakával ezelőtt, amikor halkan ebbe a szobába lopózkodott s azt látta, hogy Taurus Antinor a kerevet mellett térdel s a szenvedélyes imádság mozdulatával szorítja ujjai közé a kis fakeresztet. Meg volt lepve, mert a praefectus előzőnap cselekedeteit merőben érthetetlennek találta: magatartását ellenségével, Hortensius Martiussal szemben, akinek életét saját élete árán mentette meg és hűségét az uralkodó iránt, akitől pedig irtózott mindenki.

Mindez akkor meglepte, de mennyivel mélyebb volt az a rejtély, melyet ez a levél jelentett. Micsoda titok lappang e betűk mögött? Aki ezt a levelet papírra vetette, szívét öntötte ki s ez a szív nem volt sajnálkozás és szerelem nélkül. Sőt túláradt benne a részvét s megtörte a legmélyebb szerelem. De ha össze is volt törve, nem lázongott, csak tűrt.

Dea Flavia maga elé meredve, ismét arra az apróságra meredt, amely Taurus Antinor szemében az Isten jelvényét jelentette. Ezt az Istent, aki emberré vált, hogy szégyennek halálával haljon meg, Taurus Antinor imádta.

Ki ez az Isten, akiért Taurus Antinor szívesen lemondott mindenről, amire római patriciusnak törekedni érdemes volt? Mit tett ez az Isten, hogy olyan ember, mint Taurus Antinor, aki tele van férfias erővel és hősiességgel, akit imád a nép és dicsőít az egész nemzet, otthagyja egész Rómára kiterjedő roppant hatalmát és csak neki akar szolgálni? Sőt lemond még szerelméről is, lemond egyetlen keserű szó nélkül s meghozza a legnagyobb, legvégső áldozatot is.

«Ne gondold, hogy boldogtalan vagyok. Uram hívott s nekem, szolgájának, követnem kell őt.»

Tegnap Dea Flavia még hangosan átkozta Taurus Antinort, kegyetlennek s igazságtalannak nevezte, négy nappal ezelőtt még dacolt, ma pedig szíve egészen az övé volt. Taurus Antinor azonban engedelmeskedett Istenének s bár kölcsönösen szerették egymást, Taurus Antinor szerelmének tárgya bús elhagyatottságban maradt.

Dea Flavia egyben nem kételkedett: Taurus Antinor szereti őt. Dea Flavia most már nem volt gyermek. A négy legutolsó nap kifejlesztette benne a nőt: az utolsó négy nap alatt megízlelt s megismert minden szenvedélyt, amely a szívben lakhat: szerelmet, nagyratörést, kegyetlenséget, gyűlöletet. Látta, hogy van szenvedély, amely állati színvonalra süllyeszti az embert, de

van, amely isteni magasságba emeli. Dea Flavia most már nő volt s ha nem is tudott megérteni mindent, töméredek dologban nem tudott kételkedni. Az a férfi, akit szeretett, a szerelem olyan forróságával szerette viszont, hogy szíve az egyetlen csók emlékére is hevesen dobogni kezdett. Taurus Antinor szerette őt, vágyott reá, egész életét letette volna lábai elé még abban a pillanatban is, amikor kitepte magát karjai közül vagy amikor reszkető ujjal leírta utolsó üdvözlését.

Dea Flavia lassan térdre ereszkedett, térde ép ott pihent, ahol Taurus Antinor térdelt két nappal azelőtt és mint a praefectus összekulcsolta kezeit, nem is gondolva arra, hogy a kis fakeszt még ujjai közt van.

- Győztél, ó Galileai! - mormolta, miközben leküzdhetetlen nehéz sóhajok törtek fel szívéből. - Hívó szavadra elhagyott mindent, ami az életben szépséget és boldogságot jelent. Hívó szavadra itt hagyott engem gyászban, elhagyta Róma népét, amely szerette, elhagyta az Augustusok trónját és a világ birodalmát. Elhagyott mindent. Szögverte kezedből mit tudsz neki adni kárpótlásnak?

Kis időre most utat engedett megmérhetetlen bánatának. Fejét a vánkosba temette, amelyen Taurus Antinor feje pihent és szerelmes szívének fájdalmát szenvedélyes könnyek záporában sóhajtotta el.

Mint tegnap az a keresztény a dombtetőn, oly egyedül volt most bánatával ő - a pogány. Sőt elhagyatottabb volt mint az, mert kétségeinek nem volt horgonya és az ő fülében sohasem csendült meg a mindent lenyűgöző, gyöngéd és végtelen felségű szó:

- Jöjj hozzám!

Ki tudná megmondani, miféle isteni kéz simogatta most meg Dea Flavia égő homlokát? Ki súgta fülébe a vigasztalás isteni szavait? Dea Flavia könnyei lassankint elapadtak, nehéz sóhajtásainak vihara elült és meggyötört, fájó teste a szívében elcsituló fájdalommal elernyedett. Külsőleg teljesen nyugodtnak látszott. Most felállt, a kis keresztet ruhája ráncai közé rejtette, aztán elővette a levelet és végig olvasta még egyszer.

- Csak tudnám! - suttogta. - Csak érteném!

Eszébe jutott Folces, az öreg rabszolga, az egyetlen emberi láncszem, amely közte és messze távozott szerelmese között fennmaradt.

Még egyszer körülnézett a teremben, ahol minden szöglet mintha Taurus Antinor egyéniségéből őrzött volna meg valamit s ahol a falak mintha szavainak visszhangját őrizték volna. Majd visszament a műterembe s az ajtóhoz lépve, maga hívta be Folcest.

- Jó Folces, - kezdte, amint az öreg belépett - fogod-e még látni Róma praefectusát?

- Taurus Antinor, akit Pannonicusnak is neveznek, ma elhagyta Rómát, hogy Syriába menjen, ó Augusta! - mondta az öreg s ura nevének említésénél alázatosan meghajtotta fejét.

- Te nem mész vele?

- Taurus Antinor megparancsolta, hogy maradjak itt és nézzek a háztartása után addig, amíg mást nem parancsol.

- Háztartása után? - ismételte a lány. - Erre nem is gondoltam. Mi lesz urad római házából, osztiai villájából és rabszolgáiból?

Folces így felelt:

- Róma praefectura, mintha távozott volna az élők sorából, végrendeletet készített, amelyben szabadságot adott minden rabszolgájának s mindegyikre hagyott akkora összeget, hogy mint

szabad ember tisztességgel megélhet. Római háza és ostiai villája eladó, míg többi vagyonát végrendeleti végrehajtói kezelik. Azt mondta, hogy majd később utána néz dolgainak. Én még mindig rabszolgája vagyok. Bennem nem bízott.

- De hisz téged kért meg, hogy nézz a háztartása után.

- Beletelik egy kis időbe míg a *manumissio testamento* életbelép. Addig mindnyájan a Taurus Antinor rabszolgái vagyunk s gondoznunk kell házát, amíg el nem adják.

- Boldog leszel, Folces, mint szabad ember?

- Igen, Augusta - felelt egyszerűen az öreg, - mert akkor kedvemre követhetem Taurus Antinort, mint rabszolgája.

Dea Flavia most elhallgatott s könnyű áztatta szemével a levegőbe meredve szótlanul ült a helyén. Folces térdén állt és elbocsátását várta. Dea Flavia majdnem elfeledkezett az öregről, mígnem észbe kapott és szelíd hangon oda szólt neki, hogy távozhat.

- Adjak át valami üzenetet uramnak? - kérdezte az öreg alázatosan. Azt hiszem, ha üzennél, rátalálnék.

- Nincs üzeni valóm - felelt a lány. - Menj, jó Folces.

XXXIV. FEJEZET.

Haszontalan szolgálak vagyunk: amit meg kellett cselekednünk, azt cselekedtük.

Szent Lukács, 17, 10.

Félórával utóbb Dea Flavia a tabliniumban volt. Kihallgatáson fogadta Caius Nepos, a praetorianusok praefectusát, Marcus Ancyrost, az öregebbet, Hortensius Martiust, Philippus Deciust és a többieket. A büszke patriciusok egész délelőtt annyi ellenmondó hírt hallottak, hogy reszkettek félelmükben. Jónak egyik hír sem volt jó. Most valamennyien Dea Flavia köré csoportosultak s remegve várták a lány szavát.

- Patricius urak - kezdte a szokásos üdvözlés után Dea Flavia - nem tudom, hallottátok-e a híreket. A caesarnak sikerült elhagynia Rómát. Most úton van légiói felé s visszatérését mi sem gátolhatja meg. Pár nap múlva teljes állami pompában visszatér a városba s Róma szélében-hosszában visszhangzani fog az ujjongástól.

- Hallottuk a híreket, Augusta - felelt Caius Nepos, aki igyekezett hangján uralkodni s nyugalomát, méltóságát megőrizni. - Azt is hallottuk, hogy maga a *consul maior* ma reggel a nagy Augustus rostrumán hirdetményt függesztett ki, melynek értelmében a caesar bevonulását általános kegyelem előzi meg.

- És mit szóltok ehhez, urak? - kérdezte a nő.

- Azt, hogy a gonosz szellemek dolgoztak ellenünk - mondta fogai közt az ifjú Escanes - és mentették meg az örült zsarnokot a haragos nép bosszujától.

- Az a szellem - folytatta Dea Flavia nyugodtan -, amely minap éjjel biztonságba vitte császári rokonomat, Róma legnemesebb patriciusának szelleme volt. Az illető hűségesen teljesítette kötelességét a caesarral szemben.

- Halál az árulóra! - mormolta rémülettől elfehérült arccal Caius Nepos.

- Nem volt árulótok, patricius urak, mert nem volt közületek való - felelt Dea Flavia büszkén.
- Hűséggel betartotta esküjét még azzal a caesarral szemben is, akit mi, jelenlevők, készek lettünk volna elárulni.

Aztán mivel maga körül csak komor arcokat látott s egyetlen szó sem törte meg a csendet, még nagyobb nyugalommal folytatta:

- Tegnap, urak, eljöttetek hozzám az árulás tervével, melyet én, sajnos, meghallgattam, mert szívem mélyén már kiválasztottam azt a férfiút, akit méltónak tartottam arra, hogy uralkodjék az egész nagy birodalom fölött. Választottam s magam ajánlottam fel neki a birodalmat, Augustus trónját és a caesarok jogarát... De ő mindent visszautasított s még azon az éjjelen elment, hogy testét-lelkét a caesar szolgálatába adja.

- A nevét, Augusta? - szólt Ancyros, az öregebb.

- Taurus Antinor, Róma volt praefectusa.

- Már halott! - vágott közbe forrón Hortensius Martius.

- Elég soká élt ahhoz - mondta a lány -, hogy mindnyájunknak megmutassa, mi a kötelesség.

Ismét csend támadt. A szíveket görcsösen szorongatta a félelem s a remény. Hortensius Martius egy alacsony széken ült, két könyökét térdeire támasztotta s állát két tenyerébe

hajtotta. Szeme, melyben komor homállyal fénylett a gyűlölet, Dea Flavia arcát kutatta s azt próbálta kitalálni, vajjon mi rejlik tiszta, nyílt homloka s átlátszó, kék szeme mögött, amely mély volt, mint a határtalan tenger.

- Mitévők legyünk? - kérdezte Ancyus, az öregebb, és a döbbenet szálnalmas pillantásával szegezte szemét az Augustára.

- Hódoljunk meg a caesarnak - felelt a királyi nő egyszerűen - legalább is azok, akik nem félünk dühétől. A többieknek még van idejük arra, hogy Rómától távol keressenek menedéket.

- De hisz ez szörnyűség! - kiáltotta Hortensius Martius s hirtelen felugorva a székről tehetetlen haragjának kitörésében fel és alá kezdett járni a teremben. - Ez nyomorult, gyáva alávalóság! Hallatlan! Megengeditek, hogy az az idegen rabszolgafajzat feldöntse árulásával egész tervünket? Hitvány gyerekek vagyunk, akiket jól elnászpángolva s megríkatva ágyba lehet küldeni? Álljunk talpra, uraim, a dolgoknak még nincs vége! A caesar még nincs Rómában! A nép még mindig elégedetlen! Figyeljete, milyen zúgás van a Forumon! Olyan ez a zaj, mintha a nép ujjongással fogadná a híreket? Cselekedjünk, uraim, még nem késő! Kiáltsátok ki az új császárt, én mondom, még nincs késő. Mire az a szélhámos a légiók élén Rómába visszatér, találja itt Dea Flavia Augustát és férjét, mint Róma elismert urait.

Izgalom, pirosság és büszkeség ült Hortensius Martius arcán. Érezte, hogy még a tizenegyedik órában is magával tudja ragadni társait, ha Dea Flavia a maga hatalmával melléje áll. Most elhallgatott s úgy állt összeesküvő társai előtt, mintha máris uralkodójuk volna. Nyugtalan, mohó szeme, amelyben lelkesedés és remény csillogott, élesen kémlelte a többiek arcát.

De a két idősebb férfiúnak nyilvánvalóan nem tetszett a helyzet. A légiók távollétében könnyű lett volna a caesart árulás segítségével meggyilkolni. Most azonban minden egészen másképp állt s az eredmény nagyon kétséges volt. Legokosabbnak az látszott, ha mindenki menekül a városból, amíg lehet.

Caius Nepos élénken visszaemlékezve a caesárral folytatott utolsó beszélgetésére, lassan, de elhatározottan rázta a fejét. Ancyus, az öregebb, hallgatott, csak a három fiatalabb patricius helyeselte Hortensius Martius haragos érvelését.

- Mit szólna te, Augusta? - kérdezte végül Philippus Decius s kétkedő pillantással tekintett a lányra.

- Nélkülem kell határoznotok, urak - felelt Dea Flavia hidegen. - Miután Róma praefectusa, amint magatok mondjátok, meghalt, nem tudok hozzá méltó párt választani. Inkább választom tehát az alattvalói hódolathoz, a császárhoz és a császári ház iránti hűséghez való visszatérést.

- Ha a caesar ismét Rómában lesz - jegyezte meg Hortensius Martius - haragja rád is lesújt.

- Akkor - válaszolt Dea Flavia büszkén - megszenvedek árulásomért érdemem szerint.

- De Augusta...

- Kérlek benneteket, urak - szólt fenséggel Dea Flavia - ne folytassuk a vitát. Én már döntöttem. Ha adtok valamit saját személyi biztonságtokra, legokosabb lesz előkészületet tenni a Rómából való hosszabb távollétre.

- Ha hallgattál volna tegnap reánk... - sóhajtott Ancyus, az idősebb.

- Súlyos bünt követtünk el mindnyájan - mondta a lány. - Adjatok hálát, urak, hogy ha Róma történetét megírják, cselekedetek nem szennyezi be a mai nap fejezetét. Most pedig, patricius urak, búcsuzom tőletek. Ha nyomban elhagyjátok a várost, nem vagytok veszélyben. Beletelik három nap, amíg a caesar és a légiók Rómába érnek. Azután következik a caesar bevonulása

és a különböző ünnepek sora. Ennyi idő alatt az idő letörli neveteket Caligula emlékeztének táblájáról.

- Adnák az istenek! - mormolta Caius Nepos. - De mi lesz veled, Augusta?

- Velem, urak, ne törődjete - mondta Dea Flavia enyhe mosollyal, melynek iróniáját nem vették észre a maguk sorsán tépelődő összeesküvők. - Én annak kezében vagyok, aki úgy tudom, a caesárnál is hatalmasabb. Nála nem eshetik bántódásom. Ég veletek! Remélem, boldogabb és békésebb időkben még találkozunk.

Dea Flavia felállt. A férfiak letérdeltek előtte és csókkal illették köntöse szegélyét. Aztán meghajolva, kihátráltak az ajtón.

Hortensius Martius utolsónak maradt. Két térdre ereszkedett s átkarolta volna az Augusta lábait, ha a lány gyorsan nem lépett volna vissza.

- Dea... érted égő szerelmem nevében... - kezdte.

A leány szelíden, de határozottan félbeszakította:

- Ne szólj szerelmedről, uram - mondta. - A szerelemnek csak árnya jár közöttünk.

A férfi tiltakozni akart, de Dea Flavia a végleges elhatározás mozdulatával emelte fel a kezét.

- Minden hiába, uram. Ami szerelem bennem él, azt te nem tudtad felkelteni soha, még a multban sem. Kérlek, ne tiltakozz. A szerelmet nem lehet kényszeríteni. A szerelem vagy él vagy nem él. Hogy honnan jó, nem tudjuk. Talán az istenek tudják... lehet, hogy csak egy van, aki tudja... és ez az egy sokat ad, de mindent vissza is vesz... Lehet, hogy a szerelem tőle jó s ha nem vagyunk készek arra, hogy a szerelemért mindenről lemondjunk, akkor nem adja meg a szerelem legfőbb ajándékát és kopáron hagyja szívünket... Lehet! Lehet! - Dea Flavia sóhajtott. - Jaj! Nem tudom! Te pedig, jó Hortensius Martius, ne nézz rám oly zavartan és ijedten. Az ég veled! Nem felejtelek el! Emlékezni könnyebb, mint szeretni.

Hortensius Martius kénytelen volt elbocsátásába belenyugodni. Szeretett volna fellázadni a sors ellen s rákényszeríteni a lányra akaratát. De amint az ott állt előtte fehér ruhában, fiatalon, tisztán, mégis mint olyan, aki tudja, mi a szerelem, mély tisztelet szállta meg szívét s érezte, hogy többé nem merne neki szerelméről beszélni soha.

A férfi megcsókolta a lány köntösének szélét, mint a többiek és amazokhoz hasonlóan hátrálva, de túlradó csalódással szívében távozott.

XXXV. FEJEZET.

«Az Isten békessége, amely túlhalad minden értelmet».

A philippiekhez. 6, 7.

Három hónap mult el azóta. Róma megnyitotta kapuit a caesar előtt és örömujjongással fogadta visszatérését. Voltak ünnepségek és cirkuszi látványosságok, kocsiversenyek és gladiátori játékok. Róma népe elfelejtette, hogy valaha is kiáltozta: Üdv Taurus Antinornak! Üdv!

Most Caius Julius Caligula Caesart éltették és akik még nemrég lehangosabban kívánták halálát, a legszolgaibb meghunyászkodással csúsztak-másztak előtte. Róma volt praefectusának még a nevét is elfeledték.

Végrendeletéről, amely nyilván közvetlenül halála előtt készült, eleinte rendkívül sokat beszéltek. A volt praefectus minden rabszolgájának visszaadta szabadságát s mindegyiknek hagyott annyi, hogy mint szabad ember is megélhetett. Rengeteg vagyonának fennmaradó részét a végrendelet végrehajtói kissé titokzatosan kezelték. Senki sem tudta, hogy ennek a vagyonnak mi lesz a végső rendeltetése. Voltak, akik azt állították, hogy készpénzének legnagyobb részét római házának és ostiai villájának árával együtt az Aventinuson élő, nagyon szegény szabadosok társaságára hagyta. Ezek az emberek némileg zárkózott, különös életet éltek, ép ezért a városi hatóságok nem a legjobb szemmel nézték őket.

De mindez csak szóbeszéd volt. Három hónap multán a népnek egyéb dolga volt, semhogy Taurus Antinor végrendeletéről beszélt volna.

A caesar római bevonulását az ünnepségek és játékok hosszú sorozata követte. Az egész várost zászlók, lobogók, virágfüzerek ékesítették. Harminc napon át tartott az örömujjongás s az egész idő alatt ragyogott az aranyos őszi napfény és csókolgatta a leanderek levelét és minden reggel rózsaszínre festette a márványos templomokat és palotákat.

A nagy cirkuszban a játékok megszakítás nélkül tartottak harminc napig. Voltak katonai és tengerészeti parádék, küzdelmek numidiai oroszlánok és új hiénák között, gladiátori viadalok és kocsiversenyek. Sok emberi vér folyt a világ urainak mulattatására, tömérdek emberi ügyesség megnyilvánult, bátorságot legyőzött a nagyobb bátorság és sok nagy erő terült a porba.

De a caesar kedves fekete párduca többé nem jelent meg a cirkuszban. Lehet, hogy a halott praefectus hatalmas ökle alatt kiadta páráját. Akárhogy is volt, nem látszott ajánlatosnak felébreszteni az alvó emlékeket.

Caius Julius Caligula Caesar, a hadsereg atyja, a legjobb és legnagyobb caesar ezeken a látványosságokon még tébolyultabb volt, mint azelőtt. Most alig egyszer szólt a néphez. Híre járt, hogy felesége, Caesonia, mérget kevert az italába. Így akarta kigyógyítani rajongásából Dea Flavia iránt, akit a császár valamennyi többi Augusta fölé helyezett s akinek Rómából és az ünnepi játékoktól való elmaradása majdnem beleőrjítette a haragba.

Szívesen kiöntötte volna neheztelését Dea Flavára, de nem tehetett rá a kezét. Dea Flavia még a császár Rómába való érkezése előtt elhagyta a várost és csak két legbizalmasabb cselédjét vitte magával. Néhányan azt tartották, hogy szicíliai villájába utazott, mások úgy tudták, hogy a sabin hegyek magányába vonult vissza s a Vesta-szüzek közé készül lépni.

Caius Julius Caligula Caesar elhatározta, hogy széltében-hosszában átkutatja az egész birodalmat és bizonyára célt is ért volna, ha pár hónappal utóbb Chaerea, a praetorianus tribun, el nem végzi azt a feladatot, amely az ifjú Escanes tőrének nem sikerült.

*

A tél lassan jött, de végre eljött. Jeges szél fujt a tenger felől. Ólomszínben sötétlett az ég s a Jeruzsálem városát koronázó dombok fölött nagy felhőgomolyok kergették egymást szilajon.

A göröngyös hegyi lejtőn alig volt ösvény. Az elmúlt hét esztendő záporai, szelei és hóvihari minden nyomát elsöpörték annak az útnak, amelyen a hullámozó tömeg valamikor a názáreti szent lábainak nyomát követte.

Kilenc óra felé járt s az est árnyai már leborultak. A Kálváriának nevezett hegy oldalán, sötét köntösben, egy magányos férfi tartott lassan fölfelé.

Feje fedetlen volt s bot nem támogatta járását. A szél egy-egy rohama felborzolta bronzvörös haját és homlokába zilálta fürtjeit.

Fejét egyenesen tartotta és szeme előre, a hegy tetejére szegeződött, ahol kitárt karokkal egy magányos tört kereszt állt. Az ég madarai szállodogáltak körötte.

Hét nap óta minden nap felzarándokolt a vándor a magányos, elhagyott hegytetőre. Hét nap óta minden nap akkor ért fel, mikor a város falai közt még nem kiáltották ki a kilencedik órát. A város harmadik falán belül, egy kis vendégfogadóban lakott s minden nap délben indult útjára. Csak akkor tért meg otthonába, amikor az éj sűrű, sötét fátyla leereszkedett a völgyre.

Ma fáradtabb volt, mint bármikor azelőtt. Lábain mintha ólomsúlyok csüngtek volna, amelyek húzták-húzták lefelé, a hely magányossága pedig szívének világát tükrözte vissza.

A hegytetőn a vándor leborult a kereszt tövébe s égő homlokát a kereszt hideg, nyirkos fájára hajtotta.

- Meddig tart még, Uram, meddig tart? - suttogta. - Nem bírom hordani nyomorúságomat. Szívesen szolgállok, ó Istenem, szívesen hirdetem igéidet s megyek oda, ahova parancsod küld, de vidd el szép arcát szemem elől, mert ez az arc örökké köztem és kereszted közt áll. Törd meg szívemet, Istenem, mert az ő arcával van tele és nem minden dobbanása a Tied. Muljék el tőlem e pohár, Uram. Nagyon keserű, nem bírom.

Az éjszaka körülölelte az imádkozó férfit. Lent a városban, sorra kialudt a fény. Károgó varjak a kereszt mellől messze szálltak s elpihentek a sötétben.

A zarándok csak térdelt, amikor egyszerre az éjszakai madár röpténél is halkabb nesz ütötte meg a fülét. Mintha valami köntös széle suhant volna végig a göröngyös földön. Pár apró kavics kifordult nedves ágyából s tovagurult a lejtőn két kicsiny emberi láb alól, amely a hegy teteje felé igyekezett.

A zarándok nem mozdult, mégis egyre hallotta a neszt, amely egyre közelebb és közelebb jött. A zarándok nem volt egyedül. Valami élő és meleg test térdelt mellette a köves földön s finom ujjak, melyeknek érintése lágy volt és hideg, mint a hó, tapadtak égő kezére.

- Sokára taláلتalak meg - mondta füléhez hajolva egy gyengéd női hang. - Folces nélkül talán sohasem akadtam volna rád. Tegnap értünk Jeruzsálembe. Ma délben láttalak, amint a városból elindultál. Követtelek, de az út nagyon nehéz volt... Azt hittem, sohasem érek a hegyre... pedig ép itt akartam beszélni veled.

A férfi az egész idő alatt néma volt. Amikor a nő keze először érintette, azt hitte, hogy Isten véget vetett bánatának s fájó lelkét végül magához fogadta. Egy pillanatra úgy érezte magát,

mintha édes halál csókja illette volna szemhéjját s mintha ez lett volna a paradicsom első kóstolója. A sötétség körülfonta mindkettőjüket. Alig tudta kivenni a nő körvonalait, de mégis úgy látta, mintha fény áradna a nő szeméből, olyan tündöklő fény, amely bevilágítja a sötétséget és áthatol az éjszaka komor falain.

- Te vagy az? - suttogta. - Ó, Istenem! Könyörülj meg rajtam! Az ő arca, az ő édes arca! Takard el, Uram, előlem, még mielőtt gondolatban árulód lennék.

- Nem látomást látsz, édes szívem - suttogta a nő lágyan. - Nem álom ez. Én vagyok, Dea Flavia, akit szíved szerelmesének neveztl. Eljöttem, mert szeretlek és mert ezen a helyen tőled akarom megtanulni Istened titkait.

- Te vagy az? Az égből szálltál le hozzám?

- Nem, szívem. A távol Rómából jöttem, hogy veled legyek és kövesslek, bárhova vezetsz.

- Az én utam messzire visz - felelt a férfi. Az Úr hívott s mennem kell.

- Akkor én is veled megyek - szólt a nő.

- Távoli országba tartok, szívem, hogy megtanítsam Isten ígéire azokat, akik még nem tudnak róla.

- Veled megyek - ismételte egyszerűen a nő.

- Távoli ország az, onnan jöttem. Valamikor hazám volt. Apáim ott éltek. Visszatérek oda s elmondom népemnek, mit láttam itt, a Kálvária hegyén hét évvel ezelőtt.

- Megyek veled én is - hangzott a nő szava. - Otthonod az én otthonom, néped az én népem, Istened az én Istenem, mert tied vagyok most és örökre. Még sokat nem tudok, de azt az egyet tudom, hogy a te Istened a nagy, az egyetlen igaz Isten. Más Isten nem tudta volna neked megadni az önfeláldozásnak azt az erejét, hogy amikor egész Róma lábaid előtt fekszik, ott hagyd az egész világot s eljőjj ide, az ő keresztjének lábához.

A nő mellette térdelt. Taurus Antinornak végtelen öröm és kimondhatatlan hála töltötte be szívét.

«Mert az ember fia eljövendő lesz Atyjának dicsőségében az ő angyalaival; és akkor megfizet kinek-kinek az ő cselekedetei szerint.»

A szél szárnyain lebegve jutottak ezek a szent szavak füléhez. Antinor megcsókolta a kemény keresztfát ott, ahol Isten fiának lába érintette. Dea Flavia is odanyomta ajkát. És mindkettőjükre leszállt az Isten békessége, amely túlhalad minden értelmet.

Fenn, az égen a felhők kettéváltak, ezüstös peremük élesen elvált a sötétkék égtől s a meg-hasadt felhők között, határtalan messzeségben egy csillag ragyogott tisztán, fényesen.

Aztán mindketten felálltak s kéz a kézben, lassan elindultak a hegyről lefelé.

Vége.